bacalaureat 2006

V. GAL
A. COMAN
L. PAICU

Literatura română

PENTRU EXAMENUL DE BACALAUREAT

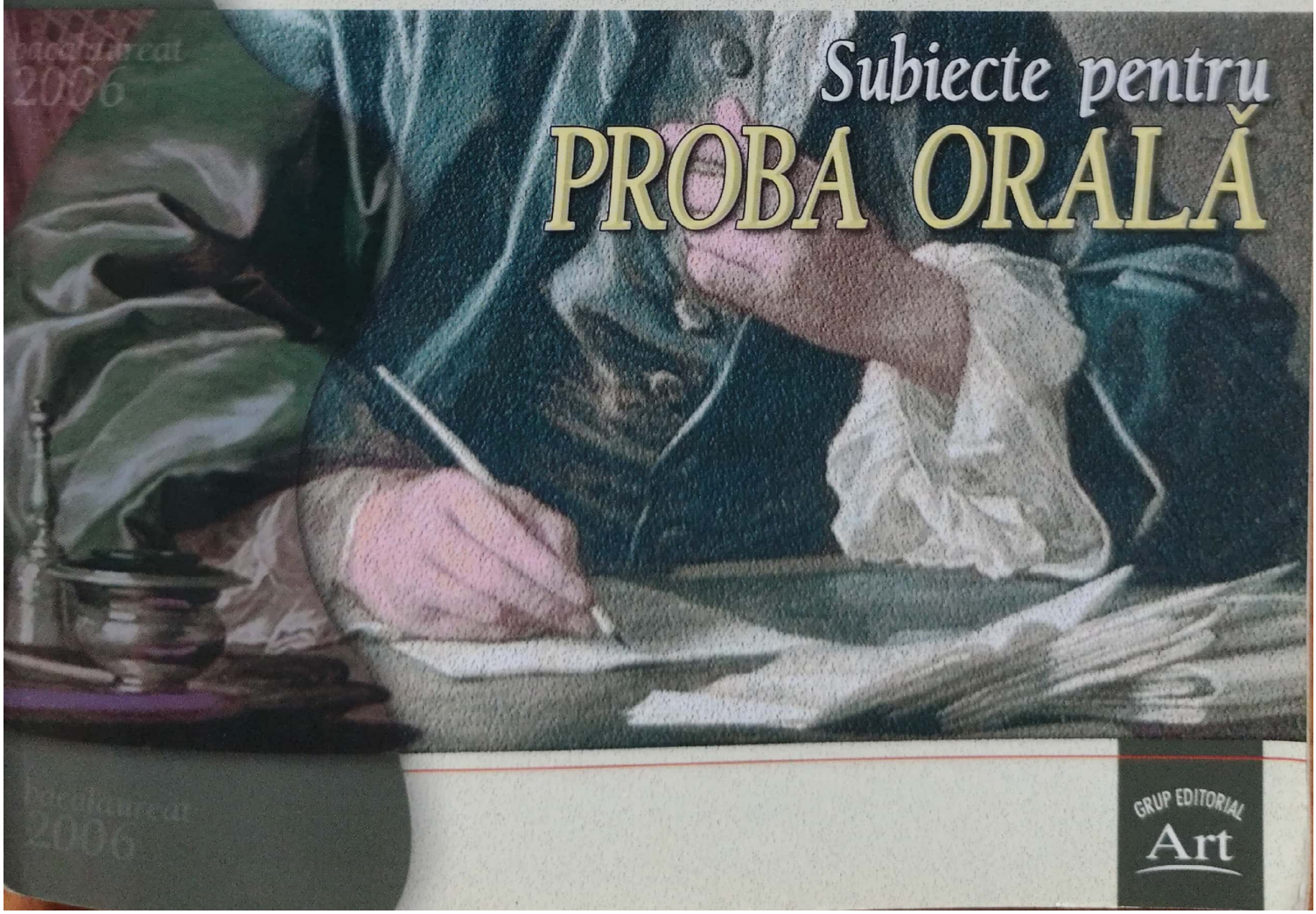

Subiecte pentru PROBA ORALĂ

GRUP EDITORIAL Art

Scanned with OKEN Scanner

Victoria GAL
Ana COMAN
Liliana PAICU

LITERATURA ROMÂNĂ

pentru examenul de bacalaureat

SUBIECTE PENTRU PROBA ORALĂ

ART
grup editorial

Scanned with OKEN Scanner

Copyright © 2006

ART
grup editorial

Toate drepturile asupra acestei lucrări aparţin editurii.
Reproducerea integrală sau parţială a conţinutului lucrării
este posibilă numai cu acordul prealabil scris al editurii.

Referent:
Marilena LASCĂR

Tehnoredactare:
Andrea NICULAE

Coperta:
Maria PAŞOL

Pentru **comenzi** vă puteţi adresa:
Departamentului Difuzare al **Grupului Editorial** Art

- C.P. 78, O.P. 32, sector 1, Bucureşti
- pentru Bucureşti: tel. 224.01.30
- pentru restul ţării: tel. 021.224.17.65
  0721.213.576
  0744.300.870
- e-mail: grupul_editorial_art@latinmail.com

Se acordă importante **reduceri**.

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

În cazul probei orale a examenului de bacalaureat, elementul de noutate specific disciplinei limba şi literatura română a fost **subiectul de tipul I,** vizând *o înțelegere de text la prima vedere* – aplicație pe un **text nonliterar** dat. Prezența acestui tip de subiect pe biletul de examen este explicată prin locul pe care îl ocupă textul nonliterar în noua programă şcolară pentru învățământul liceal (competențele generale şi specifice, conținuturile pentru clasele a IX-a şi a X-a), dar şi de rolul central al laturii formative în sistemul de învățământ actual, urmărind legătura şcolii cu viața cotidiană.

Subiectele de tipul I au constituit aplicații pe diverse **texte nonliterare date**, stimulatoare pentru gândirea autonomă, reflexivă şi critică: texte memorialistice (amintiri, jurnal intim), texte epistolare (corespondență privată), texte jurnalistice (interviu, articol, anunț publicitar), texte juridic-administrative sau ştiințifice (lege, regulament, studiu ştiințific, articol de dicționar), texte argumentative (eseu).

La ce serveşte textul nonliterar în cadrul unei discipline care se numeşte *limba şi literatura română?*

În primul rând, textul nonliterar pune în valoare primul termen din titulatură: exprimarea corectă, fluentă, expresivă în limba română, prima dovadă de alfabetizare şi de cultură a unui om care a trecut prin 12 ani de şcoală românească. Iar şcoala nu ar trebui să fie un mediu artificial, rupt de viața cotidiană, inclusiv prin limbaj.

În al doilea rând, există o relație între textul nonliterar şi textul literar? Serveşte textul nonliterar în vreun fel studiului literaturii? Orice text este, întâi de toate, un act de comunicare, cu aceleaşi componente (emițător, receptor, mesaj, cod, canal, referent, context), iar receptarea şi producerea diferitelor mesaje solicită în egală măsură utilizarea corectă şi adecvată a limbii române. Cele două tipuri de texte diferă prin mai multe aspecte: scop, referent, context, funcții ale comunicării, convenții de realizare a mesajului, sensibilitatea, expresivitatea şi retorica specifică. Dar un cititor capabil să intre în dialog cu un text nonliterar, situat în planul realității imediate, nu se va simți străin pe tărâmul miraculos al literaturii. *Cultivarea plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii* presupune, în primul rând, existența unui „lector competent".

Competențele generale ale noii programe şcolare liceale trasează şi căile de acces spre înțelegerea şi interpretarea textului (literar sau nonliterar):

- utilizarea corectă şi adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare (ne referim la alcătuirea corectă şi coerentă a unor enunțuri care transmit un mesaj, au un conținut, nu sunt fome fără fond şi nici eşantioane din noua „limbă de lemn");
- folosirea instrumentelor de analiză stilistică şi structurală a diferitelor texte (literare şi nonliterare);
- argumentarea orală sau în scris a propriilor opinii asupra unui text (literar sau nonliterar).

Scanned with OKEN Scanner

Autorii prezentei lucrări îşi propun să ofere elevilor din învăţământul liceal, în special candidaţilor la examenul de bacalaureat 2006, modalităţi practice de abordare a textului nonliterar şi tehnici de argumentare, tărâmuri insuficient explorate în orele de curs, dar atât de prezente în existenţa cotidiană, aceea pentru care şcoala ar trebui să-şi pregătească elevii înainte de toate.

A citi/ a înţelege un articol de ziar, un articol ştiinţific sau o reclamă înseamnă a face dovada competenţei de receptare a mesajelor scrise. Competenţa se actualizează pe baza unor cunoştinţe şi deprinderi formate în şcoală.

Cerinţele privitoare la textul nonliterar de pe biletul de examen punctează câteva etape obligatorii în înţelegerea unui text:

1. *identificarea referentului sau a scopului comunicării;*
2. *încadrarea textului într-o categorie/ într-un stil funcţional pe baza caracteristicilor acestuia existente în text;*
3. *exprimarea propriei opinii despre unul dintre aspectele sau ideile textului.*

Lucrarea de faţă constituie o abordare didactică a textelor aparţinând diferitelor stiluri funcţionale. Ea îşi propune să ofere căi de abordare şi modele/ sugestii/ variante de rezolvare a cerinţelor prezente pe biletele de examen – bacalaureat, proba orală. Răspunsurile vizează următoarele competenţe de evaluat:

- *receptarea adecvată a sensului unui mesaj transmis prin texte scrise;*
- *recunoaşterea trăsăturilor definitorii ale comunicării ficţionale şi nonficţionale;*
- *identificarea structurilor lingvistice în diverse situaţii de comunicare, în vederea sesizării logicii şi coerenţei mesajului;*
- *susţinerea argumentată a unui punct de vedere într-un monolog oral (tehnica argumentării);*
- *încadrarea unui text studiat (dramatic/ narativ/ poetic/ de doctrină literară) într-o anumită categorie, pe baza caracteristicilor acestuia.*

Demersul porneşte de la aspectele generale: delimitare, caracteristici, particularităţi lingvistice, până la aplicaţii realizate pe textele din proba orală a examenului de bacalaureat 2004 (subiecte de tipul I). Etapele „lecturii" unui text nonliterar dat sunt: 1. Autor, titlu, temă; 2. Tipul de discurs; 3. Sfera de utilizare; 4. Elementele situaţiei de comunicare emiţător – receptor – mesaj; 5. Calităţi ale stilului; 6. Particularităţi lingvistice (de ordin lexical, morfologic, sintactic şi stilistic). Aceste etape sunt şi paşi pregătitori în vederea *conturării şi exprimării propriilor opinii asupra unui text (literar sau nonliterar).*

Prof. Marilena Lascăr

Scanned with OKEN Scanner

ARGUMENT

Ce înseamnă discurs oral?

Limbajul este, în primul rând, oral, înțelegând prin aceasta capacitatea umană de a produce și de a înțelege enunțuri în limba naturală. ***Limba***, ca și limbajul, este orală, ***cuvântul*** punând în mișcare sistemele auditiv, cerebral, articulatoriu. Ca un instrument de reprezentare a realului, limba permite evocarea evenimentelor trecute, construirea lumilor imaginare. Mecanismul ***gândirii*** este vizibil în modul de exprimare al omului. Comportamentele orale sunt comportamente sociale, partenerii antrenați în comunicare interacționând prin intermediul cuvintelor. În comunicare există date pe care nu le putem controla, cum ar fi, de exemplu, emoția și afectivitatea. A lua cuvântul în fața unui auditoriu sau a întreține o conversație banală înseamnă a te expune, a-ți asuma niște riscuri, a produce un discurs care la rândul lui să aibă capacitatea de a genera alte discursuri.

Ce înseamnă competența orală?

Competența orală este capacitatea de a exprima, susține și argumenta o idee și are **șase dimensiuni**:

- *competența socială* (să cunoști ceea ce are legătură cu viața socială, ierarhie, grupuri , statuturi etc.);
- *competența comunicativă* (să cunoști și să stăpânești genurile orale dialogate);
- *competența discursivă* (să cunoști și să stăpânești genurile orale monologice);
- *competența lingvistică și prozodică* (să creezi o corespondență între cuvinte/ ceea ce spui, voce și gesturi);
- *competența lingvistică* (să interpretezi enunțuri, să manevrezi sensul implicit);
- *competența socio-lingvistică* (să stăpânești sensul cuvintelor).

Evaluarea prin probele orale

Oralul este evaluat la examene sau cu ocazia diverselor dezbateri (chiar dacă nu este predat ca disciplină de studiu). Sistemul de învățământ trebuie să evalueze și competențele orale. Statutul conferit oralului este un mijloc de a analiza munca didactică și eficiența învățării elevului. Miza socială pentru cei care stăpânesc oralul este imensă.

O evaluare obiectivă este necesară pentru o notare eficientă, în plus, le este utilă elevilor pentru a progresa, chiar dacă obiectivitatea se realizează cu dificultate. Evaluarea este necesară pentru a programa în mod eficient învățarea.

Posibile dificultăți în evaluarea orală

Practica oralului este una de tip transversal, înțelegând prin aceasta faptul că ea are în vedere toate disciplinele și toate situațiile. Dacă scrisul

Scanned with OKEN Scanner

este un mecanism de învățare reperat în sistemul școlar, oralul este un mecanism de învățare incert, cu toate că este întotdeauna prezent, nefiind nevoie nici să-l învățăm, nici să lucrăm asupra lui. Oralul este dificil de observat și complex de analizat. Parametrii ce trebuie luați în considerare se observă cu dificultate, deși sunt numeroși (sintactici, semantici, prozodici, gestuali).

Oralul implică persoana în ansamblul ei (nu putem disocia vocea de corp și chiar tăcerile capătă diverse semnificații). Toate elementele au un anumit sens (în scris, ezitările nu mai sunt vizibile). Individului îi este greu să accepte să-și audă propria voce.

Este delicat să evaluezi performanța elevului în comunicarea orală, să analizezi o producție verbală: e necesar să reperezi elementele obiective. În plus, importanța producției verbale nu garantează evaluarea reală a cunoștințelor.

Interacțiunile scris/ oral

Oralul reprezintă, în primul rând, o modalitate de comunicare utilizată în toate disciplinele școlare; acest aspect a determinat ignorarea altor probleme. Era suficient să construiești situații de comunicare care să-i motiveze pe elevi, pentru ca vorbind, ei să progreseze. Oralul a apărut, de asemenea , ca o modalitate de lucru alternativă, recreativă.

Problema este că oralul ar trebui considerat un obiect de învățământ. În exprimarea orală, elevii sunt nevoiți să folosească limbajul impus de normă, limbaj folosit și în scris. Lingviștii ne-au învățat că limbajul scris și cel oral diferă și că ele cuprind o multitudine de varietăți.

Trebuie să gândim oralul nu numai ca mod de comunicare, ci și ca tipuri de discurs specifice: emitere de ipoteze, explicare, justificare, care nu se fac în același fel în științe sau în lectura textului.

Oralul reprezintă, de asemenea, un mijloc de a-ți construi mecanismul gândirii. Scrisul permite gândirii să se dezvolte, dar oralul este legat în mod fundamental de modalitatea de construcție a gândirii, de punere în mișcare a demersurilor intelectuale. Există două tipuri de oral: ***cel reflexiv*** și ***cel destinat*** învățării. Didactica instruirii preconizează că li se va permite elevilor să-și exprime verbal ideile, să-și confrunte concepțiile pentru a construi mecanismul instruirii. Cuvântul/ vorbirea profesorului are un rol fundamental în construirea instruirii și în dirijarea învățării. Elevilor trebuie să li se lase spațiul sonor, să li se ghideze, prin cuvânt, gândirea și modul de formulare a întrebărilor și a răspunsurilor , aceasta ca prim nivel al oralului .

Ultimul nivel al oralului constă în a permite construirea persoanei sociale, a propriei identități, iar aceasta reprezintă un risc. Copilul care vorbește în fața clasei există ca persoană, ca viitor cetățean, dar în felul acesta se expune. Capacitatea de a fi un bun ascultător se educă prin munca pe echipe bazată pe schimbul de cuvinte.

Dar ca să vorbești, trebuie, mai întâi să ai chef, să ai un context care să favorizeze aceasta. Un exemplu de bună practică pedagogică îl constituie proiectele, metodă care începe să fie bine reprezentată în școala românească

Scanned with OKEN Scanner

actuală. Paginile scrise (structurarea proiectului, de la obiective, la formula de evaluare) reprezintă puncte de sprijin pentru intervențiile orale (expuneri, interviuri, dezbateri etc.).

Ce anume are special *oralul* ? Practic nimic, în plan lingvistic, în afara faptului că oralul se manifestă prin voce, iar scrisul prin grafie.

Oralul, atunci când este un produs spontan, îi apare interlocutorului fără ajustări. El este practic „o ciornă" și, ca și ciorna scrisă, cuprinde tot felul de accidente lingvistice. Aceste accidente sunt corectate doar în cazul în care cel care vorbește ține un discurs dinainte pregătit.

Între oral și scris există o diferență fundamentală: oralul este spontan, în timp ce scrisul este, de obicei, rezultatul procesului de retușare, de corectare. Din punct de vedere lingvistic, ar trebui să înceteze distincțiile de genul limba orală vs. limbă scrisă, limbajul scris vs. limbajul oral.

Minimalizarea importanței oralului reprezintă din punct de vedere social o violență simbolică, o negare a limbii materne, o negare a identității. De asemenea, minimalizarea oralului reprezintă o greșeală didactică majoră. Toate competențele lingvistice se formează și se dezvoltă având ca punct de sprijin exprimarea orală. Copiii foarte mici povestesc, argumentează, explică, descriu, inventează jocuri lingvistice pe cale orală. Ei învață astfel să dialogheze pe teme uzuale, învață să vorbească în așa fel încât să fie pe placul interlocutorului și, nu în ultimul rând, învață să-și adapteze discursul în funcție de situație. În felul acesta, copiii învață să existe din punct de vedere social.

Să-i determinăm pe elevi să vorbească!

Profesorii pot da elevilor prilejul să vorbească, să vorbească mai mult. În mod progresiv, capacitatea de a asculta a elevilor se cizelează și discursul lor devine mai complex. Se va dezvolta în felul acesta capacitatea lor de a se autoevalua și, deci, de a progresa.

Dacă educatorii au oarecum experiența oralului, pentru ceilalți, încercarea de a-i face pe elevi să deprindă obișnuința exprimării orale este dureroasă, chiar și în cazul profesorului convins.

Însă, atunci când elevilor începe să le placă exprimarea orală, ei nu pot rezista prea mult timp puterii cuvântului, plăcerii cuvântului.

Motivele pentru care exprimarea orală trebuie să primeze în lecție sunt multiple. Oralul este un mijloc de recunoaștere socială. Exprimarea orală asociază, după cum bine știm, elemente verbale, lingvistice, cu elemente nonverbale și paralingvistice. Elementele verbale sunt întotdeauna discutabile din cauza normelor școlare tradiționale. Nu este ușor să-ți controlezi reacțiile în funcție de norme, chiar dacă acestea din urmă sunt ușor de recunoscut, dar există totuși posibilitatea să încercăm să evităm comportamentele rigide sau hipercorecte. Controlul elementelor paralingvistice este mult mai puțin accesibil.

Trei sferturi din timpul petrecut la școală discutăm. De aici și până la a considera că oralul are un rol esențial în procesul de învățământ, nu mai este decât un pas. Putem deci să ne gândim că toate disciplinele fac din

Scanned with OKEN Scanner

exprimarea orală o preocupare majoră? Probabil că nu. Profesorii de matematică sau de ştiinţe n-au luat în considerare decât foarte recent faptul că problemele scrise şi cele orale interferează în procesul învăţării noţiunilor, conceptelor şi procedurilor proprii disciplinelor predate de ei. Va fi nevoie de timp pentru ca oralul să fie apreciat la adevărata sa valoare. Oralul, ca şi scrisul, poate reprezenta o preocupare a tuturor, dar el are un rol esenţial în studierea disciplinelor din domeniul *Limbă şi comunicare.*

Un alt motiv pentru care considerăm pledoaria noastră potrivită este faptul că oralul ca metodă didactică este mai mult decât un instrument, este o activitate lingvistică ce realizează o activitate cognitivă. În orice moment, o replică dată de un interlocutor reprezintă o mărturie a înţelegerii unei replici precedente. Astfel, pe de o parte, interlocutorul dovedeşte înţelegerea sensului enunţului precedent, iar pe de altă parte, contribuie la construcţia temei pe care se bazează schimbul de replici.

Utilitatea oralului în clasă (şi nu numai...)

Oralul conferă sens lecţiei

Utilizarea comunicării orale în lecţie trebuie să fie motivată: nu se tolerează gratuitatea, generatoare de dezordine; elevii se văd astfel obligaţi să se întrebe unii pe alţii, să-i informeze pe ceilalţi, să discute între ei. Aceste situaţii sunt în mod evident numeroase: elevii fac cunoştinţă la începutul anului, formulează ipoteze de lectură, confruntă anumite valori, interpretează o scenă de teatru, evaluează împreună o lucrare scrisă.

Oralul ajută în acelaşi timp la formarea personalităţii elevului şi facilitează comunicarea (între ,,cei buni", ,,mai puţin buni", ,,timizi" şi ,,vorbăreţi"); favorizează raporturi reale, eficiente între elevi şi între profesori şi elevi.

Oralul pregăteşte în mod riguros anumite situaţii de comunicare

El trebuie să fie obiectul învăţării şi să permită participarea tuturor, deoarece anumiţi elevi nu beneficiază de un mediu familial şi social favorabil învăţării: de exemplu, nu toţi ştiu să asculte cu atenţie (lucru care se învaţă). Întrucât este destinat învăţării, oralul, în clasă, are dreptul la ciornă, el necesitând o pregătire riguroasă.

Situaţiile de învăţare iau în considerare orice tip de discurs (oral, scris; narativ, argumentativ, literar, jurnalistic), pentru a dezvolta capacităţile lingvistice legate de fiecare dintre aceste tipuri de discurs şi de combinare a lor. Oralul poate fi uşor integrat într-o scenă de lectură metodică: construcţia sensului plecând de la primele impresii de lectură ale elevilor şi respectând datele textului. Această activitate presupune schimb de informaţii şi momente de discuţie, confruntare, argumentare şi negociere, pentru toate acestea oralul fiind mijlocul ideal de realizare.

Oralul le permite elevilor să se autoevalueze

Unul dintre marile avantaje ale oralului este şi acela că impune şi permite evaluarea formativă. Altfel spus, elevii nu numai că ocupă diverse posturi ale unei situaţii orale (vorbesc, sunt întrebaţi, sunt intervievaţi, întreabă, ascultă luând notiţe, ascultă fără să ia notiţe; sunt organizaţi în perechi, câte trei, pe grupe), dar au, de asemenea, şi posturi de observatori.

Scanned with OKEN Scanner

Ansamblul de remarci adunate oferă permisiunea de a spune, mai întâi în limbajul elevilor, care vor fi criteriile de reuşită ale anumitei activităţi orale. Atunci când ceea ce este reuşit sau greşit devine observabil pentru elevi, învăţarea este posibilă, ca şi ascultarea în linişte. Problema evaluării orale se rezolvă ca şi aceea a evaluării scrise.

Oralul asigură diferenţierea

Deoarece evaluarea este posibilă, diferenţierea devine şi ea posibilă prin imaginarea de: activităţi, situaţii şi diverse posturi, elevii acceptând oralul fără reticenţe, atâta timp cât acestea corespund diferitelor lor opţiuni. Tocmai această acceptare reprezintă punctul de plecare care permite trecerea de la argumentarea orală la argumentarea scrisă.

Oralul dă posibilitatea reformulării

Reformularea nu înseamnă să repeţi ceea ce a fost spus deja, ci să redai ideile interlocutorului folosind alte cuvinte. Reformularea vizează capacitatea de a asculta a unei persoane. Ea serveşte la ameliorarea capacităţii de ascultare, la încurajarea individului de a vorbi, de a se pune în valoare. Ea serveşte, de asemenea, la verificarea sau rectificarea a ceea a fost spus deja.

Pentru cel care vorbeşte, reformularea este un semn că a fost ascultat şi înţeles; că intervenţia sa este considerată ca o contribuţie la opinia comună, deoarece această intervenţie este adresată grupului.

Pentru un grup, reformularea poate avea *o funcţie tehnică* (se spune cu voce tare ceea ce a mai fost spus, dar nu a fost înţeles). De asemenea, poate avea o *funcţie de clarificare* (rezumă ceea ce tocmai a fost spus în mai multe cuvinte şi într-un mod ambiguu). Poate face legătura între diverse intervenţii şi între fiecare intervenţie şi subiectul discuţiei, construindu-se în felul acesta sensul şi o progresie colectivă. În plus, reformularea încetineşte ritmul discuţiilor, considerat prea rapid pentru unii: pauzele favorizează asimilarea celor spuse de către fiecare dintre participanţi, în funcţie de propriul ritm.

Pentru moderatorul unei discuţii, reformularea permite verificarea înţelegerii sensului discuţiei de către acesta, prin eventuale rectificări ale celor care intervin.

A reformula o idee este dificil, deoarece trebuie să te detaşezi de propriile sentimente, pentru a nu reacţiona prea puternic la emoţiile elevilor afectând în felul acesta înţelegerea obiectivă a discuţiei. Trebuie să nu te laşi incomodat de propria gândire, care tinde să filtreze şi să interpreteze ceea ce se spune în funcţie de propriile opinii. A asculta cu adevărat implică o reală deschidere spre ceea ce spune celălalt. De asemenea, trebuie să ai o memorie activă pe termen scurt care să reţină intervenţiile anterioare pentru a putea face legătura cu subiectul discutat.

Reformularea se învaţă. A reformula este un exerciţiu foarte important pentru elevi, deoarece îi determină să cunoască în profunzime subiectul discutat, le dezvoltă capacitatea de a asculta, îi învaţă să manifeste respect, interes faţă de celălalt, le dezvoltă competenţele cognitive (înţelegerea

Scanned with OKEN Scanner

discursurilor şi a ideilor, reperarea anumitor noţiuni, probleme şi argumente, capacitatea de a rezuma).

Studiile de specialitate identifică mai multe tipurile de reformulare:

- *reformularea-reflex*, care va relua cu alte cuvinte ceea ce a fost spus, fără ca nimic să nu fie adăugat, suprimat, judecat sau interpretat, fiind folosită în situaţiile în care se iau anumite decizii, se asimilează anumite informaţii, se fac negocieri sau anchete, pentru a garanta o bună ascultare, deoarece informaţiile reluate nu trebuie să sufere niciun fel de modificare;
- *reformularea-clarificare*, prin care se reia esenţialul din ceea ce a fost spus. Cel care ascultă şi reformulează trebuie să analizeze rapid ceea ce a auzit şi să se ferească să interpreteze aluziile, discuţiile stabilind un diagnostic: recrutarea, promoţia, mutarea, discuţii în care se stabilesc anumite acorduri. Ascultarea este centrată pe acţiunile şi trăirile oamenilor. Această reformulare antrenează ascultarea. Ea cere o analiză şi o sinteză imediate ale scopurilor. Ea permite o mai bună cunoaştere a celui care se exprimă.
- *reformularea-reflex inversat*, ce evidenţiază în mod explicit ceea ce cuvintele lasă să se subînţeleagă: implicitul. Cel care ascultă, reformulează ceea ce rămâne mai mult sau mai puţin ascuns din cauza detaliilor sau a digresiunilor, fiind utilizată în discuţiile de orientare profesională, de consiliere . Ascultarea este centrată pe persoană şi pe trăirea sa. Ea aprofundează relaţia cu persoana care cere ajutorul. Această persoană este condusă spre o mai bună cunoaştere de sine.

Elementele paraverbale şi nonverbale sunt foarte importante în construirea orală a unui mesaj. Încercăm să punctăm rolul vocii, articulării cuvintelor, debitului verbal, pauzei, intonaţiei, accentuării, respiraţiei, privirii, gesturilor .

Pentru a te face ascultat, trebuie, mai întâi, să te faci înţeles. O voce slabă necesită din partea auditoriului un mare efort de atenţie, aşa încât acesta poate sfârşi prin a nu mai asculta. La fel, o voce prea puternică, care la începutul intervenţiei sale poate provoca surpriza, sfârşeşte prin a obosi auditoriul.

A articula bine constă în a pronunţa corect silabele. Aceasta reprezintă contrariul bâlbâielii şi înghiţirii cuvintelor. Articularea conferă claritate exprimării.

Debitul reprezintă viteza cu care vorbeşte oratorul. Un debit lent, calm conferă gravitate exprimării. Un debit precipitat înseamnă agitaţie , nervozitate. Un debit regulat dă naştere monotoniei. O schimbare de viteză a debitului stimulează interesul auditoriului.

Pauzele şi tăcerile reprezintă opriri mai mult sau mai puţin lungi. Ele constituie un soi de punctuaţie orală. Sunt mijloace eficace atunci când sunt stăpânite, pentru a retrage sau a reţine o atenţie slabă. Ne oprim asupra unui punct important: auditoriul înţelege că acel punct este esenţial. Ne oprim după o întrebare: auditoriul înţelege că o anumită persoană trebuie

Scanned with OKEN Scanner

să ia cuvântul şi să răspundă. Ne oprim în mijlocul unei fraze: auditoriul priveşte şi caută să înţeleagă ceea ce se petrece.

A accentua înseamnă a insista cu pronunţia pe o anumită silabă, pe un anumit cuvânt. A folosi intonaţia înseamnă a schimba înălţimea vocii. Mizând pe aceste două elemente, o persoană poate exprima diverse sentimente.

Pentru a evita blocajele şi găurile negre cauzate de stres sau de trac, trebuie să ne reoxigenăm creierul practicând lent şi profund exerciţii de respiraţie (abdominală, toracică). Un orator utilizează trei tipuri de pauze respiratorii pe care le adaptează discursului său: reţinerile (blocajele respiratorii); reprizele de respiraţie (mici inspiraţii) şi respiraţiile complete (expirări şi inspirări profunde).

Privirea stabileşte contactul şi ţese un fel de fir invizibil între cei care vorbesc şi cei care ascultă. A şti cum să priveşti reprezintă dovada unui om echilibrat, senin. O privire sigură asigură o comunicare eficientă, privirea speriată/ înspăimântată accentuează lipsa comunicării.

Diverse cercetări au arătat că într-un mesaj oral, oamenii sunt atenţi la cuvinte – 7%; la intonaţie – 38 % şi la gesturi – 55%. Unele gesturi au rol informativ sau altele doar punctează exprimarea. Cuvintele nu sunt întotdeauna necesare. Gestul poate semnifica el însuşi ceva. Anumite gesturi sunt codificate. La fel şi anumite expresii ale feţei. Anumite gesturi instinctive însoţesc cuvintele şi le repetă. Astfel, când o persoană indică o direcţie, gesturile arată drumul care trebuie parcurs.

În cursul unei conversaţii aprinse, al unei dezbateri, cei care intervin trec prin diverse faze: ei vor să convingă cu orice preţ şi se folosesc de tot arsenalul gesturilor de persuasiune. Gesturile pot, pe de o parte, să-i servească aceluia care vorbeşte atunci când respectivul asigură comunicarea sau pot fi inutile atunci când oratorul trădează comunicarea. Conştientizarea gesturilor favorizează stăpânirea de sine.

Gesturile exprimă anumite emoţii. Vorbitul în public provoacă adesea trac, responsabil de gesturile involuntare. Aceste gesturi pot fi dezordonate sau se pot transforma în ticuri. Ele pot indica o stare de tensiune, de blocaj psihologic. Fiecare are la un moment dat trac. Tracul este legat şi de momentul în care luăm cuvântul. Acest fapt ne expune privirii celorlalţi, fricii de a fi rău judecaţi, de a-i dezamăgi pe ceilalţi. Tracul se transformă adesea în panică, dar poate avea şi efect stimulator. Se spune că tracul pune stăpânire pe un actor bun înainte de fiecare intrare în scenă şi îl cruţă pe actorul slab. Este adevărat că mecanismele care provoacă tracul antrenează mai multe efecte pozitive: supun corpul la tensiune, alimentează excitaţia intelectuală, măresc viteza de reacţie, favorizează concentrarea. Totul este să ştii cum să transformi efectele paralizante ale tracului în efecte pozitive.

Pregătirea unui examen oral

Un examen oral se pregăteşte din timp. Pentru a te prezenta cu şanse maxime de succes şi cu un moral de învingător, este necesar să te organizezi din timp. Pregătirea permite echilibrarea eforturilor, evitarea întârzierilor şi

Scanned with OKEN Scanner

asigură un soi de liniște sufletească. În pregătirea pentru un examen oral trebuie să ținem cont de trei elemente:

- durata dintre data începutului recapitulării și data examenului;
- întinderea materiei care trebuie recapitulată;
- natura examenului.

Activitățile trebuie pregătite după un program precis, dar trebuie să păstrăm ceva timp și pentru evenimentele neprevăzute. Planificările foarte stricte sunt imposibil de respectat.

Se poate începe cu *pregătirea spațiului.* Afișând o planificare lunară, de exemplu, și utilizând anumite culori, putem vizualiza între momentele de studiu individual, momentele de pauză sau destindere și celelalte necesități. Este, de asemenea, eficient să-ți aranjezi biroul sau camera de lucru în așa fel încât să nu trebuiască să-ți cauți în permanență lucrurile. A te pregăti înseamnă a avea și o metodă de lucru, a-ți aduna materialele necesare studiului (de exemplu, în funcție de materialele necesare, poate fi vorba de un dicționar explicativ, de o gramatică, de o istorie a literaturii, de manuale). Studiile scurte, pe o anumită temă sunt foarte utile. Putem adăuga, la acestea, cursuri sau un repertoar ce trebuie să conțină, conceptele esențiale clasificate în ordine alfabetică și definiția lor. Trebuie, de asemenea, să ne facem notițe utile. Nu trebuie ignorată nici pregătirea fizică și psihică. În pregătirea pentru examen lucrați în mod diferit în funcție de materia la care se susține examenul (matematica și fizica necesită o anumită continuitate, istoria și geografia necesită un efort de memorie). Păstrați-vă timp câteva zile înainte de examenul oral pentru a vă revedea notițele ultima dată.

În ziua examenului:

- Nu vă lăsați prea multe lucruri de făcut pentru a evita enervarea!
- Nu vorbiți prea mult: nu dați prea multe explicații celor din jurul dumneavoastră despre ceea ce o să faceți sau o să spuneți!
- Nu vă grăbiți, acționați firesc!
- Ora examinării se apropie! Duceți-vă în locul unde trebuie să susțineți examenul!
- În sală, folosiți-vă toată puterea de concentrare. Respirați relaxat.

În timpul examenului :

Mizați pe *pregătirea* voastră !

Succes!

Autoarele

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL 1

PROGRAMA PENTRU EXAMENUL DE BACALAUREAT 2006

I. STATUTUL DISCIPLINEI DE EXAMEN

Prin ponderea sa reflectată în prezenţa celor două probe obligatorii, scrisă şi orală, limba şi literatura română ocupă un loc important în structura examenului de bacalaureat. Noul Curriculum liceal pune accent pe **latura formativă a învăţării**, fiind centrat pe *achiziţionarea de competenţe*, fapt care a determinat precizarea, în programa de bacalaureat, a competenţelor de evaluat şi a conţinuturilor din domeniile: A. literatura română, B. limbă şi comunicare.

Proba scrisă vizează competenţele de comunicare în scris, aplicate în **receptarea/ producerea mesajelor** şi în redactarea diferitelor tipuri de texte (compuneri/ eseuri şi texte funcţionale).

Proba orală vizează competenţele de comunicare orală, fiind centrată pe producerea unor tipuri de discurs (expozitiv, narativ, argumentativ) exersate în cadrul învăţământului liceal.

Conform ***Metodologiei de organizare şi desfăşurare a examenului de bacalaureat 2006***, pregătirea examenului şi elaborarea subiectelor se realizează în conformitate strictă cu PROGRAMA PENTRU EXAMENUL DE BACALAUREAT, avizată prin OMEdC. Manualul şcolar este doar unul dintre suporturile didactice utilizate de profesori şi de elevi, care ajută la parcurgerea programei şcolare, prin însuşirea de cunoştinţe şi formarea de competenţe.

II. COMPETENŢE DE EVALUAT

Prin susţinerea examenului de Bacalaureat la această disciplină, elevul va trebui să facă dovada următoarelor abilităţi şi elemente de competenţă, dobândite la nivel liceal (clasele a IX-a – a XII-a):

1. Utilizarea corectă şi adecvată a limbii române în receptarea şi în producerea mesajelor, în diferite situaţii de comunicare

a. Competenţe privind producerea mesajelor

- Utilizarea corectă şi adecvată a formelor exprimării **orale** în diverse situaţii de comunicare (respectarea normelor limbii literare; pronunţarea corectă; tehnici de comunicare specifice în conversaţie; tehnici de construire a monologului oral; adecvarea mijloacelor verbale, paraverbale şi nonverbale la situaţia dată) – pentru proba orală.
- Construirea diverselor tipuri de discurs: descriere orală, povestire orală, rezumare, expunere, exprimarea unei opinii pe teme diverse, comentarii pe marginea unor texte literare şi nonliterare – pentru proba orală.

Scanned with OKEN Scanner

- Utilizarea corectă şi adecvată a formelor exprimării scrise în redactarea unor texte diverse (registre stilistice diferite în funcţie de situaţia de comunicare; stilurile funcţionale; calităţile generale şi particulare ale stilului; respectarea normelor ortografice, de punctuaţie, morfosintactice şi folosirea adecvată a unităţilor lexico-semantice).
- Redactarea diferitelor tipuri de compuneri, pornind de la texte literare (rezumat, analiză, sinteză, paralelă, eseu structurat şi nestructurat) şi a textelor funcţionale (curriculum vitae, proces-verbal, cerere, scrisoare – tipuri diverse de scrisori).

b. Competenţe privind receptarea mesajelor

- Receptarea adecvată a sensului unui mesaj transmis prin texte orale sau scrise (sens denotativ; sensuri conotative; sesizarea valenţelor stilistice ale unor categorii morfosintactice; influenţa elementelor paraverbale asupra înţelegerii mesajului oral).
- Identificarea valorilor stilistice generate de folosirea registrelor limbii în texte studiate sau în texte la prima vedere (elemente de limbaj arhaic, popular, regional, colocvial; argou, jargon).
- Aplicarea cunoştinţelor de limbă în interpretarea textelor literare (studiate sau la prima vedere).
- Identificarea expresivităţii şi a subiectivităţii în limbajul comun şi în limbajul poetic, în texte studiate sau la prima vedere.

2. Folosirea instrumentelor de analiză stilistică şi structurală în receptarea diferitelor texte literare şi nonliterare

- Recunoaşterea trăsăturilor definitorii ale comunicării ficţionale şi non-ficţionale (referent, limbaj, scopul comunicării, modalităţi de receptare).
- Recunoaşterea şi analiza principalelor componente de ordin structural specifice textului narativ, pornind de la texte studiate sau la prima vedere (construcţia subiectului, compoziţia, personajele, modalităţi de caracterizare a personajului, tipuri de personaje, instanţele comunicării, perspectiva narativă).
- Identificarea particularităţilor de limbaj în textele narative studiate sau la prima vedere (registre stilistice, limbajul personajelor, mărci lingvistice ale prezenţei naratorului, stilul direct, stilul indirect şi stilul indirect liber).
- Recunoaşterea şi realizarea de conexiuni/ compararea diferitelor tipuri de proză şi a particularităţilor acestora.
- Recunoaşterea şi analiza principalelor componente de ordin structural şi de limbaj, specifice textului dramatic (construcţia subiectului, compoziţia, modalităţi de caracterizare a personajelor, registre stilistice, limbajul personajelor, notaţiile autorului/ indicaţiile scenice).
- Identificarea şi analiza elementelor de compoziţie şi de ordin structural în textul poetic, pe texte studiate sau la prima vedere (titlu, incipit, relaţii de opoziţie şi de simetrie, elemente de recurenţă – motiv poetic, laitmotiv; instanţele comunicării în textul poetic).
- Identificarea instanţelor comunicării în textul poetic.

Scanned with OKEN Scanner

- Analiza şi realizarea de conexiuni/ compararea diferitelor tipuri de lirism, pe baza unor texte studiate sau la prima vedere.
- Analiza limbajului poetic sub aspectul particularităţilor stilistice, pe texte studiate sau la prima vedere (figuri sintactice, figuri semantice, figuri de sunet şi elemente de versificaţie).
- Aplicarea conceptelor operaţionale în analiza şi în discutarea textelor narative, dramatice, poetice şi de doctrină literară.
- Realizarea de conexiuni diverse între două sau mai multe texte literare (înrudite tematic, structural sau stilistic).

3. Argumentarea în scris sau oral a propriilor opinii asupra unui text literar sau nonliterar

a. Receptare

- Identificarea structurilor lingvistice în diverse situaţii de comunicare, în vederea sesizării logicii şi coerenţei mesajului.

b. Producere

- Susţinerea argumentată a unui punct de vedere într-un monolog **oral** (tehnica argumentării, adecvarea elementelor verbale, nonverbale şi paraverbale) – pentru proba orală.
- Elaborarea unei argumentări scrise/ orale pe o temă dată (construcţia discursului argumentativ: structuri, conectori şi tehnici argumentative).
- Încadrarea unui text dramatic, a unui text narativ sau a unei poezii într-o anumită categorie (de exemplu: comedie, dramă; basm cult, roman modern; poezie romantică, simbolistă), pe baza identificării caracteristicilor acestora.
- Integrarea unui text literar într-un anumit context (opera autorului, curent literar, epocă).
- Identificarea unor particularităţi şi realizarea de conexiuni între epoci culturale şi ideologii literare, în vederea caracterizării acestora (***Dacia literară***, ***Junimea***, tradiţionalism, modernism).
- Compararea şi evaluarea unor puncte de vedere diferite, exprimate în legătură cu un anumit text literar sau cu un fenomen literar/ cultural.
- Compararea unor idei şi atitudini diferite, în dezvoltarea aceleiaşi teme literare.
- Relevarea specificităţii limbajului literar în raport cu limbajul altor arte.

III. CONŢINUTURI

A. LITERATURA ROMÂNĂ

1. Textul. Aspecte generale

- elemente ale situaţiei de comunicare (emiţător, receptor, mesaj, cod, canal, context); funcţiile comunicării;
- textul literar/ nonliterar;
- text şi context;
- teme şi motive literare;
- literatura şi alte arte.

Scanned with OKEN Scanner

2. Proza

a. Proza narativă – accepții ale termenului; evoluție și tipologie (proză romantică, proză realistă, proză fantastică).

b. Specii narative (basmul cult; povestirea; nuvela istorică, fantastică, psihologică; romanul tradițional, modern, obiectiv, subiectiv; romanul de până la al doilea război mondial, romanul de după al doilea război mondial).

c. Structura textului narativ

- instanțele comunicării narative (autor, narator, personaje, cititor);
- perspectiva narativă/ viziunea (narator omniscient, personaj-narator, narator „martor"); narațiunea la persoana I și a III-a;
- construcția subiectului și a discursului narativ: acțiune, secvență narativă, episod, conflict, relații temporale și spațiale, momentele subiectului; povestire în ramă, alternanță, înlănțuire, incipit, final, elipsă, pauză descriptivă;
- personajele – tipuri de personaje (principal, secundar, episodic; „caractere", personaje „tipice"); modalități de caracterizare a personajului.

d. Limbajul prozei narative

- modalități ale narării: povestire; rezumat, scenă;
- mărci ale prezenței naratorului; limbajul personajelor; vorbire directă și indirectă, stilul indirect liber;
- registre stilistice (popular și cult, scris și oral etc.).

3. Poezia

a. Poezia – accepții ale termenului; evoluție (poezia pașoptistă; Mihai Eminescu; prelungiri ale romantismului și ale clasicismului; simbolismul; tradiționalismul; modernismul; neomodernismul; postmodernismul); tipologie (poezie lirică și epică).

b. Structura textului poetic

- comunicarea în textul poetic (eul liric; raportul autor-eu liric);
- tipuri de lirism: subiectiv și obiectiv;
- elemente de compoziție în textul poetic: titlu, incipit, secvențe poetice, relații de opoziție și de simetrie, elemente de recurență (motiv poetic, laitmotiv);
- nivelurile textului poetic: fonetic, morfosintactic, lexico-semantic și stilistic.

c. Limbajul și expresivitatea textului poetic

- caracteristicile limbajului poetic (expresivitate, ambiguitate, sugestie etc.);
- imaginarul poetic;
- procedee artistice/ figuri de stil – concept, clasificare: figuri sintactice și de construcție (enumerația, repetiția, paralelismul sintactic, refrenul, simetria, antiteza, interogația retorică, exclamația retorică, invocația retorică), figuri semantice (epitetul, comparația, metafora, oximoronul, sinestezia, simbolul), figuri de sunet (aliterația);
- elemente de prozodie: strofă, vers, vers alb, măsură metrică, rimă, ritm.

4. Dramaturgia

a. Dramaturgia – accepții ale termenului: text dramatic, artă a spectacolului teatral.

b. Specii dramatice (comedia, drama); forme ale dramaturgiei în teatrul modern.

Scanned with OKEN Scanner

c. Structura textului dramatic

- construcția subiectului dramatic: conflicte dramatice, intrigă, scenă, relații temporale și spațiale;
- compoziția textului dramatic: act, scenă, tablou, replică; indicații scenice;
- personajul dramatic – modalități de caracterizare.

d. Limbajul dramaturgiei. Expresivitate în textul dramatic

- particularități ale construcției dialogului dramatic; monologul;
- limbajul personajelor ca modalitate de caracterizare (registre stilistice în vorbirea personajelor); oralitate în dialogul dramatic.

5. Epoci și ideologii literare

Texte de doctrină literară privitoare la:

- romantism (estetica) – ***Dacia literară*** (manifest literar; doctrină estetică);
- ***Junimea*** și junimismul – Titu Maiorescu;
- perioada interbelică – ideologii literare, elemente de estetică: modernism – E. Lovinescu; tradiționalism.

6. Autori canonici

- Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, G. Bacovia, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, E. Lovinescu, Marin Preda, Nichita Stănescu.

Notă! Textele literare la prima vedere pot aparține atât autorilor canonici, cât și altor autori. Conform programei școlare în vigoare, examenul de bacalaureat nu implică studiul monografic al scriitorilor canonici.

B. LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Niveluri de constituire a mesajului

Notă! Conținuturile de mai jos vizează:

- aplicarea, în diverse situații de comunicare, a normelor ortografice, ortoepice, de punctuație, morfosintactice și folosirea adecvată a unităților lexico-semantice;
- aplicarea cunoștințelor de limbă, inclusiv cele dobândite în ciclul gimnazial, în exprimarea corectă și în interpretarea textelor literare.

1. Nivelul fonetic

- pronunțarea corectă a neologismelor; accentul, evitarea cacofoniei;
- hipercorectitudinea.

2. Nivelul lexico-semantic

- variante lexicale;
- câmpuri semantice;
- derivate și compuse, schimbarea categoriei gramaticale;
- relații semantice (polisemie; sinonimie, antonimie, paronimie, omonimie), sensul corect al cuvintelor (al neologismelor);
- elemente verbale ale comunicării (cuvinte, propoziții, frază); unități frazeologice;
- sensul cuvintelor în context; sens denotativ și sens conotativ;
- pleonasmul, tautologia, atracția paronimică.

Scanned with OKEN Scanner

3. Nivelul morfosintactic

- forme flexionare ale părților de vorbire; valori expresive ale părților de vorbire; mijloace lingvistice de realizare a subiectivității vorbitorului;
- elemente de acord gramatical; acordul prin atracție, acordul logic;
- elemente de relație (prepoziții, conjuncții, pronume/ adjective pronominale relative, adverbe relative);
- anacolutul; hipercorectitudinea.

4. Nivelul ortografic și de punctuație

- norme ortografice și de punctuație în constituirea mesajului scris;
- rolul semnelor ortografice și de punctuație în înțelegerea mesajelor scrise.

5. Nivelul stilistic

- calitățile generale și particulare ale stilului (claritate, proprietate, precizie, concizie, corectitudine; variație stilistică, cursivitate, eufonie, oralitate etc.);
- stiluri funcționale (definire, caracteristici, exerciții aplicative/ redactarea unor texte);
- stil direct, stil indirect, stil indirect liber;
- registre stilistice ale limbii (popular și cult, scris și oral; arhaic, regional, colocvial, argou, jargon).

CONCEPTE OPERAȚIONALE

- act, acțiune, aliterație, antiteză, artă poetică, autor, basm cult, câmp semantic, cititor, comedie, comic, comparație, compoziție, conflict, construcția subiectului (expozițiune, conflict, intrigă, punct culminant, deznodământ), curent literar, dramaturgie, dramă, elemente ale situației de comunicare (emițător, receptor, mesaj, cod, canal, context)/ funcțiile comunicării, enumerație, episod, epitet, eul liric, exclamație retorică, fantastic, ficțiune, figură de stil, final, imagine artistică, incipit, indicații scenice, interogație retorică, laitmotiv, lirism obiectiv/ subiectiv, metaforă, modalități de caracterizare a personajului literar, modernism, moduri de expunere (narațiune, descriere, dialog, monolog), motiv literar, narator (tipuri), neomodernism, nuvelă (tipuri), oximoron, paralelism sintactic, personaj literar (tipuri), perspectivă narativă, poezie (tipuri), povestire, proză, realism, repetiție, refren, relații temporale și spațiale, romantism, roman (tipuri), secvență narativă, secvență poetică, scenă, sens denotativ/ sensuri conotative, simetrie, simbol, simbolism, sincronism, sinestezie, stil direct/ indirect/ indirect liber, stil funcțional, tablou, temă, text literar/ nonliterar, titlu, tradiționalism, tragic, prozodie (strofă, vers, măsură metrică, rimă, ritm), vorbire directă, vorbire indirectă.

Scanned with OKEN Scanner

SUBIECTE PENTRU PROBA ORALĂ
BACALAUREAT 2005

INTRODUCERE

Tipologia subiectelor pentru Bacalaureatul 2005 respectă programa de examen.

I. În cadrul probei orale de limba şi literatura română, în prezentarea răspunsului său, candidatul trebuie să facă dovada stăpânirii următoarelor *capacităţi, deprinderi, abilităţi* şi *elemente de competenţă:*

- abilitatea de a citi cu acurateţe, fluent şi făcând dovada înţelegerii celor citite;
- deprinderea de a formula şi de a exprima oral, succint şi clar, răspunsul solicitat de cerinţele cuprinse în biletul de examen;
- abilitatea de a utiliza limba literară, adecvat contextului comunicaţional;
- deprinderea de a-şi adapta expunerea orală (limbajul, exprimarea, prezentarea etc.) la cerinţele formulate în biletul de examen;
- competenţa de comunicare activată de susţinerea şi de argumentarea ideilor (receptate sau personale).

Acestea vor fi evaluate în contextul construirii, de către candidat, a răspunsului său, pentru conţinuturile prevăzute în programa de examen.

II. În cazul probei orale, biletul de examen conţine un subiect de tipul I, care vizează *o înţelegere de text la prima vedere, aplicarea cunoştinţelor din domeniul limbă şi comunicare* – având ca suport un text nonliterar dat – şi un subiect de tipul al II-lea, *susţinerea unei expuneri orale/ a unui discurs argumentativ pe o problematică din domeniul literaturii române* studiate sau *ilustrarea unui concept operaţional* prin referire la conţinuturile specifice disciplinei, conform programei de bacalaureat. Subiectele de tipul I (texte nonliterare) vor fi transmise centrelor de examen în plic sigilat.

Răspunsul candidatului se apreciază prin note întregi de la 1 la 10, în funcţie de punctajul de evaluare stabilit pe baza următoarelor criterii de apreciere: *aplicarea cunoştinţelor în receptarea şi analiza textelor literare şi nonliterare* - 6p.; *utilizarea corectă şi adecvată a limbii române în comunicarea orală* - 2p.; *argumentarea orală a propriilor opinii asupra unui text literar* (studiat) *sau nonliterar* (la prima vedere) - 1p. La totalul celor nouă puncte se adaugă un punct din oficiu. Un candidat se consideră promovat la proba orală dacă a obţinut minimum nota finală 5 (cinci).

III. Asamblarea biletelor pentru proba orală se va face de către comisia de examen, prin combinarea unui subiect de tipul I cu un subiect de tipul al II-lea, respectând structura prezentată la punctul **II.**

În abordarea primului subiect, cele trei cerinţe, formulate pe baza textului nonliterar dat, se vor constitui în răspunsuri punctuale, iar profesorii

Scanned with OKEN Scanner

examinatori pot interveni cu întrebări lămuritoare sau suplimentare, de regulă după ce candidatul şi-a prezentat răspunsurile, numai dacă se consideră necesar acest lucru.

Abordarea subiectului de tipul al II-lea presupune susţinerea unei argumentări orale, pe o temă dată, din domeniul literaturii române studiate sau ilustrarea unui concept operaţional prin referire la conţinuturile specifice disciplinei. Examinatorii urmăresc atât aplicarea cunoştinţelor, cât şi construcţia discursului argumentativ (structuri, conectori şi tehnici argumentative), adecvarea elementelor verbale, nonverbale şi paraverbale la situaţia de comunicare.

În continuare, oferim un model de combinare a celor două tipuri de subiecte.

SUBIECTUL I

„Mica societate în care se învârte adolescentul are ca axă predominantă sala de clasă. Clasa e cea care macerează caracterul individului, ea este cea care îl «pregăteşte pentru viaţă». Resping această formulă: «pregătirea pentru viaţă». Căci sunt adolescent – şi astăzi viaţa se compune din diafane visuri de lumini şi umbre, concreteţea limitându-se la noile apariţii vestimentare şi, eventual, editoriale. Şi mai e ceva: adolescent – şi, implicit, licean fiind – e natural să mă tem de examene. Iar «pregătirea de viaţă» e doar preludiul temerii mele."

(Horia, interviu în ***Dilema***)

a. Precizează două dintre coordonatele universului adolescenţei, menţionate în textul citat.

b. Prezintă două dintre calităţile generale sau particulare ale stilului, identificabile în fragmentul dat.

c. Exprimă-ţi opinia despre rolul *clasei de elevi* în formarea unui adolescent.

SUBIECTUL al II-lea

Ilustrează trăsăturile prozei fantastice, prin referire la o operă literară studiată.

IV. La proba orală, candidatul are la dispoziţie 15-20 de minute pentru a-şi elabora răspunsurile la subiectele existente pe biletul de examen. El are dreptul să ia un al doilea bilet, situaţie în care nota va fi scăzută cu două puncte.

În timpul prezentării de către candidat a subiectelor de pe biletul de examen, cei doi profesori examinatori trebuie să urmărească atât **conţinutul**, cât şi **forma discursului** prezentat.

Pentru a aprecia discursul candidatului, fiecare dintre cei doi examinatori aplică un **barem de evaluare a răspunsului oral,** în conformitate cu Metodologia de examen. Este obligatoriu ca examinatorii să respecte precizările din Metodologia de organizare şi desfăşurare a examenului de bacalaureat.

Scanned with OKEN Scanner

Paşii parcurşi de către fiecare dintre cei doi examinatori sunt următorii:

1. Să urmărească expunerea candidatului, sprijinindu-l prin întrebări ajutătoare, dacă este necesar.

2. Să evalueze răspunsul cu note întregi de la 1 la 10, în funcţie de punctajul orientativ de evaluare, prin adunarea punctelor acordate fiecăruia dintre cele trei criterii prevăzute în barem.

3. Să consemneze punctajul de evaluare în borderourile individuale.

4. Să stabilească nota finală. În cadrul acestui proces, pot apărea două situaţii:

- Dacă între notele celor doi examinatori există o diferenţă de cel mult un punct, atunci se calculează nota finală ca medie aritmetică cu două zecimale, fără rotunjire.
- Preşedintele comisiei mediază situaţiile în care diferenţa dintre notele celor doi evaluatori este mai mare de un punct. Hotărârea sa, fundamentată pe punctajul acordat candidatului de cei doi examinatori, este definitivă. Situaţiile în care este necesară medierea preşedintelui sunt consemnate într-un proces-verbal, la care se ataşează copii de pe evaluările celor doi examinatori.

5. În conformitate cu alineatul (3), art. 39, înscrierea în borderou a notei acordate se face de fiecare examinator, iar a notei finale, de preşedinte. Nota finală la examenul oral se trece în catalog şi în fişa individuală a candidatului, cu semnătura celor doi profesori examinatori. Fişa se înmânează candidatului după consemnarea notei.

Cele trei **criterii de apreciere** enunţate mai jos trebuie să fie urmărite de către fiecare examinator, pe tot parcursul expunerii orale, fapt care facilitează aprecierea finală obiectivă. Fiecare examinator completează propriul borderou de lucru, în care trece: **numele candidatului, punctajele acordate pentru fiecare criteriu de apreciere şi punctajul final/ nota acordată.**

Grila de de evaluare a răspunsului oral

Criterii de apreciere	**Punctaj total acordat**	**Detalierea punctajului – Descrierea nivelurilor de performanţă**
1. Aplicarea cunoştinţelor în analiza textelor literare şi nonliterare (adecvarea la subiect; organizarea ideilor, corectitudinea răspunsului)	**6p.**	**Subiectul de tipul I** – aprecierea răspunsurilor punctuale: **3p.** (1p.+1p.+1p.) **Subiectul de tipul al II-lea** – aprecierea globală a răspunsului: **3p. –** Candidatul prezintă un discurs adecvat subiectului/ cerinţei. Răspunsul este complet (include toate informaţiile necesare) şi convingător. **2p. –** Candidatul îşi adecvează răspunsul la subiect, cu unele ezitări. Răspunsul este corect, dar incomplet.

Scanned with OKEN Scanner

Criterii de apreciere	Punctaj total acordat	Detalierea punctajului – Descrierea nivelurilor de performanță
		1p. – Candidatul prezintă coordonatele subiectului în mod satisfăcător, dar are lacune în cunoștințe. **0p.** – Raportarea la subiect este nesatisfăcătoare. Candidatul nu răspunde cerinței de pe biletul de examen, și nici întrebărilor ajutătoare ale examinatorului.
2. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în comunicarea orală	**2p.**	**2p.** – Candidatul stăpânește competența comunicațională necesară, pe care o aplică prin utilizarea corectă și adecvată a limbii române literare. Expunerea orală este fluentă, bine organizată și convingătoare. Registrul de comunicare este potrivit competenței comunicaționale și personalizat. **1p.** – Candidatul deține competența comunicațională susținută de vocabular, ca și de morfologie și de sintaxă, expunerea lăsând impresia generală de fluență, deși cu anumite sincope. Registrul de comunicare ales este cel adecvat, însă limitat. **0p.** – Limba literară nu este folosită în mod satisfăcător, existând abateri de la uzaj, nepermise în comunicarea formală. Expunerea este sincopată, cu repetarea unor idei, cu pauze sau cu ezitări.
3. Argumentarea orală a propriilor opinii asupra unui text literar sau nonliterar	**1p.**	**1p.** – Argumentele prezentate conțin elemente de originalitate și au o logică evidentă, susținând gândirea critică a candidatului, aplicată contextului. Elaborarea argumentării orale respectă construcția discursului argumentativ (structuri, conectori și tehnici argumentative) și adecvarea elementelor verbale, nonverbale și paraverbale la situația de comunicare. **0p.** – Argumentele prezentate sunt insuficiente pentru a se forma o imagine concludentă asupra cunoștințelor candidatului. Argumentarea orală nu respectă construcția discursului argumentativ sau tehnica argumentării.

Notă! Se acordă un punct din oficiu.

Scanned with OKEN Scanner

SUBIECTE DE TIPUL I

1.

Declarația privind crearea Spațiului European al Învățământului Superior, cunoscută sub titulatura „Declarația de la Bologna", a fost semnată pe 19 iunie 1999 de miniștrii responsabili cu educația din 29 de țări europene, fiind astăzi adoptată de 40 de țări. Procesul Bologna, ulterior Declarației și declanșat de către aceasta, are ca termen anul 2010 pentru îndeplinirea obiectivelor asumate. Ideea care stă la baza Procesului este că studenții care învață la Varșovia, la Londra sau la București, la finalizarea ciclurilor universitare trebuie să aibă abilități și capacități asemănătoare și comparabile. Efectul final dorit la încheierea Procesului este cât se poate de pragmatic: mobilitatea pe piața comunitară a forței de muncă. Miniștrii educației și-au luat angajamentul de a structura învățământul universitar pe două cicluri (inferior – licență și superior – master) până cel târziu în anul 2005. Fiecare stat trebuie să adopte gradual Sistemul European de Credite Transferabile care va facilita mobilitatea studenților și dezvoltarea curriculum-ului internațional. Toate țările participante la Procesul Bologna trebuie să ratifice Convenția de la Lisabona (1997) privind recunoașterea diplomelor, în virtutea dreptului de a practica o profesie anumită în orice țară din Uniunea Europeană sau din Spațiul Economic European.

(revista ***Observator cultural***)

a. Alege un grup-țintă căruia consideri că i se adresează informația de mai sus (de exemplu: elevi de liceu, absolvenți de liceu, studenți, experți în domeniul educației, oficialități), justificându-ți opțiunea pe baza textului dat.
b. Ilustrează, folosind ca suport textul de mai sus, două dintre calitățile generale și particulare ale stilului (*claritate, proprietate, precizie, cursivitate, eufonie, oralitate, variație stilistică*).
c. Explică, folosind informațiile din textul dat, în ce constă *Procesul Bologna*.

2.

Duminică, 31 [ianuarie 1937]

Ninge frumos, liniștit. E un timp ideal de schi. Totuși nu-mi voi acorda o dimineață de schi, decât dacă o voi merita, adică dacă voi fi lucrat suficient.

Am scris ieri toată după-masa, am scris și azi-dimineață. Aș vrea să o pot lua puțin razna, [...] să mă las antrenat de mersul lucrurilor, să nu întorc mereu capúl înapoi, spre ce am făcut, să nu măsor cu atâta atenție fiecare pas înainte. Cu ritmul acesta, îmi va trebui un an ca să termin cartea. Și nu trebuie să uit că aceste patru zile libere sunt cu totul excepționale. Nu trebuie să uit că mă aflu deocamdată pe teren cunoscut, adică la primul capitol, la care m-am gândit mult, în detalii. Ce voi face mai târziu, când voi trece în partea de ceață a romanului?

Scanned with OKEN Scanner

Nu ştiu. Aş vrea din toată inima să apar de Ziua Cărţii, sfârşitul lui aprilie, începutul lui mai, dar nu-mi vine a crede. Parcă mă văd la vară lucrând tot la cartea asta – şi silit să-mi amân încă o dată celelalte proiecte...

(Mihail Sebastian, ***Jurnal 1935-1944***)

a. Prezintă elementele situaţiei de comunicare din fragmentul de mai sus (*emiţător, receptor, mesaj, cod, canal, context*).
b. Menţionează mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii în textul dat.
c. Explică relaţia dintre proiecte şi concretizarea lor în viaţă, având în vedere şi afirmaţia lui Mihail Sebastian: *„Cu ritmul acesta, îmi va trebui un an ca să termin cartea"*.

3.

Art. 23 (1): Copilul are dreptul la liberă exprimare.
Art. 25 (1): Copilul are dreptul la libertate de gândire, de conştiinţă şi de religie.
Art. 28 (1): Copilul are dreptul la respectarea personalităţii şi individualităţii sale şi nu poate fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare sau degradante.

(***Legea privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului***)

a. Precizează elementele situaţiei de comunicare din textul dat (*emiţător, receptor, mesaj*).
b. Prezintă caracteristicile stilului funcţional în care este redactat textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre importanţa unuia dintre drepturile copilului, menţionate în articolele citate din lege.

4.

România a semnat Declaraţia de la Bologna în anul 1999, angajându-se să includă obiectivele stabilite în cadrul Procesului declanşat de către aceasta între priorităţile învăţământului superior românesc. [...]
Începând cu 2007, anul aderării României la Uniunea Europeană, datorită creării Spaţiului European al Învăţământului Superior, universităţile din Europa vor putea deschide filiale în ţara noastră, iar mobilitatea studenţilor va creşte. Din aceste motive, avem nevoie de universităţi puternice, apte să facă faţă competiţiei. Consiliul Rectorilor a confirmat punerea în practică a Declaraţiei de la Bologna, stabilind pentru primul ciclu de studii o durată de trei sau patru ani, pentru obţinerea licenţei fiind necesare 180 de credite. Excepţie vor face medicina, dreptul şi teatrul. Pentru ciclul al doilea de studii universitare (masterat) vor fi necesare între 120 şi 160 de credite aferente unei perioade de doi ani. Durata totală minimă a ciclului I (licenţă) şi II (masterat),

Scanned with OKEN Scanner

cumulate, va fi de 300 de credite. Pentru a obține titlul de Doctor în Științe, este necesară parcurgerea tuturor etapelor învățământului superior (opt ani de studiu): 3 (licență)+2 (masterat)+3 (doctorat).

(***Buletin informativ***)

a. Alege un grup-țintă căruia consideri că i se adresează informația de mai sus (de exemplu: elevi de liceu, absolvenți de liceu, studenți, experți în domeniul educației, oficialități), justificându-ți opțiunea pe baza textului dat.
b. Argumentează faptul că textul dat are scop informativ.
c. Exprimă-ți opinia în legătură cu efectele pe care implementarea *Procesului Bologna* le va avea asupra învățământului superior românesc.

5.

- *Achiziționează o casă pe Pământ cu bani pe Lună*
  (sloganul publicitar al unei bănci)
- *Noi îl înălțăm în grad pe Celsius*
  (sloganul publicitar al unei firme de instalații termice)
- *Lovitură de teatru*
  (sloganul publicitar al unui festival de teatru francofon)

a. Explică relația dintre emițător și receptor în situațiile de comunicare date, pornind de la conținutul fiecărui slogan.
b. Prezintă procedeele lingvistice cu efect de persuasiune, folosite în fiecare dintre cele trei texte.
c. Alege sloganul publicitar care ți s-a părut cel mai puțin reușit și motivează-ți opinia.

6.

Iubite Domnule Slavici,

Prin poșta de astăzi, am trimis o scrisoare D-lui librariu Socec, poftindu-l să-mi răspundă dacă binevoiește a primi în desfacere cărți didactice de ale noastre: ***Metodă nouă, Învățătorul copiilor, Regulile limbei române*** *de Maiorescu etc., dându-i* de la mie înainte, *rabat de 35%.*

Noi am avea plăcere să facem și această negustorie (deși nu-i vreo pricopseală), gândindu-ne la mulțimea ce s-ar putea trece; mai ales că chiar acum suntem la corectura coalei I, ediția XVI, și am putea trage cu înlesnire un număr și mai mare de exemplare.

Vă rog dar, în puterea prieteșugului, dragă D-le Slavici, abateți-vă în treacăt pe la Socec, intrați în vorbă cu el despre această afacere, stăruiți să ne răspundă ori da, ori ba și totodată comunicați-mi și Dv. rezultatul.

Vă salut cu dragă inimă!

Salutări și sărutări din parte-mi D-lor Eminescu, Nica, Gaster.

I. Creangă

Scanned with OKEN Scanner

N.B. *Acum un an am vorbit cu Socec chiar eu şi ne-a lăsat cu 40%. Poate să lese cu 35%. În sfârşit, ori aşa, ori aşa; asta spre ştiinţa D-voastre. Marfa, ce-i drept, e prostuţă; dar am văzut şi mai proastă vânzându-se la dânsul, dacă are noroc...*

I.C.

(I.E. Torouţiu, ***Studii şi documente literare***)

a. Menţionează un registru stilistic al limbii existent în scrisoarea lui Ion Creangă, motivându-ţi afirmaţia.
b. Prezintă convenţiile de redactare a unei scrisori, aşa cum apar în textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre relaţia dintre emiţător (expeditor) şi receptor (destinatar), având în vedere modul de adresare şi conţinutul scrisorii.

7.

Şedinţa IV, vineri, 5 noiembrie 1865

(la Maiorescu)

Prezenţi: L. Negruzzi, I. Negruzzi, Schiletty, Pogor, Culianu, Melik, Maiorescu, Paicu.

Se încep discuţiile asupra ortografiei române. I. Negruzzi citeşte un tratat al său despre această materie. Prima divergenţă de opinii se iveşte asupra primirii literei q. Pogor susţine pe q, Negruzzi nu-l admite. A doua dispută se naşte asupra admiterii sau neadmiterii semnelor, deocamdată a sedilei sub d, s şi t. Negruzzi o combate, ceilalţi vor să o admită. După vii discuţii (prelungite până la 1 după miezul nopţii) ne separăm, convingându-ne că nici unul nu ne-am lămurit chestiunea în toată întinderea ei. Se amână dezbaterile până la vreo şedinţă viitoare cu speranţa că atunci se vor afla mai multe puncte de conciliaţiune.

Rezultatul şedinţei IV: nici unul.

(I.E. Torouţiu, ***Studii şi documente literare***)

a. Precizează scopul întâlnirii celor opt, în casa lui Maiorescu.
b. Menţionează caracteristicile stilului funcţional în care a fost redactat textul.
c. Exprimă-ţi opinia despre rolul discuţiilor în contradictoriu într-un grup profesional.

8.

Taci şi înghite (sau ochiuri pe mămăliguţă)

Un ciur de mălai, telemea, un bulgăre de unt, zece ouă, untdelemn, sare. Din mălai, apă şi sare pregătim o mămăligă pripită. Turnăm jumătate din compoziţie într-o tavă unsă cu untdelemn. Presărăm deasupra brânză rasă şi unt tăiat bucăţi mici. Punem al doilea strat de mămăligă. Cu scafa lingurii facem zece lăcaşuri în mămăliga din tavă şi punem în fiecare câte un ou crud, peste

Scanned with OKEN Scanner

care punem câte o lingură de unt şi puţină telemea rasă. Se dă tava la cuptor şi se lasă la foc potrivit până când se prinde rumeneală. Se mănâncă fierbinte.

(Muzeul Ţăranului Român, ***Douăzeci şi patru de feluri de mâncare***)

a. Demonstrează legătura dintre scopul textului de mai sus şi câmpul semantic dominant.
b. Explică semnificaţia denumirii felului de mâncare descris în textul dat.
c. Indică două motive pentru care ai dori/ nu ai dori să consulţi această carte de bucate.

9.

I. ***Omul care ştia prea mult****, Marea Britanie, 1934. Poliţist. Regie: Alfred Hitchcock. Cu: Leslie Banks. Este poate filmul poliţist cel mai strălucitor, cel mai spiritual şi cel mai agreabil pe care l-a realizat Hitchcock în Anglia, în anii '30. Acţiunea nu slăbeşte nici o clipă, iar structura tipic hitchcockiană bazată pe bluf şi dublu-bluf nu a fost niciodată atât de îndrăzneţ exploatată ca în încercarea protagonistului de a zădărnici în ultima clipă crima pusă la cale.*

II. ***Charlot, om preistoric****, SUA, 1915. Film mut, comedie. Regie: Charles Chaplin. Cu: Charles Chaplin. În a treizeci şi cincea şi ultima comedie realizată pentru Studiourile Keystone, Chaplin parodiază recentul succes al marelui D.W. Griffith, drama* ***Omul preistoric****. Charlot este un om preistoric cu melon, baston şi blană de urs. Îşi umple pipa cu fire din blana de urs şi o aprinde lovind o piatră de şold.*

III. ***Întoarcerea lui Vodă Lăpuşneanu****, România, 1979. Film istoric. Regie: Malvina Urşianu. Cu: George Motoi, Silvia Popovici, Cornel Coman. Adaptare după nuvela* ***Alexandru Lăpuşneanul*** *de Costache Negruzzi. „Prin calităţile sale incontestabile, putem spune cu certitudine că, în cultura noastră, este, cronologic, a treia mare realizare după naraţiunea lui Ureche şi apoi a lui Negruzzi, în totul însă independentă de cele două anterioare", afirma Edgar Papu.*

(revista ***B – 24 – Fun***)

a. Argumentează că grupajul de texte are scop persuasiv şi scop informativ.
b. Identifică două informaţii pe care le consideri a fi importante, din punctul de vedere al unui potenţial spectator, justificându-ţi alegerea pentru fiecare caz în parte.
c. Alege câte un film, dintre cele prezentate mai sus, potrivit pentru a-l recomanda unui coleg de clasă, respectiv, unui cinefil pasionat, argumentându-ţi fiecare opţiune.

10.

Reporter: *Cum de vă ies interviurile întotdeauna rotunde, cu poveste, cu întrebări, incitante?*

Tita Chiper: *Păi, cum altfel? Trebuie spus întâi că eu, în principiu, ştiu cum să fac interviurile pe care le-aş numi „ping-pong", întrebare-răspuns. În*

Scanned with OKEN Scanner

unele cazuri chiar am făcut-o. Dar nu mă prea interesează. Spre deosebire de colegii mei mai tineri, pentru mine, a fi bătrân înseamnă să ai şi unele avantaje, s-ajungi să faci ce-ţi place. Şi-aşa că mie, dacă subiectul interviului nu-mi place, nu-l fac. Noroc că lucrez la ***Dilema*** *şi pot să-mi permit asta.* [...]

Reporter: *Să fie doar din cauza vârstei faptul că dvs. v-aţi orientat către tipul ăsta de interviu-„poveste", să-i spunem aşa?*

Tita Chiper: *Nu, ci deoarece nu ştiam să fac altceva. Vorbesc foarte serios.*

Reporter: Cum nu ştiaţi? Puteaţi să faceţi reportaj, aţi făcut ani în şir.

Tita Chiper: *Am făcut, dar interviul era o realitate nouă, nu uita că eu am întrerupt activitatea de presă vreo douăşase-douăşopt de ani...*

Reporter: Să te mai duci după douăzeci şi opt de ani de întrerupere pe drumuri...

Tita Chiper: *Da, aşa e. Interviul e singurul gen care nu mi-a reuşit decât la* ***Dilema****. Cu două excepţii, nu mi-a reuşit în viaţa mea. Era un gen atipic.*

Reporter: De ce?

Tita Chiper: *Păi ce, crezi că puteai să discuţi normal cu oamenii?*

Reporter: ...din cauza regimului...

Tita Chiper: *Întrebările erau standard, ei erau blocaţi... Singurele două interviuri care mi-au reuşit au fost cu Shirley Temple şi cu Apollo 12. Nimeni de la cenzură nu fusese pe lună şi atunci eram în relaţii bune cu americanii...*

(Tita Chiper, ***Într-o lumină orbitoare. Interviuri***)

a. Precizează tema convorbirii dintre Tita Chiper şi reporter, în fragmentul citat.

b. Prezintă particularităţile comunicării orale în conversaţie, existente în textul dat.

c. Formulează două întrebări pe care ai dori să i le adresezi doamnei Tita Chiper, în locul reporterului, ţinând seama de conţinutul şi de contextul comunicării.

11.

Cioran: [..] *În ceea ce priveşte cultura, Camus era un provincial, cunoştea numai literatura franceză. S-ar putea ca* ***Tratat de descompunere*** [primul volum în limba franceză] *să nu fie o carte prea bună, dar se vedea totuşi că am un oarecare nivel. Camus mi-a vorbit ca unui şcolar. Nu l-am mai revăzut niciodată.*

Reporter: L-aţi cunoscut pe Céline?

Cioran: Nu. Dar cu Celan am fost prieten.

Reporter: Şi celălalt român la Paris, Ionesco?

Cioran: Pe el îl cunosc foarte bine.

Reporter: Când vă întâlniţi, vorbiţi româna sau franceza?

Cioran: Nu, franceza. Nu mai vorbesc deloc româna. Nu mai vreau.

Reporter: Dar aţi putea s-o vorbiţi?

Cioran: Perfect, bineînţeles. Dar româna este foarte periculoasă pentru mine, deoarece este prima mea limbă şi aşa ceva te trage şi, o dată cu vârsta,

Scanned with OKEN Scanner

revine. Mi-e teamă de asta, visez în franceză, dar dacă voi visa în viitor în română, voi fi terminat ca scriitor francez.

(***Convorbiri cu Cioran***)

a. Precizează tema convorbirii dintre Emil Cioran şi reporter, în fragmentul citat.
b. Exprimă-ţi opinia despre motivul pentru care Cioran *„nu l-a mai revăzut niciodată"* pe Camus.
c. Formulează două întrebări pe care ai dori să i le adresezi lui Emil Cioran, în locul reporterului, ţinând seama de conţinutul şi de contextul comunicării.

12.

27 august 1947

Ceea ce mă împiedică să trăiesc aşa cum mi-ar plăcea este conştiinţa că trebuie să fac ceea ce oricine altcineva ar face mai puţin bine decât mine. În fond, e un sentiment paralizant şi umilitor. Idealul pe care mi se cere să-l împlinesc ar fi acesta: să încetez de a mă manifesta ca om viu, pentru a mă limita exclusiv în funcţia de producător al „operei". Îmi aduc aminte că aşa vorbea Blaga despre sine: că se consideră un simplu „organ" prin intermediul căruia ia fiinţă, se realizează „sistemul" lui filozofic. Nu ştiu ce mai crede el astăzi despre misiunea aceasta de „purtător de sistem". Pentru mine, ea devine insuportabilă. Nu mă gândesc numaidecât la timpul cheltuit cu pregătirea şi redactarea „operei". Timpul se „pierde", orice am face; e preferabil să fie pierdut în meditaţii şi scris, decât la cafenea. Nu de timpul consacrat „operei" mă plâng – ci de libertatea mea pierdută. Câte alte libertăţi nu mi-aş fi îngăduit, dacă nu m-aş fi simţit legat de cărţile pe care nu *le-am scris!*

(Mircea Eliade, ***Jurnal, I***)

a. Precizează tema acestui fragment din jurnal.
b. Menţionează mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii în textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre ideile exprimate în următorul fragment:

„Timpul se «pierde», orice am face; e preferabil să fie pierdut în meditaţii şi scris, decât la cafenea. Nu de timpul consacrat «operei» mă plâng – ci de libertatea mea pierdută. Câte alte libertăţi nu mi-aş fi îngăduit, dacă nu m-aş fi simţit legat de cărţile pe care nu *le-am scris!".*

13.

La ce sunt bune cărţile? Îmi vine să răspund: la totul şi la nimic. Milioane de oameni n-au deschis niciodată o carte. A vrea să le explici ce pierd e totuna cu a explica unui surd frumuseţea muzicii lui Mozart. În ce mă priveşte, mă număr printre cei ce nu pot trăi fără cărţi. Sunt un vicios al lecturii. Am nevoie să citesc aşa cum am nevoie să mănânc şi să beau. Hrana

Scanned with OKEN Scanner

pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca şi cea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută. Înainte de a mă culca, seara, îndată ce mă trezesc, dimineaţa, în călătorii, ba chiar şi în tramvai, pretutindeni şi oricând, citesc. Nu mă pot închipui fără să ţin o carte în mână.

(Nicolae Manolescu, ***Cititul şi scrisul***)

a. Identifică referentul şi scopul comunicării în textul de mai sus.
b. Menţionează mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii în fragmentul dat.
c. Formulează două răspunsuri posibile la întrebarea iniţială, pornind de la textul dat.

14.

În primăvara aceea, Liceul „Spiru Haret" a organizat o călătorie de trei săptămâni în Italia, la care puteau participa şi foştii elevi. Costa 20.000 de lei, sumă considerabilă în 1927, dar mama n-a şovăit să mi-o dea. Nu mai fusese în Italia din 1909 şi era fericită că măcar unul din copiii ei o va descoperi. Pentru mine era mai mult decât ce putea însemna Italia pentru orice tânăr de 20 de ani. Era şi prilejul de a întâlni câţiva din scriitorii cu care eram în corespondenţă: Papini, Buonaiuti, Macchioro, A. Panzini şi alţii. În afară de oraşele cu nume fabuloase, erau şi aventurile pe care mi le închipuiam, limba italiană pe care mă pregăteam s-o vorbesc pentru întâia oară, librăriile şi anticariile în care ştiam că voi găsi cărţi inaccesibile la Bucureşti.

(Mircea Eliade, ***Memorii 1907-1960***)

a. Prezintă elementele situaţiei de comunicare din fragmentul citit (*emiţător, receptor, mesaj, cod, canal, context*).
b. Argumentează caracterul subiectiv al textului de mai sus, având în vedere că este extras dintr-un volum de ***Memorii***.
c. Explică, prin referire la fragmentul citit, sensul afirmaţiei lui Mircea Eliade: *„Pentru mine era mai mult decât ce putea însemna Italia pentru orice tânăr de 20 de ani".*

15.

Conceptul de paronimie *şi analiza concretă a paronimelor prezintă o importanţă mai puţin teoretică (pentru clarificarea poziţiei sale în limbă în raport cu polisemia, sinonimia şi antonimia), dar mai ales practică, prin semnalarea gravelor confuzii pe care aceasta le produce în exprimare, contribuind astfel la preîntâmpinarea lor.*

1. Definirea paronimiei. *Cuvântul* paronim *este de origine grecească şi este format din* para *„lângă", „aproape de"* + omona *„nume". Paronimele sunt, aşadar, cuvinte foarte asemănătoare sau aproape identice formal, dar al căror înţeles diferă într-o măsură mai mică sau mai mare.*

Scanned with OKEN Scanner

Prin urmare, paronimia nu *este un fenomen semantic, ci un simplu accident şi, ca urmare, nu interesează din punctul de vedere al organizării vocabularului. În literatura de specialitate, paronimele mai sunt numite* cvasiomonime.

Se admite în general că paronimele diferă ca formă printr-unul sau cel mult două sunete, de ex., a enerva *şi* a inerva, a evalua *şi* a evolua, inveterat *şi* învederat. *Alteori ele pot fi formate din exact aceleaşi sunete, a căror ordine este schimbată, de ex.,* antonimie *şi* antinomie, covertă *şi* corvetă *şi altele.*

Din cele de mai sus rezultă că în definirea paronimiei trebuie luate în considerare atât criteriul cvasiidentităţii formale, cât şi criteriul funcţional.

(Narcisa Forăscu, articolul ***Paronimia***,
în revista ***Limba şi literatura română***)

a. Prezintă caracteristicile stilului funcţional în care a fost redactat textul dat.
b. Selectează conectori şi structuri specifice argumentării, explicând rolul lor în context.
c. Exprimă-ţi opinia despre interesul pe care îl poate reprezenta pentru un elev de liceu lectura întregului articol.

16.

Scriitorii contemporani au fost prinşi mai toţi în câte-o epigramă. Cu unii sunt atât de legat azi, încât, zău, n-aş vrea să-i mai supăr. [...] *Pe vremuri supărasem rău pe N. Iorga, marele nostru om de cultură, cu următoarea epigramă:*

Un premiu dăruiesc în bani
Cui calcula-va-n zece ani
Câte cadavre-nghite morga
Şi câte rânduri necitite
Pe fiecare zi comite
Iorga!

Dar socot că nu-mi va lua în nume de rău următoarea:

Sorbona-ar vrea ca să-l reţie,
Miniştrii-n cale-i se prostern,
Dar Iorga vrea supremaţie
Nu la Paris, ci în guvern!

(F. Aderca, ***Mărturia unei generaţii – De vorbă cu d. Cincinat Pavelescu***)

a. Prezintă două dintre calităţile particulare ale stilului, identificabile în textul de mai sus (*variaţie stilistică, eufonie, cursivitate, oralitate*).
b. Explică „poanta" fiecărei epigrame.
c. Exprimă-ţi opinia despre „mărturia" pe care o aduc epigramele în legătură cu reprezentanţii unei generaţii.

Scanned with OKEN Scanner

17.

- *Pentru cei mai mulți oameni misteriosul devine natural nu fiindcă ajung să-l înțeleagă, ci fiindcă se obișnuiesc cu el.*
- *Privește în jur: cele mai multe capete sunt niște muzee de idei fosile...*
- *Atâția pomi pe care vânturi năpraznice nu-i pot frânge se rup sub greutatea propriului lor rod...*
- *Numai orbit de patimile ei poți vedea ce-i viața...*

(Lucian Blaga, ***Pietre pentru templul meu***)

a. Prezintă elementele situației de comunicare (*emițător, receptor, mesaj, cod, canal*), din enunțurile de mai sus.
b. Relevă diferența dintre sensul conotativ și cel denotativ al cuvintelor, apelând la exemple din textele date.
c. Comentează unul dintre aforismele citate mai sus.

18.

La Cartea Românească, lângă Conservator, [...] lucrau tinerele speranțe ale scrisului optzecist. Mircea Nedelciu, la librărie, vindea cărți, iar Florin Iaru și Dan Stanciu, la depozit, cărau pachete. Noi, ceilalți, veneam toată ziua în vizită și aflam „bursa cărților", ce-a mai apărut, ce e genial, ce e prost, ce cronici s-au mai scris. [...] În ziua aceea, adunarea era la subsol, printre pachetele de cărți, fie așezate ca niște cărămizi, unele peste altele, fie dărâmate, ca ruinele albe de cetate [...]. Cărțile erau folosite acolo ca scaune și mese; întindeai mâna orbește la dreapta sau la stânga și aflai ce a mai apărut. La una din aceste mese din cărți, [...] am văzut un tânăr cu părul foarte negru, unul care mi-a întins mâna firesc și s-a prezentat: Ștefan Agopian. Chiar Ștefan Agopian, m-am alarmat eu, în sinea mea. Am rămas înlemnită de noutatea situației: era primul scriitor „adevărat", cu care dădeam mâna. Ca și cum ar fi coborât din bibliotecă și s-ar fi întrupat. Pe colegii de cenaclu nu-i puneam la socoteală, ei erau pe-atunci prieteni, nu scriitori. Și era, aceea, chiar mâna cu care el scrisese ***Manualul întâmplărilor****, carte pe care aproape o știam pe dinafară. Am bâiguit ceva despre faptul că eu îl cunosc pe autorul* ***Manualului****..., a părut bucuros. Semăna, cumva, cu personajele din carte, părea că doarme cu ochii deschiși. Senzația dominantă era însă că nu se poate ca eu să discut de la egal la egal cu un scriitor în carne și oase. [...]*

(Ioana Pârvulescu, ***Cronica optimistei – Prima întâlnire***, în revista ***România literară***)

a. Identifică termenii din câmpul semantic pe care îl consideri dominant în text, justificându-ți alegerea.
b. Menționează două modalități de realizare a subiectivității în textul dat.
c. Comentează afirmația Ioanei Pârvulescu: „*Senzația dominantă era însă că nu se poate ca eu să discut de la egal la egal cu un scriitor în carne și oase*".

Scanned with OKEN Scanner

19.

Mulți clerici au dat o atenție deosebită literaturii. Un popă Ioan, de pildă, copiază la 1620 ***Alexandria****, operă prin excelență de literatură. Chiar dacă ne-am limita numai la scrieri religioase, rolul lor „laic", adică de instrument de cultură, este mai mult decât evident. Suntem întru totul de acord în această privință cu G. Ivaşcu, când refuză segmentarea literaturii noastre vechi în populară, istorică şi religioasă. Toate sunt literatură: „Iată de ce Dosoftei este valorificat de noi ca un clasic al poeziei românești, în imediata vecinătate a lui Milescu şi Miron Costin, iar Antim Ivireanul ca un clasic al oratoriei, succedând imediat stolnicului Constantin Cantacuzino".*

G. Ivaşcu îşi argumentează ideea rolului laic al culturii religioase şi cu „rolul atât de elocvent al atâtor predoslovii cu un vădit mesaj laic, prilejuind manifestarea unei poziții de ordin direct cultural *(subl. n.), cu un ecou bine chibzuit întru afirmarea năzuinței unei limbi pe înțelesul tuturor...".*

Şi dacă cultura presupune răspândire, apoi prefețele, spre exemplu, au fost multă vreme ziarele vremii. Al. Duțu propune o corespondență care merită toată atenția când se abordează vechea cultură bisericească de la noi. El echivalează la un moment dat „viața duhovnicească" cu „viața intelectuală" şi observația e de o adâncă subtilitate. Cartea bisericească, restrânsă ca şi conținut, vehicula totuşi idei transpuse în formă scrisă, concretă, concepte şi idei abstracte, exersa intelectul, dădea satisfacții intelectuale şi provoca apetit intelectual.

(Antonie Plămădeală, ***Clerici ortodocşi ctitori de limbă şi cultură română***)

a. Evidențiază construcția discursului argumentativ, în text (*structuri specifice, conectori, tehnici argumentative*).
b. Reformulează enunțul „*Cartea bisericească, restrânsă ca şi conținut, vehicula totuşi idei...*", astfel încât să foloseşti o altă modalitate de evitare a cacofoniei decât aceea utilizată în text.
c. Comentează afirmația din text: „*cultura presupune răspândire*".

20.

Învățații care scriu istoria popoarelor sunt de două feluri: unii, care din copilărie şi până la bătrânețe au trăit tot între cărți, iar alții, care au trăit şi viața cea de toate zilele, cu luptele, necazurile, urâțeniile şi frumusețile ei, cunoscând în carne şi oase oameni vii *de toate felurile. Istoria scrisă de învățații cărților e foarte bogată şi meşteşugită în înşirarea faptelor omeneşti şi mai întotdeauna crede că poate da fără frică şi fără îndoire de sine pricinile şi urmările acestor fapte, aşa că avem răspunsuri limpezi la toate întrebările ce trebuie să le punem atunci când privim tainica întrețesere a patimilor şi gândurilor omeneşti, singuratice ori de-ale mulțimilor, alcătuind vălmăşugul istoriei popoarelor. Dimpotrivă, învățații care, alăturea de cărți,*

Scanned with OKEN Scanner

cunosc şi viaţa cea de toate zilele, se tem să dea prea repede răspunsuri asupra legăturii şi pricinilor faptelor omeneşti; de multe ori ei mărturisesc neputinţa lor de a lămuri de ce s-a întâmplat cutare război ori s-a ivit cutare mare meşter de icoane frumoase şi de case măreţe, ori de biserici cu totul noi faţă de cele de dinainte, şi se mulţumesc numai să spună cum *a fost şi nu şi* de ce *a fost aşa şi nu altfel. Şi ei fac astfel, pentru că viaţa nu e aşa de limpede cum se arată în cărţi de fiecare om, după mintea lui, ci e amar de încurcată şi neaşteptată cum e şi ciocnirea dintre minţile nenumărate şi cu totul străine una de alta, ale oamenilor care alcătuiesc împreună, cu sau fără voia lor, satele, oraşele, ţările, împărăţiile, breslele lumii acesteia.*

(Vasile Pârvan, ***Începuturile vieţii romane la gurile Dunării***)

a. Prezintă elementele situaţiei de comunicare din textul de mai sus (*emiţător, receptor, mesaj, cod, canal*).
b. Explică în ce constă diferenţa dintre cele două tipuri de învăţaţi, în accepţia lui Vasile Pârvan.
c. Precizează care dintre cele două feluri de a scrie istoria ţi s-ar părea mai atractiv, motivându-ţi opţiunea.

21.

„Inimei ba să-i poţi porunci", spune înţelepciunea noastră. E prea puţin să-i spui nu, *când ea se sminteşte, cum are prea des ispita să facă. „Nu" este un simplu refuz, care poate fi tăios, dar şi amabil în definitiv, neavând în orice caz nimic dojenitor în el:* Nu, mulţumesc, mă scuzaţi! *„Nu" este rece şi sumar. Ca să-l faci expresiv, trebuie adesea să spui* Nuuu!*; ca să-l întăreşti, trebuie să spui:* Nu...nu, *sau:* Hotărât nu!

„Ba" este scurt, dar îşi este suficient sieşi (şi totodată grozav de necesar altora, inclusiv lui nu*). El spune fireşte şi* nu, *dar mai spune vreo trei-patru lucruri, dincolo de acesta. Exprimă din plin şi o împotrivire, care sună uneori ca o îndreptare sau o punere la punct, alteori ca o dezaprobare; şi dezaprobarea poate merge până la condamnare, când nu-i place să ajungă la ironie.*

Pe toate acestea le simţi de-a dreptul în ba *şi nu le găseşti decât pe ocolite în* nu. *De aceea, Eminescu n-a folosit pe „nu", ci a scris:* Nu zi ba, de te-oi cuprinde, *el simţind mai bine decât oricine câtă împotrivire, punere la punct, dezaprobare, condamnare şi poate ironie sunt în „ba". De acest cuvânt se teme el în gura iubitei sale, nicidecum de „nu".*

(Constantin Noica, ***Rostirea filozofică românească***)

a. Precizează în ce constă diferenţa dintre *„ba"* şi *„nu"*, potrivit argumentaţiei lui Constantin Noica în textul dat.
b. Comentează zicala *„Inimei ba să-i poţi porunci"*, având ca punct de plecare afirmaţiile din textul dat.
c. Construieşte două enunţuri orale în care să foloseşti cuvântul *„nu"* cu semnificaţii diferite, explicându-le apoi.

Scanned with OKEN Scanner

22.

Ileana Vulpescu: *Scriu uneori, cu uşurinţă, de cele mai multe ori trudesc ca un ocnaş la o frază, la un cuvânt. Punerea de acord a literei cu gândul iniţial este un principiu faţă de care nu vreau să fac rabat. Când scriu nu mă gândesc decât la acest pariu cu mine însămi: să nu schimb gândul din neputinţa de a-l exprima. Ar fi o falsificare şi cea mai gravă.*

Augustin Buzura: *Fiecare rând trebuie scris în aşa fel încât să n-ai ce-ţi reproşa fiindcă, atunci când va veni vremea judecăţilor, nimeni nu va ţine seama nici de contexte, nici de momentul istoric în care ai scris, ci numai şi numai de cantitatea de adevăr şi frumos. Nici un scriitor nu poate fi iertat pentru concesiile făcute prostului gust, ignoranţei, laşităţii, primitivismului, filosofiilor digestive, falselor conjuncturi.*

(fragmente de interviu, în volumul ***Starea literaturii*** de Nicolae Rotund)

a. Precizează tema fiecărui fragment de interviu reprodus mai sus.
b. Prezintă asemănări şi deosebiri între cele două fragmente de interviu, având în vedere conţinutul şi stilul acestora.
c. Dezvoltă, sub forma unei expuneri, ideea conţinută de afirmaţia scriitorului Augustin Buzura: *„Fiecare rând trebuie scris în aşa fel încât să n-ai ce-ţi reproşa...”.*

23.

A doua zi, 11 iunie 1848, m-am gătit de dimineaţă să mă duc la cazarmă. Vrând să ies, găsesc pe polcovnicul Solomon în balcon, cu ciubucul în gură, bea cafea şi înconjurat de toţi ofiţerii regimentului. După ce i-am dat bună dimineaţa, îl întreb: „Prin ce întâmplare acest consiliu ostăşesc până-n ziuă, şi eu nu ştiu nimic?”.

Polcovnicul îmi zice: „Ei, maiorule, se petrec lucruri mari! Revoluţie! Vine Eliade cu Magheru cu zece mii de panduri şi Tell cu Pleşoianu cu un batalion de soldaţi! Ia spune-i, Fărcăşene, că el vine de acolo”.

Fărcăşanu, plin de praf, căci atunci se coborâse din cărucioara de poştie, care venea de acolo să facă propagandă, începe să-mi spuie. Eu îl întrerup şi mă adresez la polcovnic zicându-i: „Cum, domnule, dumneata tolerezi ca un căpitan comandir de companie să facă o asemenea propagandă în regimentul dumitale?”. Căpitanul Fărcăşanu, care nu ştiu ce bâlbâia din gură cu ofiţerii, mă întorc la dânsul şi îi zic: „Ascultă, domnule căpitan, dacă vei îndrăzni să vorbeşti o vorbă de asemenea propagandă, mă jur pe onoare că îţi trăsnesc creierii la minut!”.

(***Amintirile colonelului Lăcusteanu***)

a. Precizează tema discuţiei dintre ofiţeri.
b. Prezintă particularităţi ale vorbirii directe, existente în textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre importanţa unei cărţi de amintiri pentru înţelegerea rolului unei epoci, având ca punct de plecare fragmentul de mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

24.

1834, iunie 23: În casele părinteşti de la Curtea-Veche, se naşte, la Bucureşti, Alexandru I. Odobescu.

Balzac (1799-1850) publică romanul ***Moş Goriot***.

1838, apare la Bucureşti prima culegere din scrierile originale ale lui Grigore Alexandrescu, ***Elegii şi fabule***.

Victor Hugo (1802-1885) publică ***Ruy Blas***.

1839, iunie 10, se naşte, la Humuleşti, Ion Creangă.

1844: Odobescu devine elev al Colegiului „Sf. Sava" din Bucureşti, reuşind excelent la examen în faţa lui Petrache Poenaru.

1845, Kogălniceanu începe, la Iaşi, publicarea celor trei volume ale ***Letopiseţelor Ţării Moldovei***.

1848, ianuarie 18, se naşte, la Şiria (Arad), Ioan Slavici (m. 1925).

1850, noiembrie: Odobescu pleacă la Paris pentru desăvârşirea studiilor şi devine elevul lui Alfred Dumesnil, ginerele lui Jules Michelet.

Ianuarie 15, se naşte, la Botoşani, Mihai Eminescu.

1851, martie 17: Odobescu prezintă, la Paris, în cadrul Cercului românilor, conferinţa ***Viitorul artelor în România***.

Mai, în primul număr al revistei ***Junimea română****, ce apare la Paris, publică, nesemnat, articolul* ***Muncitorul român***.

1852, august 3: Însoţindu-l pe tatăl său, pleacă într-un voiaj la Londra.

Ianuarie 30, se naşte, la Haimanale (Ploieşti), I.L. Caragiale (m. 1912). [...]

(Constantin Cubleşan, ***Tabel cronologic***, în volumul ***Alexandru Odobescu, Scene istorice***)

a. Precizează tema şi scopul comunicării în textul dat.

b. Explică rolul rândurilor scrise cu caractere mai mici, în cuprinsul ***Tabelului cronologic***.

c. Exprimă-ţi opinia despre necesitatea consultării unui tabel cronologic cu prilejul citirii operei unui scriitor.

25.

Analiza şi interpretarea unui text literar presupun, înainte de toate, lectura acelui text; să spunem din capul locului că o singură lectură a textului de analizat nu este suficientă. În afară de aceasta, lectura pentru propria delectare, pentru simpla plăcere de a citi, lectură în general neorientată, avându-se pe sine ca scop, diferă de acea lectură care precedă scrierea unui comentariu. Este bine să notăm observaţiile pe care le facem în timpul lecturii preliminare, pentru că acestea vor servi în redactarea textului final. La o lectură preliminară, putem circumscrie genul literar căruia îi aparţine textul, tipul de discurs care predomină (dialog, monolog, naraţiune etc.), tonalitatea de bază a textului (tragică, ironică, comică, patetică, lirică etc.), motivele şi temele dominante. Informaţiile literare sau culturale incomplete vor fi lămurite pe măsură ce parcurgem textul: un bun comentariu presupune înţelegerea prealabilă din punct de vedere lingvistic şi general cultural a ceea ce citim. Este preferabil ca încă din această fază să notăm tot ceea ce

Scanned with OKEN Scanner

ne frapează, chiar dacă pe moment observațiile nu par să aibă vreo legătură cu subiectul lucrării. Dacă primul contact cu textul sugerează vreo ipoteză de interpretare, aceasta trebuie notată.

(Gabriela Duda, ***Analiza textului literar***)

a. Precizează tipurile de lectură, menționate în fragmentul dat.
b. Prezintă două dintre calitățile generale/ particulare ale stilului, identificabile în textul de mai sus (*claritate, proprietate, precizie, concizie, corectitudine; variație stilistică, eufonie, cursivitate, oralitate*).
c. Exprimă-ți opinia despre valabilitatea afirmației: *„o singură lectură a textului de analizat nu este suficientă"*.

26.

I. *Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanimir,* ***O lume dispărută****. Am reunit în volumul de față câteva istorii personale despre o perioadă trăită „la firul ierbii" și relatată din perspectiva unor oameni pentru care sfârșitul comunismului ceaușist a coincis cu sfârșitul adolescenței, iar Vârsta de Aur a copilăriei s-a suprapus peste perioada de apogeu a Epocii de Aur. Prin istoriile adunate aici, am dorit să deschidem și să închidem o poartă către un trecut magic, atroce sau tandru, știind bine că el nu va putea fi niciodată recuperat până la capăt.*

II. *Ioana Constantinescu,* ***O lume într-o carte de bucate****. Cititorul de azi găsește în această carte, manuscris din epocă brâncovenească aflător la Biblioteca Academiei Române, splendide pagini despre gusturile și obiceiurile acestei lumi. El se va delecta cu pitorescul vechii limbi românești și va aprecia rafinamentul unor rețete culinare ce nu și-au pierdut savoarea.*

III. *Stephen Hawking,* ***Universul într-o coajă de nucă****. După* ***Scurtă istorie a timpului****, celebra carte vândută în milioane de exemplare, Hawking continuă să prezinte publicului din întreaga lume ideile sale, alegând pentru noua sa carte un mare număr de ilustrații prin care să expună cât mai plastic rezultatele obținute între timp în fizica fundamentală.*

a. Motivează faptul că textele de prezentare de mai sus au scop informativ și scop persuasiv.
b. Menționează titlul unei cărți pe care ai alege-o, dintre cele trei, motivându-ți opțiunea doar prin referire la textul de prezentare.
c. Precizează categoria de cititori potrivită pentru fiecare dintre cărțile de mai sus, argumentându-ți opinia.

27.

Cu Ion Minulescu a dispărut o figură foarte vie a mișcării noastre literare, un temperament original, amestec de boem și dandi, purtător de steag al tendințelor de înnoire în lirica românească, după Macedonski, Ștefan Petică și Iuliu Săvescu, înaintașii cărora le-a adus uneori omagiul său. Nimeni din câți

Scanned with OKEN Scanner

l-au cunoscut, l-au auzit citindu-şi versurile pe scenele pe care apărea cu plăcere sau numai l-au văzut trecând înfăşurat în marile lui şaluri colorate, nu va putea uita pe artistul independent în persoana căruia s-au concentrat timp de aproape patru decenii lozincile modernismului literar; monologul lui exploziv făcut din vervă paradoxală şi cinică va lipsi de aici înainte acelora care se obişnuiseră să vadă în el un camarad sau un înaintaş. Formula lui literară şi umană era aproape în întregime constituită curând după 1900 când, în urma celor câţiva ani petrecuţi la Paris, gustul său fusese definitiv cucerit de poeţii simbolişti şi de acei versificatori în acelaşi timp rafinaţi şi populari, de tipul lui Aristide Briand, care, în fiecare seară, risipeau spiritul lor scânteietor în renumitele taverne literare ale Metropolei, la „Chat Noir" sau la „Noctambule".

(Tudor Vianu, ***Ion Minulescu al posterităţii***)

a. Enumeră însuşirile pe care le apreciază Tudor Vianu la *omul*, respectiv, la *scriitorul* Ion Minulescu.
b. Explică semnificaţia titlului, având în vedere tema eseului din care a fost citată partea introductivă.
c. Selectează cea mai importantă informaţie a textului, din punctul tău de vedere, şi motivează-ţi alegerea.

28.

Sunt acum aproape douăzeci de ani de când d-l Alexandru Lapedatu a expus, într-o comunicare la Academie, „cum s-a alcătuit tradiţia naţională despre originile Ţării Româneşti". D-sa, analizând cu o deosebită pătrundere formele acestei tradiţii, a putut stabili un îndoit proces de confuzie între povestire şi realitate: de o parte un „Negru-Vodă" al datinei populare, învingător al tătarilor şi soţ al Doamnei catolice Marghita, pe care împrejurările istorice îl identifică cu Basarab din Câmpulung, cel dintâi voievod al Ţării Româneşti, a cărui amintire au păstrat-o documentele contimporane; de altă parte, forma literară: „o invenţie pur cărturărească, întemeiată pe vagi cunoştinţe istorice şi pe anumite noţiuni politice ale timpului când a fost alcătuită", priveşte, după cum crezuse şi Onciul, pe Radu, voievodul ctitor de mănăstiri din ultimul sfert de veac al XIV-lea. Cu drept cuvânt, tot acestui domnitor îi atribuia d-l Lapedatu şi mormântul din secolul al XIV-lea descoperit în Biserica Domnească din Curtea de Argeş.

Substituirea lui Radu-Vodă de la Argeş cu Negru-Vodă de la Câmpulung s-a făcut deci pe cale literară. Este o constatare care întăreşte părerea istoricilor noştri că „descălecatul" aparţine legendei şi tălmăcirii ei cărturăreşti, pe când realitatea istorică e alta. Din acest punct de vedere, studiul amintit, care aduce desigur noi lămuriri problemei originilor principatului muntean, nu se depărtează însă de linia generală pe care a urmat-o, în ultimele decenii, istoriografia noastră prin reprezentanţii ei cei mai autorizaţi. Înainte de a încerca totuşi o nouă examinare a acestei vechi probleme, nu e de prisos a aminti pe scurt părerile istoricilor noştri.

(Gheorghe I. Brătianu, ***Tradiţia istorică despre întemeierea statelor româneşti***)

Scanned with OKEN Scanner

a. Prezintă tema şi scopul studiului istoric al cărui început este reprodus mai sus.
b. Evidenţiază elemente de construcţie a discursului argumentativ (de exemplu: *structuri specifice, conectori, tehnici argumentative*), din fragmentul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre utilizarea în acest studiu a unor cuvinte/ sintagme ale referirii politicoase.

29.

*E un fenomen cunoscut şi universal: discursul publicitar contribuie la îmbogăţirea inventarului de expresii şi locuţiuni al limbajului colocvial. Publicitatea beneficiază de difuzare maximă, dar e dezavantajată de efemeritate: cele mai multe dintre mesajele sale, intens transmise într-un anumit moment, sunt apoi uitate. Sintagmele tipice reclamelor pătrund totuşi în alte tipuri de texte, mai ales în limbajul tinerilor. Prelucrări inconştiente apar în chip de clişee în eseuri, comentarii, răspunsuri la examene: textul „oferă un plus de...", autorul „alungă monotonia...". Mai interesante sunt preluările conştiente: discursul publicitar devine o sursă de intertextualitate şi de productivitate familiar-argotică. Cel puţin trei formule publicitare de succes au intrat în limbajul colocvial în ultimii ani: „Şi marmota învelea ciocolata în staniol", „A înnebunit lupul" şi „Gogule, probleme?". Prima a devenit un mijloc de exprimare a neîncrederii în spusele interlocutorului. Succesul ei este incontestabil, mai ales în limbajul tinerilor. Are sute de atestări în Internet, unde se găsesc chiar comentarii asupra uzului: „reclama asta a introdus un nou mod de a-ţi manifesta neîncrederea, în limbajul urban «trendy». Adică am văzut pe cineva manifestându-şi neîncrederea în spusele partenerului de conversaţie prin replici din reclama Milka: «sigur că da, şi marmota învelea ciocolata în staniol»" (*FanClub Forum*); „dacă zice cineva aberaţii, i se mai zice: «da, da... şi marmota învelea ciocolata în staniol»" (*utilizatori.ro*). Replica se grefează pe tipare deja existente: exclamaţii familiare (*ei, aş!, sanchi!, aiurea!*) şi expresii argotice (*las-o jos că măcăne!*).*

(Rodica Zafiu, ***Şi marmota...?***, în revista ***România literară***)

a. Precizează tema articolului al cărui început a fost reprodus mai sus.
b. Prezintă particularităţile stilului funcţional în care a fost redactat textul.
c. Formulează o concluzie a ideilor exprimate în fragmentul dat.

30.

Programele şcolare [...] acordă o atenţie deosebită studiului textului nonliterar, acoperind o paletă largă de specii: de la cerere la textul publicitar, de la reţeta de bucătărie la textul ştiinţific, de la texte cu grad mare de codificare, la texte definite prin predominanţa unor tipare textuale prototipice, altele decât cele întâlnite în textul literar. Voi încerca să răspund, în continuare, unor întrebări pe care le-am auzit formulate în varii medii de către părinţi, profesori

Scanned with OKEN Scanner

sau elevi: De ce este importantă studierea textului nonliterar? Ce este textul nonliterar?

A. De ce este importantă studierea textului nonliterar?

Din punctul meu de vedere, studierea textului nonliterar este la fel de importantă ca a celui literar din mai multe motive, dintre care două ar fi următoarele:

1. Textele nonliterare deţin o pondere mare în viaţa de dincolo de pereţii şcolii, iar prin studierea lor, şcoala îşi îndeplineşte menirea, permiţând elevilor translarea în cotidian a cunoştinţelor însuşite.

2. Studierea textului nonliterar permite elevilor să conştientizeze textul literar ca act de comunicare, situat în alt plan decât realitatea imediată.

B. Ce este textul nonliterar? [...]

(Monica Halaszi, articolul ***Textul nonliterar***, în revista ***Perspective***)

a. Evidenţiază construcţia discursului argumentativ, în text (de exemplu: *structuri specifice, conectori, tehnici argumentative*).
b. Exprimă-ţi opinia despre importanţa studierii în şcoală a textului nonliterar.
c. Oferă un răspuns adecvat la întrebarea *„B. Ce este textul nonliterar?”*, pornind de la informaţiile oferite de fragmentul dat.

31.

Această ediţie oferă celor interesaţi de romanul interbelic un dosar al dezbaterilor din presa literară a vremii. Li se adaugă reproducerea integrală a câtorva importante contribuţii teoretice care au stârnit, în momentul apariţiei, nenumărate reacţii, adeseori polemice. Aceste studii reflectă spectrul larg al ideilor şi orientărilor scriitorilor interbelici, mai mult sau mai puţin receptivi la spectacolul modernismului european, dar incontestabil preocupaţi de metamorfozele ficţiunii şi de problemele artei romanului într-un moment în care disputa dintre tradiţionalism şi modernism anunţă, de fapt, o schimbare profundă a paradigmei culturale.

Un al doilea dosar, al receptării câtorva dintre cele mai reprezentative romane interbelice, încearcă să surprindă, prin decupajul citatelor, diversitatea opiniilor critice formulate de-a lungul anilor, ceea ce verifică ideea că valabilitatea unei opere literare este direct proporţională cu capacitatea ei de a suscita interpretări plurale, nu de puţine ori contradictorii.

(prezentarea cărţii lui Carmen Muşat, ***Romanul românesc interbelic***)

a. Precizează tema şi scopul comunicării în textul de mai sus.
b. Prezintă o posibilă structură a cărţii lui Carmen Muşat, folosind numai informaţiile din textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre afirmaţia *„valabilitatea unei opere literare este direct proporţională cu capacitatea ei de a suscita interpretări plurale, nu de puţine ori contradictorii”*.

Scanned with OKEN Scanner

32.

Miercuri, 21 ianuarie [1942]

Zăpezi fabuloase – cum nu-mi aduc aminte să fi văzut vreodată la Bucureşti. Poate în copilărie, la Brăila. Azi-dimineaţă, când am ieşit din casă, întreagă Strada Antim era un fluviu de zăpadă. Am ajuns cu greu la Piaţa Senatului, unde tramvaie într-un lung şir se căzneau să se urnească din loc. Maşini, camioane, trăsuri se luptau zadarnic să se despotmolească. Zăpada este – mă gândeam – un element: o forţă naturală. Toată civilizaţia şi tehnica modernă e neputincioasă împotriva unei mari zăpezi. Să ningă aşa trei luni fără încetare – şi totul va pieri îngropat în zăpadă.

(Mihail Sebastian, ***Jurnal 1935-1944***)

a. Prezintă particularităţi ale descrierii din textul dat.
b. Menţionează mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii în textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre vulnerabilitatea omului în raport cu forţa naturii, apelând şi la experienţa personală.

33.

*Ideea unui **Dicţionar esenţial** datează din 1995, anul apariţiei primului volum din **Dicţionarul scriitorilor români**, reluat după 1989. Atunci, coordonatorii, visând încheierea cât mai grabnică a proiectului realizat împreună cu Fundaţia Culturală Română, şi-au propus realizarea unei sinteze informative şi critice care să cuprindă într-un singur tom valorile sigure şi cele active ale literaturii române.* [...] ***Dicţionarul esenţial** nu repetă şi nu concurează în nici un fel **Dicţionarul scriitorilor români**. Ambele răspund, împreună cu alte lucrări de lexicografie literară apărute sau aflate în diferite faze de pregătire, nevoii de noutate şi diversitate a culturii române. Primul oferă o selecţie de numai 332 de autori, al doilea va cuprinde, în final, aproximativ 2000; cel dintâi înregistrează informaţia la zi (31 decembrie 1999), celălalt, prin forţa împrejurărilor, până în 1989 (diferenţă exact de un deceniu); unul răspunde nevoilor imediate de informare şi cunoaştere, altul, prin amploare, exigenţelor, formulate în 1982, de reprezentare în integralitatea ei a literaturii române.*

[...] *Opţiunile noastre s-ar putea să nu întrunească majoritatea sufragiilor. Dar între un început mai puţin desăvârşit şi între, vorba poetului, o absenţă de zile mari, l-am preferat, evident, pe cel dintâi. **Dicţionarul esenţial** a fost gândit şi va rămâne, sperăm, o carte vie, deschisă oricând sugestiilor şi perfectibilă în timp de la o ediţie la alta.*

(***Prefaţă** la **Dicţionarul esenţial al scriitorilor români***)

a. Prezintă asemănările şi deosebirile, menţionate în text, dintre cele două dicţionare.
b. Explică sensul din context al sintagmei *„o carte vie”*.
c. Selectează cea mai importantă informaţie a textului, din punctul tău de vedere, motivându-ţi alegerea.

Scanned with OKEN Scanner

34.

Aşa se intitulează cartea d-rei Rosa Del Conte, profesoară de literatură română la Universitatea din Roma: ***Eminescu sau despre Absolut.*** *[...]*

Dar cartea d-rei Del Conte e prețioasă pentru multe alte motive. Pentru întâia oară opera poetică a lui Eminescu este analizată şi interpretată în întregimea ei, adică ținând seama de toate variantele, fragmentele şi ciornele care au fost tipărite în ediția lui Perpessicius.

Poeziile postume, ciornele, variantele şi subvariantele – toate cuprind fragmente de o neaşteptată frumusețe. Pentru prima dată o exegeză a poeziei eminesciene ține seama de ele, de „îngropatele risipe" – cum numea Eminescu relicvele marilor civilizații dispărute.

Dar să lăsăm cititorilor români, pe care i-am dori cât mai numeroşi, bucuria de a descoperi singuri nestematele lui Eminescu, luminate cu atâta competență şi erudiție de Rosa Del Conte. Cartea aceasta deschide atâtea noi perspective în interpretarea lui Eminescu, încât se cere recitită şi meditată pe îndelete.

(Mircea Eliade, prezentarea cărții ***Eminescu sau despre Absolut*** *de Rosa Del Conte*)

a. Menționează două argumente, din fragmentul dat, prin care Mircea Eliade îşi susține afirmația *„cartea d-rei Del Conte e prețioasă pentru multe alte motive"*.

b. Motivează faptul că textul de prezentare a cărții ***Eminescu sau despre Absolut*** are scop informativ şi scop persuasiv.

c. Selectează din textul dat argumentul/ argumentele care te-ar determina să citeşti cartea ***Eminescu sau despre Absolut*** de Rosa Del Conte, justificându-ți opțiunea.

35.

Chat-ul a determinat dezvoltarea unui nou limbaj de comunicare internațional. Extrem de inovativ prin simplitatea lui, acest limbaj cuprinde mii de acronime şi simboluri create prin combinarea tastelor computerului, care eficientizează comunicarea prin prescurtarea cuvintelor, expresiilor şi a frazelor întregi. Acest limbaj este deja consacrat, evoluând extrem de rapid şi câştigând tot mai mult teren în comunicarea celor care utilizează computerul. Chat-ul face parte din atitudinea generațiilor noului mileniu. Apărut ca urmare a evoluției tehnologiei, chat-ul a devenit parte integrantă a vieții noastre, fiind un nou mijloc de relaționare ce facilitează schimbul intercultural.

(revista ***B – 24 – Fun***)

a. Menționează scopul şi funcțiile comunicării, identificabile în acest fragment.

b. Prezintă, pe baza textului dat, caracteristicile limbajului folosit pe *chat*.

c. Exprimă-ți opinia despre afirmația: *„Chat-ul face parte din atitudinea generațiilor noului mileniu"*.

Scanned with OKEN Scanner

36.

I. Petru Creția, ***Norii.*** *În 1979, contrazicând toate așteptările lumii literare și ale comunității filozofilor din România, care-i cunoșteau bine cariera de clasicist, activitatea de traducător și implicarea în vaste programe de editare a unor texte clasice ale literaturii române și ale filozofiei grecești, Petru Creția a publicat un volum singular,* ***Norii****. Aflate la limita între poezie, eseu și jurnal, fragmentele sale, notate fără șir în decursul anilor, alcătuiau o fascinantă imagine a cerului în veșnică schimbare, deopotrivă sub imperiul mișcărilor imprevizibile petrecute în înalt și al stărilor imponderabile petrecute în adâncimile sufletului – „o stare de univers", cum o numește însuși autorul în* cuvântul înainte *la ediția definitivă a acestei opere prin excelență deschise.*

II. Mircea Cărtărescu, ***Levantul.*** *Cu* ***Levantul****, Mircea Cărtărescu propune o epopee cu un personaj principal absolut neobișnuit: poezia românească de la începuturi până în zilele noastre.*

Scris la sfârșitul anilor 80, poemul său epic reiterează traseul gândirii poetice românești și reconstituie, în interiorul unui „roman în versuri" cu acțiune labirintică, marile epoci ale literaturii. Rafinatele procedee metatextuale folosite de autor fac din carte un exemplu de scriere postmodernă. Dragoste, aventuri, meditație filosofică și inspirație poetică se contopesc într-un tot unic – emblemă a „Valahiei eterne".

a. Ilustrează următoarele trăsături ale comunicării, cu ajutorul textului dat: *referent, limbaj, scopul comunicării.*
b. Motivează faptul că textele de prezentare de mai sus au scop informativ și scop persuasiv.
c. Justifică opțiunea ta pentru lectura uneia dintre cele două cărți prezentate, pornind de la informațiile din text.

37.

Maitreyi *a apărut la începutul lunii mai, cu o superbă copertă: un cap de indiană tânără, inspirat după o frescă de Ajanta. Primii cititori au fost entuziasmați. Mihail Sebastian a scris în* ***Cuvântul*** *un foileton delirant. Puținii prieteni care cunoșteau povestea erau oarecum derutați de indiscreția mea, dar până la urmă se lăsaseră prinși de calitatea literară a confesiunii. Era, de altfel, moda literaturii „autentice", a romanelor autobiografice.* ***Maitreyi*** *a fost lăudată de totalitatea criticilor. Singurul care nu i-a consacrat un foileton a fost G. Călinescu. Dar mai târziu, în* ***Istoria literaturii române****, a recunoscut că sunt creatorul „romanului exotic" românesc. Dintre prieteni numai Mircea Vulcănescu a fost mai puțin entuziasmat. Nu pentru că nu i-ar fi plăcut romanul, ci pentru că, așa cum mi-a mărturisit-o, „nu ai ce spune despre el. E o carte transparentă, fără enigme; spune tot și, după ce ai citit-o, nu mai poți adăuga nimic,* nu poți comenta".

(Mircea Eliade, ***Memorii 1907-1960***)

Scanned with OKEN Scanner

a. Enumeră meritele pe care contemporanii i le-au recunoscut la apariție romanului ***Maitreyi***, potrivit fragmentului dat.
b. Argumentează apartenența textului de mai sus la unul dintre cele două tipuri: literar/ nonliterar.
c. Exprimă-ți opinia despre importanța unei cărți de memorii pentru înțelegerea personalității și a operei unui scriitor, având ca punct de plecare fragmentul de mai sus.

38.

Putem atunci conchide: mai întâi că universul fotografic este produs în cursul unui joc de combinații, este programat și semnifică programul. În al doilea rând, jocul merge automat, de la sine, și nu ascultă de nici o strategie internațională. În al treilea rând, universul fotografic se compune din fotografii clare și distincte care, fiecare pentru sine, semnifică un punct al programului. În al patrulea rând, fiecare fotografie izolată este – ca tablou – un model magic pentru comportamentul privitorului ei. Rezumând: universul fotografic este un mijloc de a programa societatea cu o necesitate de fier, însă, în fiecare caz izolat, întâmplător (prin urmare: automat), în favoarea unui comportament magic, de feedback, printr-un joc de combinații, în aruncări, piese și funcționări.

(Vilém Flusser, ***Pentru o filosofie a fotografiei***)

a. Evidențiază construcția discursului argumentativ în fragmentul dat (de exemplu: *structuri specifice, conectori, tehnici argumentative)*, precizând totodată din ce parte a textului a fost selectat fragmentul.
b. Prezintă caracteristici ale textului nonliterar, prin referire la fragmentul dat.
c. Exprimă-ți opinia despre importanța fotografiei în viața unei persoane.

39.

A fost necesar tot devotamentul și străduința fiicei mele, Marie-France, pentru ca traducerea pe care a făcut-o acestei cărți să poată apărea.

Aceste pagini, care datează de mai bine de o jumătate de secol, erau rodul unui adolescent furios, ceea ce explică violența lor adesea nedreaptă și paradoxurile, uneori excesive.

Scrisă pentru a combate autori și o lume, care nu aveau decât vicisitudinile tuturor scriitorilor și ale oricărei literaturi, această carte se întoarce azi în favoarea lor și spre o anume reabilitare a unei epoci care apare, la ora actuală, incredibil de liberă și pe care locuitorii României de azi o contemplă cu cea mai mare nostalgie.

Alături de stângăcii și de câteva incoerențe, ceea ce am spus atunci, în afirmațiile cele mai profunde, mai spirituale, am continuat să spun și să scriu pe tot parcursul vieții mele și o fac și azi încă.

(Eugen Ionescu, ***Cuvânt înainte*** la volumul ***Nu***)

Scanned with OKEN Scanner

a. Precizează tema şi scopul comunicării fragmentului dat.
b. Prezintă asemănări şi deosebiri între perspectiva adolescentului şi a maturului faţă de problematica din cartea ***Nu***, aşa cum rezultă din textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre relaţia dintre autor şi operă, prin referire la textul dat.

40.

Mi s-a întâmplat de câteva ori în viaţă să ezit îndelung între prietenie şi adevăr, ca măgarul lui Buridan între mâncare şi apă, să mă aflu aşadar între două necesităţi vitale pe care nu le poţi avea simultan. E cât se poate de trist să fii la mijloc şi, eventual, să trebuiască să faci o alegere, când adevărul ameninţă să rupă prietenia, sau invers, când pentru a păstra o prietenie pui în pericol adevărul. Ştiu că moraliştii şi clasiciştii vor fi întotdeauna de partea adevărului (indiferent cum ar fi definit), sacrificând senini prietenia [...], dar pentru omul obişnuit lucrurile sunt ceva mai complicate. În primul rând, pentru că spunând un adevăr incomod, pentru care celălalt nu e pregătit, îi faci rău prietenului şi nici nu ştii dacă sau când răul imediat se va transforma în bine de durată. Răul pe care ţi-l faci ţie este îndeobşte şi mai mare. Literatura lumii, care m-a pregătit pentru multe în viaţă, nu mi-a dat cine ştie ce motive de îndrăzneală în a înfrunta concret această situaţie, oricum ai lua-o, dureroasă. Există, într-adevăr, în cărţi, îndemnul să nu minţi şi pedeapsa imediată dacă totuşi o faci, cum îl învaţă zâna pe Pinocchio.

(Ioana Pârvulescu, articolul ***Cronica pesimistei – Prietenie şi adevăr,*** în revista ***România literară***)

a. Evidenţiază elemente de construcţie a discursului argumentativ (de exemplu: *structuri specifice, conectori, tehnici argumentative*), din fragmentul dat.
b. Menţionează mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii în textul dat.
c. Explică în ce constă dificultatea alegerii între prietenie şi adevăr, aşa cum rezultă din fragmentul dat.

41.

Roman, 15. VII. 1937
Str. Costache Morţun 4

Iubite domnule Voronca,

În ultimul număr din „Nouvelles littéraires", am găsit un poem de Dvs. care mi-a dăruit, în după-amiaza asta solitară, atâta lumină şi bucurie, încât nu pot să nu vă mulţumesc din suflet.

Cred că e tot ce-am citit mai senin şi mai frumos în ultima vreme.

Vă trimit aceste rânduri ca un mesagiu de recunoştinţă şi de prietenie,

M. Blecher

Vă rog transmiteţi omagiile mele soţiei Dvs.

(Max Blecher, ***Vizuina luminată***)

Scanned with OKEN Scanner

a. Precizează tema şi scopul comunicării din textul dat.
b. Prezintă convenţiile redactării unei scrisori, aşa cum apar în textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia despre relaţia dintre emiţător şi receptor, având în vedere modul de adresare şi conţinutul scrisorii.

42.

Prima mea obsesie înainte de a concepe o poveste sau un roman este ceea ce scriu să fie adevărat, să aibă viaţă, cititorii să creadă că totul a fost real. Eu nu pornesc de la idei şi sentimente în mod unilateral, ci mă gândesc că trebuie să realizez o lucrare credibilă. Temele mele preferate sunt cele din lumea ţărănească. Tot timpul am fost dominat de sentimentul universului copilăriei mele ţărăneşti, pe care am vrut să-l reconstitui. Când s-a produs prima încercare, atunci mi-am dat seama că acest univers cuprindea în el fapte şi evenimente care implicau familia şi chiar întregul sat. Descoperind acest lucru, posibilităţile mele de investigaţie în lumea ţărănească s-au lărgit. În zilele noastre, trăsătura psihologică a ţăranului s-a modificat, ca urmare a perspectivei sale. Scriitorului, care posedă totuşi o cheie, îi este mai uşor să se orienteze în realitatea respectivă şi să-şi orienteze subiectele. De aici, veţi înţelege foarte uşor că nu voi abandona niciodată tema ţărănească, fie şi pentru motivul că este o temă majoră.

(Marin Preda, ***Creaţie şi morală***)

a. Identifică în textul dat două argumente care îl determină pe Marin Preda să afirme: *„Temele mele preferate sunt cele din lumea ţărănească”.*
b. Menţionează mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii în textul dat.
c. Exprimă-ţi opinia cu privire la actualitatea temei ţărăneşti în literatura din secolul al XXI-lea.

43.

Unul din obiectivele acestei cărţi este să-i facă pe oameni să accepte că lectura interpretărilor poate fi mai interesantă. Interpretările nu sunt cu nimic mai prejos de celelalte genuri de lectură.

Se crede îndeobşte că există două feluri de scris: unul care este „creaţie”, şi care constă în născocirea unor personaje, a unor întâmplări, a unor idei, în suscitarea emoţiilor unor personaje şi descărcarea lor; al doilea, care este un scris „despre” celălalt fel de scris, şi care constă în esenţă în datul cu părerea.

Aş îndrăzni să sugerez că există de fapt trei feluri de a scrie: a relata experienţe, a construi ficţiuni şi a interpreta sau a tălmăci faptele şi scrierile altora. Toate aceste moduri de expresie se întâlnesc în toate tipurile de texte. Romanul interpretează acţiunile şi spusele unor personaje, care sunt ficţiuni. În ştiinţă relatăm experienţe, construim ficţiuni atunci când propunem o anumită viziune asupra lumii şi interpretăm articolele înaintaşilor. Şi în

Scanned with OKEN Scanner

Biblie se găsesc toate cele trei moduri. Dar, fără a da naştere neapărat la genuri literare (cine are nevoie de ele?), s-a creat o cultură a relatării, în ştiinţă, o cultură a ficţiunii, în artă. Există, în ciuda relativei eclipse actuale, şi o cultură – milenară – a interpretării.

(Ioan Pânzaru, ***Practici ale interpretării de texte***)

a. Formulează ideile corespunzătoare paragrafelor din fragmentul de mai sus.
b. Menţionează două caracteristici ale discursului argumentativ, existente în textul dat.
c. Exprimă-ţi punctul de vedere despre valabilitatea afirmaţiei: *„Interpretările nu sunt cu nimic mai prejos de celelalte genuri de lectură".*

44.

Clasic. 5. *Clasicul este echilibrat, tinde la anihilarea agitaţiei şi antagonismelor, are vocaţia „compromisului", a integrării contradicţiilor. Realizarea clasică se ridică în orice împrejurare pe un fond de opoziţie interioară, dualitate sau duplicitate. Ori de câte ori surprindem tendinţa împăcării extremelor, armonizării exceselor, înlocuirii divergenţelor, prin formule „tranzacţionale", spre o linie mediană, în jurul căreia polaritatea aspiră să devină identitate, am avea de-a face cu un impuls specific „clasic", în timp ce „romanticul" tinde să reintroducă dezechilibrul, dezordinea, lipsa de măsură.*

(Adrian Marino, ***Dicţionar de idei literare, I***)

a. Precizează tema şi scopul comunicării din fragmentul dat.
b. Motivează încadrarea fragmentului dat în categoria textului nonliterar.
c. Argumentează utilitatea consultării de către elevii de liceu a ***Dicţionarului de idei literare***.

45.

Dialogul e mai pretenţios. El presupune confruntarea unor interlocutori cu opinii diferite şi efortul colocvial de a obţine un adevăr care diferă, eventual, de toate opiniile exprimate. Dialogul implică disponibilitatea fiecăruia de a ieşi în întâmpinarea celuilalt, capacitatea de a fi receptiv faţă de punctul de vedere advers, pasiunea investigaţiei dincolo de orice narcisisme şi vanităţi. Dialogul nu vrea nici el să producă un câştigător, dar vrea să ajungă la un câştig. Un dialog care revine la punctul de pornire e pierdere de vreme. Realizarea unui dialog veritabil începe cu alegerea interlocutorilor. Mai întâi, ei trebuie să nu fie de acord. Unanimitatea e moartea dialogului. Pe de altă parte, dialogul nu e posibil nici dacă deosebirile dintre cei care îl poartă sunt ireductibile. Dialogul dintre un pinguin şi o vulpe e o utopie. Participanţii la dialog trebuie să fie de calibru egal, să împărtăşească valori comune, să accepte reguli şi principii echivalente. Nu e recomandabil să inviţi la dialog reprezentanţii unor lumi care se ignoră reciproc, sau, mai rău, care se disprețuiesc reciproc. Dialogul e de

Scanned with OKEN Scanner

negândit fără instituția respectului, fără deprinderea unei atente considerări a celuilalt. Virtutea cardinală a dialogului e facultatea de a asculta. Vorbăria, discursul torențial exclud perspectiva unui dialog izbutit și poluează în chip iresponsabil spațiul public. [...]

(Andrei Pleşu, articolul ***Regulile dialogului***, în ***Jurnalul național***)

a. Evidențiază structura discursului argumentativ în fragmentul citat (de exemplu: *structuri argumentative, tehnici argumentative, conectori*).
b. Precizează două reguli ale dialogului, așa cum reies din textul citat.
c. Exprimă-ți opinia despre valabilitatea afirmației următoare: *„Dialogul e de negândit fără instituția respectului, fără deprinderea unei atente considerări a celuilalt".*

46.

Marți, 4 martie

În sfârșit am început a scrie din nou impresii într-o zi de primăvară. Primăvara după calendar și primăvara după timpul de afară. Soarele, care acum răsare o dată cu deșteptarea, are razele mult mai călduroase, întârzie aproape 2 ore pe bolta cerească, după ce ieșim din ultima oră de clasă. Iar noi, elevii, ne simțim alții. Noi dorinți se nasc în noi.

Azi s-a topit ultima zăpadă și afară este noroi. Totuși când te uiți la cer și spre Munții Măcinului uiți de ce este pe jos. În repauzul de la 12 am fost cu Cociaș în pribegie pe dealurile Țiglinei. Am fost la baraca de pe coastă unde vagonetele cu obuze sau torpile sunt și ele îmbarcate pe un alt vagonet spre a coborî la Dunăre. Mi-am adus aminte de funicularul de la Liceul Mânăstirea Dealului, descris de frate-meu, Nicu.

*Apoi, la adăpostul gheretei, contra vântului, m-am întins între șinele de vagonet și am citit [cartea] **Nenorocirile unui slujnicar**, pe care mi-a împrumutat-o Cociaș. După ce s-a dat [s-a intrat] la clasă, când a intrat D.S.S. la Timonerie, din 13 elevi cât trebuia să fim – numai vreo 5. Efectele primăverii.*

Dunărea este aproape dezghețată. Bătrânul fluviu se va trezi curând din somnolența-i de peste iarnă. Sloiurile vor începe să curgă. Și vor duce cu ele monotonia zilelor de iarnă...

(Geo Bogza, ***Jurnal de copilărie și adolescență***)

a. Formulează ideile principale din text.
b. Prezintă mijloacele lingvistice de realizare a subiectivității în textul dat.
c. Exprimă-ți opinia despre interesul pe care îl poate reprezenta pentru cititor consemnarea evenimentelor zilnice, într-un jurnal precum cel de față.

47.

Omului înzestrat cu adevărat talent îi este absolut indiferentă judecata altuia despre operele sale; el are atâta încredere în puterea lui de expresie, încât și când se aude lăudat, și când se aude criticat, în fața aplauzelor și a

Scanned with OKEN Scanner

bârfirilor, şi a indiferenţii, el îşi râde în barbă, sigur fiind că foarte rar îl poate pricepe cineva mai bine şi-l poate aprecia mai exact decât se pricepe şi se apreciază el însuşi. Din această siguranţă rezultă nealterarea personalităţii adevăratului artist, cu toate stăruitoarele păreri multiple şi varii ale criticei şi ale amatorilor; din această neclintită încredere în sine rezultă neîncovoierea lui la vreuna din mode, particularitatea susţinută a stilului, dispreţul pentru gustul contemporanilor şi, prin urmare, pentru o manieră simpatică acestora – manieră care i-ar asigura un succes facil – şi dispreţul pentru orice imitaţie a vreunui model anterior sau contimporan. În fine, pentru adevăratul artist opinia publică nu există mai mult şi nu-i poate inspira mai multă consideraţie decât animalele fabuloase.

(I.L. Caragiale, ***Câteva păreri***, în ***Opere IV***)

a. Prezintă trăsăturile *adevăratului artist*, aşa cum reies ele din fragmentul citat.
b. Evidenţiază structura discursului argumentativ în fragmentul citat (de exemplu: *structuri argumentative, conectori, tehnici argumentative*).
c. Exprimă-ţi opinia despre afirmaţia: *„Omului înzestrat cu adevărat talent îi este absolut indiferentă judecata altuia despre operele sale".*

48.

Viaţa este una şi nu are limite. Citirea romanelor sparge acest tipar şi ceea ce se dovedise unic se transformă în multe, în nenumărate vieţi. Fiindcă asta este marea putere a literaturii, iar volumul de faţă ne face părtaşi la ea. ***Lolita, Moartea la Veneţia, Străinul, Manhattan Transfer, Tropicul Cancerului*** *sau* ***Toba de tinichea*** *sunt doar câteva dintre operele literare ale secolului al XX-lea despre care ne vorbeşte Mario Vargas Llosa în aceste pagini. Ne scoate la iveală o legătură intimă între lecturile sale şi posibilităţile de a ne extinde experienţa: „această dimensiune dintre viaţa reală şi dorinţele, fanteziile noastre care o vor mai bogată, mai diversă este cea care ne invadează imaginaţia". Vargas Llosa a adăugat alte zece romane faţă de ediţia din 1990, pe care a şi revizuit-o, incluzând un epilog despre relaţia literaturii cu viaţa cititorilor, o temă dezbătută permanent, dar niciodată clarificată pe deplin, pe care acest mare scriitor o reia insistând asupra funcţiei literaturii, analizând prezentul şi viitorul cărţilor.*

(prezentarea cărţii lui Mario Vargas Llosa, ***Adevărul minciunilor***)

a. Selectează câte un fragment adecvat pentru a ilustra scopul informativ, respectiv, scopul persuasiv al textului dat.
b. Ilustrează, pe baza textului dat, unul dintre registrele stilistice ale limbii (de exemplu: *popular, cult, scris, oral; arhaic, regional, colocvial, argou, jargon*).
c. Comentează sensul afirmaţiei următoare: *„Viaţa este una şi nu are limite. Citirea romanelor sparge acest tipar şi ceea ce se dovedise unic se transformă în multe, în nenumărate vieţi"*, prin raportare la ideile din întregul text.

Scanned with OKEN Scanner

49.

Delta Dunării este un ținut inedit, unic în lume, pentru cele peste 1.200 de specii de copaci și plante, peste 300 de specii de păsări (între care colonii unice de pelicani, dar și berze, egrete, călifari albi și roșii, flamingo – ocrotite de lege), în jur de 100 de specii de pești.

Locurile dețin un impresionant palmares de superlative: cea mai întinsă suprafață stuficolă de pe glob, cea mai bogată faună ornitologică din lume, cel mai tânăr pământ din Europa, cu cele mai întinse dune de nisip din România și cea mai scurtă iarnă (doar 20 de zile, cu temperaturi de 0°C). Delta Dunării este și cea mai mare rezervație de ținuturi umede din Europa. În 1990, UNESCO a inclus Delta Dunării între rezervațiile Biosferei. Pentru caracteristicile sale, cât și pentru diversitatea și originalitatea florei și faunei, în perimetrul rezervației au fost constituite 16 rezervații naturale strict protejate, care însumează 9% din teritoriu.

(articolul ***Un paradis terestru***, în revista ***Avantaje***)

a. Comentează relația dintre titlul și tema textului.
b. Evidențiază caracteristicile descrierii (structura și limbajul) din textul dat.
c. Prezintă două argumente, din text și/ sau din cunoștințele tale, pentru a susține afirmația: *„Delta Dunării este un ținut inedit, unic în lume"*.

50.

Când eram mic, tata îmi spunea întotdeauna o poveste înainte de culcare. Iar eu o visam noaptea.

Mai apoi, de fiecare dată când lumea mi se părea prea complicată, născoceam o poveste în care puneam în scenă elementele problemei mele. Ceea ce îmi aducea o alinare imediată.

La școală, ceilalți copii îmi cereau să născocesc povești pentru ei. Ele începeau adesea cu: „El deschise ușa și rămase încremenit."

Cu timpul, povestirile astea au devenit tot mai fantastice. Apoi totul s-a transformat într-un joc a cărui singură regulă consta în a pune o problemă și a găsi o manieră neașteptată de rezolvare.

După primul meu roman, am vrut să-mi întrețin capacitatea de inventare rapidă a unei întâmplări consacrând o oră, seara, redactării unei nuvele. Lucrul ăsta îmi oferea o destindere după dimineața dedicată scrierii unor „romane mari".

Inspirația pentru aceste nuvele vine, în general, dintr-o observație făcută cu ocazia unei plimbări, a unei conversații cu un prieten sau o prietenă, de la vreun vis, de la vreo contrarietate pe care vreau s-o exorcizez printr-o poveste. ***Misterul cifrei*** *mi-a fost inspirată de o discuție cu nepoțelul meu; după el, există o ierarhie în clasa lui între cei ce știu să numere până la zece și cei ce pot să numere și mai departe. Ideea din* ***Întuneric*** *mi-a venit observând un bătrân silit de un trecător cam prea grijuliu să traverseze fără voie strada.* [...]

(Bernard Weber, ***Cuvânt înainte***
la volumul ***Arborele scenariilor posibile***)

Scanned with OKEN Scanner

a. Formulează ideile principale din fragmentul dat.
b. Menționează mijloacele lingvistice de realizare a subiectivității în textul dat.
c. Exprimă-ți opinia despre relația dintre creație și joc, pornind de la fragmentul dat.

51.

Despre profesorul Papu scriu acum și pentru că în această ipostază l-am cunoscut: înainte de a-i fi citit vreun rând, necum o carte, i-am văzut chipul și mersul, i-am auzit glasul, i-am interpretat gesticulația catedratică. Era absolut fermecător! Dar cuvântul era frivol pentru ceea ce simțeam eu – și desigur, nu numai eu – ascultându-l, contemplându-l atunci. Să faci în anul de grație 1957 literatură universală cu Edgar Papu! (În acel an, în treacăt fie zis, literatura universală se preda la Facultatea de Filologie timp de patru semestre.)

Îi făcea vădită plăcere să țină cursuri, să vorbească tinerilor, să trăiască în fața lor, cu nescăzută uimire în fața capodoperelor a căror atracție magică părea că o suportă pentru prima dată atunci, sub ochii noștri. Nu ne-a predat, cum se spune, literatură străină, ci a retrăit-o pentru noi, de fiecare dată, la fiecare prelegere, cu aceeași intensitate. Nu relata biografii de oameni iluștri, le evoca pasionat în exemplaritatea lor; nu diseca operele, ci le degusta. Devenirea câte unui motiv literar de-a lungul timpului nu era urmărită pur și simplu, ci visată. Generalizările Profesorului, largile sale acolade în timp și spațiu erau o formă de reverie intelectuală.

(Mircea Martin, ***Lecția de fervoare***, în volumul ***Singura critică***)

a. Numește tipul de profesor reprezentat de Edgar Papu în evocarea realizată de fostul său student, justificându-ți răspunsul prin referire la calitățile relevate în text.
b. Comentează modalitățile de realizare a expresivității în textul dat.
c. Menționează calitățile pe care le-ai admirat la unul dintre profesorii tăi, justificându-ți opinia.

52.

- *Tot ce este înțelept a mai fost de mult gândit.*

(Goethe, ***Convorbiri cu Eckermann***)

- *Trebuie să facem să intre în ființa noastră toate lumile imaginabile, să deschidem toate porțile sufletului nostru tuturor cunoștințelor, tuturor sentimentelor.*

(Voltaire, ***Corespondență***)

- *Când drumurile sunt înflorite, nu întrebați unde duc.*

(Anatole France, ***Le Jardin d'Epicure***)

- *Nu poți găsi poezie nicăieri când nu o porți în tine.*

(Joseph Joubert, ***Pensées***)

Scanned with OKEN Scanner

a. Precizează două modalități de realizare a expresivității în textele date.
b. Explică ideea conținută de unul dintre aforismele citate mai sus.
c. Justifică interesul/ dezinteresul tău de a citi o carte de aforisme.

SUBIECTE DE TIPUL AL II-LEA

Textul narativ

1. Exemplifică trăsăturile prozei fantastice, prin referire la o operă literară studiată.
2. Argumentează apartenența la specia literară *basm cult* a unui text narativ studiat.
3. Ilustrează conceptul operațional *povestire*, prin referire la o operă literară studiată.
4. Exemplifică trăsăturile *nuvelei psihologice*, prin referire la o operă literară studiată.
5. Exemplifică trăsăturile *nuvelei istorice*, prin referire la o operă literară studiată.
6. Ilustrează conceptul operațional *nuvelă fantastică*, prin referire la o operă literară studiată.
7. Exemplifică trăsăturile *romanului modern*, prin referire la o operă literară studiată.
8. Prezintă relația dintre instanțele comunicării narative (*autor, narator, personaje, cititor*) într-un roman modern studiat.
9. Prezintă *perspectiva narativă* într-o operă literară studiată, prin referire la unul dintre următoarele concepte operaționale: *narator omniscient, personaj-narator, narator „martor"*. Ilustrează conceptul operațional *narator* (*personaj-narator* sau *narator „martor"*), folosind ca suport un text narativ studiat.
10. Prezintă construcția subiectului dintr-o nuvelă psihologică studiată, prin referire la conceptele operaționale din următoarea listă: *acțiune, conflict, momentele subiectului, relații temporale și spațiale*. Prezintă construcția discursului narativ dintr-o nuvelă fantastică studiată, prin referire la două dintre conceptele operaționale din următoarea listă: *secvențe narative, episod, incipit, final*.
11. Prezintă *tipurile de personaje* dintr-o operă literară studiată, aparținând prozei realiste.
12. Evidențiază modul în care conflictul/ conflictele unui roman (*de tip obiectiv* sau *de tip subiectiv*) studiat se reflectă în evoluția personajului principal/ a personajelor.
13. Exemplifică modalitățile de caracterizare a personajului, prin referire la un roman studiat (perioada după al doilea război mondial).
14. Explică relația realitate-ficțiune, prin referire la un text narativ studiat (la alegere: povestire, nuvelă istorică, roman de tip subiectiv).
15. Exemplifică, prin referire la o operă literară de Ion Creangă, două dintre particularitățile de *limbaj al prozei narative* (la alegere, din următoarea

Scanned with OKEN Scanner

listă: *modalități ale narării, mărci ale prezenței naratorului, limbajul personajelor, vorbire directă și indirectă, registre stilistice*).

16. Exemplifică modalitățile de caracterizare a personajului dintr-un text narativ studiat, aparținând lui Ioan Slavici. Ilustrează particularitățile de *structură a unui text narativ* studiat, aparținând lui Liviu Rebreanu.

17. Caracterizează personajul preferat dintr-un roman de G. Călinescu.

18. Expune subiectul unui text narativ studiat, aparținând lui Mihail Sadoveanu.

19. Prezintă construcția subiectului unui roman de Marin Preda, prin referire la: *acțiune, conflict, relații temporale și spațiale.*

Textul poetic

1. Comentează particularitățile de limbaj și de expresivitate (*procedee artistice, elemente de versificație*) ale unui text poetic studiat, aparținând perioadei pașoptiste.

2. Argumentează caracterul romantic al unei poezii studiate, aparținând lui Mihai Eminescu.

3. Analizează rolul elementelor de compoziție dintr-un text poetic studiat, aparținând lui Mihai Eminescu (la alegere, două elemente dintre următoarele: *titlu, incipit, secvențe poetice, relații de opoziție și de simetrie, elemente de recurență*).

4. Comentează particularitățile de limbaj și de expresivitate (*imaginar poetic, procedee artistice, elemente de versificație*) ale unui text poetic studiat, aparținând lui Mihai Eminescu.

5. Ilustrează conceptele operaționale *temă* și *motiv literar*, pe baza unei poezii romantice studiate, aparținând lui Mihai Eminescu.

6. Analizează particularitățile de structură și de expresivitate, caracteristice simbolismului, prin referire la o poezie studiată.

7. Explică rolul elementelor de compoziție dintr-un text poetic studiat, aparținând lui George Bacovia (la alegere, două elemente dintre următoarele: *titlu, secvențe poetice, relații de opoziție și de simetrie, elemente de recurență – motiv poetic, laitmotiv*).

8. Expune specificul raportului *autor-eu liric*, prin referire la un text poetic al unui autor aparținând direcției moderniste.

9. Evidențiază elementele de compoziție dintr-un text poetic studiat, aparținând lui Lucian Blaga (la alegere, două elemente dintre următoarele: *titlu, incipit, secvențe poetice, relații de opoziție și de simetrie, elemente de recurență – motiv poetic, laitmotiv*).

10. Prezintă particularități moderniste într-o poezie studiată, aparținând lui Tudor Arghezi.

11. Prezintă particularități moderniste într-o poezie studiată, aparținând lui Ion Barbu.

12. Ilustrează conceptul operațional *tradiționalism*, prin referire la un text liric studiat.

13. Ilustrează caracteristicile limbajului poetic (*expresivitate, ambiguitate, sugestie*), cu exemple aparținând neomodernismului.

Scanned with OKEN Scanner

14. Comentează elementele de limbaj şi de expresivitate, dintr-un text poetic neomodernist, aparţinând lui Nichita Stănescu.
15. Ilustrează conceptul operaţional *artă poetică*, prin referire la o creaţie lirică studiată, aparţinând unui autor canonic.

Textul dramatic
1. Exemplifică trăsăturile speciei dramatice *comedia*, prin referire la o operă literară studiată.
2. Ilustrează comicul (de caracter, de situaţie sau de limbaj), prin referire la o comedie studiată.
3. Ilustrează conceptul operaţional *dramă*, prin referire la o operă literară studiată.
4. Analizează construcţia subiectului (*conflict dramatic, intrigă, scenă, relaţii temporale şi spaţiale*), într-un text dramatic studiat.
5. Comentează două modalităţi specifice de caracterizare a personajului dramatic, prin referire la un text literar studiat.
6. Evidenţiază rolul limbajului ca modalitate de caracterizare a personajelor, într-o comedie studiată.
7. Caracterizează un personaj dintr-un text dramatic studiat (la alegere: comedie, dramă, forme ale dramaturgiei în teatrul modern).
8. Ilustrează elementele de compoziţie a textului dramatic (*act, scenă/ tablou, replică, indicaţii scenice*), prin referire la o operă literară studiată.
9. Ilustrează conceptul operaţional *curent literar*, prin referire la *romantism* sau la *simbolismul românesc* (la alegere).

Texte de doctrină literară
1. Expune doctrina estetică promovată de revista ***Dacia literară***.
2. Prezintă rolul *Junimii* şi al lui Titu Maiorescu în impunerea noii direcţii în literatura română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.
3. Expune ideile care stau la baza *direcţiei moderniste*, promovate de E. Lovinescu.
4. Prezintă trăsături ale ideologiilor literare din perioada interbelică (*modernism, tradiţionalism*).

Scanned with OKEN Scanner

ABORDAREA SUBIECTELOR LA PROBA ORALĂ. RECOMANDĂRI

CE SE AŞTEAPTĂ DE LA TINE?

1. *Înțelegerea cerinței.*
2. *Selectarea informațiilor în conformitate cu cerința.*
3. *Organizarea răspunsului.*
4. *Susținerea răspunsului.*

REȚINE!

Prima condiție a unui răspuns de succes este buna înțelegere a cerinței.

Aşa că:

I. *Asigură-te că ai înțeles cerința.*

Pentru aceasta, trebuie:

- Să citeşti enunțul până la capăt, înainte de a începe să răspunzi;
- Să-l reciteşti pentru a evita eventualele capcane;
- Să identifici domeniul la care face referire.

II. *Analizează cu atenție cerința.*

Pentru aceasta, trebuie să identifici cuvintele-cheie care indică:

- Tema, subiectul: pentru a evita tratarea unui alt subiect;
- Forma sub care trebuie formulat răspunsul: frază, cifră, informație, comentariu etc.

Verbele de comandă conțin adesea informații importante.

Cerința (verbul de comandă)	Forma şi conținutul răspunsului
1. Precizează/ indică/ arată/ menționează/ stabileşte/ consemnează/ identifică	**Răspunsul presupune să stabileşti şi să arăți în mod precis şi succint aspectul impus de cerință.**
Exemplu **Precizează** *Art. 23 (1): Copilul are dreptul la liberă exprimare.* *Art. 25 (1): Copilul are dreptul la libertate de gândire, de conştiință şi de religie.* *Art. 28 (1): Copilul are dreptul la respectarea personalității şi individualității sale şi nu poate fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare sau degradante.* (***Legea privind protecția şi promovarea drepturilor copilului***)	

Scanned with OKEN Scanner

Cerinţă:

Precizează elementele situaţiei de comunicare din textul dat (*emiţător, receptor, mesaj*).

Indicaţii:

Pentru un răspuns corect trebuie:

1. să ţii cont de sensul şi funcţia termenilor pe care trebuie să-i numeşti:

Funcţiile elementelor comunicării:

a) Emiţător: funcţie emotivă (emiţătorul este cel care transmite mesajul unui receptor; funcţia emotivă se concretizează în selecţia informaţiei pe care emiţătorul o operează în realitatea înconjurătoare);

b) Receptor: funcţie conativă (receptorul este cel căruia i se adresează mesajul emiţătorului, adică el este cel care primeşte o informaţie, astfel se concretizează funcţia conativă sau de cunoaştere. Efectul mesajului se măsoară într-un răspuns verbal/ scris sau comportamental);

c) Mesaj: funcţie poetică (ceea ce emiţătorul transmite receptorului printr-un proces de codificare a unor elemente verbale/ nonverbale).

2. să le identifici pe text:

Emiţătorul este specializat: instituţia care dă legile. Ideea specializării este susţinută de titlu, ***Legea privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului***, şi de structuri formale tipice: *Art. 23, Art. 25, Art. 28*, paragrafe notate cu *(1), (1), (1).*

Receptorul este specializat, respectiv cel care aplică legea, dar şi nespecializat, adică cetăţeanul beneficiar care citeşte legea.

Mesajul este circumscris de tema textului: protecţia copilului.

2. Exprimă-ţi opinia, motivează-ţi/ argumentează-ţi opinia	**Presupune un răspuns mai amplu, subiectiv care vizează modul în care a fost însuşită deprinderea de a argumenta. Răspunsul poate începe astfel:** *opinia mea este, cred că, în ceea ce priveşte... consider că/ opinia mea este;* **răspunsul poate continua cu formulări de tipul:** *îmi susţin opinia prin următorul/ următoarele argumente; argumentele le susţin cu următoarele exemple; în concluzie...* **Notă! Exprimarea opiniei presupune:** **1. Formularea opiniei, adică ipoteza** **2. Susţinerea opiniei cu argumente** **3. Exemplificarea argumentelor** **4. Concluzia**

Exemplul 1

Iubite Domnule Slavici,

Prin poşta de astăzi, am trimis o scrisoare D-lui librariu Socec, poftindu-l să-mi răspundă dacă binevoieşte a primi în desfacere cărţi didactice de ale noastre: ***Metodă nouă, Învăţătorul copiilor, Regulile limbei române*** *de Maiorescu etc., dându-i* de la mie înainte, *rabat de 35%.*

Noi am avea plăcere să facem şi această negustorie (deşi nu-i vreo pricopseală), gândindu-ne la mulţimea ce s-ar putea trece; mai ales că chiar acum suntem la corectura coalei I, ediţia XVI, şi am putea trage cu înlesnire un număr şi mai mare de exemplare.

Scanned with OKEN Scanner

Vă rog dar, în puterea prieteşugului, dragă D-le Slavici, abateţi-vă în treacăt pe la Socec, intraţi în vorbă cu el despre această afacere, stăruiţi să ne răspundă ori da, ori ba şi totodată comunicaţi-mi şi Dv. rezultatul.

Vă salut cu dragă inimă!

Salutări şi sărutări din parte-mi D-lor Eminescu, Nica, Gaster.

I. Creangă

N.B. *Acum un an am vorbit cu Socec chiar eu şi ne-a lăsat cu 40%. Poate să lese cu 35%. În sfârşit, ori aşa, ori aşa; asta spre ştiinţa D-voastre. Marfa, ce-i drept, e prostuţă; dar am văzut şi mai proastă vânzându-se la dânsul, dacă are noroc...*

I.C.

(I.E. Torouţiu, ***Studii şi documente literare***)

Cerinţă:

Exprimă-ţi opinia despre relaţia dintre emiţător (expeditor) şi receptor (destinatar), având în vedere modul de adresare şi conţinutul scrisorii.

Indicaţii:

Formularea tezei:

1. Relaţia dintre emiţător şi receptor este, în cazul de faţă dublu articulată: în plan social şi în conformitate cu tipul de text dat, respectiv scrisoarea.

Argumentul (argumentele):

2. În acest contex trebuie să evidenţiezi cele două tipuri de relaţii; prima dată poţi evidenţia relaţia dintre expeditor şi destinatar fiindcă reiese din tipul de text, apoi relaţia socială pe care o evidenţiezi cu date din text.

Dovezi:

3. Discursul este caracteristic pentru *stilul colocvial* (*epistolar*), fapt indicat de forma textului: formula de adresare, *Iubite Domnule Slavici*, formula finală, *Vă salut cu dragă inimă!*. Ambele formule sunt specifice scrisorii familiale. Chiar şi cererea este formulată tot pe baza relaţiei de prietenie: *Vă rog dar, în puterea prieteşugului, dragă D-le Slavici.* Şi relaţia oficială este tangentă la prietenie fiindcă se înscrie în apartenenţa comună la un grup social: *Salutări şi sărutări din parte-mi D-lor Eminescu, Nica, Gaster. I. Creangă.*

Exemplul 2

I. ***Dincolo de pod***, *România, 1975, dramă. Adaptare după romanul* ***Mara*** *de Ioan Slavici. Regie: Mircea Veroiu. Cu: Leopoldina Bălănuţă, Florin Zamfirescu, Mircea Albulescu. Distribuţia, impecabil alcătuită şi condusă, prilejuieşte unor excelenţi actori veritabile bijuterii interpretative chiar în roluri miniaturale: Irina Petrescu, interiorizată şi cerebrală, Florina Cercel, frumoasă, Ion Caramitru, în cea mai cizelată compoziţie a lui.*

II. ***Godzila***, *Japonia, 1954, film SF. Regie: Inoshiro Honda. Cu: Momoko Kochi, Akira Takarada. Filmul este o modalitate de a resuscita, printr-un scenariu realizat după schema filmelor cu King Kong, dragonii din vechile legende. Efectele speciale par acum de o naivitate teribilă, dar aceasta nu scade farmecul filmului de groază.*

(revista **Şapte seri**)

Cerinţă:

Motivează interesul/ dezinteresul tău de a viziona unul dintre cele două filme, utilizând numai informaţiile oferite în textele de mai sus.

Indicaţii:

Formularea tezei:

Teza este sugerată de cerinţa c., şi anume: „Aş dori să vizionez/ nu aş dori să vizionez filmul..."

Scanned with OKEN Scanner

Dacă trebuie să mă ghidez doar după informațiile oferite de texul preluat din ***Șapte seri***, trebuie să-mi mărturisesc imediat interesul pentru a viziona filmul ***Dincolo de pod***.

Argumentul (argumentele):

Aș dori să vizionez filmul ***Dincolo de pod*** deoarece subiectul său și în special anumite detalii menționate în prezentarea filmului îmi stârnesc curiozitatea. Și nu în ultimul rând datorită relației subtile care se stabilește între o carte și filmul care o ecranizează.

Dovezi:

Deși cunosc subiectul filmului, care este, așa cum se menționează în prezentare, ecranizarea romanului ***Mara*** de Slavici, pe care l-am pregătit pentru Bac, mă interesează viziunea regizorală a lui Mircea Veroiu (*exemplul e preluat din textul suport*), asta pentru că se știe că orice ecranizare adaugă ceva subiectului cărții și pierde ceva din subiect, datorită subiectivității receptorului, cititor sau regizor. Mă interesează cum vede Mircea Veroiu cartea lui Slavici, ce primește în plus și ce pierde subiectul prin ochii lui Veroiu. Trebuie să recunosc că eu dau admitere la artă teatrală și cinematografică și asta este o chestiune care mă interesează pentru evoluția mea profesională (*apel la experiența personală*).

3. Argumentează/ demonstrează/ justifică/ exemplică	**Presupune un răspuns coerent, articulat în conformitate cu etapele argumentării:** **1. Formularea ipotezei (este prezentă în cerință)** **2. Enumerarea argumentelor** **3. Exemplificarea fiecărui argument** **Situații:** **a. argumentarea unui punct de vedere personal – vezi exemplul de mai sus** **b. argumentarea punctului de vedere al autorului unui text/ a unei idei din text** **c. argumentarea apartenenței unui text la un gen, o specie, o categorie de texte** (în cazurile de la punctul b. conectorii folosiți ar trebui să fie formulați în manieră impersonală: *după cum se știe, precum se afirmă* etc.) **Notă!** Vezi *Tipuri de conectori* p. 64. **Explicarea** presupune lămurirea unei probleme prin exemple.

Exemplul 1

A.1. Situație: argumentarea apartenenței unui text la o categorie de texte (memorii)

În primăvara aceea, Liceul „Spiru Haret" a organizat o călătorie de trei săptămâni în Italia, la care puteau participa și foștii elevi. Costa 20.000 de lei, sumă considerabilă în 1927, dar mama n-a șovăit să mi-o dea. Nu mai fusese în Italia din 1909 și era fericită că măcar unul din copiii ei o va descoperi. Pentru mine era mai mult decât ce putea însemna Italia pentru orice tânăr de 20 de ani. Era și prilejul de a întâlni câțiva din scriitorii cu care eram în corespondență: Papini, Buonaiuti, Macchioro, A. Panzini și alții. În afară de orașele cu nume fabuloase, erau și aventurile pe care mi le închipuiam,

Scanned with OKEN Scanner

limba italiană pe care mă pregăteam s-o vorbesc pentru întâia oară, librăriile şi anticariile în care ştiam că voi găsi cărţi inaccesibile la Bucureşti.

(Mircea Eliade, ***Memorii 1907-1960***)

Cerinţă:

Argumentează caracterul subiectiv al textului de mai sus, având în vedere că este extras dintr-un volum de ***Memorii***.

Indicaţii:

Pentru un răspuns corect trebuie să ai în vedere sensul celor două sintagme pe care trebuie să le corelezi, respectiv: *caracter subiectiv* şi *memorii*.

a) caracterul subiectiv al unui text este vizibil prin prezenţa verbelor şi a pronumelor la persoana I şi a II-a, singular şi plural, dativ etic, indici spaţio-temporali raportaţi la emiţător; aplicată textelor literare, subiectivitatea indică faptul că textul este centrat pe transmiterea sentimentelor, experienţelor, stărilor sufleteşti ale celui care scrie textul (câmpul semantic al subiectivităţii este prezent în *memorii, autobiografie, jurnal, proza autobiografică deghizată*);

b) specificul *memoriilor*:

Lucrare beletristică cu caracter evocator, conţinând însemnări asupra evenimentelor petrecute în timpul vieţii autorului (şi la care a luat şi el parte). **Dicţionarul explicativ al limbii române**

- texte care fac parte din scrierile personale alături de *jurnal, biografie* şi *autobiografie*;
- instanţele comunicării (*autor, narator, personaj*) se regăsesc în aceeaşi persoană;
- identitatea dintre cele trei instanţe ale comunicării (autor, narator, personaj) face ca textul să aibă ***funcţie referenţială*** (contextul este situaţia în care are loc transmiterea mesajului; funcţia referenţială se referă la obiectul comunicării – respectiv referentul – adică elementul realităţii selectat de emiţător pentru conţinutul mesajului);
- în acest context evenimentele prezentate tind spre obiectivare;
- conţinutul memoriilor are în centru o privire retrospectivă asupra vieţii celui care le scrie;
- dacă evenimentul narat se referă la viaţa publică a emiţătorului, atunci el va fi prezentat într-un aspect care corespunde de obicei rolului social pe care acesta l-a avut în epocă;

Având în vedere aceste aspecte teoretice poţi să-ţi organizezi argumentarea respectând etapele acestei argumentări:

1. Formularea ipotezei (este prezentă în cerinţă)

Fragmentul de text citat din ***Memorii 1907-1960*** de Mircea Eliade are un caracter subiectiv.

2. Enumerarea argumentelor

Primul argument este de ordin stilistic. În text sunt vizibile mărcile subiectivităţii.

Al doilea argument se referă la conţinutul textului. Tema fragmentului citat este planificarea unei călătorii în Italia. Naraţiunea vizează personajul-narator din două perspective: elevul de la liceul Spiru Haret şi copilul familiei Eliade. Ea se centrează însă pe imaginea pe care o are tânărul de 20 de ani despre Italia.

3. Exemplificarea fiecărui argument

a. Primul argument poate fi exemplificat cu pronume şi verbe din text care fac referire clară la emiţătorul textului: *pentru mine, eram în corespondenţă, mi le*

Scanned with OKEN Scanner

închipuiam, mă pregăteam s-o vorbesc, ştiam, voi găsi. Pronumele şi verbele citate dovedesc identitatea dintre cele trei instanţe ale comunicării/ autor – M. Eliade, narator M. Eliade, personaj, tânărul de 20 de ani, de la liceul Spiru Haret.

b. Al doilea argument poate fi exemplificat prin actualizarea funcţiei referenţiale a mesajului: adevărul despre informaţiile care constituie subiectul naraţiunii poate fi dovedit prin cercetarea arhivelor liceului Spiru Haret.

Notă! Modelul oferit aici constituie un posibil tipar de organizare a ideilor nu de prezentare orală a subiectului; în prezentarea orală ideile trebuie să fie prezentate legat, de aceea se vor folosi conectorii de argumentare.

Exemplul 2

A. 2. Situaţie: argumentarea apartenenţei unui text la o categorie de texte (text nonliterar)

Clasic. 5. *Clasicul este echilibrat, tinde la anihilarea agitaţiei şi antagonismelor, are vocaţia „compromisului", a integrării contradicţiilor. Realizarea clasică se ridică în orice împrejurare pe un fond de opoziţie interioară, dualitate sau duplicitate. Ori de câte ori surprindem tendinţa împăcării extremelor, armonizării exceselor, înlocuirii divergenţelor, prin formule „tranzacţionale", spre o linie mediană, în jurul căreia polaritatea aspiră să devină identitate, am avea de-a face cu un impuls specific „clasic", în timp ce „romanticul" tinde să reintroducă dezechilibrul, dezordinea, lipsa de măsură.*

(Adrian Marino, ***Dicţionar de idei literare, I***)

Cerinţă:

Motivează încadrarea fragmentului dat în categoria textului nonliterar.

Indicaţii:

Formularea ipotezei:

Textul dat aparţine textului nonliterar.

Argumentele:

Aparţine textului nonliterar fiindcă: (aici trebuie să numeşti trăsăturile definitorii ale textului nonliterar)

- conform specificului discursului: nonficţional, explicativ;
- conform funcţiei mesajului: informare;
- conform încărcăturii emoţionale a mesajului: neutru;
- subiectul aparţine lumii reale şi este tratat fără apelul la ficţiune.

Contraargumente:

Fragmentul conţine elemente ale textului literar (în cazul de faţă te referi la calităţile stilistice, respectiv la figurile de stil).

Concluzii:

Textul este nonliterar fiindcă...

Exemplul 3

B. Situaţie: argumentarea apartenenţei unui text la o specie

Cerinţă:

Argumentează apartenenţa la specia literară *basm cult* a unui text narativ studiat.

Indicaţii:

1. Formularea ipotezei – în cazul dat ipoteza este parţial formulată în cerinţă, completarea care trebuie adusă se referă la textul suport (***Dănilă Prepeleac***, ***Harap-Alb*** etc.)

Scanned with OKEN Scanner

Basmul este o specie populară sau cultă a genului epic, a cărui structură epică se *supune unor stereotipii. Ele vizează formula introductivă, formula finală şi structura narativă. Formula inițială este compusă din trei termeni. Primul arată o existență (a fost odată), al doilea neagă existența (ca nici odată...), iar al treilea este compus dintr-o serie de circumstanțe temporale care induc punctual elementul fabulos. Formula finală are un rol invers decât cel al formulei inițiale. Modelul structural al basmului conține o situație inițială de echilibru, un eveniment sau o secvență de evenimente care dereglează echilibrul inițial, acțiunea reparatorie, marcată de cele mai multe ori printr-o aventură eroică, refacerea echilibrului şi răsplătirea eroului. Motivele din basm se grupează în perechi opoziționale: lipsa/ lichidarea lipsei, interdicție/ încălcarea interdicției, încercări/ lichidarea încercărilor, violență/ lichidarea violențelor. Tema basmului este lupta binelui împotriva răului. Eroul este construit după schema narativă a inițierii. Schema inițierii presupune un traseu al devenirii prin sine şi se realizează prin actualizarea unor trăsături umane şi supraumane în confruntarea cu un factor perturbant. Traseul devenirii coincide cu modificarea statutului social al eroului.*

Întâmplările prin care trece protagonistul sunt fabuloase, marcate de simboluri mitice: întâlnirea cu zmeul, cu animalele ajutătoare, ajutorul calului fermecat, darurile sacre, cifre simbolice etc. Locul şi timpul unde se petrece acțiunea sunt nedeterminate. Din punct de vedere spațial se disting tărâmul de aici (real) şi tărâmul de dincolo (ireal).

Basmul cult, pe lângă trăsăturile de mai sus, primeşte şi elemente specifice stilului şi mentalității autorului.

Notă ! Definița de mai sus este completă; din ea alegi elementele specifice (3-4) pe care le vei considera drept argumente şi le vei exemplifica.

2. Susținerea ipotezei cu argumente – argumentele se bazează pe definirea speciei.

Elemente ale definiției care ar putea fi considerate drept argumente:

- tema (inițierea): fiul craiului trebuie să dovedească faptul că are calitățile necesare pentru a conduce o împărăție;
- motive: *motivul împăratului fără urmaşi, motivul superiorității mezinului, motivul călătoriei, motivul morții inițiatice*;
- probele la care este supus eroul: *ascultarea de părinți/ de stăpân, trecerea podului*;
- elementele fabuloase: personajele adjuvante: *Gerilă, Flămânzilă, Setilă, Ochilă, Păsări-Lăți-Lungilă* care îl ajută pe Harap-Alb să treacă probele la care îl supune împăratul Roş;

3. Exemplificarea argumentelor – se face cu ajutorul textului suport (***Harap-Alb***);

Ex. 1. *motivul împăratului fără urmaşi*: fratele Craiului are numai fete, de aceea îi scrie Craiului o scrisoare, prin care îi cere să-i trimită pe cel mai destoinic dintre fiii lui ca să-i fie urmaş la tron;

Ex. 2. *motivul superiorității mezinului*: Craiul testează curajul fiilor; se îmbracă într-o blană de urs şi le iese înainte la pod, primii doi fii se sperie şi se întorc acasă, fiul cel mic se arată curajos şi vrea să se lupte cu ursul.

4. Concluzia – reia ipoteza nuanțat.

Exemplul 4

C. Situație: argumentarea punctului de vedere al autorului unui text

Lea Vergine: Cum ați vrea să fiți definit?

Cioran: Nu ştiu... Se poate spune orice.

Scanned with OKEN Scanner

Lea Vergine: Ce legătură aveți acum cu dumneavoastră înșivă?

Cioran: Păi, nu prea bună...

Lea Vergine: Dar nici prea proastă.

Cioran: Nu, deoarece, în ciuda a tot, pot nega că sunt bătrân. Dar nu mă simt deosebit de bătrân.

Lea Vergine: Vă supără că sunteți bătrân?

Cioran: Da și nu. Nu, pentru că știu exact ce ne rezervă viitorul, dar mă supără pentru că aș fi vrut să asist la catastrofă și am impresia că n-am să-i fiu martor (râde) sau victimă.

(***Convorbiri cu Cioran***)

Cerință:

Argumentează viziunea lui Emil Cioran asupra bătrâneții, așa cum rezultă din fragmentul dat.

Indicații:

Pentru îndeplinirea cerinței te referi numai la informațiile din text; citești cu atenție textul ca să vezi unde apare ideea impusă în cerință:

L.V.: Ce legătură aveți acum cu dumneavoastră înșivă?/ C.: nu prea bună.../ L.V.: Dar nici prea proastă/ C.: pot nega că sunt bătrân. Dar nu mă simt deosebit de bătrân./ L.V.: Vă supără că sunteți bătrân?/ C.: Da și nu. Nu, pentru că știu exact ce ne rezervă viitorul, dar mă supără pentru că aș fi vrut să asist la catastrofă și am impresia că n-am să-i fiu martor (râde) sau victimă.

După ce ai fixat secvențele de text unde apare ideea, selectezi acele părți care sunt cu adevărat relevante pentru răspuns:

L.V.: Vă supără că sunteți bătrân?/ C.: Da și nu. Nu, pentru că știu exact ce ne rezervă viitorul, dar mă supără pentru că aș fi vrut să asist la catastrofă și am impresia că n-am să-i fiu martor (râde) sau victimă.

Îți poți formula răspunsul: E. Cioran privește bătrânețea din două puncte de vedere: ca dat biologic și ca existență care limitează. Bătrânețea ca dat biologic i se pare firească, fiindcă ea se înscrie în evoluția ființei umane: *știu exact ce ne rezervă viitorul*; bătrânețea ca existență care limitează i se pare o frustrare fiindcă nu poate să asiste la finalul lumii ca martor sau ca victimă: *mă supără pentru că aș fi vrut să asist la catastrofă și am impresia că n-am să-i fiu martor (râde) sau victimă.* În concluzie, E. Cioran consideră că bătrânețea biologică este firească, dar ea răpește omului posibilitatea de a cunoaște finalul lumii.

Exemplul 5

D.1. Exemplică

Cerință:

Exemplifică trăsăturile speciei dramatice *comedia*, prin referire la o operă literară studiată.

Indicații:

Pentru un răspuns corect trebuie să cunoști:

1. Trăsăturile comediei:

- specie a genului dramatic;
- care provoacă râsul;
- conflictul dramatic presupune distincția dintre esență și aparență;
- în conformitate cu modul în care se conturează conflictul comedia poate fi: de situație, de moravuri, de caractere.

Scanned with OKEN Scanner

- formele de realizare a efectului comic (tipurile de comic) pot fi: de situație, de caractere, de moravuri, de limbaj, de nume.

2. Trăsăturile enumerate trebuie exemplificate pe text

Ex. I.L. Caragiale, ***O scrisoare pierdută***

• conflictul dramatic presupune distincția dintre esență și aparență.

Zoe pierde o scrisoare de dragoste pe care a primit-o de la Ștefan Tipătescu. Scrisoarea devine obiect de șantaj în lupta politică. Căutarea scrisorii declanșează o stare de tensiune maximă care se încheie cu o împăcare neașteptată.

Exemplul 6

D.2. Cerință

Exemplifică trăsăturile prozei fantastice, prin referire la o operă literară studiată.

Indicații:

Etape :

a) numirea trăsăturilor prozei fantastice;

b) exemplificarea fiecărei trăsături numite prin referire la o operă studiată.

Ex. În numirea trăsăturilor prozei fantastice te poți referi atât la narațiune, cât și la personaj.

aI) Narațiunea

a) Trăsăturile prozei fantastice:

1. desfășurarea narațiunii pe două planuri: real/ ireal (planul ireal este generat de pătrunderea în universul lumii reale a unui eveniment care nu poate fi explicat prin legile lumii empirice);
2. evenimentul inexplicabil generează dispariția limitelor spațio-temporale;
3. finalul este ambiguu (nu poate fi explicat);

aII) Personajul

1. evenimentul inexplicabil este trăit de personaj; eroul ezită între o explicație naturală/ supranaturală a evenimentului trăit;
2. evenimentul modifică întreaga existență a eroului;
3. pentru a fi credibile, întâmplările sunt relatate uneori la persoana I; cel care relatează poate fi erou sau martor al întâmplării.

b) Exemplificare:

1. desfășurarea narațiunii pe două planuri: real/ ireal (planul ireal este generat de pătrunderea în universul lumii reale a unui eveniment care nu poate fi explicat prin legile lumii empirice);

- evenimentul inexplicabil: existența grădinii *La țigănci*;
- cele două planuri ale narațiunii: planul real (București, strada, tramvaiul, casa în fața căreia se află teii umbroși, o zi de vară caniculară), planul ireal (grădina țigăncilor, bordeiul, cele trei camere prin care trece eroul, 12 ani petrecuți de erou în grădina țigăncilor); evenimentul care face trecerea de la planul real la planul fantastic: Gavrilescu uită partiturile la Otilia Voitinovici, una dintre elevele căreia îi dă lecții de pian.

2. evenimentul inexplicabil generează dispariția limitelor spațio-temporale;

Evenimentul inexplicabil este experiența pe care o trăiește Gavrilescu în grădina țigăncilor; dispariția limitelor spațiale se concretizează în descrierea camerelor prin care trece eroul. Dilatarea timpului este resimțită de Gavrilescu la ieșirea din grădina țigăncilor.

3. finalul este ambiguu (nu poate fi explicat);

Drumul lui Gavrilescu, împreună cu Hildegard, este inexplicabil în logica lumii reale.

Scanned with OKEN Scanner

4. Prezintă/ expune/ ilustrează/ numeşte	**Presupune un răspuns concentrat pe un subiect bine individualizat; informaţiile despre răspuns se găsesc în textul suport/ pornind de la definirea conceptului operaţional numit de cerinţă.**

Exemplul 1

În decursul acestei săptămâni, jumătatea vestică a Europei va fi dominată de un vast câmp anticiclonic, pe când în cea de răsărit va domina activitatea depresionară. Această structură a câmpului baric atât la nivelul solului, cât şi în altitudine va genera la nivelul ţării noastre atât o componentă nordică de circulaţie a aerului, care va determina o răcire accentuată în toate zonele ţării, dar şi pasaje centrale succesive, de la nord la sud, ce vor aduce ninsori, slabe cantitativ, dar pe arii extinse. Intensificările de vânt ce se vor resimţi în zonele estice şi sud-estice ale României îndeosebi la mijlocul săptămânii, corelate cu ninsoare, vor caracteriza fenomenul de viscol pentru Moldova, Bărăgan şi Dobrogea, în timp ce în restul ţării valorile termice vor fi deosebit de coborâte, caracterizând o vreme geroasă.

(prognoză meteorologică în ***Jurnalul naţional***)

Cerinţă:

Prezintă elementele situaţiei de comunicare din textul de mai sus (emiţător, receptor, mesaj, cod, canal).

Indicaţii:

Răspunsul corect presupune cunoaşterea sensului termenilor care se cer ilustraţi şi identificarea lor pe textul suport (emiţător – autorul textului/ ziarul, receptor – oricine citeşte textul, mesaj – ceea ce se spune, respectiv, informaţiile meteo, cod – verbal, canal – indirect, mediat, ziarul ca produs finit.)

Exemplul 2

Cerinţă:

Prezintă relaţia dintre instanţele comunicării narative (*autor, narator, personaje, cititor*) într-un roman modern studiat.

Indicaţii:

Pentru un răspuns corect trebuie să ai în vedere următoarele aspecte:

a) sensul termenilor numiţi în cerinţă (*autor, narator, personaje, cititor*);

b) să fixezi textul suport (romanul modern – Camil Petrescu, ***Ultima noapte...*** sau ***Patul lui Procust***)

a) *autor* – persoana care elaborează/scrie textul;

narator-«povestitor» – persoana/ personajul care narează în text;

personaje – cele care participă la acţiune; personajele există prin forţa conotativă a cuvântului; personajul poate avea un model în realitate sau poate fi o creaţie a ficţiunii; în text personajul este caracterizat direct şi indirect;

cititor – cel căruia i se adresează textul ca produs finit.

b) Romanul ***Patul lui Procust*** de Camil Petrescu este construit pe două niveluri – textul propriu-zis şi textul infrapaginal (din subsolul paginii). La rândul lui, textul propriu-zis este o *sumă de documente* alcătuite de instanţe discursive: trei scrisori ale doamnei T, în care ea face mărturisiri aproximative despre pasiunea pentru un necunoscut – Fred Vasilescu – şi despre un oarecare D. care o iubeşte; un caiet al lui Fred Vasilescu, în care din mărturisirile lui se circumscrie evoluţia relaţiei cu doamna T; scrisorile lui Ladima adresate Emiliei şi incluse în caietul lui Fred Vasilescu; două epiloguri-anchetă: unul

Scanned with OKEN Scanner

narat de Fred Vasilescu despre moartea lui Ladima şi celălalt narat de Autor despre moartea lui Fred Vasilescu.

O caracteristică a romanului modern este *autenticitatea*, concept care echivalează cu realitatea trecută prin conştiinţa proprie: *singura realitate pe care o pot povesti este realitatea conştiinţei mele, conţinutul meu psihologic.* În scopul realizării autenticităţii foloseşte documentul personal, intim – scrisori, jurnale.

O altă caracteristică este *naraţiunea la persoana I: eu nu pot descrie decât propriile mele senzaţii, propriile mele imagini. Eu nu pot vorbi onest decât la persoana I.*

În acest contex, în romanul lui Camil Petrescu instanţele de discurs au o structură tripartită. Ea se manifestă în primul rând la nivelul emiţătorului: a) redactorul textului – cel care multiplică discursurile este Autorul; b) validatorii textului (cititori) sunt pe rând Fred Vasilescu cu scrisorile lui Ladima, dar şi cu relatarea întâmplărilor trăite, doamna T prin relatarea unor întâmplări trăite şi, parţial, Autorul, în măsura în care aduce informaţii despre evenimente din epocă; c) naratorul homodiegetic, erou al întâmplărilor pe care le narează – Fred Vasilescu şi doamna T. Aceeaşi tripartiţie a instanţei de discurs se manifestă şi la nivelul receptorului: a) cititor – Autorul, pentru întreg textul şi Fred Vasilescu pentru scrisorile lui Ladima adresate Emiliei; b) cenzor – acelaşi cu validatorul de text şi c) agentul în lumea reală, respectiv autorul care inculcă cititorilor virtuali instrucţiunea de comportament prezentă aici în infrapagină (subsolul paginii).

Exemplul 3

Cerinţă:

Prezintă *tipurile de personaje* dintr-o operă literară studiată, aparţinând prozei realiste.

Indicaţii:

Pentru un răspuns corect trebuie să ai în vedere două aspecte care apar în cerinţă: *definirea noţiunii de personaj* şi *trăsăturile prozei realiste.*

a) personajul este cel care participă la acţiune; el există prin forţa conotativă a cuvintelor, adică personajul aparţine ficţiunii (chiar şi atunci când are ca model o persoană reală);

b) trăsăturile prozei realiste, în ceea ce priveşte caracterizarea personajelor, sunt:

- obiectivitatea, ca modalitate de prezentare a relaţiilor sociale şi culturale din epoca la care se referă naraţiunea;
- observaţia sociologică şi psihologică ocupă un spaţiu important în naraţiune; ea se concretizează prin crearea unor *tipare* (personaje tipice pentru o categorie socială/ un anumit tip de comportament);
- personajul este prezentat în evoluţie; caracterizarea se face ţinând cont de relaţiile personajului cu mediul, de relaţiile cu celelalte personaje, de fapte, limbaj etc.
- proza realistă ţine cont de detalii; în acest context caracterizarea personajelor se face printr-o descriere minuţioasă a spaţiului în care acesta locuieşte, a fizionomiei care este sugestivă pentru tipologia personajului, a vestimentaţiei etc.
- detaliile portretistice sunt corelate cu latura morală a personajului.

Notă! Dacă textul suport ales este ***Enigma Otiliei*** de G. Călinescu, mai trebuie să ţii cont de următoarele aspecte:

- portretizarea personajelor se face printr-o **tehnică balzaciană**;

Scanned with OKEN Scanner

- portretul balzacian are ca punct de pornire tipuri clasice (*avarul, parvenitul, fata bătrână*);
- G. Călinescu **abordează polemic balzacianismul**, de aceea personajele lui sunt circumscrise în zona ambiguității tipologice (ex. moș Costache este avar, dar are și sentimente paterne față de Otilia).

Text suport: G. Călinescu, ***Enigma Otiliei***

Balzacianismul este abordat polemic. El se evidențiază la nivelul structurilor descriptive. La rândul lor, structurile descriptive se organizează pe două paliere: palierul spațial, unde sunt incluse spațiile publice și cele private, personale în care se definesc personajele.

Exemple elocvente în acest sens îl constituie casa lui Costache Giurgiuveanu, odaia Otiliei, casa familiei Tulea, casa lui Pascalopol și reședința de la țară a acestuia.

În observarea elementelor cadrului va fi adoptată tehnica descrierii mediului, al cărui rol este, ca și în romanele lui Balzac, de a indica trăsăturile de caracter ale celor care trăiesc acolo. Deoarece, observa Călinescu studiindu-l pe Balzac, psihologia este o funcție a mediului, scriitorul trebuie să pornească de la descrierea acestuia. În mod particular, prin arhitectură se poate cunoaște viața, se poate ajunge la o idee despre oameni.

Un exemplu în acest sens este portretul personajului colectiv. George Călinescu apelează la descrierea spațiului pentru a le contura anticipativ portretul personajelor aflate la periferia societății. Oamenii aceștia, deși au o situație economică bună, sunt zgârciți – *ulei cafeniu*, sunt lipsiți de gust – clădiri scunde cu ferestre mari, sunt inculți fiindcă asociază două tipuri de arhitectură incompatibile – gotic/ clasic, sunt delăsători – curtea ca o pădure de buruieni, gardul ruginit, ușa de la intrare cade, sunt închiși în propriul univers. Felix nu găsește o modalitate eficientă să-și vestească prezența. Portretul colectiv al marginalilor va fi confirmat de fiecare personaj în parte.

Pentru realizarea portretelor integrale ale personajelor, George Călinescu alege tot o tehnică balzaciană, surprinzând direct, prin elemente ale portretului exterior, trăsături de caracter dominante. Tehnica portretizării călinesciene nu este însă unitară. Dacă majoritatea sunt introduse ferm în scenă, sub aspect caracterologic, prin imaginarea celebrei secvențe a intrării lui Felix în casa de pe strada Antim, Otilia Mărculescu este un personaj care se distinge de celelalte, ea fiind caracterizată până în capitolul XVI doar prin comportamentism.

În scena jocului de cărți, Călinescu găsește pretextul pentru a realiza portretele exterioare, de la care deduce unele trăsături de caracter ale personajelor. Naratorului călinescian nu-i este străin nici unul dintre mijloacele tradiționale de caracterizare a personajelor. Astfel, el trece de la caracterizarea prin mijlocirea mediului, la caracterizarea directă, mai cu seamă în această scenă a jocului de cărți, neuitând autocaracterizarea, în special în ceea ce-l privește pe Stănică Rațiu, până la caracterizarea indirectă, prin comportament, acțiuni sau vestimentație.

Un exemplu de caracterizare îl reprezintă portretul Aglaei, admirabil surprinsă, până la detaliu. În acest portret, mai curând fizic, realizat direct de către narator, trebuie observate și sugestiile indirecte pe care le indică unele detalii vestimentare sau fizice. Naratorul deduce din unele trăsături exterioare ale personajului, trăsături de caracter (*buzele subțiri, acre*), lăsând însă și lectorului plăcerea de a intui în celelalte elemente exterioare indicii privitoare la caracterul

Scanned with OKEN Scanner

personajului. Tipul *babei absolute*, după cum o defineşte Weissmann, Aglae Tulea e o femeie rea, *cu buze subţiri şi acre*, bolnavă interior, otrăvită de propria-i răutate (*faţa îi era gălbicioasă*), care lasă şi semne exterioare (*obrajii brăzdaţi de câteva cute mari, acuzând o slăbire bruscă*). Avariţia şi lăcomia femeii sunt sugerate şi ele indirect prin **intermediul** nasului încovoiat (nu gratuit îi spune Stănică *vrăjitoarei*) şi al ochilor bulbucaţi. Îmbrăcămintea ei este atent descrisă, sugerând pe de o parte o eleganţă tradiţională, de tip aristocratic, eleganţă contrastantă caracterului real al personajului, care frizează mai degrabă snobismul, iar pe de altă parte, prin corectitudinea excesivă şi sobrietatea veşmintelor, modelul de virtute şi puritate (*bluză de mătase neagră cu numeroase cerculeţe, strânsă la gât*).

Adevăratul caracter al personajului nu va întârzia să iasă la iveală, chiar în această scenă introductivă Aglae plasând câteva replici maliţioase la adresa proaspătului venit, Felix Sima. Antologice rămân şi alte scene, cea a internării în ospiciu a soţului său, căzut într-o tragi-comică nebunie, organizată pe principii religios-panteiste (*Cristos s-a făcut iarbă şi-l mănâncă găinile*) şi mai ales, scena în care, căzând Costache la pat, sora sa grijulie pune stăpânire pe întreaga casă, tulburată de obsesia că Otilia sau Felix ar putea să fure banii bătrânului. Gesturile şi ordinele ei au fermitate rece, denotând calcul precis, fără nici o urmă de afecţiune, de îngrijorare pentru soarta fratelui care zăcea semiparalizat.

Exemplul 4

Cerinţă:

Expune subiectul unui text narativ studiat, aparţinând lui Mihail Sadoveanu.

Indicaţii:

Pentru un răspuns corect trebuie să ai în vedere următoarele aspecte:

a) expunerea subiectului se face în funcţie de construcţia subiectului – acţiune, tipuri de conflicte: interior, exterior – momentele subiectului (etapele acţiunii): expoziţiune, intrigă, desfăşurarea acţiunii, punctul culminant, deznodământ;

b) textul suport pe care îl alegi (povestire, de exemplu).

5. Analizează/ explică/ comentează	**Vizează înţelegerea textului, asumarea creativă a unui punct de vedere, remarci personale.**

Exemplul 1

Se povesteşte că poetul, care pe vremuri descrisese iadul şi alte tărâmuri mărginaşe, umblând pe străzile cetăţii sale, era arătat cu degetul din partea trecătorilor: „Iată omul care a fost în iad". Desigur că poetul nu dăduse pe acolo decât în imaginaţie. Dar niciodată el nu şi-a luat osteneala să producă dovezile unui alibi, spre a dezminţi degetele arătătoare ale străzii. Tâlcul acestei reticenţe este poate tocmai acela că într-un anume fel, numai lui însuşi ştiut şi de necomunicat, poetul umblase totuşi pe tărâmurile oprite.

(Lucian Blaga, ***Singularitatea omului***, în ***Geneza metaforei şi sensul culturii***)

Cerinţă:

Comentează ultimul enunţ al fragmentului citat, în legătură cu relaţia realitate – ficţiune.

Scanned with OKEN Scanner

Indicaţii:

Pentru îndeplinirea cerinţei trebuie:

a) să evidenţiezi fragmentul de text indicat: *Tâlcul acestei reticenţe este poate tocmai acela că într-un anume fel, numai lui însuşi ştiut şi de necomunicat, poetul umblase totuşi pe tărâmurile oprite.*

b) să cunoşti bine sensul termenilor din perspectiva cărora trebuie să faci comentariul (realitate – fapt concret, existenţă obiectivă, efectivă; ficţiune – reprezentare produsă de imaginaţia cuiva şi care nu are corespondent în realitate).

Rezolvarea efectivă a cerinţei:

Ultimul enunţ este o concluzie care subliniază rolul imaginaţiei în creaţia şi viaţa poetului. Contactul direct şi privilegiat al poetului cu ficţiunea este susţinut printr-o apoziţie care induce ideea tainei şi este întărită de adverbul *„totuşi"*.

Exemplul 2

Delta Dunării este un ţinut inedit, unic în lume, pentru cele peste 1.200 de specii de copaci şi plante, peste 300 de specii de păsări (între care colonii unice de pelicani, dar şi berze, egrete, călifari albi şi roşii, flamingo – ocrotite de lege), în jur de 100 de specii de peşti.

Locurile deţin un impresionant palmares de superlative: cea mai întinsă suprafaţă stuficolă de pe glob, cea mai bogată faună ornitologică din lume, cel mai tânăr pământ din Europa, cu cele mai întinse dune de nisip din România şi cea mai scurtă iarnă (doar 20 de zile, cu temperaturi de 0°C). Delta Dunării este şi cea mai mare rezervaţie de ţinuturi umede din Europa. În 1990, UNESCO a inclus Delta Dunării între rezervaţiile Biosferei. Pentru caracteristicile sale, cât şi pentru diversitatea şi originalitatea florei şi faunei, în perimetrul rezervaţiei au fost constituite 16 rezervaţii naturale strict protejate, care însumează 9% din teritoriu.

(articolul ***Un paradis terestru***, în revista ***Avantaje***)

Cerinţă:

Comentează relaţia dintre titlul şi tema textului.

Indicaţii:

Pentru un răspuns corect trebuie să ai în vedere următoarele aspecte:

a) rolul titlului (sintetizează conţinutul textului, metaforă a textului, numeşte ideea centrală etc.);

b) lectura atentă a textului.

Textul aparţine stilului publicistic şi mesajul are funcţie persuasivă. Titlul este menit să atragă atenţia receptorului asupra textului dar şi asupra spaţiului numit, respectiv Delta Dunării. Ideea de ***paradis terestru*** este sugerată din descriere: *ţinut inedit, unic în lume, locurile deţin un impresionant palmares de superlative* şi susţinută printr-o serie de figuri de stil.

Exemplul 3

„Inimei ba să-i poţi porunci", spune înţelepciunea noastră. E prea puţin să-i spui nu, *când ea se sminteşte, cum are prea des ispita să facă. „Nu" este un simplu refuz, care poate fi tăios, dar şi amabil în definitiv, neavând în orice caz nimic dojenitor în el:* Nu, mulţumesc, mă scuzaţi! *„Nu" este rece şi sumar. Ca să-l faci expresiv, trebuie adesea să spui* Nuuu!*; ca să-l întăreşti, trebuie să spui:* Nu...nu, *sau:* Hotărât nu!

„Ba" este scurt, dar îşi este suficient sieşi (şi totodată grozav de necesar altora, inclusiv lui nu*). El spune fireşte şi* nu, *dar mai spune vreo trei-patru lucruri, dincolo*

Scanned with OKEN Scanner

de acesta. Exprimă din plin şi o împotrivire, care sună uneori ca o îndreptare sau o punere la punct, alteori ca o dezaprobare; şi dezaprobarea poate merge până la condamnare, când nu-i place să ajungă la ironie.

Pe toate acestea le simţi de-a dreptul în ba *şi nu le găseşti decât pe ocolite în* nu. *De aceea, Eminescu n-a folosit pe „nu", ci a scris:* Nu zi *ba*, de te-oi cuprinde, *el simţind mai bine decât oricine câtă împotrivire, punere la punct, dezaprobare, condamnare şi poate ironie sunt în „ba". De* acest *cuvânt se teme el în gura iubitei sale, nicidecum de „nu".*

(Constantin Noica, ***Rostirea filozofică românească***)

Cerinţă:

Comentează zicala *„Inimei ba să-i poţi porunci"*, având ca punct de plecare afirmaţiile din textul dat.

Indicaţii:

Pentru un răspuns corect trebuie să ai în vedere următoarele aspecte:

a) lectura atentă a textului ca să poţi scoate informaţiile necesare comentariului;

b) sensul secvenţei supusă comentariului;

c) corelarea informaţiilor din text cu sensul enunţului supus comentariului.

a. Structural textul citat: *Inimei ba să-i poţi porunci* este o inversiune sintactică. Complementul indirect *inimei* aşezat în poziţie iniţială sugerează că accentul enunţului cade pe primul termen. Adverbul *ba* indică o acţiune prohibitivă, imposibilă. Dezvoltarea textului prin adăugarea unor elemente absente dar subînţelese îi fixează sensul: nimeni nu poate da porunci inimii (sale sau inimii altuia). Inima este, simbolic, locul sentimentelor. Această afirmaţie restrânge semnificaţia enunţului: sentimentele sunt de natură iraţională, ele nu pot fi trăite la comandă.

b. Tema fragmentului de text este opoziţia semnatică dintre două adverbe de negaţie: *nu* şi *ba*. Al doilea termen este preferat în ocurenţe textuale care se referă la intensitatea trăirii unor sentimente. Opţiunea autorului pentru adverbul *ba* este motivată prin bogăţia de nuanţe pe care o poate exprima: *„Ba" este scurt, dar îşi este suficient sieşi, exprimă din plin şi o împotrivire, dezaprobare, condamnare.* Pentru a-şi persuada receptorul, autorul recurge la tehnica paralelismului: *„Nu" poate fi tăios, amabil în definitiv, „Nu" este rece şi sumar.* Astfel privite lucrurile se poate concluziona că adverbul *nu* poate apărea în ocurenţe care se referă la raţional, iar *ba* apare în ocurenţele care vizează afectivitatea.

6. Rezumă	**Specificul rezumatului este faptul că el condensează un text mai lung fără a adăuga niciun element personal, fără a copia enunţuri din textul de bază (excepţie fac datele reale), folosind conectori pentru marcarea liniilor logice (apoi, după aceea etc.); rezumatul trebuie să fie o dovadă a înţelegerii textului şi a respectării sensului de bază a acestuia. Rezumarea se face de obicei paragraf cu paragraf, fiindcă astfel se respectă ordinea ideilor din text.**

Exemplu

În decursul acestei săptămâni, jumătatea vestică a Europei va fi dominată de un vast câmp anticiclonic, pe când în cea de răsărit va domina activitatea depresio-

Scanned with OKEN Scanner

nară. Această structură a câmpului baric atât la nivelul solului, cât şi în altitudine va genera la nivelul ţării noastre atât o componentă nordică de circulaţie a aerului, care va determina o răcire accentuată în toate zonele ţării, dar şi pasaje centrale succesive, de la nord la sud, ce vor aduce ninsori, slabe cantitativ, dar pe arii extinse. Intensificările de vânt ce se vor resimţi în zonele estice şi sud-estice ale României îndeosebi la mijlocul săptămânii, corelate cu ninsoare, vor caracteriza fenomenul de viscol pentru Moldova, Bărăgan şi Dobrogea, în timp ce în restul ţării valorile termice vor fi deosebit de coborâte, caracterizând o vreme geroasă.

(prognoză meteorologică în ***Jurnalul naţional***

Cerinţă:

Rezumă oral fragmentul dat.

Exemplu de răspuns:

În săptămâna actuală vestul Europei este dominat de un câmp anticiclonic şi de o activitate depresionară. În România efectul va fi răcirea vremii, dar şi prezenţa ninsorii. În Moldova, Bărăgan şi Dobrogea va ninge viscolit, iar în restul ţării va fi ger.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL 2

STILURILE FUNCȚIONALE

I. Definiţia stilului

Etimologie: gr. stylos – *instrument de scris*

- Felul personal de a se exprima al unei persoane (*în accepţia curentă*).
- Mod particular de folosire a resurselor limbii în diverse domenii de activitate (*în accepţia lingvistică*).
- Ansamblul mijloacelor folosite pentru a obţine efecte artistice (*în accepţie literară*).

II. Calităţile generale şi particulare ale stilului

- *Precizia*: utilizarea riguroasă a termenilor adecvaţi tipului de mesaj în organizarea enunţurilor şi în sintaxă.
- *Proprietate*: utilizarea mijloacelor adecvate (cuvinte, forme, structuri, sensuri) pentru exprimarea gândurilor şi sentimentelor. Ea vizează concordanţa dintre intenţie şi expresie. Proprietatea termenilor presupune cunoaşterea sensurilor primare, derivate, figurate ale cuvintelor.
- *Puritatea*: utilizarea mijloacelor lingvistice admise de limba literară.
- *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă, a gândurilor, a sentimentelor şi a ideilor; ea se obţine prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat şi prin evitarea termenilor prea specializaţi, rari, echivoci, construcţii pleonastice, echivoce, paradoxale.
- *Corectitudine*: respectarea normelor limbii literare în organizarea comunicării.
- *Concizia* se referă la construcţia textului. În acest sens este bine ca textul să aibă fraze scurte, să exprime o singură idee într-o frază, să evite perifrazele şi cuvintele inutile.
- *Eufonia* se realizează în mod deosebit în textul poetic prin rimă, ritm şi metru. În alt tip de text eufonia se realizează prin aranjarea cuvintelor de aşa manieră, încât ele să aibă o sonoritate armonioasă.
- *Oralitatea* este calitatea stilului unor texte literare de a părea vorbit şi este caracterizată de prezenţa unor cuvinte, expresii, zicători populare, a unor propoziţii exclamative şi interogative sau în schimburi de persoane gramaticale ale vorbirii, din forme ale vorbirii familiare. Într-un text literar, oralitatea se manifestă ca aparenţă de dialog între narator – receptor.
- *Originalitatea* se opune stilului banal, permite personalizarea textului. Ea depinde de: varietatea formulărilor şi tipurilor de frază, ponderarea figurilor de stil, a imaginilor.

Scanned with OKEN Scanner

III. Sfera de utilizare

- *stilul ştiinţific* – în domeniul ştiinţelor exacte;
- *stilul oficial (administrativ/ juridic)* – în relaţii administrative, oficiale;
- *stilul publicistic* – în mass-media şi publicitate;
- *stilul colocvial* – în domeniul interpersonal, privat;
- *stilul beletristic* – în domeniul literaturii.

IV. Stilul funcţional

Definiţie: variantă a limbii literare, folosită într-un domeniu determinat, cu trăsături lingvistice specifice.

V. Criterii de identificare a stilului (etape)

1. *De unde este extras fragmentul (indicaţia din subsolul paginii)*

Explicaţie: textul care are în subsolul paginii numele unei publicaţii sau un titlu de articol aparţine stilului publicitar (jurnalistic); textul care în subsolul paginii are titlul unui articol însoţit de numele unui ziar aparţine stilului jurnalistic; textul care are în subsolul paginii titlul unei lucrări de specialitate aparţine stilului ştiinţific; textul care are în subsolul paginii cuvinte precum lege, regulament etc. aparţine stilului juridic.

2. *Clasificare*

a) *conform specificului discursului:*

- discurs ficţional/ discurs nonficţional;
  - **A.** discursul nonficţional poate fi: discurs argumentativ/ discurs descriptiv/ discurs persuasiv/ discurs rezumativ/ discurs administrativ (juridic);
  - **B.** discursul ficţional poate fi: discurs descriptiv/ discurs narativ/ discurs dialogat;
- discursul colocvial poate fi: discurs argumentativ/ epistolar/ narativ/ descriptiv/ ludic.

b) *conform sferei culturale:*

- domeniul ştiinţific;
- domeniul administrativ;
- domeniul juridic;
- domeniul interpersonal;
- domeniul estetic.

c) *conform situaţiei de comunicare*

- de tip oficial/ stilul administrativ-juridic (*texte scrise de tip cerere, memoriu, referat, legi*);
- de tip ştiinţific/ stilul ştiinţific (*articole ştiinţifice, cercetări de specialitate scrise de cercetători, savanţi, persoane creditabile în domeniul ştiinţific*);
- de tip publicistic/ stil publicistic (*interviu, dezbatere, masă rotundă, articole, cronici sportive, culturale, reportaje*);

Scanned with OKEN Scanner

- de tip colocvial/ stil colocvial (*conversație uzuală, relatări, corespondență privată, scrisori, cărți poștale, telegrame*);
- de tip literar/ stilul artistic (beletristic): *proză, poezie, teatru.*

3. *Sfera de utilizare*
- *stilul științific* – domeniul științelor exacte;
- *stilul publicistic* – în mass-media și publicitate;
- *stilul administrativ/ juridic* – relații administrative, oficiale;
- *stilul publicistic* – în mass-media și publicitate;
- *stilul colocvial* – relații interpersonale în planul vieții cotidiene;
- *stilul beletristic* – domeniul literar.

4. *Elementele situației de comunicare:* *Emițător, Receptor, Mesaj, Cod, Canal, Context.*

Funcțiile elementelor comunicării:

a) ***Emițător: funcție emotivă*** (emițătorul este cel care transmite mesajul unui receptor; funcția emotivă se concretizează în selecția informației pe care emițătorul o operează în realitatea înconjurătoare);

b) ***Receptor: funcție conativă*** (receptorul este cel căruia i se adresează mesajul emițătorului, adică el este cel care primește o informație, astfel se concretizează funcția conativă sau de cunoaștere. Efectul mesajului se măsoară într-un răspuns verbal/ scris sau comportamental);

c) ***Contextul: funcție referențială*** (contextul este situația în care are loc transmiterea mesajului; funcția referențială se referă la obiectul comunicării – respectiv referentul – adică elementul realității selectat de emițător pentru conținutul mesajului);

d) ***Codul: funcție metalingvistică*** (alcătuirea mesajului presupune utilizarea unor semne comune emițătorului și receptorului; semnele comune alcătuiesc codul; codul conține semne verbale și/ sau semne nonverbale);

e) ***Canalul: funcție fatică*** (comunicarea dintre emițător și receptor presupune stabilirea unui contact; funcția fatică se realizează prin semne verbale – formele de salut – sau nonverbale – privire, gesturi, mișcări ale capului etc).

f) ***Mesajul: funcție poetică*** (este secvența de semne verbale și nonverbale transmisă de emițător receptorului; înțelegerea mesajului presupune ca cei doi parteneri de comunicare, respectiv emițătorul și receptorul, să folosească același cod).

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
  Emițătorul poate fi specializat (poet, prozator, jurist, medic, chimist, sociolog, psiholog etc.) sau nespecializat (petiționarul, autorul unor scrisori sau jurnale intime nepublicate). Receptorul poate fi specializat (critic literar, jurist, chimist, sociolog, psiholog, medic etc.) sau nespecializat (cititor, destinatarul unor scrisori).

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform efectului mesajului (scop)**
  Efectele comunicării se referă la ansamblul de procese şi consecinţe pe care le presupune receptarea mesajelor provenite dintr-un act de comunicare. Ele presupun modificări la nivel individual sau social.
  - *Acord* (beneficiarul mesajului consideră că informaţiile conţinute în mesaj pot fi creditate. Situaţia este vizibilă în texte ştiinţifice, în articole de dicţionar, în texte administrative sau juridice).
  - *Identificare* (beneficiarul mesajului procedează ca şi cum mesajul îi este adresat numai lui. El îşi însuşeşte comportamentul indus de mesaj. Situaţia este vizibilă în textele publicitare).
  - *Internalizare* (nivelul maxim al influenţei exercitate de mass-media prin care valorile şi modelele de comportament propuse sunt integrate de persoană în propriul său sistem de valori, de exemplu: renunţarea la fumat, consumul anumitor produse).
- **Conform funcţiei mesajului**
  - *Informare* – are dimensiune pragmatică, se poate referi la viaţa politică internă şi internaţională, personalităţi din diferite domenii, legislaţie, economie, rezultate sportive etc. (întrebările mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*).
    Notă! Funcţia informativă poate fi clasificată în conformitate cu beneficiarii informaţiei:
    - beneficiar – marele public – informare cu caracter general;
    - beneficiar – un subiect al educaţiei – informare cu caracter educativ;
    - beneficiar – specialist – informare specializată, profesională, ştiinţifică.
  - *Propagandă/ publicitate* – promovarea din perspectiva unor grupuri a mesajelor de influenţare, atragerea unui segment de public prin susţinerea unor opinii obiective prioritar economice; propaganda are ca obiectiv principal convingerea.
    Notă! Reuşita mesajului publicitar depinde de:
    - calitatea argumentelor folosite;
    - prestigiul emiţătorului;
    - contextul social în care se produce comunicarea;
    - limbajul folosit – variante de strategie semantică.
  - *Divertisment* – promovează un mesaj cu caracter preponderent ludic.
  - *Educativ* – apelează la facultăţile morale, fizice şi intelectuale ale receptorului şi promovează un mesaj destinat instruirii, formării, dobândirii unor competenţe.
  - *Estetic* – apelează la simţul estetic al receptorului; este utilizat în textele artistice şi eseistice.
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**
  a. *Emoţional* – apelează la sentimentele şi emoţiile receptorului; stilistic în text apar figuri de stil, mărcile autorului.
  b. *Persuasiv* – apelează la sentimentele receptorului în vederea impunerii unui comportament prin mijloace lexico-gramaticale şi semantice

Scanned with OKEN Scanner

(verbe la imperativ, cuvinte din sfera semantică a îndemnului). Scopul unui enunț persuasiv este să determine o persoană să acționeze fără argumente logice, doar convinsă de importanța acțiunii respective. Intenția comunicării persuasive este de a-i face pe ceilalți să împrumute punctul de vedere al emițătorului sau să-i împiedice să preia un alt punct de vedere.

c. *Manipulant* – apelează la sentimentele receptorului și intenționează să îi transforme comportamentul spre a face ceva. Receptorul este convins că acționează conform ideilor și intereselor proprii. (Metode de manipulare: *efectul de prestigiu al emițătorului, forța opiniei majoritare, folosirea unor mecanisme psihologice*) procedeul cel mai utilizat este de natură lingvistică. Mesajul este alcătuit prin abaterea de la semnificația curentă și impunerea unei alte semnificații (ex. *Radio de pici:* cuvântul *pici* este folosit aici ca verb la persoana I sg., nu ca substantiv)
d. *Prohibitiv* – apelează la rațiunea receptorului și intenționează să-i impună un comportament social în conformitate cu normele legislative.
e. *Critic* – apelează la rațiunea receptorului în momentul în care îi oferă o informație.
f. *Polemic* – apelează la rațiunea receptorului prin incitarea acestuia la exprimarea propriului punct de vedere.
g. *Neutru* – apelează la rațiunea receptorului fără implicarea afectivă a autorului.

Scanned with OKEN Scanner

STILUL ŞTIINŢIFIC

☑ **CUPRINDE:** articole ştiinţifice, lucrări de specialitate scrise de cercetători, savanţi, persoane creditabile în domeniul ştiinţific. Textele ştiinţifice urmăresc să exploreze, să explice, să argumenteze cunoştinţe factuale.

☑ **CARACTERISTICI:**

- are funcţie exclusiv referenţială;
- transmite informaţii ştiinţifice, tehnice, utilitare pe baza unor raţionamente logice, deductive, argumentate;
- respectă proprietatea termenilor;
- foloseşte terminologia consacrată specialităţii;
- se folosesc multe neologisme;
- *conform tipului de discurs*: nonficţional, argumentativ, descriptiv, explicativ.
- *conform relaţiei E-R (beneficiar)*
  Emiţătorul poate fi specializat (chimist, sociolog, psiholog, medic etc.)
  Receptorul este specializat sau nespecializat. Relaţia emiţător-receptor poate fi determinată de emiţător prin numirea publicului-ţintă sau nedeterminată.
- *conform efectului mesajului*
  Acordul, fiindcă autorii sunt persoane creditabile în domeniul ştiinţific.
- *conform funcţiei mesajului (scop)*: informare, educare, publicitar (funcţie colaterală întâlnită la textele de escortă de tip prefeţe, cuvânt înainte).
- *conform încărcăturii emoţionale a mesajului*: critic, polemic, neutru.

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate	Substantive abstracte	Coordonarea şi subordonarea	Fără figuri de stil şi digresiuni
Monosemantism	Pluralul autorului		
Neologisme			
Prefixoide			

Notă! Tot de stilul ştiinţific ţine şi *limbajul tehnic* (terminologie cu caracter orientat practic), *limbajul religios* (terminologie arhaică, solemnă, conservatoare şi cu încărcătură emotivă), *limbajul politic* (terminologie accesibilă şi cu tehnici persuasive).

Notă!

- Informaţiile din stilul ştiinţific se transmit prin diverse tipuri de texte (argumentativ, descriptiv, informativ, explicativ, injonctiv).
- Argumentarea este un demers prin care se justifică o afirmaţie. Textele argumentative afirmă sau neagă, valorizează sau nu, favorizează ca adevărate sau false, idei, convingeri, atitudini. Într-un text ştiinţific argumentarea are funcţie referenţială, dar într-un text jurnalistic ea are funcţie conativă.

Scanned with OKEN Scanner

A) Recunoaşterea textului argumentativ

1. O argumentaţie trebuie să aibă o ipoteză (teză, propoziţia din text care exprimă ideea de bază; ca argumentarea să fie validă, propoziţia care exprimă ideea de bază trebuie să aibă valoare de adevăr). După identificarea ideii de bază se reciteşte textul pentru a vedea dacă el dă informaţii în plus faţă de enunţul identificat drept ipoteză. În conţinutul textului astfel recitit (după identificarea ipotezei) se află argumentul/ argumentele şi exemplul/ exemplele.
2. Discursul argumentativ se recunoaşte după prezenţa *indicatorilor de argumentare*: *pentru că, deoarece, de aceea, întrucât, deci, aşadar,* care introduc argumentele, *dacă şi numai dacă,* prin care se introduc argumente restrictive, *în primul rând, în al doilea rând* care introduc argumentele într-o ordine agreată de emiţător (ordinea logică), *în concluzie, nu poate, nu trebuie* care introduc concluziile. Odată identificaţi aceşti indicatori, trebuie verificat dacă în cadrul textului ei îndeplinesc funcţia numită.
3. Se citeşte textul ca să se identifice în el propoziţia care are rol de concluzie (concluzie: propoziţia declarativă cu valoare de adevăr); de menţionat faptul că propoziţia concluzie se poate găsi în orice parte a textului.
4. După identificarea ipotezei şi a concluziei textul trebuie aranjat în ordinea argumentării; şi aici trebuie menţionat faptul că ordinea expunerii nu este obligatoriu şi ordinea argumentării.
   - **De reţinut!** Un text **nu** este argumentativ dacă:
     a. propoziţia care exprimă ideea de bază nu este urmată de alte informaţii în text;
     b. nu este identificabilă propoziţia cu rol de concluzie;
     c. argumentaţia are o ipoteză, argumentul sau argumentele care susţin ipoteza, dovada sau dovezile şi exemplul sau exemplele care susţin argumentul/ argumentele şi apoi se trage concluzia. Argumentarea se poate face fie formulând mai întâi argumentul care urmează să fie susţinut de exemple şi dovezi, fie formulând exemplele care apoi sunt circumscrise în argument.
5. Tipuri de raporturi şi conectori

Raporturi	**Conectori**
Analogie, însumare, identitate, asemănare.	*Şi... şi/ de asemenea, adică, în plus, ca şi, mai degrabă, la fel ca şi, la asta se mai adaugă, acest lucru* (fiinţă, fenomen etc.) *se aseamănă cu, acest lucru* (situaţie, eveniment etc.) *aminteşte de* etc.
Disjuncţie, separare, alternanţă.	*Sau... sau, nici... nici..., fie... fie, numai dacă, cu excepţia, excepţie face, acest fapt exclude, acest fapt* (situaţie, eveniment, sentiment etc.) *diferă de,... este incompatibil cu* etc.
Opoziţie, obiecţie, contradicţie.	*Dar, ori, cu toate acestea, prin opoziţie cu, în sens contrar, în pofida, în loc de, chiar dacă, împotriva, în ciuda, acest lucru* (situaţie, eveniment) *contrazice* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Raporturi	Conectori
Cauză/ efect, motivație, explicație.	*Pentru că, deoarece, fiindcă, iată de ce, din moment ce, din cauză că, prin urmare, ca urmare, rezultă că, de aici decurge că, încât, întrucât, deci, dacă... atunci, cu cât... cu atât* etc.
Consecință, deducție, corolar.	*În consecință, deci, acest fapt implică/ provoacă/ aduce cu sine/ conduce la, drept urmare* etc.
Ierarhizarea argumentelor.	*În primul rând, în al doilea rând, în cele din urmă* etc.

6. Tipuri de texte unde se folosește:
   a) texte specifice: eseuri, articole, discursuri, pamflete, polemici, scrieri filosofice;
   b) texte unde poate apărea argumentația: expuneri, prezentări de carte, prezentarea unei lucrări, editoriale, cronici, comentarii de presă, dezbateri, mese rotunde etc.
7. Scopul textului argumentativ: a convinge/ a persuada.
8. Poziția lectorului/ a receptorului: reflexivitate și spirit critic sau receptare afectivă, complicitatea receptorului cu emițătorul (acceptarea opiniilor).

B) Recunoașterea textului descriptiv (de tip definiție)

1. Definiția este o operație în care sunt determinate însușirile unui obiect, fenomen, ale unei ființe etc. Determinarea însușirii se face prin stabilirea unui raport de identitate între doi termeni sau două expresii. Definiția se compune dintr-un ansamblu de propoziții care analizează înțelegerea unui termen, a unui concept, a unei noțiuni.
2. Descrierea este un aranjament sistematic a părților componente, a aspectelor etc. care are o formă pseudonarativă. Tema este plasată de obicei la început ca titlu sau ca nume al termenului, noțiunii, conceptului.
3. Discursul descriptiv de tip definiție pornește de la întrebarea *ce înseamnă ceva, ce reprezintă, ce este.*
4. Se identifică modalitatea de definire: *genul proxim* sau clasa căruia îi aparține definitul, *diferența specifică* sau proprietatea caracteristică, *utilitatea sau funcționalitatea definitului* sau la ce, cum, când se folosește.
5. În funcție de raportul obiectiv/ subiectiv, definițiile pot fi:
   a. *teoretice,* care fac apel la o teorie științifică sau la o concepție generală despre lume. Tonalitatea este neutră.
   b. *persuasive,* care urmăresc inducerea unei atitudini favorabile sau defavorabile definitului. Cel care definește intervine în text prin diverse mărci ale subiectivității.
6. Tipuri de texte unde se folosește: dicționare, manuale, prospecte.

Scanned with OKEN Scanner

7. Registrul stilistic: câmpul semantic folosit se centrează în sfera referențialității; ascunderea emițătorului, care vrea să explice obiectiv fenomenele, în spatele pronumelui la persoana a III-a şi a unui vocabular specializat.
8. Poziția lectorului: interes documentar.

C) Recunoaşterea textului descriptiv (alte tipuri de descriere)

1. Tipuri de texte literare (proză, portret, poezie)/ texte de graniță (memorii, jurnale).
2. Registrul stilistic:
   - prezența verbelor de percepție (în mod deosebit vizuale) şi indici spațiali care structurează locul/ obiectul supus descrierii; apar şi verbe de stare şi/ sau de mişcare;
   - caracteristica câmpului lexical tipic descrierii în raport cu subiectul descrierii: densitatea figurilor de stil (metafore, personificări) care dau seamă de treapta de subiectivitate care intervine în descriere.
3. Focalizarea (cine vede?) determină tipul descrierii – subiectivă (prezența implicită sau explicită a naratorului)/ obiectivă (efectul documentar). În acest context descrierea poate fi:
   - Contemplativă, lirică, (un peisaj în acord cu o stare de suflet);
   - Critică, satirică, admirativă (portretul);
   - Realistă (are uneori funcție narativă, subliniind psihologia personajului) sau poetică (anticipând o acțiune printr-o serie de semne distinctive).
4. Poziția lectorului: privire estetică asupra descrierii, interes narativ.

D) Recunoaşterea textului informativ

1. Este textul care transmite un mesaj într-o manieră organizată, ierarhizată.
2. Informațiile transmise nu vizează stabilirea unei concluzii.
3. Uneori textul informativ se poate combina cu texte de tip explicativ, descriptiv sau argumentativ.
4. Întrebările care evidențiază specificul textului sunt: *Despre ce se informează?, Cine?, Ce?, Unde?, Cum?, De ce?.*
5. Mărcile lingvistice cel mai des întâlnite sunt:
   a. estomparea completă a emițătorului (tonul neutru);
   b. folosirea cu preponderență a timpului prezent;
   c. lexic specific domeniului tematic;
   d. prezența unor articulații care induc cronologia (*mai întâi, apoi, pe urmă*).
6. Tipuri de texte unde se foloseşte: articole de presă, anunțuri, manuale etc.

Scanned with OKEN Scanner

E) Recunoaşterea textului explicativ

1. Este un text cu bază informativă unde emiţătorul doreşte să-l facă pe receptor să înţeleagă un fenomen, o problemă.
2. Informaţia transmisă vizează şi o concluzie.
3. Întrebările care evidenţiază textul explicativ: *Ce se explică?, Cine?, De ce?.*
4. Registrul stilistic: mărcile lingvistice cel mai des întâlnite sunt:
   a. estomparea completă a emiţătorului care vrea să explice obiectiv fenomenele, în spatele pronumelui la persoana a III-a şi a unui vocabular specializat (tonul neutru);
   b. conectori care evidenţiază relaţia cauză/ efect (*pentru că, fiindcă, deoarece, deci, aşadar, prin urmare*);
   c. folosirea timpului prezent;
   d. lexic orientat tematic (câmpul semantic folosit se centrează în sfera referenţialităţii – date obiective, definiţii, cifre, statistici, date).
5. Nu există tip de text explicativ pur; el se intersectează cu textul informativ, descriptiv sau argumentativ.
6. Tipuri de texte unde se foloseşte: manuale şcolare, texte ştiinţifice etc.
7. Poziţia lectorului: interes documentar, însă cititorul trebuie să distingă pasajele unde se manifestă mai mult sau mai puţin evident, subiectivitatea autorului. Textul explicativ poate avea o nuanţă argumentativă.

F) Recunoaşterea textului injonctiv

1. Este un text care indică un mod de acţiune, un mod de întrebuinţare a unui produs.
2. Textul conţine un set de informaţii despre produsul/ fenomenul a cărui folosinţă/ întrebuinţare o indică.
3. Întrebările care evidenţiază textul explicativ: *La ce se referă indicaţia?, Cine oferă datele?, De ce oferă datele?.*
4. Registrul stilistic:
   Mărcile lingvistice cel mai des întâlnite sunt:
   a. lexic orientat tematic;
   b. folosirea diatezei reflexive;
   c. folosirea modului infinitiv sau imperativ;
   d. interogaţiile retorice, care sugerează, de fapt, răspunsurile (în propagandă);
   e. stil obiectiv, registru didactic;
5. Tipuri de texte unde se foloseşte: reţete de bucătărie, prospecte pentru medicamente, instrucţiuni de instalare/ de folosinţă a aparatelor, publicitate etc.
6. Poziţia lectorului: docilitate sau spirit critic.

Scanned with OKEN Scanner

APLICAȚII / EXERCIȚII

Aplicația 1.

Taci și-nghite (sau ochiuri pe mămăliguță)

Un ciur de mălai, telemea, un bulgăre de unt, zece ouă, untdelemn, sare. Din mălai, apă și sare pregătim o mămăligă pripită. Turnăm jumătate din compoziție într-o tavă unsă cu untdelemn. Presărăm deasupra brânză rasă și unt tăiat bucăți mici. Punem al doilea strat de mămăligă. Cu scafa lingurii facem zece lăcașuri în mămăliga din tavă și punem în fiecare câte un ou crud, peste care punem câte o lingură de unt și puțină telemea rasă. Se dă tava la cuptor și se lasă la foc potrivit până când se prinde rumeneală. Se mănâncă fierbinte.

(Muzeul Țăranului Român, ***Douăzeci și patru de feluri de mâncare***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Informațiile care apar în subsolul textului se referă la sursa de unde este preluat textul – respectiv de la Muzeul Țăranului Român; textul a apărut într-o colecție de texte specializată: ***Douăzeci și patru de feluri de mâncare***. Numele colecției indică faptul că ea este specializată pe un domeniu clar delimitat (adică domeniul culinar).

Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparține unui text din sfera științifică/ text de natură *injonctivă*. Tema este modul de a prepara felul de mâncare *Taci și-nghite*.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional, explicativ**)

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor).

Identificarea tipului de text, *injonctiv*, este dată tot de informațiile din subsolul textului. Textul injonctiv aparține stilului științific și se individualizează prin indicațiile precise pe care le conține. Lexicul este orientat tematic (alimentar), are sens denotativ cu aplicație în domeniul culinar: *telemea, unt, ouă, untdelemn, sare.*

3. **Sfera de utilizare**

Discursul este relevant pentru *stilul științific* – domeniul culinar, fapt marcat de conținutul textului și de sensul termenilor folosiți: *telemea, un bulgăre de unt, ouă, untdelemn, sare.*

4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat. Ideea specializării este susținută de tipul de discurs-*rețetă culinară*.

Receptorul nu este numit explicit, dar poate fi și el specializat (bucătar) sau nespecializat.

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform efectului mesajului**
  Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația însă are și o dimensiune persuasivă.
- **Conform funcției mesajului (scop)**
  Textul informativ conține un set de informații despre produsul/ fenomenul a cărui folosință/ întrebuințare o indică. În cazul de față este vorba despre o rețetă de bucătărie. Întrebările care evidențiază textul explicativ: *La ce se referă indicația?*, (cum se prepară *Taci și-nghite*) *Cine oferă datele?*, (o persoană specializată) *De ce oferă datele?* (pentru a informa, pentru a determina și pe alții să gătească produsul indicat).
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**
  Mesajul este ambivalent între *persuasiv* și *neutru*. Ambele dimensiuni sunt vizibile grație persoanei verbelor utilizate; o parte din verbe sunt la persoana I plural: *turnăm, presărăm, punem, facem,* iar altele sunt impersonale: *se dă, se lasă, se mănâncă.*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical și lexical, textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: Descrierea se face clar, sunt folosiți termeni specifici sferei de utilizare, respectiv termeni din câmpul lexical al alimentației.
3. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului, și anume prepararea unui anumit fel de mâncare.
4. *Accesibilitate*: limbajul conține termeni din vocabularul de bază al limbii: *mălai, telemea, unt, untdelemn, lingură, tavă.*
5. *Limbaj denotativ*: *tavă, unt, punem, facem.*
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autorul rețetei.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: (lexic orientat tematic) din sfera alimentației: *mălai, telemea, unt, untdelemn.* Neologisme: nu sunt.	Substantive abstracte: nu sunt fiindcă tema nu se pretează la un astfel de vocabular. Folosirea diatezei reflexive: *se dă, se pune.*	În text sunt propoziții principale.	Fără digresiuni și figuri de stil.

Aplicația 2.

Conceptul de paronimie *și analiza concretă a paronimelor prezintă o importanță mai puțin teoretică (pentru clarificarea poziției sale în limbă în raport cu polisemia, sinonimia și antonimia), dar mai ales practică, prin semnalarea gravelor confuzii pe care aceasta le produce în exprimare, contribuind astfel la preîntâmpinarea lor.*

Scanned with OKEN Scanner

1. Definirea paronimiei. *Cuvântul* paronim *este de origine grecească şi este format din* para *„lângă", „aproape de"* + omona *„nume". Paronimele sunt, aşadar, cuvinte foarte asemănătoare sau aproape identice formal, dar al căror înţeles diferă într-o măsură mai mică sau mai mare.*

Prin urmare, paronimia nu *este un fenomen semantic, ci un simplu accident şi, ca urmare, nu interesează din punctul de vedere al organizării vocabularului. În literatura de specialitate, paronimele mai sunt numite* cvasiomonime.

Se admite în general că paronimele diferă ca formă printr-unul sau cel mult două sunete, de ex., a enerva *şi* a inerva, a evalua *şi* a evolua, inveterat *şi* învederat. *Alteori ele pot fi formate din exact aceleaşi sunete, a căror ordine este schimbată, de ex.,* antonimie *şi* antinomie, covertă *şi* corvetă *şi altele.*

Din cele de mai sus rezultă că în definirea paronimiei trebuie luate în considerare atât criteriul cvasiidentităţii formale, cât şi criteriul funcţional.

(Narcisa Forăscu, articolul ***Paronimia***,
în revista ***Limba şi literatura română***)

☑ **ETAPE**

1. Autor, titlu (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este indicat numele autoarei, Narcisa Forăscu, titlul articolului: ***Paronimia*** şi locul apariţiei acestuia, revista ***Limba şi literatura română***. Numele revistei indică faptul că ea este specializată pe un domeniu clar delimitat (limba şi literatura română).

Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparţine unui text din sfera ştiinţifică. Tema este definirea unei noţiuni de paronimie.

2. Tipul de discurs (text **nonficţional**, **descriptiv**)

Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Articolul este un tip de redactare specific stilului jurnalistic sau ştiinţific. Dezambiguizarea termenului se face prin titlul articolului şi prin indicarea locului apariţiei. Astfel ***Paronimia*** este o formulare rezumativă a conţinutului textului, iar numele revistei ***Limbă şi literatură*** indică faptul că articolul apare într-o revistă de specialitate.

În text sunt folosiţi termeni cu sens denotativ cu aplicaţie în lingvistică: *vocabular, înţeles, cuvinte.* Discursul are funcţie referenţială. El transmite informaţii ştiinţifice pe baza unui text descriptiv. Este vorba despre definirea unui termen. În cazul de faţă termenul este *paronimia.* Textul are trei părţi. Prima parte formulează ipoteza: *Conceptul de* paronimie *şi analiza concretă a paronimelor prezintă o importanţă mai puţin teoretică (pentru clarificarea poziţiei sale în limbă în raport cu polisemia, sinonimia şi antonimia), dar mai ales practică, prin semnalarea gravelor confuzii pe care aceasta le produce în exprimare, contribuind astfel la preîntâmpinarea lor.*

Scanned with OKEN Scanner

A doua parte defineşte noţiunea: *Paronimele sunt, aşadar, cuvinte foarte asemănătoare sau aproape identice formal, dar al căror înţeles diferă într-o măsură mai mică sau mai mare... Se admite în general că paronimele diferă ca formă printr-unul sau cel mult două sunete... Alteori ele pot fi formate din exact aceleaşi sunete, a căror ordine este schimbată* şi a treia parte se referă la trăsăturile care conferă specificul noţiunii: *în definirea paronimiei trebuie luate în considerare atât criteriul cvasiidentităţii formale, cât şi criteriul funcţional.*

Articolul transmite informaţii ştiinţifice pe baza unor raţionamente argumentate; în aceste sens foloseşte conectori specifici: *prin urmare* – consecinţă, deducţie, corolar, *din cele de mai sus rezultă* – cauză/ efect, motivaţie.

3. Sfera de utilizare

Discursul este relevant pentru *stilul ştiinţific,* domeniul lingvistic, fapt indicat de structurarea enunţurilor (discurs ştiinţific centrat pe dezvoltarea unei teme: *ce sunt paronimele*) şi de sensul denotativ, deseori monosemantic, al termenilor folosiţi (*concept, paronime, importanţă, formă*).

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat, respectiv o lingvistă. Ideea specializării este susţinută de tipul de discurs – *articol,* de titlul ***Paronimele*** şi de locul apariţiei textului: revista cu titlul ***Limbă şi literatură.***

Receptorul poate fi specializat (tot un lingvist) şi/ sau nespecializat (elevi, profesori).

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informaţia în măsura în care este corectă ştiinţific. Corectitudinea ştiinţifică există în măsura în care sunt aduse argumente credibile. În cazul de faţă, argumentul are două părţi: aspectul teoretic şi aspectul aplicativ şi este exemplificat.

Acordul trebuie să vină din partea receptorului specializat.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Funcţia mesajului este de informare, *Informare* centrată pe un subiect precis: importanţa analizei paronimelor pentru cunoaşterea unei limbi. În acest context, întrebările definitorii pentru mesajul informativ actualizate aici sunt: *Ce?* (paronimele), *De ce?* (este importantă analizarea lor), *Când?* (în procesul comunicării).

Educativ în măsura în care textul este folosit în procesul învăţării în orele de limba română şi de limbi străine.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului. Neutralitatea rezultă din specificul textului, *articol,* şi din datele furnizate şi tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului lingvistic.

Scanned with OKEN Scanner

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: textul este alcătuit din enunțuri construite în conformitate cu regulile gramaticale și semantice.
2. *Claritate*: ideea este exprimată clar, argumentat. Sunt folosiți conectorii specifici: *prin urmare* – consecință, deducție, corolar, *din cele de mai sus rezultă* – cauză/ efect, motivație. Folosește termeni consacrați disciplinei: *sinonimie, omonimie, paronime.*
3. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală, demonstrabilă științific.
4. *Accesibilitate*: limbajul este înțeles de specialiști și de nespecialiști. Informațiile sunt concise.
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu: *sinonime, omonime.*
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor: *în definirea paronimiei trebuie luate în considerare atât criteriul cvasiidentității formale, cât și criteriul funcțional.*

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *sinonime, omonime, paronime, sunete.* Neologisme: *concept, cvasiidentitate, criteriu.*	Substantive abstracte: *concept, importanță.*	Textul conține propoziții principale, enunțiative. Preponderența coordonării și a propozițiilor principale independente dau textului o dimensiune informativă.	Nu există digresiuni și figuri de stil.

Notă! Numărul mare al termenilor de specialitate fixează textul în stilul științific, specialitatea *lingvistică.*

Exercițiul 1.

Programele școlare [...] acordă o atenție deosebită studiului textului nonliterar, acoperind o paletă largă de specii: de la cerere la textul publicitar, de la rețeta de bucătărie la textul științific, de la texte cu grad mare de codificare, la texte definite prin predominanța unor tipare textuale prototipice, altele decât cele întâlnite în textul literar. Voi încerca să răspund, în continuare, unor întrebări pe care le-am auzit formulate în varii medii de către părinți, profesori sau elevi: De ce este importantă studierea textului nonliterar? Ce este textul nonliterar?

A. De ce este importantă studierea textului nonliterar?

Din punctul meu de vedere, studierea textului nonliterar este la fel de importantă ca a celui literar din mai multe motive, dintre care două ar fi următoarele:

Scanned with OKEN Scanner

1. Textele nonliterare deţin o pondere mare în viaţa de dincolo de pereţii şcolii, iar prin studierea lor, şcoala îşi îndeplineşte menirea, permiţând elevilor translarea în cotidian a cunoştinţelor însuşite.

2. Studierea textului nonliterar permite elevilor să conştientizeze textul literar ca act de comunicare, situat în alt plan decât realitatea imediată.

B. Ce este textul nonliterar? [...]

(Monica Halaszi, *articolul* ***Textul nonliterar****, în revista* ***Perspective****)*

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  - *Acord*
  - *Identificare*
  - *Internalizare*
- **Conform funcţiei mesajului**
  - *Informare* (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*)
  - *Publicitate*
  - *Divertisment*
  - *Educativ*
  - *Estetic*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului** (*emoţional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Sens unic* (operă închisă)

☑ **PARTICULARITĂŢILE LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate	Substantive abstracte	Fraze coordonare/ subordonare	Fără digresiuni şi figuri de stil
Monosemantism	Pluralul autorului		
Neologisme			

Scanned with OKEN Scanner

Aplicaţia 3.

Mulţi clerici au dat o atenţie deosebită literaturii. Un popă Ioan, de pildă, copiază la 1620 ***Alexandria****, operă prin excelenţă de literatură. Chiar dacă ne-am limita numai la scrieri religioase, rolul lor „laic", adică de instrument de cultură, este mai mult decât evident. Suntem întru totul de acord în această privinţă cu G. Ivaşcu, când refuză segmentarea literaturii noastre vechi în populară, istorică şi religioasă. Toate sunt literatură: „Iată de ce Dosoftei este valorificat de noi ca un clasic al poeziei româneşti, în imediata vecinătate a lui Milescu şi Miron Costin, iar Antim Ivireanul ca un clasic al oratoriei, succedând imediat stolnicului Constantin Cantacuzino".*

G. Ivaşcu îşi argumentează ideea rolului laic al culturii religioase şi cu „rolul atât de elocvent al atâtor predoslovii cu un vădit mesaj laic, prilejuind manifestarea unei poziţii de ordin direct cultural *(subl. n.), cu un ecou bine chibzuit întru afirmarea năzuinţei unei limbi pe înţelesul tuturor...".*

Şi dacă cultura presupune răspândire, apoi prefeţele, spre exemplu, au fost multă vreme ziarele vremii. Al. Duţu propune o corespondenţă care merită toată atenţia când se abordează vechea cultură bisericească de la noi. El echivalează la un moment dat „viaţa duhovnicească" cu „viaţa intelectuală" şi observaţia e de o adâncă subtilitate. Cartea bisericească, restrânsă ca şi conţinut, vehicula totuşi idei transpuse în formă scrisă, concretă, concepte şi idei abstracte, exersa intelectul, dădea satisfacţii intelectuale şi provoca apetit intelectual.

(Antonie Plămădeală, ***Clerici ortodocşi ctitori de limbă şi cultură română***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului este indicat numele autorului, Antonie Plămădeală, titlul lucrării de unde este extras fragmentul, ***Clerici ortodocşi ctitori de limbă şi cultură română***.

   Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparţine unui text din sfera ştiinţifică. El indică un text de specialitate din *domeniul istoriei şi criticii literare*: ***Clerici ortodocşi ctitori de limbă şi cultură română***.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficţional**, **informativ**)

   Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). În text sunt folosiţi termeni cu sens denotativ: *clerici, literatură, laic*. Discursul are funcţie referenţială. El transmite informaţii ştiinţifice pe baza unui text informativ. Primul enunţ poate fi considerat un argument: *Mulţi clerici au dat o atenţie deosebită literaturii*. Următoarele enunţuri sunt menite să exemplifice argumentul. E de notat faptul că exemplificarea argumentului se face atât prin recursul la documentul istoric – *Un popă Ioan, de pildă, copiază la 1620* ***Alexandria****, operă prin excelenţă de literatură,* cât şi prin recursul la opinii autorizate:

Scanned with OKEN Scanner

Suntem întru totul de acord în această privință cu G. Ivaşcu, când refuză segmentarea literaturii noastre vechi în populară, istorică şi religioasă... Al. Duțu propune o corespondență care merită toată atenția când se abordează vechea cultură bisericească de la noi. El echivalează la un moment dat „viața duhovnicească" cu „viața intelectuală".

Ultimul enunț poate fi considerat o concluzie a ideii despre legătura dintre cartea bisericească şi literatură: *Cartea bisericească, restrânsă ca şi conținut, vehicula totuşi idei transpuse în formă scrisă, concretă, concepte şi idei abstracte, exersa intelectul, dădea satisfacții intelectuale şi provoca apetit intelectual.*

3. Sfera de utilizare

Discursul este relevant pentru *stilul ştiințific* şi are relevanță în domeniul istoriei şi criticii literare.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat, respectiv o persoană abilitată în domeniul istoriei şi criticii literare. Receptorul nu este prezent explicit, dar se poate presupune că este puternic specializat, respectiv tot o persoană abilitată în domeniul istoriei şi criticii literare, sau nespecializat, categorie din care fac parte cititorii care sunt interesați de această problemă.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația în măsura în care informația este corectă ştiințific şi în măsura în care este corect argumentată.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare*, concentrată pe un subiect precis: legătura dintre cartea bisericească şi literatură.

Mesajul are şi funcție *educativă*: în măsura în care textul este folosit în procesul învățării în orele de limbă, dar şi în măsura în care un receptor nespecializat doreşte să cunoască problema.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este *neutru* prin datele furnizate şi prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului ştiințific. Autorul vizează o problemă teoretică, exemplificată printr-un context cultural dat.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: textul este alcătuit din enunțuri construite în conformitate cu regulile gramaticale şi semantice.
2. *Claritate*: ideile sunt exprimate clar, dar sunt folosiți şi termeni de specialitate.
3. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă prezentă în istoria literaturii demonstrabilă ştiințific.
4. *Accesibilitate*: *limbajul este înțeles* specialiştilor; informațiile sunt concise, lexicul aparține vocabularului fundamental (*literatură, prefață, carte, idei*).

Scanned with OKEN Scanner

5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu, denotativ (*popă, poezie, exemplu, observație*).
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *laic, cleric, prefață, literatură.*	Substantive abstracte: *cultură, manifestare, observație.*	Frazele sunt compuse din propoziții principale și secundare, enunțiative, dezvoltate, organizate într-o manieră argumentativă.	Fără digresiuni și figuri de stil.
Monosemantism: *Dosoftei, G. Ivaşcu, Miron Costin, Milescu.*	Pluralul autorului (în textul dat nu există).		
Neologisme: *valorificat, mesaj, oratorie.*			

Aplicația 4.

Învățații care scriu istoria popoarelor sunt de două feluri: unii, care din copilărie și până la bătrânețe au trăit tot între cărți, iar alții, care au trăit și viața cea de toate zilele, cu luptele, necazurile, urâțeniile și frumusețile ei, cunoscând în carne și oase oameni vii *de toate felurile. Istoria scrisă de învățații cărților e foarte bogată și meșteșugită în înșirarea faptelor omenești și mai întotdeauna crede că poate da fără frică și fără îndoire de sine pricinile și urmările acestor fapte, așa că avem răspunsuri limpezi la toate întrebările ce trebuie să le punem atunci când privim tainica întrețesere a patimilor și gândurilor omenești, singuratice ori de-ale mulțimilor, alcătuind vălmășugul istoriei popoarelor. Dimpotrivă, învățații care, alăturea de cărți, cunosc și viața cea de toate zilele, se tem să dea prea repede răspunsuri asupra legăturii și pricinilor faptelor omenești; de multe ori ei mărturisesc neputința lor de a lămuri de ce s-a întâmplat cutare război ori s-a ivit cutare mare meșter de icoane frumoase și de case mărețe, ori de biserici cu totul noi față de cele de dinainte, și se mulțumesc numai să spună* cum *a fost și nu și* de ce *a fost așa și nu altfel. Și ei fac astfel, pentru că viața nu e așa de limpede cum se arată în cărți de fiecare om, după mintea lui, ci e amar de încurcată și neașteptată cum e și ciocnirea dintre mințile nenumărate și cu totul străine una de alta, ale oamenilor care alcătuiesc împreună, cu sau fără voia lor, satele, orașele, țările, împărățiile, breslele lumii acesteia.*

(Vasile Pârvan, ***Începuturile vieții romane la gurile Dunării***)

Scanned with OKEN Scanner

☑ **ETAPE**

1. Autor, titlu (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este numit autorul Vasile Pârvan şi titlul ***Începuturile vieţii romane la gurile Dunării***. Titlul sugerează că textul ar putea fi de specialitate şi că aparţine unei sfere ştiinţifice (sensul sintagmei din titlu, ***începuturile vieţii romane la gurile Dunării***, care sugerează o plasare a unui eveniment istoric – instaurarea vieţii romane în spaţiu – la gurile Dunării – şi în timp – începuturile). E important de remarcat faptul că tema fragmentului citat care se referă la modul de lectură a istoriei indică faptul că avem de-a face cu un text de escortă, un text explicativ.

2. Tipul de discurs (text **nonficţional, justificativ**)

Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). În text sunt folosiţi termeni cu sens denotativ: *istorie, popor, cărţi, viaţă*. Discursul are funcţie predominant referenţială. El formulează argumente referitoare la modul în care poate fi interpretată istoria veche. Din acest punct de vedere fragmentul dat poate fi considerat o „definiţie" a tipurilor de lectură a istoriei: *Învăţaţii care scriu istoria popoarelor sunt de două feluri: unii, care din copilărie şi până la bătrâneţe au trăit tot între cărţi, iar alţii, care au trăit şi viaţa cea de toate zilele, cu luptele, necazurile, urâţeniile şi frumuseţile ei, cunoscând în carne şi oase* oameni vii *de toate felurile*. Următoarele enunţuri au un caracter explicativ. Ele enumeră atributele fiecărui tip de cititor, respectiv cititorul care interpretează istoria numai prin intermediul altor lecturi şi cel care corelează viaţa cu textele citite. Ultimul enunţ este favorabil celui de-al doilea tip de cititor. Considerând fragmentul o „prefaţă" la un model de lectură şi interpretare a istoriei se poate afirma că autorul va citi istoria conform celui de-al doilea model.

3. Sfera de utilizare

Sfera de referinţă a termenilor este cea la intersecţia dintre domeniul strict ştiinţific şi cel literar. Chiar dacă discursul are relevanţă în domeniul *ştiinţelor umaniste,* stilul este tangent la domeniul eseisticii şi al literaturii.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat, respectiv un specialist în domeniul istoriei. Ideea specializării este susţinută de titlul lucrării – ***Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*** şi de temă – modul în care este citită şi interpretată istoria. Receptorul poate fi specializat, nespecializat, sau în curs de specializare (elevi, studenţi).

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informaţia în măsura în care este corectă ştiinţific.

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Funcţia mesajului este de informare concentrată pe un subiect precis: *cum se citeşte şi se interpretează istoria.* Întrebările esenţiale ale mesajului informativ actualizate sunt: *Ce?* (*istoria*), *Când?* (*de la începuturi*), *Pentru cine?* (*pentru specialişi, „învăţaţi"*), *Cum?* (*citirea istoriei numai din cărţi/ corelarea lecturii cu viaţa*).

  Funcţia *educativă* este prezentă în măsura în care textul este folosit în procesul învăţării în orele de istorie sau este folosit de diverşi receptori interesaţi de subiect.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului, prin datele furnizate. Prin tonalitate însă textul tinde către emoţional, graţie figurilor de stil prezente în text şi graţie construcţiei ample a frazei.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: descriere clară, logică, coerentă, obţinută prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat şi prin evitarea termenilor prea specializaţi.
3. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă aflată la graniţa dintre subiectiv şi obiectiv, după cum indică şi fragmentul citat în care discursul este construit pe două moduri posibile de lectură.
4. *Accesibilitate:* limbajul poate fi înţeles de specialişti, dar şi de elevi/ studenţi familiarizaţi cu terminologia, sau oricare alt cititor cu o minimă specializare (*sate, oraşe, ţări, biserici, învăţaţi*).
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu (*istorie, popoare, răspunsuri*).
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *istorie, popoare, biserici, oraşe, sate, război.*	Substantive abstracte: nu sunt semnificative, tocmai fiindcă textul este mai apropiat de eseistic.	În text sunt fraze ample, explicative; sunt multe propoziţii atributive.	Predomină enumeraţia folosită pentru a persuada: *privim tainica întreţesere a patimilor şi gândurilor omeneşti, singuratice, cu luptele, necazurile, urâţeniile şi frumuseţile.* Există însă şi epitete: *vălmăşugul istoriei popoarelor, răspunsuri limpezi,* menite să dea claritate

Scanned with OKEN Scanner

			opiniei, repetiții: *fără frică și fără îndoire de sine, pricinile și urmările*, cu funcție de accentuare.
Monosemantism (în cazul dat nu există termeni monosemantici pentru că textul se situează la granița dintre stilul științific și eseistică)			
Neologisme: *străin, ciocnire, minte.*			

Notă! Prezența figurilor de stil plasează textul la granița dintre științific și eseistic.

Exercițiul 2.

Analiza și interpretarea unui text literar presupun, înainte de toate, lectura acelui text; să spunem din capul locului că o singură lectură a textului de analizat nu este suficientă. În afară de aceasta, lectura pentru propria delectare, pentru simpla plăcere de a citi, lectură în general neorientată, avându-se pe sine ca scop, diferă de acea lectură care precedă scrierea unui comentariu. Este bine să notăm observațiile pe care le facem în timpul lecturii preliminare, pentru că acestea vor servi în redactarea textului final. La o lectură preliminară, putem circumscrie genul literar căruia îi aparține textul, tipul de discurs care predomină (dialog, monolog, narațiune etc.), tonalitatea de bază a textului (tragică, ironică, comică, patetică, lirică etc.), motivele și temele dominante. Informațiile literare sau culturale incomplete vor fi lămurite pe măsură ce parcurgem textul: un bun comentariu presupune înțelegerea prealabilă din punct de vedere lingvistic și general cultural a ceea ce citim. Este preferabil ca încă din această fază să notăm tot ceea ce ne frapează, chiar dacă pe moment observațiile nu par să aibă vreo legătură cu subiectul lucrării. Dacă primul contact cu textul sugerează vreo ipoteză de interpretare, aceasta trebuie notată.

(Gabriela Duda, ***Analiza textului literar***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform efectului mesajului**
  Acord
  Identificare
  Internalizare
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  Informare (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*)
  Publicitate
  Divertisment
  Educativ
  Estetic
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului** (*emoţional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Sens unic* (operă închisă)

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate	Substantive abstracte	Fraze coordonare/ subordonare	Fără digresiuni şi figuri de stil
Monosemantism	Pluralul autorului		
Neologisme			

Aplicaţia 5.

1834, iunie 23: În casele părinteşti de la Curtea-Veche, se naşte, la Bucureşti, Alexandru I. Odobescu.

Balzac (1799-1850) publică romanul ***Moş Goriot***.

1838, apare la Bucureşti prima culegere din scrierile originale ale lui Grigore Alexandrescu, ***Elegii şi fabule***.

Victor Hugo (1802-1885) publică ***Ruy Blas***.

1839, iunie 10, se naşte, la Humuleşti, Ion Creangă.

1844: Odobescu devine elev al Colegiului „Sf. Sava" din Bucureşti, reuşind excelent la examen în faţa lui Petrache Poenaru.

1845, Kogălniceanu începe, la Iaşi, publicarea celor trei volume ale ***Letopiseţelor Ţării Moldovei***.

1848, ianuarie 18, se naşte, la Şiria (Arad), Ioan Slavici (m. 1925).

1850, noiembrie: Odobescu pleacă la Paris pentru desăvârşirea studiilor şi devine elevul lui Alfred Dumesnil, ginerele lui Jules Michelet.

Ianuarie 15, se naşte, la Botoşani, Mihai Eminescu.

1851, martie 17: Odobescu prezintă, la Paris, în cadrul Cercului românilor, conferinţa ***Viitorul artelor în România***.

Scanned with OKEN Scanner

Mai, în primul număr al revistei ***Junimea română****, ce apare la Paris, publică, nesemnat, articolul* ***Muncitorul român****.*
1852, august 3: Însoţindu-l pe tatăl său, pleacă într-un voiaj la Londra.
Ianuarie 30, se naşte, la Haimanale (Ploieşti), I.L. Caragiale (m. 1912). [...]
(Constantin Cubleşan, ***Tabel cronologic***,
în volumul ***Alexandru Odobescu, Scene istorice***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului este numit autorul Constantin Cubleşan; tipul de text: ***Tabel cronologic***; apartenenţa: în volumul ***Alexandru Odobescu, Scene istorice***). Tabelul cronologic este un text de escortă care furnizează date de istorie literară, dar şi date din istoria privată a unei personalităţi (aici este vorba despre un scriitor).

2. **Tipul de discurs** (text **nonficţional, informativ**)

   Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor, respectiv, domeniul istoriei literare (*publică, se naşte*), dar şi date exacte (*1834, iunie 23, 1844* etc.).

   Discursul are funcţie predominant referenţială. El transmite informaţii ştiinţifice pe baza unui text descriptiv (tabel cronologic). Fragmentul citat are două părţi: una care se referă strict la autor şi alta care include viaţa autorului într-un context social şi cultural; contextul socio-cultural face referire atât la spaţiul românesc, cât şi la spaţiul francez. Opţiunea pentru acest spaţiu este justificată de influenţele culturale care domină epoca. Din punct de vedere formal, informaţiile sunt uşor de identificat, fiindcă sunt scrise cu caractere mai mici.

3. **Sfera de utilizare**

   Sfera de referinţă a termenilor este cea ştiinţifică: discursul are relevanţă în domeniul istoriei literare şi culturale. Relevanţa discursului reiese din structura informativă a fragmentului citat (biografia culturală a unui autor în contextul socio-cultural al epocii).

4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

  Emiţătorul este specializat, fapt care reiese din titlul lucrări, dar şi din conţinutul propriu-zis al textului citat. Receptorul se presupune că este şi el specializat, nespecializat sau în curs de specializare (elevi, studenţi).

- **Conform efectului mesajului**

  Mesajul vizează *acordul* cu informaţia, în măsura în care este corectă ştiinţific şi în măsura în care sunt aduse date verificabile. Credibilitatea este generată de tehnica dispunerii datelor şi de corelaţiile făcute în contextul socio-cultural. O altă sursă de credibilitate este cea a tipului de emiţător (specialist în domeniu).

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Funcţia mesajului este de *informare*, concentrată pe un subiect precis. În acest context, întrebările esenţiale ale mesajului informativ actualizate sunt: *Ce?* (biografia lui Alexandru Odobescu), *De ce?* (fiindcă este util celor interesaţi de cultivarea şi studierea literaturii), *Cum?* (prin folosirea unor date exacte din biografie).

  Textul are funcţie *educativă* în măsura în care lucrarea va fi folosită de publicul-ţintă numit şi în procesul învăţării în orele de literatură română.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului, prin datele furnizate şi prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului ştiinţific.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a ideilor; ea se obţine prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat, dar şi prin folosirea termenilor de specialitate.
3. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă reală şi demonstrabilă ştiinţific, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului, structura, funcţionalitatea şi publicul-ţintă ale dicţionarului.
4. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil specialiştilor, dar şi elevilor/ studenţilor familiarizaţi cu terminologia, sau oricărui alt cititor nespecializat (*se naşte, revistă, studii*).
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu (*iunie, elev, conferinţă*).
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: sunt doar cei referitori la biografie: *se naşte, pleacă, prezintă.*	Substantive abstracte (nu există aici)	Textul are trei propoziţii afirmative, principale, independente.	Nu există figuri de stil.
Monosemantism, există mulţi termeni monosemantici datorită specificului textului – *Tabel cronologic: Bucureşti, Alexandru I. Odobescu, Balzac, Grigore Alexandrescu.*	Pluralul autorului (nu există aici)		

Notă! Termenii de specialitate fixează textul în stilul ştiinţific, specialitatea *istorie literară.*

Scanned with OKEN Scanner

Aplicația 6.

Ideea unui ***Dicționar esențial*** *datează din 1995, anul apariției primului volum din* ***Dicționarul scriitorilor români****, reluat după 1989. Atunci, coordonatorii, visând încheierea cât mai grabnică a proiectului realizat împreună cu Fundația Culturală Română, și-au propus realizarea unei sinteze informative și critice care să cuprindă într-un singur tom valorile sigure și cele active ale literaturii române.* [...] ***Dicționarul esențial*** *nu repetă și nu concurează în nici un fel* ***Dicționarul scriitorilor români****. Ambele răspund, împreună cu alte lucrări de lexicografie literară apărute sau aflate în diferite faze de pregătire, nevoii de noutate și diversitate a culturii române. Primul oferă o selecție de numai 332 de autori, al doilea va cuprinde, în final, aproximativ 2000; cel dintâi înregistrează informația la zi (31 decembrie 1999), celălalt, prin forța împrejurărilor, până în 1989 (diferență exact de un deceniu); unul răspunde nevoilor imediate de informare și cunoaștere, altul, prin amploare, exigențelor, formulate în 1982, de reprezentare în integralitatea ei a literaturii române.*

[...] *Opțiunile noastre s-ar putea să nu întrunească majoritatea sufragiilor. Dar între un început mai puțin desăvârșit și între, vorba poetului, o absență de zile mari, l-am preferat, evident, pe cel dintâi.* ***Dicționarul esențial*** *a fost gândit și va rămâne, sperăm, o carte vie, deschisă oricând sugestiilor și perfectibilă în timp de la o ediție la alta.*

(***Prefață*** la ***Dicționarul esențial al scriitorilor români***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului este numit titlul lucrării ***Prefață***, precum și textul pe care îl explică: ***Dicționarul esențial al scriitorilor români***. Sintagma din fața titlului, ***Prefață***, indică tipul de text – text de escortă care însoțește un alt text mai mare, o lucrare, și are funcția de prezentare și de indicare parțială a modului de receptare a textului care urmează. Titlul sugerează că textul este strict de specialitate (*esențial*) și că aparține unei sfere limitate (scriitorii români). Un alt aspect sugerat de titlu este că rezumă conținutul lucrării. În acest sens el poate fi citit ca un metatext, un mijloc de identificare a unei lucrări. Tema este prezentarea dicționarului din punct de vedere al sferei de utilizare, al structurii și al funcționalității.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional**, **descriptiv**)

   Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt folosiți termeni cu sens denotativ: *dicționar, scriitor, esențial, opțiune*. Terminologia utilizată are sens denotativ, respectiv cu aplicație în istoria și critica literară: *literatură, poet, scriitor, autori*.

   Discursul are funcție predominant referențială. El transmite informații științifice pe baza unui text descriptiv (text de escortă care explică un alt text). Structural, fragmentul de text selectat este construit pe

Scanned with OKEN Scanner

principiul paralelismului. Cele două elemente puse în paralel sunt: ***Dicționarul scriitorilor români*** și ***Dicționarul esențial al scriitorilor români***. Criteriile luate în discuție sunt: *numărul scriitorilor analizați, textele discutate.* Diferențele dintre cele două lucrări rezidă în criteriul cronologic abordat: *Primul oferă o selecție de numai 332 de autori, al doilea va cuprinde, în final, aproximativ 2000; cel dintâi înregistrează informația la zi (31 decembrie 1999), celălalt, prin forța împrejurărilor, până în 1989 (diferență exact de un deceniu)* și criteriul selecției: *unul răspunde nevoilor imediate de informare și cunoaștere, altul, prin amploare, exigențelor, formulate în 1982, de reprezentare în integralitatea ei a literaturii române.* Asemănarea este dată de criteriul utilității: *Ambele răspund, împreună cu alte lucrări de lexicografie literară apărute sau aflate în diferite faze de pregătire, nevoii de noutate și diversitate a culturii române.*

3. Sfera de utilizare

Sfera de referință a termenilor este cea științifică: discursul are relevanță în domeniul *lingvistic.* Ca text de escortă, ***Prefață*** funcționează și ca discurs explicativ. El orientează cititorul virtual în privința conținutului lucrării.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat, respectiv, un specialist în domeniul lingvistic. Ideea specializării este susținută de titlul lucrării – ***Dicționarul esențial al scriitorilor români*** și de temă –prezentarea dicționarului din punct de vedere al sferei de utilizare, al structurii și al funcționalității. Receptorul se presupune că este și el specializat sau în curs de specializare, deși nu este numit în text în mod direct.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația în măsura în care este corectă științific.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de informare concentrată pe un subiect precis: *conținutul dicționarului,* de aceea întrebările esențiale ale mesajului informativ actualizate sunt: *Ce?* (cuprinsul dicționarului), *De ce?* (nevoile imediate ale lexicografiei literare).

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este neutru din punctul de vedere al implicării afective a autorului, prin datele furnizate și prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului științific.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical și lexical, textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a ideilor; ea se obține prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat și prin evitarea termenilor prea specializați.

Scanned with OKEN Scanner

3. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la probleme reale, și anume utilitatea și utilizarea dicționarului, demonstrabilă științific, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului.
4. *Accesibilitate*: limbajul este înțeles de specialiști, dar și de elevi/ studenți, familiarizați cu terminologia, sau orice alt cititor cu o minimă specializare (*poet, scriitor, lexicografie*).
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu (*literatură, dicționar*).
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor: *comparația dintre două dicționare.*

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *dar, coordonator, lexicografie literară.*	Substantive abstracte: *lexicografie, faze, sinteză.*	În text sunt fraze destul de ample, propoziții principale și secundare, propoziții aflate în relație de coordonare și subordonare.	Nu există figuri de stil.
Neologisme: *lexicografie, opțiune, aproximativ.*			

Exercițiul 3.

Clasic. 5. *Clasicul este echilibrat, tinde la anihilarea agitației și antagonismelor, are vocația „compromisului", a integrării contradicțiilor. Realizarea clasică se ridică în orice împrejurare pe un fond de opoziție interioară, dualitate sau duplicitate. Ori de câte ori surprindem tendința împăcării extremelor, armonizării excesele, înlocuirii divergențelor, prin formule „tranzacționale", spre o linie mediană, în jurul căreia polaritatea aspiră să devină identitate, am avea de-a face cu un impuls specific „clasic", în timp ce „romanticul" tinde să reintroducă dezechilibrul, dezordinea, lipsa de măsură.*

(Adrian Marino, ***Dicționar de idei literare, I***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**

Acord
Identificare
Internalizare

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform funcției mesajului (scop)**
  Informare (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*)
  Publicitate
  Divertisment
  Educativ
  Estetic
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului** (*emoțional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Sens unic* (operă închisă)

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate, neologisme	Substantive abstracte	Fraze ample. Raporturi de coordonare și de subordonare	Fără digresiuni și figuri de stil
Monosemantism			

Exercițiul 4.

Dicționarul explicativ al limbii române *se adresează tuturor celor care, folosind în mod curent limba română, au nevoie de informații și lămuriri în legătură cu vocabularul românesc actual. Conceput ca un cuprinzător repertoriu lexical,* ***Dicționarul*** *înregistrează și explică foarte multe cuvinte, sensuri și unități frazeologice noi, ivite în uzul limbii române cu deosebire în ultimele decenii. În acest dicționar intră și cuvinte populare, regionale, arhaisme etc. care apar în operele clasice ale literaturii române. Definirea și explicarea cuvintelor, ca și distribuirea sensurilor, respectă principiile introduse în lexicografia românească de Institutul de Lingvistică. În acest cadru devenit tradițional, și-au găsit locul potrivit toate noutățile de interpretare destinate îmbunătățirii descrierii cuvintelor. Ca și în dicționarele anterioare elaborate de Institutul de Lingvistică, și în cel de față au fost incluse locuțiuni și expresii, ori de câte ori prezența lor în cursul tratării unui cuvânt se impunea cu necesitate. Pentru a respecta tradiția din lexicografia națională,* ***Dicționarul*** *indică și originea cuvintelor înregistrate, deși nu este un dicționar etimologic propriu-zis.*

(***Prefață*** la ***Dicționarul explicativ al limbii române***, Editura Academiei)

Scanned with OKEN Scanner

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  - *Acord*
  - *Identificare*
  - *Internalizare*
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  - *Informare* (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?)*
  - *Publicitate*
  - *Divertisment*
  - *Educativ*
  - *Estetic*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului** (*emoţional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Claritate*
3. *Obiectivitate*
4. *Accesibilitate*
5. *Proprietatea termenilor*
6. *Sens unic* (operă închisă)

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	**Morfologice**	**Sintactice**	**Stilistice**
Terminologie de specialitate, neologisme	Substantive abstracte	Fraze ample. Raporturi de coordonare şi de subordonare	Fără digresiuni şi figuri de stil
Monosemantism	Pluralul autorului		

Aplicaţia 7.

Sunt acum aproape douăzeci de ani de când d-l Alexandru Lapedatu a expus, într-o comunicare la Academie, „cum s-a alcătuit tradiţia naţională despre originile Ţării Româneşti". D-sa, analizând cu o deosebită pătrundere formele acestei tradiţii, a putut stabili un îndoit proces de confuzie între povestire şi realitate: de o parte un „Negru-Vodă" al datinei populare, învingător al tătarilor şi soţ al Doamnei catolice Marghita, pe care împrejurările istorice îl identifică cu Basarab din Câmpulung, cel dintâi voievod al Ţării

Scanned with OKEN Scanner

Românești, a cărui amintire au păstrat-o documentele contimporane; de altă parte, forma literară: „o invenție pur cărturărească, întemeiată pe vagi cunoștințe istorice și pe anumite noțiuni politice ale timpului când a fost alcătuită", privește, după cum crezuse și Onciul, pe Radu, voievodul ctitor de mănăstiri din ultimul sfert de veac al XIV-lea. Cu drept cuvânt, tot acestui domnitor îi atribuia d-l Lapedatu și mormântul din secolul al XIV-lea descoperit în Biserica Domnească din Curtea de Argeș.

Substituirea lui Radu-Vodă de la Argeș cu Negru-Vodă de la Câmpulung s-a făcut deci pe cale literară. Este o constatare care întărește părerea istoricilor noștri că „descălecatul" aparține legendei și tălmăcirii ei cărturărești, pe când realitatea istorică e alta. Din acest punct de vedere, studiul amintit, care aduce desigur noi lămuriri problemei originilor principatului muntean, nu se depărtează însă de linia generală pe care a urmat-o, în ultimele decenii, istoriografia noastră prin reprezentanții ei cei mai autorizați. Înainte de a încerca totuși o nouă examinare a acestei vechi probleme, nu e de prisos a aminti pe scurt părerile istoricilor noștri.

(Gheorghe I. Brătianu, ***Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului este numit autorul – Gheorghe I. Brătianu și titlul lucrării – ***Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești***. Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparține unui text din sfera științifică, specialitatea istorie.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional**, **explicativ**)

   Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt folosiți termenii cu sens denotativ: *principat, istoric, deceniu*. Terminologia utilizată are sens denotativ, respectiv, cu aplicație în domeniul istoriei: *principat, voievod, originile Țării Românești, tradiția națională*.

   Discursul are funcție predominant referențială. El transmite informații științifice pe baza unui text explicativ (text care explică o confuzie de natură istorică). Structural, textul cuprinde trei subsecvențe: (opiniile unui cercetător în domeniul istoriei, confuzia dintre doi domnitori, motivarea confuziei) organizate într-o manieră argumentativă. Primul enunț stabilește contextul: *Sunt acum aproape douăzeci de ani de când d-l Alexandru Lepădatu a expus, într-o comunicare la Academie, „cum s-a alcătuit tradiția națională despre originile Țării Românești"*. Urmează ipoteza de lucru care corespunde opiniei autorului fragmentului citat: *D-sa,... a putut stabili un îndoit proces de confuzie între povestire și realitate*. Pentru a-și susține ipoteza, autorul recurge la argumente ierarhizate: în situația dată secvența se înscrie în seria unor motivări a

Scanned with OKEN Scanner

confuziei *de o parte* (conector pentru ierarhizarea argumentelor) *un „Negru-Vodă" al datinei populare, învingător al tătarilor şi soţ al Doamnei catolice Marghita, pe care împrejurările istorice îl identifică cu Basarab din Câmpulung, cel dintâi voievod al Ţării Româneşti, a cărui amintire au păstrat-o documentele contimporane; de altă parte,* (conector pentru ierarhizarea argumentelor) *forma literară: „o invenţie pur cărturărească, întemeiată pe vagi cunoştinţe istorice şi pe anumite noţiuni politice ale timpului când a fost alcătuită", priveşte, după cum crezuse şi Onciul, pe Radu, voievodul ctitor de mănăstiri din ultimul sfert de veac al XIV-lea.* Concluzia este formulată nuanţat pe două paliere, cel al deducţiei – *Cu drept cuvânt* (conector pentru consecinţă, deducţie, corolar), *tot acestui domnitor îi atribuia d-l Lepădatu şi mormântul din secolul al XIV-lea descoperit în Biserica Domnească din Curtea de Argeş* – şi cel al motivaţiei – *Substituirea lui Radu-Vodă de la Argeş cu Negru-Vodă de la Câmpulung s-a făcut deci* (conector pentru cauză/ efect, motivaţie, explicaţie) *pe cale literară. Este o constatare care întăreşte părerea istoricilor noştri că „descălecatul" aparţine legendei şi tălmăcirii ei cărturăreşti, pe când realitatea istorică e alta. Din acest punct de vedere,* (conector pentru consecinţă, deducţie, corolar) *studiul amintit, care aduce desigur noi lămuriri problemei originilor principatului muntean.*

3. Sfera de utilizare

Sfera de referinţă a termenilor este cea ştiinţifică: discursul are relevanţă în *domeniul istoriei.*

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat, respectiv, un specialist în domeniul istoric. Ideea specializării este susţinută de titlul lucrării – ***Tradiţia istorică despre întemeierea statelor româneşti*** şi de temă: motivarea unei confuzii în domeniul întemeierii Ţării Româneşti. Receptorul poate fi specializat sau nespecializat. Textul în sine nu fixează un grup-ţintă anume.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informaţia în măsura în care este corectă ştiinţific şi în măsura în care sunt aduse argumente credibile.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Funcţia mesajului este de *informare* centrată pe un subiect precis: *confuzia.* În acest context, întrebările esenţiale ale mesajului informativ actualizate sunt: *Ce?* (confuzia), *Cui?* (întemeierii Ţării Româneşti).

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Mesajul este neutru din punctul de vedere al implicării afective a autorului. Mesajul este *neutru* prin datele furnizate şi prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului ştiinţific.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical textul este corect alcătuit.

Scanned with OKEN Scanner

2. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală: utilitatea dicționarului, demonstrabilă științific, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil specialiștilor, dar și elevilor/ studenților familiarizați cu terminologia, sau oricărui alt cititor cu o minimă specializare (*tradiția națională, datinei, domnitor*).
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu: (*substituirea, constatare, realitatea*).
5. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor.

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *tradiția națională, datinei, voievod, domnitor.*	Substantive abstracte: *realitatea, constatare, substituirea.*	În text sunt fraze scurte, propoziții principale și secundare, propoziții aflate în relație de coordonare și subordonare.	Nu există figuri de stil.
Monosemantism: *Radu-Vodă, Argeș, Negru-Vodă.*	Pluralul autorului (aici nu există)		
Neologisme: *substituirea, constatare, realitatea.*			

Notă! Numărul mare de termeni de specialitate indică faptul că textul aparține stilului științific, domeniul istoric.

Exercițiul 5.

E un fenomen cunoscut și universal: discursul publicitar contribuie la îmbogățirea inventarului de expresii și locuțiuni al limbajului colocvial. Publicitatea beneficiază de difuzare maximă, dar e dezavantajată de efemeritate: cele mai multe dintre mesajele sale, intens transmise într-un anumit moment, sunt apoi uitate. Sintagmele tipice reclamelor pătrund totuși în alte tipuri de texte, mai ales în limbajul tinerilor. Prelucrări inconștiente apar în chip de clișee în eseuri, comentarii, răspunsuri la examene: textul „oferă un plus de...", autorul „alungă monotonia...". Mai interesante sunt preluările conștiente: discursul publicitar devine o sursă de intertextualitate și de productivitate familiar-argotică. Cel puțin trei formule publicitare de succes au intrat în limbajul colocvial în ultimii ani: „Și marmota învelea ciocolata în staniol", „A înnebunit lupul" și „Gogule, probleme?". Prima a devenit un mijloc de exprimare a neîncrederii în spusele interlocutorului. Succesul ei este incontestabil, mai ales în limbajul tinerilor. Are sute de atestări în Internet, unde se găsesc chiar comentarii asupra uzului: „reclama asta a introdus un nou mod de a-ți

Scanned with OKEN Scanner

*manifesta neîncrederea, în limbajul urban «trendy». Adică am văzut pe cineva manifestându-şi neîncrederea în spusele partenerului de conversaţie prin replici din reclama Milka: «sigur că da, şi marmota învelea ciocolata în staniol»" (*FanClub Forum*); „dacă zice cineva aberaţii, i se mai zice: «da, da... şi marmota învelea ciocolata în staniol»" (*utilizatori.ro*). Replica se grefează pe tipare deja existente: exclamaţii familiare (*ei, aşi, sanchi!, aiurea!*) şi expresii argotice (*las-o jos că măcănel*).*

(Rodica Zafiu, ***Şi marmota...?***, în revista ***România literară***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  - *Acord*
  - *Identificare*
  - *Internalizare*
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  - *Informare* (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*)
  - *Publicitate*
  - *Divertisment*
  - *Educativ*
  - *Estetic*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului** (*emoţional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Claritate*
3. *Obiectivitate*
4. *Accesibilitate*
5. *Proprietatea termenilor*
6. *Sens unic* (operă închisă)

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate, Neologisme.	Substantive abstracte	Fraze ample. Raporturi de coordonare şi subordonare	Fără digresiuni şi figuri de stil.
Monosemantism	Pluralul autorului		

Scanned with OKEN Scanner

Aplicația 8

Putem atunci conchide: mai întâi că universul fotografic este produs în cursul unui joc de combinații, este programat și semnifică programul. În al doilea rând, jocul merge automat, de la sine, și nu ascultă de nici o strategie internațională. În al treilea rând, universul fotografic se compune din fotografii clare și distincte care, fiecare pentru sine, semnifică un punct al programului. În al patrulea rând, fiecare fotografie izolată este – ca tablou – un model magic pentru comportamentul privitorului ei. Rezumând: universul fotografic este un mijloc de a programa societatea cu o necesitate de fier, însă, în fiecare caz izolat, întâmplător (prin urmare: automat), în favoarea unui comportament magic, de feedback, printr-un joc de combinații, în aruncări, piese și funcționări.

(Vilém Flusser, ***Pentru o filosofie a fotografiei***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului se precizează autorul și titlul lucrării: Vilém Flusser, ***Pentru o filosofie a fotografiei***. Titlul sugerează că textul este la granița dintre specializare – fotografia – și eseistică – filosofia fotografiei. Tema este rolul universului fotografic.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional**, **argumentativ**)

   Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor): *fotografie, strategie, internațională, program.* Discursul are funcție predominant referențială. El transmite informații științifice pe baza unui text argumentativ. Fragmentul citat cuprinde concluzia unei argumentări, fapt evidențiat de conectorul conclusiv de la începutul enunțului: *Putem atunci conchide.* Concluzia este structurată în două subsecvențe: prima ierarhizează argumentele folosind un set de conectori tipici ierarhizării: *mai întâi, în al doilea rând, în al treilea rând, în al patrulea rând;* mai întâi *universul fotografic este produs în cursul unui joc de combinații, este programat și semnifică programul.* În al doilea rând, *jocul merge automat,...* În al treilea rând, *universul fotografic se compune din fotografii clare și distincte care, fiecare pentru sine, semnifică un punct al programului.* În al patrulea rând, *fiecare fotografie izolată este – ca tablou – un model magic pentru comportamentul privitorului ei.*; a doua subsecvență revine asupa concluziei restrângând argumentele: *rezumând: universul fotografic este un mijloc de a programa societatea.*

3. **Sfera de utilizare**

   Discursul este relevant pentru *stilul științific*, domeniul istoria mentalităților, fapt indicat de structurarea enunțurilor (discurs științific centrat pe dezvoltarea unei teme: *universul fotografic*) și de sensul denotativ al termenilor care aparțin vocabularului fundamental, al termenilor folosiți (*joc, combinații, privitor, fotografie*).

Scanned with OKEN Scanner

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

  Emiţătorul pare specializat. Ideea rezultă din titlul lucrării ***Pentru o filosofie a fotografiei***. Receptorul poate fi specializat şi/ sau nespecializat. Specificul unor texte de acest gen este că se adresează unui public foarte larg, care nu trebuie să fie neapărat specializat.

- **Conform efectului mesajului**

  Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informaţia în măsura în care este corectă ştiinţific.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Funcţia mesajului este de *informare,* concentrată pe un subiect precis: rolul universului fotografic. În acest context întrebările esenţiale ale mesajului informativ actualizate aici sunt: *Ce?* (universul fotografic), *Cum?* (ca tablou al unui mod de a vedea realitatea).

  Mesajul are şi funcţie *educativă*: în măsura în care textul este folosit în procesul învăţării, dar şi în măsura în care un receptor nespecializat doreşte să cunoască problema.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului, prin datele furnizate şi prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului ştiinţific. Folosirea persoanei I pl. din primul enunţ nu afectează neutralitatea, el este folosit ca plural al autorului.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: descrierea clară, logică, coerentă; ea se obţine prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat şi prin evitarea termenilor prea specializaţi.
3. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă demonstrată ştiinţific.
4. *Accesibilitate*: limbajul este uşor de înţeles atât de specialişti, cât şi de nespecialişti (*fotografie, univers, joc*) informaţiile sunt concise, pentru că lexicul aparţine masei vocabularului.
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu.
6. *Sens unic* (operă închisă): Receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate (termenii de specialitate sunt puţini, fiindcă aici	Conectori care ierarhizează: *mai întâi, în al doilea rând, în al treilea rând,*	Textul conţine propoziţii principale, enunţiative, dezvoltate şi propoziţii subordonate, cu rol	Nu există digresiuni şi figuri de stil.

Scanned with OKEN Scanner

accentul cade pe rolul fotografiei, nu pe tehnica de lucru): *fotografie, univers fotografic.*	*în al patrulea rând.*	explicativ; predomină subordonatele completive.	
Neologisme: *societate, magic, feedback.*			
Monosemantism	Pluralul autorului: *Putem atunci conchide.*		

Notă! În text sunt foarte puțini termeni de specialitate. Textul descrie un obicei și se adresează unui public eterogen.

Aplicația 9.

Unul din obiectivele acestei cărți este să-i facă pe oameni să accepte că lectura interpretărilor poate fi mai interesantă. Interpretările nu sunt cu nimic mai prejos de celelalte genuri de lectură.

Se crede îndeobște că există două feluri de scris: unul care este „creație", și care constă în născocirea unor personaje, a unor întâmplări, a unor idei, în suscitarea emoțiilor unor personaje și descărcarea lor; al doilea, care este un scris „despre" celălalt fel de scris, și care constă în esență în datul cu părerea.

Aș îndrăzni să sugerez că există de fapt trei feluri de a scrie: a relata experiențe, a construi ficțiuni și a interpreta sau a tălmăci faptele și scrierile altora. Toate aceste moduri de expresie se întâlnesc în toate tipurile de texte. Romanul interpretează acțiunile și spusele unor personaje, care sunt ficțiuni. În știință relatăm experiențe, construim ficțiuni atunci când propunem o anumită viziune asupra lumii și interpretăm articolele înaintașilor. Și în Biblie se găsesc toate cele trei moduri. Dar, fără a da naștere neapărat la genuri literare (cine are nevoie de ele?), s-a creat o cultură a relatării, în știință, o cultură a ficțiunii, în artă. Există, în ciuda relativei eclipse actuale, și o cultură – milenară – a interpretării.

(Ioan Pânzaru, ***Practici ale interpretării de texte***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului se precizează autorul și titlul lucrării: Ioan Pânzaru ***Practici ale interpretării de texte***. Titlul sugerează că textul este unul de specialitate cu rol injonctiv părând o formulă rezumativă a textului. El comunică chiar tema: „rețetele" interpretării unui text bun.

Scanned with OKEN Scanner

2. Tipul de discurs (text **nonficțional, argumentativ**)

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor): *interpretare, texte, relatare.* Discursul are funcție predominant referențială.

Fragmentul are trei subsecvențe:

Prima este o motivare a discursului:

Unul din obiectivele acestei cărți este să-i facă pe oameni să accepte că lectura interpretărilor poate fi mai interesantă. Interpretările nu sunt cu nimic mai prejos de celelalte genuri de lectură.

A doua fixează contextul cultural dat:

Se crede îndeobște că există două feluri de scris: unul care este „creație", și care constă în născocirea unor personaje, a unor întâmplări, a unor idei, în suscitarea emoțiilor unor personaje și descărcarea lor; al doilea, care este un scris „despre" celălalt fel de scris, și care constă în esență în datul cu părerea.

A treia secvență dezvoltă un discurs argumentativ conform structurii acestuia. Ipoteză: *Aș îndrăzni să sugerez că există de fapt trei feluri de a scrie: a relata experiențe, a construi ficțiuni și a interpreta sau a tălmăci faptele și scrierile altora.*

Argument: *Toate aceste moduri de expresie se întâlnesc în toate tipurile de texte.* Exemplificare: 1. *Romanul interpretează acțiunile și spusele unor personaje, care sunt ficțiuni.* 2. *În știință relatăm experiențe, construim ficțiuni atunci când propunem o anumită viziune asupra lumii și interpretăm articolele înaintașilor.* 3. *Și în Biblie se găsesc toate cele trei moduri.* Concluzie: *s-a creat o cultură a relatării, în știință, o cultură a ficțiunii, în artă. Există, în ciuda relativei eclipse actuale, și o cultură – milenară – a interpretării.*

3. Sfera de utilizare

Discursul este relevant pentru *stilul științific,* domeniul lingvistic (practica interpretării textului), centrat pe dezvoltarea unei teme (*cum se scrie un text*); sensul denotativ al termenilor folosiți (*autor, cititor, text, comunicare*).

4. Elementele situației de comunicare ERM

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat, respectiv, un critic. Ideea specializării este susținută de tipul de discurs, de titlul lucrării: ***Cum se scrie un text***. Receptorul poate fi specializat (un lingvist, un critic literar) și/ sau nespecializat (elevi, profesori). Textul se axează pe relația dintre *emițător* (un autor de texte) și *receptor* (un cititor al textelor produse). Fragmentul citat studiază relația de comunicare, care se stabilește între emițător și receptor (autor/ cititor) și care se bazează pe transparența sensului. Emițătorul trebuie să construiască acel mesaj, despre care știe că are nevoie receptorul. Autorul scrie un text despre practica producerii textelor, fiindcă se adresează unor receptori presupuși neinițiați în temă.

Scanned with OKEN Scanner

La rândul lor, receptorii, în cazul în care vor scrie un text, vor aplica criteriul nivelului de aşteptare propus de autor.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informaţia, în măsura în care este corectă ştiinţific şi în măsura în care sunt aduse argumente credibile. Corectitudinea ştiinţifică porneşte de la experienţa autorului, experienţă creditabilă implicit, fiindcă aparţine experienţei comune: *este ştiut faptul.* Acordul trebuie să vină din partea receptorului specializat.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Funcţia mesajului este *de informare,* concentrată pe un subiect precis: *regulile scrierii unui text.* În acest context întrebările esenţiale ale mesajului injonctiv actualizate aici sunt: *Cum?* (pentru a comunica idei unui public eterogen), *Cine?* (cei care vor să scrie un text), *De ce?* (pentru a comunica, pentru a satisface nivelul de aşteptare a unui cititor virtual).

Mesajul are şi funcţie *educativă:* în măsura în care textul este folosit în procesul învăţării în orele de redactare dar şi în măsura în care un receptor nespecializat doreşte să se informeze.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului. Neutralitatea rezultă tot din specificul textului, *lucrare ştiinţifică.*

Mesajul este *neutru* prin datele furnizate şi prin tonalitate.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a ideilor; ea se obţine prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat şi prin evitarea termenilor prea specializaţi.
3. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă reală, de natură pragmatică, demonstrabilă ştiinţific şi anume modalitatea de elaborare a unui text.
4. *Accesibilitate*: limbajul este înţeles de specialişti şi de nespecialişti (*text, public, cititor, autor*), informaţiile sunt concise, lexicul aparţine masei vocabularului.
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu: *realitate, text, cititor, a citi.*
6. *Sens unic* (operă închisă): Receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *autor, cititor, text, public.*	Substantive abstracte: *realitate.*	Textul conţine propoziţii principale, enunţiative, dezvoltate şi propoziţii subordonate.	Nu există digresiuni şi figuri de stil.

Scanned with OKEN Scanner

Neologisme: *eterogen, individualitate, realitate.*	Pluralul autorului: *trebuie să avem în minte, nu scriem.*		
Monosemantism			

Exerciţiul 6.

Constituie o realitate evidentă astăzi ampla expansiune a frumosului în aproape toate sferele vieţii umane. Pretutindeni intervine problema unui plus de frumuseţe care trebuie instaurat. Pretutindeni intervine problema formelor capabile ca, dincolo de eventuala lor destinaţie practică, să încânte privirea, să apară ca „plăcute". Frumosul [...] prezintă, în aceste ultime decenii ale secolului XX, numeroase implicaţii în sferele economiei şi ale culturii, vizând, deopotrivă, activităţile productive şi cele recreative.

(Gheorghe Achiţei, ***Frumosul dincolo de artă***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  - *Acord*
  - *Identificare*
  - *Internalizare*
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  - *Informare* (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*)
  - *Publicitate*
  - *Divertisment*
  - *Educativ*
  - *Estetic*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului** (*emoţional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Claritate*
3. *Obiectivitate*
4. *Accesibilitate*
5. *Proprietatea termenilor*
6. *Sens unic* (operă închisă)

Scanned with OKEN Scanner

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate, neologisme.	Substantive abstracte	Fraze ample. Raporturi de coordonare şi subordonare	Fără digresiuni şi figuri de stil.
Monosemantism			

Aplicaţia 10.

Dintre scrierile postume ale lui Lucian Blaga, caietul intitulat ***Hronicul şi cântecul vârstelor****, datat 1946, este de un deosebit interes pentru istoricul şi criticul literar. Raportată la biografia propriu-zisă şi cu atât mai mult la diagrama personalităţii scriitorului, la universul copilăriei şi al adolescenţei, la mediul în care şi-a format primele reflexe faţă de natură şi societate, la cercul familiei în care a crescut, la şcolile pe care le-a urmat, la evenimentele istorice cărora le-a fost contemporan (în principal primul război mondial) – această scriere îşi defineşte prin ea însăşi argumentele ce o recomandă tiparului.*

(George Ivaşcu, ***Cuvânt înainte*** la ***Hronicul şi cântecul vârstelor*** de Lucian Blaga)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului este numit titlul lucrării ***Hronicul şi cântecul vârstelor*** de Lucian Blaga. Sintagma din faţa titlului ***Cuvânt înainte*** indică tipul de text: text de escortă care însoţeşte un alt text mai mare (*un caiet* autobiografic al lui Lucian Blaga) şi are funcţia de prezentare şi de indicare parţială a modului de receptare a discursului care urmează. Textul de escortă are un alt autor: George Ivaşcu. Tema fragmentului citat este valoarea documentară *a caietului* pentru specialişti.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficţional**, **descriptiv**)

   Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). În text sunt folosiţi termenii cu sens denotativ: *scrieri, copilărie, război, adolescenţa.*

   Discursul are funcţie predominant referenţială. El transmite informaţii ştiinţifice pe baza unui text descriptiv (text de escortă care explică un alt text). Structural, textul cuprinde două enunţuri dezvoltate: primul enunţ plasează *caietul* în seria operelor postume ale autorului (Lucian Blaga) şi îl identifică prin determinanţi calitativi importanţi pentru un anumit public ţintă: *este de un deosebit interes pentru istoricul şi criticul literar.* Al doilea enunţ argumentează afirmaţia făcută anterior. Interesul criticului literar pentru text şi în măsura în care lectura cărţii va confirma perspectiva criticului George Ivaşcu rezultă din modalitatea

Scanned with OKEN Scanner

de lectură: *raportată la biografia propriu-zisă..., la diagrama personalității scriitorului..., la universul copilăriei și al adolescenței, la mediul în care și-a format primele reflexe față de natură și societate, la cercul familiei,... la școlile pe care le-a urmat, la evenimentele istorice cărora le-a fost contemporan.* Concluzia este că valoarea lucrării o impune tiparului: *această scriere își definește prin ea însăși argumentele ce o recomandă tiparului.*

3. Sfera de utilizare

Sfera de referință a termenilor este cea științifică: discursul are relevanță în *domeniul istoriei literare*. Ca text de escortă ***Cuvântul înainte*** funcționează și ca discurs publicitar. El orientează cititorul virtual în privința conținutului lucrării.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat, respectiv un specialist în domeniul istoriei literare. Ideea specializării este susținută de tipul scrierii, ***Cuvânt înainte***, de temă: valoarea documentară *a caietului* pentru specialiști. Receptorul se presupune că este și el specializat sau în curs de specializare (textul chiar numește receptorii: *istoricul și criticul literar*). Sintagmele *istoricul și criticul literar* individualizează grupul țintă fără să-l transforme într-un receptor exclusiv. Sintagma este menită să anunțe tipul de discurs al textului de escortă la limita dintre specializare pură și informație generală.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația, în măsura în care este corectă științific și în măsura în care sunt aduse argumente credibile. Acordul este indus de enunțul cu valoare de teză: *este de un deosebit interes pentru istoricul și criticul literar*, urmat de argumentație.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare*, având ca subiect: *valoarea cărții.* În acest context, întrebările esențiale ale mesajului informativ actualizate sunt: *Ce?* (cartea scrisă de Lucian Blaga), *De ce?* (are valoare documentară), *Pentru cine?* (pentru criticul și istoricul literar).

În subtext mesajul are și o *funcție persuasivă*, așa cum are orice text de escortă. Funcția persuasivă poate fi identificată din calificativele pe care autorul textului introductiv le face despre carte: *de un deosebit interes.* Formularea citată face ca textul să fie numai parțial neutru, din punctul de vedere al tonalității.

Funcția educativă este prezentă în măsura în care textul este folosit în procesul de învățare în orele de literatură și în măsura în care este folosit de diverși receptori, cu accent pe cei indicați drept public țintă în titlu.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului, prin datele furnizate și prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului științific. O doză de subiectivitate ar putea

Scanned with OKEN Scanner

fi dedusă din construcția frazelor. În acest sens trebuie spus că a doua frază este lungă, cu multe propoziții subordonate atributive-explicative. Fraza este construită printr-o enumerație. Neutralitatea este suspendată în momentul în care autorul își expune opinia despre text: *este de un deosebit interes pentru istoricul și criticul literar.*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical și lexical, textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă, a sentimentelor și a ideilor; ea se obține prin folosirea unor cuvinte, al căror sens este consacrat și prin evitarea termenilor prea specializați.
3. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală, valoarea unei cărți scrise de Lucian Blaga.
4. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil specialiștilor, dar și elevilor/ studenților familiarizați cu terminologia, sau oricărui alt cititor cu o minimă specializare (*postum, copilărie, adolescență, scriere*).
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu (*postum, copilărie, adolescență, scriere*) și figurat (*diagrama personalității*).
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor: *valoarea documentară a scrierii.*

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *istoric literar, critic literar, biografie, caiet.*	Substantive abstracte: *personalitate, reflexe, argumente.*	În text sunt două fraze. A doua frază este amplă, cu multe propoziții subordonate atributive-explicative. Fraza este construită printr-o enumerație.	Enumerația: *la biografia propriu-zisă..., la diagrama personalității scriitorului..., la universul copilăriei și al adolescenței, la mediul în care și-a format primele reflexe față de natură și societate, la cercul familiei,... la școlile pe care le-a urmat, la evenimentele istorice cărora le-a fost contemporan.*
Neologisme: *studiere, confuzie, paradigma.*			

Notă! Justificare științifică, publicitarul rezultă din textul citat. Prezența figurilor de stil duce textul la intersecția dintre nonficțional și ficțional; aceasta este o caracteristică a criticii literare.

Scanned with OKEN Scanner

Exercițiul 7.

Cartea de față, care se adresează tinerilor din ultimele clase de liceu, are o sumă de obiective foarte precise: să indice principalele instrumente de natură lingvistică și retorică a căror mânuire a fost socotită indispensabilă pentru analiza de text, să ofere principalele caracteristici ale unor tipuri de texte literare, să-i arate celui interesat cum se face lectura preliminară, adică acea lectură care precedă scrierea unui comentariu. Toate aceste cerințe, în general bine delimitate, multe dintre ele cu o alură „tehnică", sunt susținute de explicații și exemplificări, apoi urmate de exerciții.

(Gabriela Duda, ***Cuvânt de întâmpinare*** la volumul ***Analiza textului literar***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  - *Acord*
  - *Identificare*
  - *Internalizare*
- **Conform funcției mesajului (scop)**
  - *Informare* (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*)
  - *Publicitate*
  - *Divertisment*
  - *Educativ*
  - *Estetic*
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului** (*emoțional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Claritate*
3. *Obiectivitate*
4. *Accesibilitate*
5. *Proprietatea termenilor*
6. *Sens unic* (operă închisă)

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate, neologisme.	Substantive abstracte	Fraze ample. Raporturi de coordonare și subordonare	Fără digresiuni și figuri de stil.
Monosemantism			

Scanned with OKEN Scanner

Exercițiul 8.

Prima mea obsesie înainte de a concepe o poveste sau un roman este ceea ce scriu să fie adevărat, să aibă viață, cititorii să creadă că totul a fost real. Eu nu pornesc de la idei și sentimente în mod unilateral, ci mă gândesc că trebuie să realizez o lucrare credibilă. Temele mele preferate sunt cele din lumea țărănească. Tot timpul am fost dominat de sentimentul universului copilăriei mele țărănești, pe care am vrut să-l reconstitui. Când s-a produs prima încercare, atunci mi-am dat seama că acest univers cuprindea în el fapte și evenimente care implicau familia și chiar întregul sat. Descoperind acest lucru, posibilitățile mele de investigație în lumea țărănească s-au lărgit. În zilele noastre, trăsătura psihologică a țăranului s-a modificat, ca urmare a perspectivei sale. Scriitorului, care posedă totuși o cheie, îi este mai ușor să se orienteze în realitatea respectivă și să-și orienteze subiectele. De aici, veți înțelege foarte ușor că nu voi abandona niciodată tema țărănească, fie și pentru motivul că este o temă majoră.

(Marin Preda, ***Creație și morală***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  - *Acord*
  - *Identificare*
  - *Internalizare*
- **Conform funcției mesajului (scop)**
  - *Informare* (întrebări ale mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*)
  - *Publicitate*
  - *Divertisment*
  - *Educativ*
  - *Estetic*
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului** (*emoțional, persuasiv, manipulant, prohibitiv, critic, polemic, neutru*)

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Claritate*
3. *Obiectivitate*
4. *Accesibilitate*
5. *Proprietatea termenilor*
6. *Sens unic* (operă închisă)

Scanned with OKEN Scanner

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate, neologisme.	Substantive abstracte	Fraze ample. Raporturi de coordonare şi subordonare	Fără digresiuni şi figuri de stil.
Monosemantism			

Aplicaţia 11.

Aşadar, interesul pentru analiza câmpurilor lexico-semantice este justificat de aspecte teoretice, metodologice, pe de o parte, şi aplicative, pe de altă parte. Astfel, compararea aceluiaşi câmp semantic în două sau mai multe limbi diferite pune cu claritate în evidenţă diferenţele de sens şi de lexicalizare (semne deosebite, cuvinte inexistente şi opoziţii diferite de la o limbă la alta). Sesizarea acestor diferenţe interesează atât tipologia limbilor, cât şi învăţarea lexicală dintr-o limbă sau din diferite limbi. Nici un vorbitor nu dispune cu uşurinţă de întreg inventarul (termeni şi opoziţii) al unui câmp semantic. În schimb, după descrierile ştiinţifice se pot valorifica rezultatele pe diverse căi, lexicografice sau didactice.

(Angela Bidu-Vrânceanu, ***Câmpurile lexico-semantice***, în revista ***Limbă şi literatură***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

Informaţiile care apar în subsolul textului se referă la: numele autoarei, Angela Bidu-Vrânceanu, titlul lucrării, ***Câmpurile lexico-semantice***, şi locul apariţiei acesteia, revista ***Limba şi literatura română***. Numele revistei indică faptul că ea este specializată pe un domeniu clar delimitat (limba şi literatura română).

Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparţine unui text din sfera ştiinţifică. Tema este analiza câmpurilor lexico-semantice.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficţional**, **argumentativ**)

Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor).

Identificarea tipului de text, articol, este dată tot de informaţiile din subsolul textului. Articolul este un tip de redactare specific stilului jurnalistic sau ştiinţific. Dezambiguizarea termenului se face prin titlul articolului şi prin indicarea locului apariţiei. Astfel, *Câmpurile lexico-semantice* este o formulare rezumativă a conţinutului textului, iar numele revistei, ***Limbă şi literatură***, indică faptul că articolul apare într-o revistă de specialitate.

Terminologia utilizată are sens denotativ cu aplicaţie în lingvistică: *câmp semantic, lexico-semantic, lexicalizare, lexicografic.*

Scanned with OKEN Scanner

Discursul are funcție referențială. Transmite informații științifice pe baza unor raționamente argumentate; în aceste sens folosește conectori specifici: *așadar* – conector conclusiv, *astfel* – conector exemplificativ, tehnica de argumentare este deductivă. Textul începe cu formularea concluziei: *Așadar, interesul pentru analiza câmpurilor lexico-semantice este justificat.*

Și apoi cu formularea tezei: *de aspecte teoretice, metodologice, pe de o parte, și aplicative, pe de altă parte.* Teza are două dimensiuni marcate prin conectori conclusivi coordonați: *pe de-o parte/ pe de altă parte.* Ea este susținută de exemple structurate pe cele două dimensiuni amintite: aspectul teoretic metodologic și aspectul aplicativ: *Astfel, compararea aceluiași câmp semantic în două sau mai multe limbi diferite pune cu claritate în evidență diferențele de sens și de lexicalizare (semne deosebite, cuvinte inexistente și opoziții diferite de la o limbă la alta).*

3. Sfera de utilizare

Discursul este relevant pentru *stilul științific* – domeniul lingvistic, fapt marcat de titlul: ***Câmpurile lexico-semantice*** și de sensul termenilor folosiți: *câmp lexico-semantic, lexicalizare, câmp semantic.*

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat, respectiv o lingvistă. Ideea specializării este susținută de tipul de discurs-*articol*, de locul apariției textului: revista cu titlul, ***Limbă și literatură***.

Receptorul nu este numit explicit, dar poate fi și el specializat (tot un lingvist) sau nespecializat (elevi, profesori).

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația în măsura în care este corectă științific și în măsura în care sunt aduse argumente credibile. În cazul de față, argumentul are două părți: aspectul teoretic și aspectul aplicativ și este exemplificat.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Informare centrată pe un subiect precis: importanța analizei câmpurilor lexico-semantice pentru cunoașterea unei limbi. În acest context, întrebările definitorii pentru mesajul informativ actualizate aici sunt: *Ce?* (câmpul lexico-semantic), *De ce?* (este importantă analizarea lui), *Când?* (în procesul învățării lexicale a unei limbi).

Educativ, în măsura în care textul este folosit în procesul învățării în orele de limba română și de limbi străine.

- **Conform încărcaturii emoționale a mesajului**

Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autoarei.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical și lexical, textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: Ideea este exprimată clar, argumentat. Sunt folosiți conectorii specifici; *pe de-o parte/ pe de altă parte.* Folosește termeni consacrați

Scanned with OKEN Scanner

disciplinei: *câmp lexico-semantic, lexicalizare, câmp semantic.* Pentru o mai bună înțelegere a textului se dau și explicații suplimentare: *lexicalizare* (*semne deosebite, cuvinte inexistente* și *opoziții diferite de la o limbă la alta*).

3. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului, și anume rolul studierii câmpului lexico-semantic în învățarea autentică a unei limbi.
4. *Accesibilitate*: limbajul conține mulți termeni de specialitate – *lexicalizare, semantică, lexicografic.*
5. *Proprietatea termenilor*: *lexical*, care se referă la vocabular, *semantic*, care se referă la sensul cuvântului.
6. *Limbaj denotativ*: *vorbitor, învățare, inventar, limba.*
7. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autoare.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *câmp lexico-semantic, lexicografie, lexical.* Neologisme: *opoziție, sesizare, didactic.* Monosemantism: *metodologic.*	Substantive abstracte: *învățare, analiză, evidență, sesizare.*	În text sunt propoziții principale și propoziții dezvoltate, cu scop explicativ.	Fără digresiuni și figuri de stil.

Aplicația 12.

Comunicarea, informarea și mijloacele de comunicare depind unele de altele. Acești termeni au sensuri diferite în funcție de domeniile care au drept scop comunicarea informației. Pentru ziarist, comunicarea este expunerea unor fapte la care a asistat sau pe care le-a putut verifica. Pentru el, o informație bună trebuie să fie adevărată, nouă, inedită, surprinzătoare. Mijloacele de comunicare sunt diferite suporturi pe care ziariștii le folosesc ca să transmită informația (ziare, radio, televiziune etc.). Pentru inginerul din domeniul telecomunicațiilor, informația este semnul transmis unui destinatar prin mijloace tehnice. Inginerul numește comunicare totalitatea operațiilor de prelucrare, de transmitere și recepționare a mesajului. Pentru cei din domeniul publicității, comunicarea are drept scop cucerirea și influențarea consumatorului prin mesaje atrăgătoare. În funcție de clientul care trebuie convins, sunt folosite diferite mijloace de comunicare. Pentru specialiștii din științele umane, comunicarea este un mijloc folosit de oameni pentru a stabili contacte între ei, pentru a crea și întreține legături între membrii unui grup. Mass-media extind aceste legături la întreaga societate, iar telecomunicațiile sunt un mijloc de coexistență la distanță.

(***Comunicarea de la origini la Internet, Enciclopedie pentru tineri – Larousse***)

Scanned with OKEN Scanner

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este specificat doar titlul, ***Enciclopedie pentru tineri*** şi numele articolului – ***Comunicarea de la origini la Internet.*** Titlul sugerează că textul ar putea fi de specialitate şi că aparţine unei sfere ştiinţifice (sensul cuvântului *enciclopedie*). Numele articolului selectat indică tema textului respectiv: comunicarea. Indicaţiile temporale, *de la origini la Internet*, fixează aria de referinţă a textului.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficţional**, **descriptiv**)

Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). În text sunt folosiţi termeni cu sens denotativ: *comunicare, informare, inginer, ziarist, specialist.* Terminologia utilizată are sens denotativ, respectiv, cu aplicaţie în ştiinţele comunicării: *informaţie, radio, ziare, televiziune.*

Discursul are funcţie predominant referenţială. El transmite informaţii ştiinţifice pe baza unui text descriptiv (articol de dicţionar care dă o definiţie). Textul unei definiţii are trei părţi: încadrarea noţiunii într-o clasă, fixarea particularităţilor speciei şi domeniul în care funcţia se activează. Primul enunţ fixează câmpul semantic al termenului (*comunicare, informare, mijloace de comunicare*) şi relaţia dintre termeni: *depind unele de altele.* Al doilea enunţ aduce definiţia către specie, fixând sensurile termenilor în diverse contexte diagnostice: *pentru ziarist, pentru inginer, pentru cei din domeniul publicităţii, pentru specialişti în ştiinţele umane.* Următoarele enunţuri fixează funcţiile termenilor conform contextului diagnostic: *pentru ziarist, expunerea unor fapte, pentru inginer, semn transmis unui destinatar prin mijloace tehnice, pentru cei din domeniul publicităţii, cucerirea şi influenţarea consumatorului, pentru specialişti în ştiinţele umane, stabilirea contactelor interumane.*

3. **Sfera de utilizare**

Sfera de referinţă a termenilor este cea ştiinţifică: discursul are relevanţă în domeniul *ştiinţelor comunicării.* Este o definiţie de dicţionar care include noţiunea într-o clasă, o individualizează ca specie şi o caracterizează în conformitate cu particularităţile definitorii.

4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat, respectiv, un specialist în domeniul comunicării. Ideea specializării este susţinută de titlul lucrării – ***Enciclopedie pentru tineret*** şi de temă – legătura dintre comunicare şi informaţie privită diacronic. Receptorul poate fi specializat, nespecializat, sau în curs de specializare (elevi, studenţi). Sintagma *pentru tineri* individualizează grupul-ţintă, fără să-l transforme într-un receptor exclusiv. Sintagma este menită să anunţe tipul de discurs la limita dintre specializare pură şi informaţie generală.

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform efectului mesajului**

  Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația, în măsura în care este corectă științific. Acordul este generat de enunțul cu valoare de teză: *comunicarea, informarea și mijloacele de comunicare depind unele de altele* și de caracterul enciclopedic al lucrării.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

  Funcția mesajului este de informare, concentrată pe un subiect precis: *comunicarea, informarea și mijloacele de comunicare depind unele de altele*. Întrebările esențiale ale mesajului informativ actualizate sunt: *Ce?* (comunicarea, informarea și mijloacele de comunicare), *Când?* (de la origini până la Internet), *Pentru cine?* (pentru ziarist, pentru inginer, pentru cei din domeniul publicității, pentru specialiști în științele umane), *Cum?* (în funcție de specializarea fiecărui domeniu).

  Funcția *educativă* este prezentă în măsura în care textul este folosit în procesul învățării în orele de comunicare sau este folosit de diverși receptori, în special de cei indicați ca public-țintă în titlu.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

  Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului, prin datele furnizate și prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului de tip definiție de dicționar.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical și lexical textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: descriere clară, logică, coerentă, obținută prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat și prin evitarea termenilor prea specializați.
3. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală, demonstrabilă științific, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului, și anume relația dintre comunicare, informație și mijloacele de comunicare.
4. *Accesibilitate:* limbajul poate fi înțeles de specialiști, dar și de elevi/studenți familiarizați cu terminologia, sau oricare alt cititor cu o minimă specializare (*mesaj, comunicare, informație, ziarist*).
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu (*ziarist, mesaj, societate, client*).
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor (*comunicarea, informarea și mijloacele de comunicare depind unele de altele*).

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *mesaj, comunicare,*	Substantive abstracte: *recepționare, transmitere,*	În text sunt fraze scurte, propoziții principale și secundare, propoziții aflate în relație de coordonare și	Nu există figuri de stil.

Scanned with OKEN Scanner

informație, semnal.	*influențare, prelucrare.*	de subordonare. Sintagmele repetate – *pentru ziarist, pentru inginer, pentru cei din domeniul publicității, pentru specialiști în științele umane* – au rolul de a evidenția funcțiile comunicării în domeniile numite.	
Monosemantism: *televiziune, radio, inginer.*			
Neologisme: *expunere, surprinzător, societate, coexistență.*			

Notă! Numărul mare al termenilor de specialitate fixează textul în stilul științific, specialitatea *comunicare.*

Aplicația 13.

1. Gramatica este un ansamblu de reguli privitoare la modificarea cuvintelor și la îmbinarea lor în propoziții și fraze. Din această definiție rezultă că există două feluri de reguli gramaticale, care reprezintă cele două părți constitutive ale gramaticii: morfologia și sintaxa.

Morfologia cuprinde regulile privitoare la forma cuvintelor și la modificările formale ale cuvintelor studiate pe părți de vorbire; sintaxa cuprinde regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziții și fraze.

2. Între cele două părți constitutive ale gramaticii există o strânsă legătură, care se manifestă în diverse feluri.

Pe de-o parte, morfologia servește sintaxa în sensul că sintaxa folosește modificările formei cuvintelor pentru a le îmbina între ele, pentru a exprima raporturile dintre cuvintele unei propoziții. Astfel, în „munca e frumoasă" și „frumusețea muncii" cele două forme flexionare ale cuvântului „muncă" îndeplinesc funcții sintactice diferite: subiect în primul exemplu, atribut în al doilea. Tocmai de aceea e necesar ca studiul morfologiei să nu se reducă la înșirarea formelor cuvintelor, ci să se ocupe și de întrebuințarea acestor forme, de exemplu de valorile formelor cauzale.

Pe de altă parte, morfologia se servește de sintaxă, întrucât flexiunea se realizează uneori și prin îmbinări de cuvinte, cu mijloace analitice.

(***Gramatica limbii române***, Editura Academiei Române)

☑ **ETAPE**

1. Autor, titlu (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Titlul lucrării este precizat: ***Gramatica limbii române***. Titlul sugerează că textul este de specialitate, fapt susținut și de locul apariției

Scanned with OKEN Scanner

lucrării, *Editura Academiei Române*. Tema fragmentului citat este legătura dintre morfologie şi sintaxă.

2. Tipul de discurs (text **nonficţional**, **descriptiv**)

Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor, respectiv, domeniul lingvistic: *morfologie, sintaxă, gramatică, propoziţie, frază, flexiune*). În text, sunt folosiţi termeni cu sens denotativ: *reguli, modificare, raporturi.*

Discursul are funcţie predominant referenţială. El transmite informaţii ştiinţifice pe baza unui text descriptiv (articol de dicţionar care dă o definiţie). Fragmentul citat are două părţi: una descriptivă, care defineşte gramatica şi una argumentativă, care circumscrie legătura dintre morfologie şi sintaxă. Prima parte, notată cu 1, are două subsecvenţe: prima explică noţiunea de *gramatică* la nivelul clasei, ca *ansamblu de reguli privitoare la modificarea cuvintelor şi îmbinarea lor în propoziţii şi fraze*, a doua se referă la specie, *morfologia*, pe care o defineşte ca sumă de reguli care se referă *la forma cuvintelor şi modificările formale ale cuvintelor* şi *sintaxa*, definită ca sumă de reguli *privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziţii şi fraze.* Partea a doua notată cu 2 este un discurs argumentativ despre relaţia dintre cele două componente ale gramaticii. Referitor la tehnica argumentării se poate spune că este deductivă. Ipoteza este: *Între cele două părţi ale gramaticii există o strânsă legătură.* Susţinerea ipotezei se face prin două argumente. *Pe de-o parte morfologia serveşte sintaxa în sensul că sintaxa foloseşte modificările formei cuvintelor... Pe de altă parte morfologia se serveşte de sintaxă, întrucât flexiunea se realizează şi prin îmbinări de cuvinte cu mijloace analitice.* Primul argument este susţinut de două exemple: *munca e frumoasă, frumuseţea muncii* şi este urmat de o concluzie care reia nuanţat ipoteza şi o motivează: *Tocmai de aceea e necesar ca studiul morfologiei să nu se reducă la înşirarea formelor cuvintelor, ci să se ocupe şi de întrebuinţarea acestor forme...* Discursul argumentativ este vizibil şi prin conectorii folosiţi. Argumentele sunt introduse prin sintagmele: *pe de-o parte, pe de altă parte.* Concluzia este introdusă prin locuţiunea adverbială *tocmai de aceea.*

3. Sfera de utilizare

Sfera de referinţă a termenilor este cea ştiinţifică: discursul are relevanţă în domeniul lingvistic. Relevanţa discursului reiese din structurarea descriptiv-argumentativă a fragmentului citat (definirea gramaticii, relaţia dintre părţile componente ale acesteia).

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat, fapt care reiese din titlul lucrării, din numele editurii la care a apărut, dar şi din conţinutul propriu-zis al textului citat. Receptorul se presupune că este şi el specializat, nespecializat sau în curs de specializare (elevi, studenţi).

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează *acordul* cu informaţia, în măsura în care este corectă ştiinţific şi în măsura în care sunt aduse argumente credibile.

Scanned with OKEN Scanner

Credibilitatea este generată de tehnica argumentării, dispunerea exemplelor şi validitatea concluziei. O altă sursă de credibilitate este cea a tipului de emiţător (specialist în domeniu).

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Funcţia mesajului este de *informare*, concentrată pe un subiect precis. În acest context, întrebările esenţiale ale mesajului informativ actualizate sunt: *Ce?* (gramatica, morfologia), *De ce?* (fiindcă este util celor interesaţi de cultivarea şi studierea limbii române), *Cum?* (descrierea structurală şi sfera de utilizare).

Textul are funcţie *educativă* în măsura în care lucrarea va fi folosită de publicul-ţintă numit şi în procesul învăţării în orele de limba română.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului,**

Mesajul este *neutru* din punctul de vedere al implicării afective a autorului, prin datele furnizate şi prin tonalitate. Neutralitatea discursului este tipică textului ştiinţific.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical textul este corect alcătuit.
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a ideilor; ea se obţine prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat, dar şi prin folosirea termenilor de specialitate.
3. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă reală şi demonstrabilă ştiinţific, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului, structura, funcţionalitatea şi publicul-ţintă al dicţionarului.
4. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil specialiştilor, dar şi elevilor/ studenţilor familiarizaţi cu terminologia, sau oricărui alt cititor nespecializat (*gramatică, regulă, legătură, cuvânt*).
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu (*ortografie, sintaxă, morfologie, ortoepie*).
6. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate: *gramatică, sintaxă, morfologie, flexiune.* Neologisme: *a exprima, complexe, ansamblu.*	Substantive abstracte: *ansamblu, raport, regulă.*	Textul are trei propoziţii afirmative, principale, independente, dezvoltate şi propoziţii secundare, subordonate. În interiorul frazelor există relaţii de coordonare şi subordonare.	Nu există figuri de stil.

Notă! Termenii de specialitate fixează textul în stilul ştiinţific, specialitatea *lingvistică.*

Scanned with OKEN Scanner

STILUL OFICIAL (JURIDIC-ADMINISTRATIV)

A. STILUL JURIDIC

☑ **CUPRINDE:** domeniul legislativ (articole de lege, Constituția, Codul penal, Codul muncii etc.), texte elaborate de organul judiciar.

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI:**

- funcție referențială;
- enunțuri cu formă impersonală;
- conținut normativ;
- enunțuri clare, lipsite de ambiguitate;
- folosirea unui inventar lexical cu termeni clar definiți;
- folosirea clișeelor formale;
- utilizarea unor clișee care indică atitudinea necesară (*se completează cu majuscule, se scrie numai în chenarul albastru, se va completa, se scrie cu litere de tipar* etc.);
- respectă proprietatea termenilor;
- folosește terminologia de specialitate;
- folosește neologisme;
- în raport cu realitatea, mesajul este preponderent denotativ;
- *conform relației E-R beneficiar*: Emițător – specializat, adică organul legislativ; în acest tip de text, emițătorul dă receptorului instrucțiuni în legătură cu modul în care trebuie înțeles textul. Instrucțiunile sunt realizate prin mijloace lexicale (*trebuie, e obligatoriu, e interzis*) sau prin mijloace formale (art. 1, 2). Receptorul este de obicei specializat – cel care trebuie să aplice legea, dar și nespecializat – cel care vrea să cunoască legea.
- *conform efectului mesajului*: Acord, fiindcă autorii sunt persoane credibile în domeniul juridic. Emițătorul poate controla efectul mesajului asupra receptorului (tip de discurs unde funcția perlocuționară este controlabilă).
- *conform funcției mesajului*: informare, educare.
- *conform încărcăturii emoționale a mesajului*: neutru, prohibitiv.

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie specifică	Substantive provenite din infinitive lungi	Coordonare și subordonare	Clișee
	Substantive abstracte	Construcții infinitivale	Elipsa, verbele copulative
	Verbul „a trebui", verbul „a putea"	Fraze coordonate	Fără figuri de stil și digresiuni

Scanned with OKEN Scanner

	Folosirea infintivului cu valoare de imperativ		
	Verbe la diateza reflexiv-pasivă; preferința pentru anumite verbe, locuțiuni și expresii		
	Forme impersonale		
	Expresii verbale impersonale		

APLICAȚII / EXERCIȚII

Aplicația 1.

Art. 23 (1): Copilul are dreptul la liberă exprimare.

Art. 25 (1): Copilul are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie.

Art. 28 (1): Copilul are dreptul la respectarea personalității și individualității sale și nu poate fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare sau degradante.

(***Legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Informațiile apar de obicei în subsolul textului. În cazul textelor juridice, autorul este instituția care elaborează legea. Titlul din subsolul textului specifică domeniul de aplicare, ***Legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului***. Titlul sugerează că textul aparține stilului juridic-administrativ. Tema este protecția copilului. Aceasta se concentrază asupra formării personalității copilului. În acest sens legea prevede două tipuri de *libertăți* ale copilului: *libertarea de exprimare, de gândire*, care vor circumscrie dreptul la *stima de sine*. Cele trei articole de lege selectate se înscriu în sfera relațiilor interumane. Ele vizează relațiile din viața privată a copilului (relațiile de familie) și relațiile din viața publică (sferele în care copilul are alte roluri sociale – *elev, cumpărător, beneficiar al unor servicii, membru al unei religii* etc.).

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional**, **descriptiv**)

- **Conform specificului discursului**

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt prezente cuvinte cu sens denotativ: *copilul, exprimare, personalitate*. Textul este alcătuit din trei enunțuri

Scanned with OKEN Scanner

dublu individualizate prin cifre. Fiecare cifră reprezintă un articol: *Art. 23, Art. 25, Art. 28.* Cifra din paranteză indică paragraful (1, 1, 1...).

3. Sfera de utilizare

Textul aparţine *stilului juridic* utilizat în relaţii oficiale, de natură juridică. Este un text juridic, fiindcă are caracter de lege şi induce un anumit tip de comportament din partea celor care lucrează în domeniu. Pentru că induce un tip de comportament cu caracter de obligativitate, efectul perlocuţionar al discursului poate fi controlat.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat: instituţia care dă legile. Ideea specializării este susţinută de titlu, ***Legea privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului***, şi de structuri formale tipice: *Art. 23, Art. 25, Art. 28*, paragrafe notate cu *(1), (1), (1).* Receptorul este specializat, respectiv cel care aplică legea, dar şi nespecializat, adică cetăţeanul beneficiar care citeşte legea.

- **Conform efectului mesajului**

Acordul cu informaţia este prezent în măsura în care legea este justificată de un anumit context social. În cazul de faţă, contextul social este familia şi învăţământul. Acordul părinţilor/ cadrelor didactice se manifestă prin consecvenţa aplicării scopurilor prevăzute în lege.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Textul are funcţia de informare: are dimensiune pragmatică şi aplicabilitate în sfera vieţii private şi vieţii publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (drepturile copilului), *De ce?* (pentru protecţia lui).

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Textul are ca temă *protecţia copilului*, şi impune comportamentul părinţilor/ cadrelor didiactice în raport cu aceasta. Mesajul este preponderent denotativ, se adresează raţiunii şi este lipsit de componentă afectivă. În acest context, *neutralitatea* mesajului rezultă atât din tipul de informaţii furnizate, cât şi din tonalitate.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Are formule fixe*: fiecare paragraf începe cu numărul articolului.
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a ideilor; ea se obţine prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat şi prin evitarea termenilor prea specializaţi.
3. *Obiectiv şi impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
4. *Accesibil, clar şi precis*: accesibil prin termenii utilizaţi, clar prin structura frazei.
5. *Vocabular pronunţat specializat*: *lege, art.*
6. *Specific domeniului public şi relaţiilor oficiale din instituţii*: în textul dat nu se specifică nimic despre îndeplinirea sarcinilor, dar din titlul legii

Scanned with OKEN Scanner

rezultă că ea cade în sarcina familiei, autorităților și instituțiilor publice desemnate special (minister, inspectorate, școli).

7. *Folosirea clișeelor*: în acest context, șablonul se materializează în structura formală a textului.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie specifică: *respectarea personalității, liberă exprimare, libertate de gândire.*	Substantive provenite din infinitive lungi: *exprimare, respectare.*		Clișee: *Art. 23, Art. 25, Art. 28.*
	Folosirea infinitivului cu valoare de imperativ.	Construcții infinitivale	Elipsă, verbele copulative.
	Verbe la diateza reflexiv-pasivă: preferința pentru anumite verbe, locuțiuni și expresii.	Enunțurile sunt de tip clișeu.	Fără figuri de stil și digresiuni.
	Forme impersonale		
	Expresii verbale impersonale		

Aplicația 2.

Art. 4. - (1) Învățământul are ca finalitate formarea personalității umane, prin:

a) însușirea cunoștințelor științifice, a valorilor culturii naționale și universale;

b) formarea capacităților intelectuale, a disponibilităților afective și a abilităților practice prin asimilarea de cunoștințe umaniste, științifice, tehnice și estetice;

c) asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală, necesare instruirii și autoinstruirii pe durata întregii vieți;

d) educarea în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al demnității și al toleranței, al schimbului liber de opinii;

e) cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice, a respectului pentru natură și mediul înconjurător;

f) dezvoltarea armonioasă a individului, prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului;

Scanned with OKEN Scanner

g) profesionalizarea tinerei generații pentru desfășurarea unor activități utile, producătoare de bunuri materiale și spirituale.

(***Legea Învățământului***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Informațiile apar de obicei în subsolul textului. În cazul textelor juridice, autorul este instituția care elaborează legea. Titlul din subsolul textului specifică domeniul de aplicare. Titlul sugerează că textul aparține stilului juridic-administrativ. Tema este finalitatea învățământului.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional**, **descriptiv**)

- **Conform specificului discursului**

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt prezente cuvinte cu sens denotativ: *științifice, intelectuale, libertăți, dezvoltare.* Textul este descriptiv.

Primul paragraf enunță tema: *învățământul are ca finalitate formarea personalității umane.* Următoarele enunțuri inventariază modalitățile de atingere a scopului propus. Fiecare element este individualizat printr-o literă (a, b, c...). Ca și în cazul unei definiții de dicționar, partea de prezentare a unei legi începe prin fixarea unui cadru general și apoi trece la elementele particulare. Fragmentul citat aparține capitolului introductiv (dovadă este și numărul articolului). Discursul este organizat dinspre specificul clasei (specificitatea învățământului), *însușirea cunoștințelor, formarea capacităților intelectuale, a disponibilităților afective, asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală,* spre efectele de durată (individualizarea clasei/ speciei), *educarea în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al demnității și al toleranței, al schimbului liber de opinii, cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice, a respectului pentru natură și mediul înconjurător; dezvoltarea armonioasă a individului, prin educație fizică, profesionalizarea tinerei generații pentru desfășurarea unor activități utile, producătoare de bunuri materiale și spirituale.*

3. **Sfera de utilizare**

Textul aparține *stilului juridic* utilizat în relații oficiale, de natură juridică. Este un text juridic, fiindcă are caracter de lege și induce un anumit tip de comportament din partea celor care lucrează în domeniu. Pentru că induce un tip de comportament cu caracter de obligativitate, efectul perlocuționar al discursului poate fi controlat.

4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat: instituția care dă legile. Ideea specializării este susținută de titlu, ***Legea învățământului***, și de structuri formale tipice: *art. 4*, paragrafe notate cu *a), b), c).* Receptorul este specializat,

Scanned with OKEN Scanner

respectiv cel care aplică legea, dar şi nespecializat, adică cetăţeanul beneficiar care citeşte legea.

- **Conform efectului mesajului**

Acordul cu informaţia este prezent în măsura în care legea este justificată de un anumit context social. În cazul de faţă, contextul social este învăţământul. Acordul profesorilor se manifestă prin consecvenţa aplicării scopurilor prevăzute în lege, astfel încât acestea să poată fi identificate în rezultatele elevilor.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Textul are funcţia de informare: are dimensiune pragmatică şi aplicabilitate în sfera vieţii publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (scopul învăţământului), *De ce? (este important)* (fiindcă ajută la profesionalizarea tinerei generaţii), *Când? (se realizează scopul)* (în perioada şcolarităţii – idee subînţeleasă), *Cum? (se atinge scopul)* (prin educarea în spiritul drepturilor omului, prin cultivarea sensibilităţii faţă de problematica umană, prin dezvoltarea armonioasă a individului...).

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Textul are ca temă *formarea personalităţii umane* şi impune comportamentul cetăţenilor în raport cu aceasta. Mesajul este preponderent denotativ, se adresează raţiunii şi este lipsit de componentă afectivă. În acest context, *neutralitatea* mesajului rezultă atât din tipul de informaţii furnizate, cât şi din tonalitate..

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Are formule fixe*: fiecare paragraf începe cu numărul articolului; primul paragraf rezumă articolul, iar următoarele detaliază termenul cheie al paragrafului, respectiv *finalitatea învăţământului.*
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a ideilor; ea se obţine prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat şi prin evitarea termenilor prea specializaţi.
3. *Obiectiv şi impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
4. *Accesibil, clar şi precis*: accesibil prin termenii utilizaţi, clar prin structura frazei şi precis pentru că numeşte situaţia şi comportamentul (situaţie: *dezvoltarea armonioasă a individului*; comportamentul: *prin educaţie fizică, educaţie igienico-sanitară şi practicarea sportului*).
5. *Vocabular pronunţat specializat*: *lege, art.*
6. *Specific domeniului public şi relaţiilor oficiale în instituţii*: în textul dat nu se specifică nimic despre îndeplinirea sarcinilor, dar din titlul legii rezultă că ea cade în sarcina autorităţilor şi instituţiilor publice desemnate special (minister, inspectorate, şcoli).
7. *Folosirea clişeelor*: în acest context, şablonul se materializează în structura formală a textului, respectiv, paragraful care defineşte conţinutul articolului (1), şi în detalierea comportamentelor în următoarele paragrafe, respectiv *a) - g)*: motivaţie, definire şi impunerea comportamentului.

Scanned with OKEN Scanner

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie specifică: *lege, instruirii şi autoinstruirii, muncă intelectuală, personalității, învățământul.*	Substantive provenite din infinitive lungi: *formarea, asimilarea, educarea, cultivarea, dezvoltarea, profesionalizarea.*		Clişee: *art.4 (1), a), b), c).*
	Folosirea infinitivului cu valoare de imperativ.	Construcții infinitivale	Elipsă, verbele copulative.
	Verbe la diateza reflexiv-pasivă: preferința pentru anumite verbe, locuțiuni şi expresii.	Fraze coordonate. Enunțurile sunt de tip clişeu. Enunțurile de la a) la g) folosesc clişee care indică modalități de atingere a scopului. Clişeele sunt enunțuri fără predicat: termenul cheie este substantivizat (*a-şi însuşi/ însuşirea, a forma/ formarea*). Gramatical, enunțul este o propoziție dezvoltată care conține o enumerație amplă, realizată prin coordonare.	Fără figuri de stil şi digresiuni.
	Forme impersonale		
	Expresii verbale impersonale		

Aplicația 3.

Art. 1. Accesul liber şi neîngrădit al persoanei la orice informație de interes public, definit astfel prin prezenta lege, constituie unul dintre principiile fundamentale ale relațiilor dintre persoane şi autoritățile publice, în conformitate cu Constituția României şi cu documentele internaționale ratificate de Parlamentul României.

Art. 2. (b) Prin informațiile de interes public se înțelege orice informație care priveşte activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități publice sau

Scanned with OKEN Scanner

instituții publice, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informației.

Art. 7. (1) Autoritățile și instituțiile publice au obligația să răspundă în scris la solicitarea informațiilor de interes public în termen de 10 zile sau, după caz, în cel mult 30 de zile de la înregistrarea solicitării, în funcție de dificultatea, complexitatea, volumul lucrărilor documentare și de urgența solicitării.

(***Legea 544***, privind accesul la informațiile de interes public)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Informațiile apar în subsolul textului. În cazul textelor juridice autorul este instituția de resort care elaborează legea. Titlul din subsolul textului specifică numărul legii și domeniul de aplicare. Titlul sugerează că textul aparține stilului juridic-administrativ. Tema este accesul la informațiile de interes public.

2. **Tipul de discurs**

- **Conform specificului discursului**

Discursul este nonficțional sau ficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt prezente cuvinte cu sens denotativ: *Autoritățile și instituțiile, informațiile, Constituția României.*

3. **Sfera de utilizare**

Textul aparține *stilului juridico-administrativ*, utilizat în relații administrative, oficiale, de natură juridică.

4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat: instituția care dă legile. Ideea specializării este susținută de titlu – ***Legea 544****, privind accesul la informațiile de interes public* și de termenii de specialitate – *instituții publice, articol, Constituție, Parlament, autorități.* Receptorul este și el specializat, respectiv, cel care aplică legea, dar și nespecializat, adică cetățeanul beneficiar care citește legea.

- **Conform efectului mesajului**

Acordul cu informația este prezent în măsura în care legea este justificată de un anumit context social.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Textul are funcția de *informare*: are dimensiune pragmatică și aplicabilitate în sfera vieții publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (informațiile de interes public – definirea noțiunii: orice informație care privește activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități publice sau instituții publice, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informației), *De ce?* (sunt importante: fiindcă orice cetățean poate avea acces

Scanned with OKEN Scanner

liber şi neîngrădit la informaţiile de interes public), *Când?* (se oferă informaţia: la solicitarea informaţiilor de interes public în termen de 10 zile sau, după caz, în cel mult 30 de zile de la înregistrarea solicitării, în funcţie de dificultatea, complexitatea, volumul lucrărilor documentare şi de urgenţa solicitării).

Textul are şi *funcţie publicitară*, prin promovarea legii în rândul cetăţenilor.

Funcţia educativă constă în a sugera un anumit comportament într-o situaţie dată, respectiv, cunoaşterea anumitor informaţii de interes public.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Textul defineşte o sintagmă, *informaţiile de interes public,* şi impune comportamentul cetăţenilor în raport cu aceasta. Mesajul este preponderent denotativ, se adresează raţiunii şi este lipsit de componentă afectivă.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Are formule fixe*: fiecare paragraf începe cu numărul articolului; primul articol motivează legea, al doilea defineşte termenii, iar al treilea impune comportamentul.
2. *Obiectiv şi impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
3. *Accesibil, clar şi precis*: accesibil prin termenii utilizaţi, clar prin structura frazei şi precis pentru că numeşte situaţia şi comportamentul.
4. *Vocabular pronunţat specializat*: *lege, Parlament, constituţie, autorităţi, instituţii.*
5. *Specific domeniului public şi relaţiilor oficiale în instituţii*: îndeplinirea sarcinilor cade în sarcina autorităţilor şi instituţiilor publice desemnate special pentru asigurarea accesului la informaţiile de interes public.
6. *Folosirea şabloanelor*: în acest context, şablonul se materializează în structura formală a textului, respectiv: motivaţie, definire şi impunerea comportamentului.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate: *lege, Parlament, constituţie, autorităţi, instituţii.*	Substantive abstracte: *acces, public, complexitate, solicitare.*	Enunţurile sunt de tip clişeu. Primele două sunt enunţiative, iar al treilea conţine un *imperativ semantic* (*au obligaţia...*). Predomină propoziţiile principale, dezvoltate, care au rolul de a defini (prima defineşte tema, a doua	Clişee: *art. 1, 2, 7.*

Scanned with OKEN Scanner

		informația, iar a treia atitudinea). Predomină coordonarea.	
Monosemantism: *Parlament, constituție.*	Reflexiv impersonal: *se înțelege.*		
Neologisme: *acces, public, complexitate, solicitare.*			

Notă! Reflexivul impersonal se foloseşte pentru definirea temei şi obiectivarea enunțului: *se înțelege orice informație.*

Aplicația 4.

Art. 24 (1) Învățământul liceal funcționează, de regulă, cu următoarele profiluri: – real şi umanist –, informatic, pedagogic, tehnic, administrativ, agricol, agromontan, de artă, sportiv şi teologic.

(2) Liceele se organizează cu unul sau mai multe profiluri. În cadrul acestor profiluri se pot organiza, cu aprobarea Ministerului Învățământului, clase cu specializări mai restrânse şi clase speciale pentru elevi cu aptitudini şi performanțe excepționale.

(3) La liceele de specialitate care, pe lângă diplomă de bacalaureat, eliberează şi atestat profesional, durata studiilor poate fi şi de 5 ani şi este stabilită prin hotărâre a guvernului.

(***Legea Învățământului***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

Informațiile apar în subsolul textului. În cazul textelor juridice, autorul este instituția de resort care elaborează legea. Titlul din subsolul textului specifică numărul legii şi domeniul de aplicare, respectiv învățământul. Titlul sugerează că textul aparține unui domeniu de specialitate; *lege* este cuvântul care transferă textul în domeniul juridic, iar *învățământului* fixează domeniul de aplicabilitate al legii. Tema este funcționarea învățământului liceal.

2. **Tipul de discurs**

- **Conform specificului discursului**

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). Aici predomină cuvintele cu sens denotativ: *liceu, Minister, bacalaureat, administrativ.*

3. **Sfera de utilizare**

Textul aparține *stilului juridico-administrativ*, utilizat în relații administrative, oficiale, de natură juridică.

Scanned with OKEN Scanner

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

  Emițătorul este specializat: instituția care dă legile. Ideea specializării este susținută de titlu: *Legea învățământului,* și de termenii de specialitate: *liceu, Minister, bacalaureat, administrativ, tehnic, pedagogic, real, umanist.* Receptorul este și el specializat, respectiv cel care aplică legea dar și nespecializat, adică cetățeanul beneficiar care citește legea.

- **Conform efectului mesajului**

  Acordul cu informația este prezent în măsura în care legea este justificată de un anumit context social.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

  Textul are funcția de *informare*: are dimensiune pragmatică și aplicabilitate în sfera vieții publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (funcționarea învățământului liceal), *De ce?* (întrebarea este subînțeleasă și se rezumă la o subinterogație: de ce sunt importante *legile*; în acest context răspunsul este *pentru buna funcționare a instituțiilor de învățământ*), *Cum?* (învățământul liceal funcționează pe profil și clase specializate).

  Textul are și *funcție de popularizare,* prin promovarea legii în rândul cetățenilor.

  Funcția educativă constă în a sugera un anumit comportament într-o situație dată, respectiv cunoașterea anumitor informații de interes public.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

  Mesajul este preponderent denotativ, se adresează rațiunii și este lipsit de componentă afectivă.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Are formule fixe*: fiecare paragraf începe cu un număr; primul paragraf descrie tema – cum funcționează învățământul liceal, al doilea definește organizarea, iar al treilea impune comportamentul – ce se întâmplă cu elevul care termină un anumit tip de liceu.
2. *Obiectiv și impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
3. *Accesibil, clar și precis*: accesibil prin termenii utilizați, clar prin structura frazei și precis pentru că numește situația și comportamentul.
4. *Vocabular pronunțat specializat*: *lege, Ministerul Învățământului, elevi, bacalaureat, guvern.*
5. *Specific domeniului public și relațiilor oficiale în instituții*: îndeplinirea cade în sarcina autorităților și instituțiilor publice desemnate special pentru funcționarea învățământului liceal.
6. *Folosirea șabloanelor*: în acest context, șablonul se materializează în structura formală a textului, respectiv: motivație, definire și impunerea comportamentului.

Scanned with OKEN Scanner

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate: *lege, Minister, clase, bacalaureat.*	Substantive abstracte: *aptitudini, performanțe, aprobare.*	Enunțurile sunt structuri de tip clișeu: care sunt ramurile învățământului și organizarea lor. Propozițiile sunt principale, dezvoltate, independente, enunțiative cu nuanță imperativă, în ceea ce privește aplicabilitatea. Predomină coordonarea.	Clișee: *art. 24, paragrafele 1, 2.*
Monosemantism: *Minister, liceu, bacalaureat, guvern.*	Reflexiv impersonal: *se organizează.*		
Neologisme: *profil, tehnic, profesional.*	Forme impersonale: *poate fi.*		

Notă! Reflexivul impersonal se folosește pentru definirea temei și obiectivarea enunțului: *Liceele se organizează cu unul sau mai multe profiluri.*

Exercițiul 1.

Art. 17 (1) Ministerul Învățământului, inspectoratele școlare și autoritățile administrației publice locale asigură condițiile necesare pentru ca elevii să frecventeze cursurile primare și gimnaziale, de regulă, în localitățile în care aceștia domiciliază.

(2) În situații justificate, elevilor din învățământul primar și gimnazial, școlarizați într-o altă localitate, li se asigură, după caz, servicii de transport, masă și internat, cu sprijinul Ministerul Învățământului, al autorităților administrației publice locale, al agenților economici, al comunității locale, al societăților de binefacere, al persoanelor juridice sau fizice.

(***Legea Învățământului***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**

- **Conform specificului discursului**

Scanned with OKEN Scanner

3. Sfera de utilizare

Stilul juridico-administrativ – relaţii administrative, oficiale, de natură juridică.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

  Emiţător – specializat, instituţia care dă legile.

  Receptorul este şi el specializat – respectiv cel care aplică legea, dar şi nespecializat, adică cetăţeanul beneficiar care citeşte legea.

- **Conform efectului mesajului**

  Acordul

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Informare
  Publicitate
  Educativ

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Are formule fixe*
2. *Obiectiv şi impersonal*
3. *Accesibil, clar şi precis*
4. *Vocabular pronunţat specializat*
5. *Specific domeniului public şi relaţiilor oficiale în instituţii*
6. *Folosirea şabloanelor*

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate	Substantive abstracte	Fraze coordonate	Clişee
Monosemantism	Reflexiv impersonal		
Neologisme	Forme impersonale		

Scanned with OKEN Scanner

B. Stilul administrativ

☑ **CUPRINDE:** domeniul legislativ, administrativ, texte elaborate de organul administrativ.

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI:**

- enunțuri cu formă impersonală
- conținut normativ
- enunțuri clare, lipsite de ambiguitate
- inventar lexical cu termeni clar definiți
- prezența clișeelor
- respectă proprietatea termenilor
- folosește terminologia de specialitate
- are un număr mai mare de formule fixe decât stilul juridic (cerere, telegramă etc.)
- obiectiv și impersonal
- accesibil, clar și precis
- *conform relației E-R beneficiar*: Emițător – specializat adică organul legislativ. Receptorul este de obicei specializat – cel care trebuie să aplice legea.
- *conform efectului mesajului*: Acord, fiindcă autorii sunt instituții creditabile în domeniul administrativ. (act oficial)
  Notă! în cazul cererii, scrisorii oficiale, telegramei, efectul mesajului vizează acordul/ dezacordul/ aprobare/ dezaprobare/ respingere/ informare.
- *conform scopului*: funcție conativă.
- *conform încărcăturii emoționale a mesajului*: neutru, prohibitiv.

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie specifică: *adeverință, adresă, cerere, certificat, domiciliu, dosar indemnizație*	Substantive provenite din infinitive lungi. Verbul „a trebui", verbul „a putea"		Clișee
	Folosirea infinitivului cu valoare de imperativ	Construcții infinitivale	Elipsa, verbele copulative
	Verbe la diateza reflexiv-pasivă:	Fraze coordonate	Fără figuri de stil

Scanned with OKEN Scanner

	preferința pentru anumite verbe, locuțiuni și expresii		
	Forme impersonale		
	Expresii verbale impersonale		

APLICAȚII / EXERCIȚII

Aplicația 1.

România a semnat Declarația de la Bologna în anul 1999, angajându-se să includă obiectivele stabilite în cadrul Procesului declanșat de către aceasta între prioritățile învățământului superior românesc. [...]

Începând cu 2007, anul aderării României la Uniunea Europeană, datorită creării Spațiului European al Învățământului Superior, universitățile din Europa vor putea deschide filiale în țara noastră, iar mobilitatea studenților va crește. Din aceste motive, avem nevoie de universități puternice, apte să facă față competiției. Consiliul Rectorilor a confirmat punerea în practică a Declarației de la Bologna, stabilind pentru primul ciclu de studii o durată de trei sau patru ani, pentru obținerea licenței fiind necesare 180 de credite. Excepție vor face medicina, dreptul și teatrul. Pentru ciclul al doilea de studii universitare (masterat) vor fi necesare între 120 și 160 de credite aferente unei perioade de doi ani. Durata totală minimă a ciclului I (licență) și II (masterat), cumulate, va fi de 300 de credite. Pentru a obține titlul de Doctor în Științe, este necesară parcurgerea tuturor etapelor învățământului superior (opt ani de studiu): 3 (licență) + 2 (masterat) + 3 (doctorat).

(***Buletin informativ***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

   Informațiile apar în subsolul textului. În cazul textelor juridice/ administrative, autorul este instituția care elaborează legea. Titlul din subsolul textului, ***Buletin informativ***, specifică denumirea actului din care este extras textul și domeniul de aplicare, respectiv, o disciplină de studiu. Titlul indică aplicabilitatea textului: domeniul/ învățământul universitar. Tema este noua structură a învățământului universitar.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional**, **descriptiv**)

   Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). Aici predomină cuvintele cu sens denotativ: *studenți, ciclului I (licență) și II (masterat)*.

Scanned with OKEN Scanner

Subiectul este modul în care învățământul superior se restructurează conform *Declarației de la Bologna din anul 1999.* Primul alineat fixează și contextualizează problema: *România a semnat Declarația de la Bologna în anul 1999, angajându-se să includă obiectivele stabilite în cadrul Procesului declanșat de către aceasta între prioritățile învățământului superior românesc. [...]*

Din acest moment textul are un caracter argumentativ:

Ipoteza constă în formularea parcursului univeristăților: *Începând cu 2007, anul aderării României la Uniunea Europeană, datorită creării Spațiului European al Învățământului Superior, universitățile din Europa vor putea deschide filiale în țara noastră, iar mobilitatea studenților va crește.*

Argumentul vizează modificările care se impun: *Din aceste motive, avem nevoie de universități puternice, apte să facă față competiției.*

Exemplele sunt aici substituite de un plan de acțiune: *Consiliul Rectorilor a confirmat punerea în practică a Declarației de la Bologna, stabilind pentru primul ciclu de studii o durată de trei sau patru ani, pentru obținerea licenței fiind necesare 180 de credite. Excepție vor face medicina, dreptul și teatrul. Pentru ciclul al doilea de studii universitare (masterat) vor fi necesare între 120 și 160 de credite aferente unei perioade de doi ani. Durata totală minimă a ciclului I (licență) și II (masterat), cumulate, va fi de 300 de credite. Pentru a obține titlul de Doctor în Științe, este necesară parcurgerea tuturor etapelor învățământului superior (opt ani de studiu): 3 (licență) + 2 (masterat) + 3 (doctorat).*

3. Sfera de utilizare

Textul aparține *stilului administrativ*, utilizat în relații administrative. El este util profesorilor și viitorilor studenți. Pentru că induce un tip de comportament cu caracter de obligativitate, efectul perlocuționar al discursului poate fi controlat.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat: instituția care dă legile. Ideea specializării este susținută de titlu: ***Buletin informativ*** și de termeni de specialitate: *Consiliul Rectorilor, ciclului I (licență) și II (masterat).* Receptorul este și el specializat, respectiv, cel care aplică legea, dar și nespecializat, adică viitorii studenți.

- **Conform efectului mesajului**

Acordul cu informația este prezent în măsura în care programa este justificată de un anumit context social.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Textul are funcția de informare: are dimensiune pragmatică și aplicabilitate în sfera vieții publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (modificările din învățământul universitar), *Cum?* (prin contextualizare cu învățământul universitar european), *De ce?* (pentru a face facultățile competitive în Europa).

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**
  Mesajul este preponderent denotativ, se adresează raţiunii şi este lipsit de componentă afectivă. În acest context *neutralitatea* mesajului rezultă atât din tipul de informaţii furnizate cât şi din tonalitate.

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Obiectiv şi impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
2. *Accesibil, clar şi precis*: accesibil prin termenii utilizaţi, clar prin structura frazei şi precis pentru că numeşte rolul disciplinei.
3. *Vocabular specializat*: *Consiliul Rectorilor ciclului I (licenţă) şi II (masterat).*
4. *Specific domeniului public şi relaţiilor oficiale în instituţii*: îndeplinirea cade în sarcina cadrelor didactice din universităţi.
5. *Folosirea clişeelor.*

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate: *studenţii, Consiliul Rectorilor, ciclului I (licenţă) şi II (masterat).*	Substantive abstracte (în text nu sunt substantive abstracte)	Se foloseşte coordonarea; textul este construit conform regulilor argumentării.	Şabloane specifice acestui tip de act oficial nu sunt vizibile în text.

Aplicaţia 2.

Şedinţa IV, vineri, 5 noiembrie 1865

(la Maiorescu)

Prezenţi: L. Negruzzi, I. Negruzzi, Schiletty, Pogor, Culianu, Melik, Maiorescu, Paicu.

Se încep discuţiile asupra ortografiei române.' I. Negruzzi citeşte un tratat al său despre această materie. Prima divergenţă de opinii se iveşte asupra primirii literei q. *Pogor susţine pe* q, *Negruzzi nu-l admite. A doua dispută se naşte asupra admiterii sau neadmiterii semnelor, deocamdată a sedilei sub* d, s *şi* t. *Negruzzi o combate, ceilalţi vor să o admită. După vii discuţii (prelungite până la 1 după miezul nopţii) ne separăm, convingându-ne că nici unul nu ne-am lămurit chestiunea în toată întinderea ei. Se amână dezbaterile până la vreo şedinţă viitoare cu speranţa că atunci se vor afla mai multe puncte de conciliaţiune.*

Rezultatul şedinţei IV: *nici unul.*

(I.E. Torouţiu, ***Studii şi documente literare***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

   Informaţiile apar în subsolul textului. În cazul textelor juridice/ administrative, autorul este instituţia care elaborează legea. În cazul

Scanned with OKEN Scanner

de față textul apare într-o colecție de texte, *Studii și documente literare*, de aceea este numit și autorul: I.E. Torouțiu. Textul este un proces verbal întocmit. Ocazia întocmirii procesului verbal este notată la începutul textului: *Ședința IV, vineri.* Tot aici este notată data – *5 noiembrie 1865* și locul în care s-a desfășurat ședința: la Maiorescu. Tema fragmentului citat se referă la subiectul ședinței: ortografia.

2. Tipul de discurs (text **nonficțional, informativ**)

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). Aici predomină cuvintele cu sens denotativ: *discuțiile, ortografie, tratat.*

Discursul are funcție referențială, fiindcă numește evenimete care au avut loc în epocă. De altfel, procesul-verbal este un text destinat *memoriei* documentare; el face parte din istoria publică. Procesul-verbal citat aparține, prin tema discuțiilor, istoriei lingvisticii. Textul este de natură informativă.

Un alt aspect specific procesului-verbal este înregistrarea evenimentelor în ordine cronologică*: Se încep discuțiile asupra ortografiei române,... I. Negruzzi citește un tratat al său despre această materie..., Prima divergență de opinii,... Pogor susține pe* q*,... Negruzzi nu-l admite... A doua dispută Negruzzi o combate... ceilalți vor să o admită... ne separăm nu ne-am lămurit chestiunea în toată întinderea ei... Se amână dezbaterile... Rezultatul ședinței IV: nici unul.*

3. Sfera de utilizare

Textul aparține *stilului administrativ*, utilizat în relații administrative. El este util în domeniul istoriei lingvisticii. Textul mai poate fi folosit de profesorii care predau limba și literatura română, în lecțiile de istorie literară.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat: cel care a scris procesul-verbal. Specializarea emițătorului în ceea ce preivește acest tip de text se referă la competența acestuia de a redacta un proces-verbal. Receptorul, în cazul fragmentului de text citat, este persoana interesată de domeniul lingvisticii.

- **Conform efectului mesajului**

Acordul cu informația este prezent în măsura în care textul aduce un plus de informare în domeniul istoriei literare.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Textul are funcția de informare: are dimensiune pragmatică și aplicabilitate în sfera vieții publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (ortografia), *Cum?* (problema discutată în cadrul unei ședințe).

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Textul prezintă desfășurarea unei ședințe. Mesajul este preponderent denotativ, se adresează rațiunii și este lipsit de componentă afectivă.

Scanned with OKEN Scanner

În acest context, *neutralitatea* mesajului rezultă atât din tipul de informații furnizate, cât şi din tonalitate.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Obiectiv şi impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
2. *Accesibil, clar şi precis*: accesibil prin termenii utilizați, clar prin structura frazei şi precis pentru că numeşte rolul disciplinei.
3. Vocabular *specializat*: *şedință, divergență, discuții.*
4. Specific *domeniului public şi relațiilor oficiale în instituții*: consemnarea unor informații utile în cercetare.
5. *Folosirea clişeelor.*

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate: *şedință, ortografie.*	Verbe impersonale: *se începe, se naşte, se amână.*	Se foloseşte coordonarea: *Se începe discuțiile... Prima divergență... A doua dispută...*	Şabloane specifice acestui tip de act oficial: *Şedința IV, vineri, 5 noiembrie 1865* la Maiorescu.

Aplicația 3.

Disciplina limba şi literatura română are un rol deosebit de important în formarea personalității elevilor, în formarea unor deprinderi şi abilități necesare „pentru a face față cerințelor ***societății şi economiei bazate pe cunoaştere*** *şi pentru a le facilita accesul post-şcolar la învățarea pe toată durata vieții”* (***Memorandumul asupra învățării permanente***, 2002).

Pe parcursul învățământului obligatoriu, elevii trebuie să-şi formeze în primul rând competențele de comunicare indispensabile, în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională: să se exprime corect, clar şi coerent în limba maternă, să asculte, să înțeleagă şi să producă mesaje orale şi scrise, în diverse situații de comunicare.

Studiul limbii şi al literaturii române are, de asemenea, o contribuție esențială la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ şi de spirit critic, apte să-şi argumenteze propriile opțiuni, dotată cu sensibilitate estetică, având conştiința propriei identități culturale şi manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică.

(***Programa de limba şi literatura română***)

☑ ETAPE

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

Informațiile apar în subsolul textului. În cazul textelor juridice/ administrative, autorul este instituția care elaborează legea. Titlul din subsolul textului specifică denumirea actului din care este extras textul

Scanned with OKEN Scanner

şi domeniul de aplicare, respectiv, o disciplină de studiu. Titlul ***Programa de limba şi literatura română***, indică aplicabilitatea textului: domeniul/ învăţământ, specialitatea/ limba şi literatura română. Tema este rolul disciplinei în formarea personalităţii elevilor.

2. Tipul de discurs (text **nonficţional, descriptiv**)

Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Aici predomină cuvintele cu sens denotativ: *programa, studiul, competenţe.*

Subiectul este modul în care disciplina citată contribuie la formarea personalităţii elevilor. Discursul are funcţie referenţială. Textul este de natură descriptivă.

Primul alineat fixează şi contextualizează problema: *Disciplina limba şi literatura română are un rol deosebit de important în formarea personalităţii elevilor, în formarea unor deprinderi şi abilităţi necesare în comunicare.*

Apoi este fixat scopul disciplinei: *pentru a face faţă cerinţelor* ***societăţii şi economiei bazate pe cunoaştere*** *şi pentru a le facilita accesul post-şcolar la învăţare pe toată durata vieţii* (***Memorandumul asupra învăţării permanente***, 2002). Următorul alineat descrie finalităţile studiului în învăţământul obligatoriu: *elevii trebuie să-şi formeze în primul rând competenţele de comunicare. Studiul limbii şi al literaturii române are, de asemenea, o contribuţie esenţială la formarea unei personalităţi autonome a elevilor.*

Ultimul alineat descrie rolul studiului limbii şi literaturii în formarea personalităţii elevilor: *Studiul limbii şi al literaturii române are de asemenea o contribuţie esenţială la formarea unei personalităţi autonome a elevilor, capabile de discernământ şi de spirit critic, apte să-şi argumenteze propriile opţiuni, dotată cu sensibilitate estetică, având conştiinţa propriei identităţi culturale şi manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică.*

3. Sfera de utilizare

Textul aparţine *stilului administrativ*, utilizat în relaţii administrative. El este util profesorilor care predau disciplina respectivă. Fragmentul citat are funcţia de a ghida profesorul, în vederea activităţii la clasă. Este un text administrativ, fiindcă programa în sine aparţine unui set de documente şcolare cu valoare de obligativitate. Pentru că induce un tip de comportament cu caracter de obligativitate, efectul perlocuţionar al discursului poate fi controlat.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat: instituţia care dă legile. Ideea specializării este susţinută de titlu – *programa de limba şi literatura română*, şi de termeni de specialitate – *disciplina, competenţe, studiul, învăţământ.*

Scanned with OKEN Scanner

Receptorul este şi el specializat, respectiv cel care aplică legea, dar şi nespecializat, adică cetăţeanul beneficiar care citeşte legea. Receptorul interesat este însă cel care predă disciplina respectivă.

- **Conform efectului mesajului**

  Acordul cu informaţia este prezent în măsura în care programa este justificată de un anumit context social. Acordul se manifestă prin respectarea conţinutului programei şi prin aplicarea ei de aşa manieră, încât să asigure formarea competenţelor şi dezvoltarea personalităţii elevului.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Textul are funcţia de informare: are dimensiune pragmatică şi aplicabilitate în sfera vieţii publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (rolul disciplinei limba şi literatura română în formarea personalităţii elevilor), *Cum?* (prin formarea unor competenţe şi abilităţi), *De ce? (sunt importante)* (fiindcă formează o personalitate autonomă).

  Funcţia *educativă* constă în a sugera un anumit comportament într-o situaţie dată, respectiv cunoaşterea rolului disciplinei pentru adoptarea unui comportament din partea profesorilor şi pentru motivarea elevilor.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Textul prezintă *rolul disciplinei limba şi literatura română,* şi impune comportamentul cadrelor didactice direct implicate în predarea disciplinei, în raport cu aceasta. Mesajul este preponderent denotativ, se adresează raţiunii şi este lipsit de componentă afectivă. În acest context, *neutralitatea* mesajului rezultă atât din tipul de informaţii furnizate, cât şi din tonalitate.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Obiectiv şi impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
2. *Accesibil, clar şi precis*: accesibil prin termenii utilizaţi, clar prin structura frazei şi precis pentru că numeşte rolul disciplinei.
3. *Vocabular specializat*: *programa, învăţământ, studiul limbii.*
4. *Specific domeniului public şi relaţiilor oficiale în instituţii*: îndeplinirea cade în sarcina cadrelor didactice care predau disciplina numită.
5. *Folosirea clişeelor.*

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate: *programa, studiul disciplinei,*	Substantive abstracte: *aptitudini, competenţe, personalitate,*	Se foloseşte coordonarea: *să se exprime corect, clar şi coerent în limba maternă, să asculte,*	Şabloane specifice acestui tip de act oficial: *formarea de deprinderi şi abilităţi,*

Scanned with OKEN Scanner

învățământ obligatoriu.	*discernământ.*	*să înțeleagă și să producă mesaje orale și scrise, în diverse situații de comunicare.*	*învățământ obligatoriu, elevii trebuie să-și formeze.*

Notă! Enumerația este aici un procedeu retoric obligatoriu, fiindcă ea cuprinde instrucțiunile pe care emițătorul le transmite receptorului.

Exercițiul 1.

Cap. I Înscrierea la facultate și documentele studentului.

Art. 1 Înmatricularea în anul I se face de către rector, la cererea studentului declarat admis la concursul de admitere, sub număr (cod) unic, valabil pe întreaga perioadă de școlarizare în facultatea pentru care a susținut concurs.

Art. 2 La înscrierea în anul I de studii, se alcătuiește dosarul studentului, care va cuprinde:

- *cererea-tip de înscriere pentru anul I de studii;*
- *diploma de bacalaureat (echivalenta), în original;*
- *certificatul de naștere, în copie legalizată;*
- *acte care atestă schimbarea numelui, copie legalizată;*
- *adeverința medicală.*

În perioada școlarizării, dosarul studentului se completează cu:

- *cererile de înscriere în fiecare an universitar;*
- *actele necesare pentru obținerea bursei, conform legislației în vigoare;*
- *cererile pentru disciplinele opționale;*
- *actele care certifică studiile efectuate în alte universități din țară și străinătate și rezultatele obținute.*

Art. 3 La înscrierea în facultate se eliberează fiecărui student:

- *carnetul de student;*
- *legitimația de student.*

(***Regulament privind activitatea profesională a studenților***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  Acordul
- **Conform funcției mesajului (scop)**
  Informare
  Educativ
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**
  Neutru

Scanned with OKEN Scanner

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Are formule fixe*
2. *Obiectiv şi impersonal*
3. *Accesibil, clar şi precis*
4. *Vocabular pronunţat specializat*
5. *Specific domeniului public şi relaţiilor oficiale în instituţii*
6. *Folosirea şabloanelor*

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie specifică	Substantive provenite din infinitive lungi.		Clişee
	Folosirea infinitivului cu valoare de imperativ.	Construcţii infinitivale	Elipsa, verbele copulative.
	Verbe la diateza reflexiv-pasivă: preferinţa pentru anumite verbe, locuţiuni şi expresii.	Fraze coordonate	Fără digresiuni şi figuri de stil.
	Forme impersonale		
	Expresii verbale impersonale		

Scanned with OKEN Scanner

STILUL PUBLICISTIC

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

- are funcţie de mediatizare a evenimentelor;
- conţine informaţii economice, politice, sociale;
- influenţează opinia publică (discurs persuasiv);
- în conformitate cu strategiile persuasive, discursul se poate adresa raţiunii sau afectivităţii;
- strategia persuasivă se bazează pe argumente:
  a) persuasiunea adresată raţiunii aduce argumente de specialitate, de tip cauză-efect; (cauze-situaţie de analizat şi/ sau problemă-soluţii-rezultate/ modalităţi de aplicare a soluţiilor);
  b) persuasiunea adresată afectivităţii aduce argumente de popularitate, superioritatea unor produse în raport cu altele similare, mărturia unor beneficiari ai produsului, tradiţie, grija faţă de destinatar.
- dimensiunea persuasivă ţine de publicitar;
- are funcţie conativă;
- exprimă atitudini;
- orientat spre maximă accesibilitate şi actualitate.

Notă!

1. Unele forme se apropie de stilul colocvial, artistic sau ştiinţific, prin faptul că îmbină informaţia cu o prezentare/ comentare a acesteia, ceea ce, uneori, presupune şi o anumită implicare subiectivă a autorului.
2. Conţinutul reflectă realitatea imediată şi este completat cu mijloace extralingvistice de tipul: fotografie, caricatură, hartă, schemă, statistică, tabel.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Este evitat limbajul profesional (el se foloseşte în publicaţiile de specialitate).	Foloseşte preponderent diateza activă.	Construit cu propoziţii enunţiative cât mai accesibile şi mai simple.	Detaliile sunt precise şi elocvente.
Termenii noi sunt explicaţi prin analogie: raporturi de asemănare/ diferenţiere stabilite între două sau mai multe obiecte, fenomene, fiinţe etc.		Formulări eliptice care să impresioneze şi să atragă atenţia.	Stilul cel mai sensibil la inovaţie.

Scanned with OKEN Scanner

Utilizează titluri şocante pentru a atrage atenţia, pentru acoperirea subiectului sau pentru o referire nemijlocită la conţinut.			Se utilizează uneori procedee artistice (asemănare cu stilul beletristic).

☑ **FORME ALE DISCURSULUI PUBLICISTIC**

Conform implicării/ neimplicării autorului, textele jurnalistice pot fi:

I. Texte de apreciere sau de opinie unde se poate sesiza implicarea autorului

1. **Editorial** – comentariu asupra unui eveniment sau situaţii la ordinea zilei. Dacă nu este semnat, editorialul prezintă punctul de vedere al colectivului de redacţie al unei publicaţii. Editorialul are funcţie de informare, dar şi de persuasiune.
2. **Convorbire** – text rezultat în urma unei discuţii cu o persoană avizată pe o anumită temă. Textul reflectă opinia vorbitorului, nu a autorului şi cuprinde elemente ale discursului argumentativ.
3. **Articol de opinie (manifest, apel)** – reprezintă punctul de vedere al autorului; are un caracter apreciativ şi se centrează pe funcţia persuasivă.
4. **Foileton (tabletă, pamflet)** – text de atitudine de dimensiuni reduse care tratează subiectele de actualitate exclusiv din perspectiva autorului. El poate avea tentă ironică, satirică, umoristică, critică. Are funcţie exclusiv persuasivă.
5. **Masă rotundă** – text rezultat în urma unei discuţii de grup pe o anumită temă. Textul reflectă opiniile participanţilor la discuţie. Textul unei mese rotunde cuprinde elemente ale discursului argumentativ.
6. **Cronică** – prezentarea unui spectacol, făcută imediat după premieră, care conţine aprecieri critice asupra spectacolului analizat. Comentariile autorului sunt urmate de un set de informaţii tehnice: decor, scenografie, regie etc. Cronica se adresează unui public eterogen, de aceea limbajul trebuie să fie accesibil. Ea are funcţie predominant persuasivă.
7. **Recenzie** – prezentarea unei cărţi făcută imediat după apariţia acesteia, care conţine aprecieri critice asupra textului analizat. Comentariile autorului sunt urmate de un set de informaţii tehnice: editură, condiţii de prezentare grafică ş.a. Recenzia se adresează unui public eterogen, de aceea limbajul trebuie să fie accesibil. Ea are funcţie predominant persuasivă.
8. **Publicitatea** – face parte din instrumentele de comunicare cu rol de mediatizare a unui produs, serviciu, idee şi cu funcţie de *persuasiune*. Grupul-ţintă, adică totalitatea persoanelor la care ar trebui să ajungă campania publicitară, este distinct în funcţie de: sex, vârstă, categorie socială, zona unde locuieşte (urban/ rural), situaţie economică etc. O

Scanned with OKEN Scanner

campanie publicitară eficientă atrage cât mai mulți clienți din grupul-țintă, dar și din categoriile colaterale. În funcție de „produsele" mediatizate, campaniile publicitare pot fi: comerciale, politice, sociale. Campaniile publicitare comerciale vând produse de folosință imediată (alimente, cosmetice), servicii, produse artistice (muzică, teatru, film, carte). Campania publicitară se face pe diverse suporturi: audio, video, ziare, prin cuvânt, slogan (sintagmă scurtă și frapantă menită să atragă atenția), spot (film sau anunț publicitar foarte scurt prezentat pe canalele audio/ video), logo (logotip emblemă, marcă, desen care caracterizează o marcă comercială). Campania publicitară prin intermediul cuvântului se bazează pe: omonimie dezambiguizabilă contextual, jocuri de cuvinte.

Elemente componente ale campaniei publicitare:

- *agenția de publicitate* – instituția care contribuie la campania publicitară cu ajutorul angajaților specializați;
- *clientul* – persoana sau instituția care are nevoie de o campanie publicitară;
- *lansatorul* – persoana sau instituția care anunță un produs sau îi face campanie; lansatorul și agenția de publicitate stabilesc mijloacele utilizate pentru eficientizarea campaniei;
- *creatorul* – persoana care creează propriu-zis reclama.

9. **Reclamă** – text de dimensiuni reduse, centrat pe funcția persuasivă; este construit în jurul unui slogan și poate fi dublat de imagine.

Calitățile unei reclame:

- să fie relevantă atât pentru produsul sau serviciul mediatizat, cât și pentru publicul țintă;
- să surprindă comportamente și atitudini corecte;
- să evidențieze un singur beneficiu cheie al produsului sau serviciului;
- să transmită un singur mesaj clar, concis, cu umor;
- să fie construită ca să influențeze gusturile publicului țintă.

II. Texte informative unde nu se poate sesiza implicarea autorului (au funcție referențială, dar pot avea și funcție conativă)

1. **Reportaj** – text de întindere mare, scris la persoana a treia, cu referire la fapte reale, unde autorul include impresii personale cu privire la întâmplările/ aspectele relatate. Din punct de vedere stilistic, reportajul apelează la o serie de procedee care aparțin stilului literar (figuri de stil, elemente care punctează sentimente, emoții). Implicarea autorului se poate realiza: pe un ton neutru, ceea ce conferă obiectivitate textului, pe un ton moralizator, ceea ce conferă o atitudine etică a textului și pe un ton umoristic sau ironic, ceea ce denotă o atitudine critică față de eveniment (funcție referențială, dar și conativă).
2. **Relatare** – text de întindere mare, scris la persoana a treia, referitor la fapte și situații reale. Relatarea se concentrează pe cele mai importante

Scanned with OKEN Scanner

informații. Din text lipsesc considerațiile personale, judecățile de valoare, expresiile cu accent emotiv (funcție referențială și conativă).

3. **Interviu** – text realizat cu scopul de a obține un set de informații de la o persoană avizată (funcție referențială predominantă).
4. **Declarație** – text cu dimensiune medie, scris la persoana întâi, care cuprinde informații punctuale despre un anumit eveniment sau situație. Declarația este făcută în momente de tensiune. Ea aparține unei personalități și se referă la punctul de vedere al emitentului asupra unui eveniment sau asupra unei situații existente la un moment dat (funcție conativă predominantă).
5. **Știre** – text de dimensiuni reduse, cu un subiect absolut nou, menit să informeze, dar și să șocheze în același timp. Ea se referă la un eveniment, o situație (funcție referențială predominantă). .
6. **Articol** – text destinat apariției în ziar, revistă sau periodic, cu un subiect bine documentat (funcție referențială predominantă). Articolul poate apela la un discurs argumentativ (vezi pagina 60).

Recunoașterea unui discurs argumentativ

1. Discursul argumentativ se recunoaște după prezența *indicatorilor de argumentare*: *pentru că, deoarece, de aceea, întrucât, deci, așadar,* care introduc argumentele, *dacă și numai dacă,* care introduc argumente restrictive, *în primul rând, în al doilea rând,* care introduc argumentele într-o ordine agreată de emițător (ordinea logică), *în concluzie, (nu) poate, (nu) trebuie,* care introduc concluziile. O dată identificați acești indicatori, trebuie verificat dacă în cadrul textului ei îndeplinesc funcția numită.

2. O argumentație trebuie să aibă o ipoteză (teză, propoziția din text care exprimă ideea de bază, ca argumentarea să fie validă propoziția care exprimă ideea de bază trebuie să aibă valoare de adevăr). După identificarea enunțului se recitește textul pentru a vedea dacă el dă informații în plus față de enunțul identificat ca ipoteză. În conținutul textului astfel recitit (după identificarea ipotezei), se află argumentul/ argumentele și exemplul/ exemplele.

3. Se citește textul ca să se identifice în el propoziția care are rol de concluzie (propoziție declarativă cu valoare de adevăr); de menționat faptul că propoziția concluzie se poate găsi în orice parte a textului.

4. După identificarea ipotezei și a concluziei, textul trebuie aranjat în ordinea argumentării; de menționat faptul că ordinea expunerii nu este obligatoriu și ordinea argumentării.

5. Argumentarea se bazează pe raționamente. Raționamentele pot fi:
- *deductive* prin demonstrație;
- *deductive* prin analogie.

6. În stilul publicistic, raționamentele se adresează deseori afectivității.

De reținut! Un text nu este argumentativ dacă:
- propoziția care exprimă ideea de bază nu este urmată de alte informații în text;
- nu este identificabilă propoziția cu rol de concluzie.

Scanned with OKEN Scanner

APLICAȚII / EXERCIȚII

Aplicația 1.

- *Achiziționează o casă pe Pământ cu bani pe Lună*
  (sloganul publicitar al unei bănci)
- *Noi îl înălțăm în grad pe Celsius*
  (sloganul publicitar al unei firme de instalații termice)
- *Lovitură de teatru*
  (sloganul publicitar al unui festival de teatru francofon)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu, tipul textului** (în cazul de față, doar tipul textului, se află în partea dreaptă, jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Reclamele sunt discursuri făcute de o instituție specializată la cererea unui client. În cazul acestui tip de discurs, nu interesează autorul. Reclamele care apar pe suport video (televiziune) sau pe suport de hârtie (în ziare, reviste) pot avea în colțul din stânga, jos, numele firmei de publicitate. În ceea ce privește titlul, acesta poate fi asimilat sloganului, numelui produsului sau serviciului ori unei calități a acestuia. Tema unei reclame este produsul sau serviciul pe care îl promovează din perspectiva calităților, a efectului, a beneficiilor.

2. **Tipul de discurs** (text **persuasiv**)

Tipul de discurs depinde de suportul publicitar. Tehnica campaniei publicitare prin presă se axează pe influențarea prin cuvânt.

Discursul reclamelor se situează la granița dintre nonficțional și ficțional, fiindcă o parte a discursului folosește termeni cu sens denotativ (partea care se referă strict la produs sau serviciu), iar o altă parte (prin care produsul sau serviciul este mediatizat) folosește un discurs ficțional (jocuri de cuvinte, omonime dezambiguizate în context, metafore etc.). Funcția este conativă.

Specific reclamelor comerciale este discursul scurt, centrat pe calitatea produsului sau a serviciului mediatizat.

Prima reclamă este un slogan publicitar al unei bănci, compusă dintr-o propoziție dezvoltată, enunțiativă imperativă. Sugestia se realizează printr-un verb la modul imperativ, cu sens general (*achiziționează*), folosit în sens propriu, *a procura produse sau materiale*. Din punct de vedere lexical, sloganul se bazează pe polisemantismul cuvântului *pământ* (devenit substantiv propriu) și omonimia substantivului *lună*. Cuvintele cheie sunt *casă* și *bani*. Se creează o antiteză care poate avea și sens ironic prin alăturarea structurilor *casă pe Pământ/ bani pe Lună*.

A doua reclamă este un slogan publicitar pentru o firmă de instalații termice. Efectul publicitar se bazează pe sensul unității frazeologice *a înălța în grad* (*a înalța pe cineva în rang*), folosită predilect în domeniul militar, acela *de a promova pe cineva*. Trimiterea este făcută la Celsius,

Scanned with OKEN Scanner

astronomul şi fizicianul suedez (1701-1744), la invenţia acestuia, scara termometrică centisimală, scara C, numele său fiind atribuit unui grad termometric, gradul C.

A treia reclamă este sloganul unui festival de teatru francofon.Ea funcţionează ca un anunţ. Expresia are sensul de acţiune, întâmplare bruscă şi neaşteptată, care şochează, impresionează, garantându-se, astfel, confirmarea aşteptărilor spectatorilor.

În toate cele trei situaţii, dezambiguizarea enunţului trebuie făcută contextual. Enunţul poate fi înţeles în sens denotativ sau conotativ. Sensul denotativ numeşte produsul, respectiv serviciul, iar sensul conotativ aduce în prim plan calitatea produsului sau a serviciului, o calitate individualizatoare care se doreşte unică şi repetabilă; astfel, produsul sau serviciul poate fi mai uşor mediatizat.

3. Sfera de utilizare

Textul aparţine *stilului publicistic*, fiind utilizat cu valoare de mediatizare a unui produs sau serviciu şi cu intenţia de persuasiune. Toate cele trei reclame sunt menite să vândă produsele. Ele sunt folosite de distribuitorii produselor, ca să-şi facă reclamă.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

În cazul anunţurilor sau al reclamelor publicitare, relaţia emiţător-receptor este vizibilă pe mai multe paliere. Un prim palier este *emiţător* (client)/ *receptor* (lansatorul de publicitate). În acest context, ambii trebuie să fie specializaţi, în mod deosebit, lansatorul. Pe un al doilea palier se situează relaţia *emiţător* (lansator)/ *receptor* (agenţie publicitară), unde din nou specializarea este obligatorie. Al treilea palier este la nivelul distribuţiei, unde *emiţătorul* (agenţia de publicitate) transmite mesajul *receptorului* (consumatorul). Din acest moment, specializarea celui din urmă nu mai este obligatorie. La acest palier, mesajul trebuie să îndeplinească funcţia de persuasiune. În cazul reclamelor analizate, receptorul nu este neapărat specializat (în cazul de faţă nu este obligatoriu să fie un cumpărător anume, să aibă nevoie de un credit, să fie interesat de cumpărare sau de teatru). Dimpotrivă, receptorul trebuie să fie o persoană neutră, care alege din suma produselor sau a serviciilor oferite pe acela căruia i se face reclamă.

- **Conform efectului mesajului (discurs conotativ** la toate)

Acordul este manifestat prin consumul produselor sau al serviciului mediatizat(e). În cazul primei şi al celei de a doua reclame, se poate vorbi şi de o *identificare*, în măsura în care un client este interesat de achiziţionarea unei locuinţe sau a unei centrale termice. Efectul perlocuţionar al mesajului poate fi controlat în cazul reclamelor numai statistic (cantitatea produselor vândute sau a serviciilor oferite după apariţia reclamei).

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Reclamele au în primul rând *funcţie publicitară*. Ele mediatizează un produs sau un serviciu nou apărut pe piaţa produselor sau a serviciilor similare. O altă funcţie este de informare. Funcţia se actualizează

Scanned with OKEN Scanner

în pragmatica publicitară. Ea se circumscrie conform întrebărilor definitorii ale mesajului informativ: *Ce?* (casă, centrală termică, spectacol de teatru), *De ce?* (dă credit, dă confort, e specializat), *Cum?* (de încredere – idee subînțeleasă din ambivalența subiectului acțiunii – bancă-client, firmă-client, de spectaculos – idee subînțeleasă din sensul conotativ al expresiei *lovitură de teatru*).

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

  Reclamele au o încărcătură afectivă prin chiar finalitatea lor. Ele trebuie să convingă, să persuadeze, să determine o atitudine pro serviciu sau produs. Încărcătura emoțională este sugerată prin jocul de cuvinte.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: enunțurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical.
2. *Obiectivitate*: nu este o categorie tipică reclamei, deoarece funcția ei este predominant persuasivă. Pentru a-şi atinge scopul, ea tinde către subiectivitate. Subiectivitatea se manifestă în opțiunea autorului reclamei pentru mijloacele lingvistice cele mai ambigue sau ludice, menite să atragă atenția şi să vândă produsul sau serviciul.
3. *Limbaj denotativ cu nuanță conotativă*: sensul denotativ numeşte produsul (casă), sensul conotativ îl plasează în categoria realizabil/ irealizabil (Pământ-Lună) al evenimentului şocant (lovitură de teatru).
4. *Sens unic* (operă închisă): în măsura în care se referă la produsul sau la serviciul indicat, sens multiplu în măsura în care lasă să se înțeleagă şi că produsul sau serviciul, festivalul este unic între altele de aceeaşi natură.
5. *Are funcție de mediatizare a evenimentelor*: persuadează clienții virtuali să folosească numai produsul sau serviciul căruia i se face reclamă.
6. *Influențează opinia publică:* în vederea consumului cu precădere a produsului sau a serviciului mediatizat prin reclamă.
7. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale*: *informativă* şi *afectivă*; dimensiunea afectivă se realizează prin jocul de cuvinte, iar dimensiunea informativă se realizează prin promovarea reclamei (produsul sau serviciul există ca atare şi este util).

   Atitudinea informativă este realizată prin discurs predominant denotativ, iar atitudinea afectivă este realizată prin discurs predominant conotativ.

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

Reclamă – text de dimensiuni reduse, centrat pe funcția persuasivă; este construit în jurul unui slogan şi poate fi dublat de imagine.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Limbaj accesibil	Persoana I plural	Elipsa unor părți de propoziție (subiect, predicat)	Inovația

Scanned with OKEN Scanner

Jocuri de cuvinte		Propoziții scurte	
Polisemantism		Rolul atributului sau al explicațiilor	
Omonimie			

Exercițiul 1.

- *Fanta la distracție se cunoaște*
  (sloganul unei băuturi răcoritoare)
- *Marea Neagră rău*
  (slogan publicitar despre poluarea Mării Negre)
- *Cine m-a uitat*
  (slogan publicitar despre săli de cinematograf degradate/ neprimitoare)

☑ ETAPE

1. Autor, titlu şi tema (despre ce e vorba în text)
2. Tipul de discurs (persuasiv, la granița dintre **ficțional** şi **nonficțional**)
3. Sfera de utilizare
4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
  Acordul
- **Conform funcției mesajului (scop)**
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Limbaj denotativ cu nuanță conotativă*
4. *Sens unic* (operă închisă)
5. *Are funcție de mediatizare a evenimentelor*
6. *Influențează opinia publică*
7. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale: informativă şi afectivă*

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

apel	articol	comentariu
comunicat	convorbire	corespondență
cronică	declarație	editorial
foileton	interviu	manifest
masă rotundă	reportaj	recenzie
reclamă	relatare	știre

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Scanned with OKEN Scanner

Aplicaţia 2.

I. ***Omul care ştia prea mult****, Marea Britanie, 1934, Poliţist. Regie: Alfred Hitchcock. Cu Leslie Banks. Este poate filmul poliţist cel mai strălucitor, cel mai spiritual şi cel mai agreabil pe care l-a realizat Hitchcock în Anglia, în anii '30. Acţiunea nu slăbeşte nici o clipă, iar structura tipic hitchcockiană bazată pe bluf şi dublu-bluf nu a fost niciodată atât de îndrăzneţ exploatată ca în încercarea protagonistului de a zădărnici în ultima clipă crima pusă la cale.*

II. ***Charlot, om preistoric****, SUA, 1915. Film mut, comedie. Regie: Charles Chaplin. Cu: Charles Chaplin. În a treizeci şi cincea şi ultima comedie realizată pentru Studiourile Keystone, Chaplin parodiază recentul succes al marelui D.W. Griffith, drama* ***Omul preistoric****. Charlot este un om preistoric cu melon, baston şi blană de urs. Îşi umple pipa cu fire din blana de urs şi o aprinde lovind o piatră de şold.*

III. ***Întoarcerea lui Vodă Lăpuşneanu****, România, 1979. Film istoric. Regie: Malvina Urşianu. Cu: George Motoi, Silvia Popovici, Cornel Coman. Adaptare după nuvela* ***Alexandru Lăpuşneanul*** *de Costache Negruzzi. „Prin calităţile sale incontestabile, putem spune cu certitudine că, în cultura noastră, este, cronologic, a treia mare realizare după naraţiunea lui Ureche şi apoi a lui Negruzzi, în totul însă independentă de cele două anterioare", afirma Edgar Papu.*

(Revista ***B-24-Fun***)

☑ **ETAPE**

1. Autor, titlu şi tema (despre ce este vorba în text)

Informaţia dată de sursa citată sugerează că textul aparţine *stilului publicitar.* Tema este prezentarea a trei filme: ***Omul care ştia prea mult, Charlot, om preistoric, Întoarcerea lui Vodă Lăpuşneanu.***

2. Tipul de discurs (nonficţional, descriptiv)

Tipul de discurs depinde de suportul publicitar. Tehnica unei campanii publicitare în presă se axează pe influenţarea prin cuvânt. Textul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Discursul este compus din trei reclame la trei filme, diferite ca tip, unul poliţist, o comedie, unul istoric. Structural, fiecare dintre cele trei texte are două părţi: una strict informativă (de ex. ***Omul care ştia prea mult...****, Marea Britanie, 1934., Poliţist. Regie: Alfred Hitchook. Cu: Leslie Banks*) şi una profund afectivă (*Este poate filmul poliţist cel mai strălucitor, cel mai spiritual şi cel mai agreabil pe care l-a realizat Hitckook în Anglia, în anii '30. Acţiunea nu slăbeşte nici o clipă, iar structura tipic hitcookiană bazată pe bluf şi dublu-bluf nu a fost niciodată atât de îndrăzneţ exploatată ca în încercarea protagonistului de a zădărnici în ultima clipă crima pusă la cale*). Funcţia este conativă.

3. Sfera de utilizare

Textul aparţine *stilului publicistic* utilizat în mass-media şi în publicitate, cu valoare de informare şi cu intenţia de persuasiune. Textul

Scanned with OKEN Scanner

este la intersecția dintre denotativ și conotativ. Prin dimensiunea informativă, textul este denotativ. Enunțurile sunt scurte, eliptice. Dimensiunea afectiv-publicitară este însă într-un registru conotativ datorită numărului mare de calificative utilizate (de ex. pentru filmul ***Omul care știa prea mult*** – 3 adjective: *cel mai strălucitor, cel mai spiritual și cel mai agreabil*; un adverb, *îndrăznеț*; de remarcat că adjectivele sunt aflate la gradul superlativ relativ de superioritate, pentru a avea un efect persuasiv mai puternic).

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat în producerea reclamelor. În vocabularul de specialitate el se numește *lansator* (persoana sau instituția care aduce la cunoștința publicului existența unui produs, a unui serviciu sau a unei idei). *Lansatorul* este cel care ia legătura cu *agenția publicitară* pentru realizarea campaniei publicitare. În cazul de față, instituția este o editură care publică revista *B-24-Fun*. Receptorul cu un profil social anume, poate alege oferta care coincide cu nivelul lui de așteptare în ceea ce privește petrecerea timpului liber.

Receptorul textului citat poate să nu fie neapărat specializat, poate fi un pasionat de cinematografie.

- **Conform efectului mesajului**

Efectul esențial al mesajului publicitar este de *a convinge (a persuada)* sau de *a cuceri publicul. Mesajul publicitar permite răspândirea unor idei și contribuie la vânzarea unor produse.*

Acordul manifestat prin vizionarea filmelor mediatizate. La limită se poate vorbi și despre *identificare*, în măsura în care receptorul textului are aceeași părere cu autorul lui.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Textele au *funcția de informare* prin dimensiunea pragmatică (de ex. ***Charlot, om preistoric**, SUA,1915. Film mut, comedie. Regie:Charles Chaplin. Cu: Charlie Chaplin*), fiindcă pot fi identificate întrebările definitorii pentru mesajul informativ: *Cine?* (regie: *Charlie Chaplin*), *Ce?* (***Charlot, om preistoric,*** *film mut, comedie*), *Când?* (1915), *Unde?* (SUA), *Cu cine?* (cu: *Charlie Chaplin*), *Cum?* (Chaplin parodiază recentul succes al marelui D.W.Griffith, drama ***Omul preistoric***).

Textele au și o *funcție publicitară* cu dimensiune persuasivă, argument susținut de d*istribuție, în primul rând.* Funcția publicitară este actualizată și prin personalizarea aprecierilor critice: de ex. pentru filmul **Întoarcerea lui Vodă Lăpușneanu** *„Prin calitățile sale incontestabile, putem spune cu certitudine că, în cultura noastră este, cronologic, a treia mare realizare după narațiunea lui Ureche și apoi a lui Negruzzi, în totul însă independentă de cele două anterioare”* , *afirmă Edgar Papu.* Aprecierile referitoare la literatură stabilesc ierarhia pentru fiecare dintre arte.

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Textele sunt la intersecţia dintre *neutru* şi *subiectiv*, în măsura în care calificativele, pentru fiecare dintre cele trei filme fac dovada implicării autorului în text.

Trebuie menţionat aici că implicarea autorului în textul unei reclame face parte din jocul persuasiunii. Autorul vrea să-l persuadeze pe receptor. Pentru aceasta el utilizează cât mai multe mijloace care îi stau la dispoziţie. Un astfel de mijloc este folosirea în exces a termenilor din categoria excelenţei, a laudativului.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: enunţurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical; prima parte este alcătuită din enunţuri scurte, eliptice, informative, a doua parte este alcătuită dintr-un enunţ explicativ, lung, dezvoltat, afirmativ, cu mulţi termeni laudativi.
2. *Obiectivitate*: enunţurile se referă la un produs finit, respectiv, un film. Textul are două enunţuri: primul informativ-obiectiv; al doilea afectiv-persuasiv (tinde spre subiectiv).
3. *Accesibilitate*: în text sunt folosite cuvinte din vocabularul fundamental (*adaptare, film, roman, rol*).
4. *Limbaj denotativ cu nuanţă conotativă*: limbajul denotativ apare în prima parte a textului, iar limbajul conotativ apare în a doua parte a textului. Distincţia denotativ/ conotativ porneşte din intenţia emiţătorului: denotativ/ informativ, conotativ/ persuasiv.
5. Evenimentul mediatizat este difuzarea filmelor numite.
6. *Influenţează opinia publică* în favoarea vizionării filmelor.
7. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale, informativă şi afectivă:* atitudinea informativă este realizată prin discurs predominant denotativ, iar atitudinea afectivă este realizată prin discurs predominant conotativ.

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

Reclamă – text de dimensiuni reduse, centrat pe funcţia persuasivă; este construit în jurul unui slogan şi poate fi dublat de imagine.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Termeni cu sens denotativ/ conotativ.	Frecvenţa subordonatelor şi a adjectivelor cu rol descriptiv.	Coordonarea prin juxtapunere.	Utilizarea unor figuri de stil: epitete (*cel mai strălucitor, cel mai spiritual, cel mai agreabil, calităţi incontestabile, realizare independentă*), inversiunea (*mare realizare*) etc.

Scanned with OKEN Scanner

Termeni de specialitate: *polițist, comedie, film istoric, adaptare, regie, distribuție.*			Predomină stilul neutru.

Exercițiul 2.

Paralelă între cele trei reclame de film de la **Aplicația 2**, din punct de vedere al următoarelor aspecte:

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu și tema** (despre ce este vorba în text)
2. **Tipul de discurs (persuasiv)**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**
- **Conform funcției mesajului (scop)**

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Limbaj denotativ cu nuanță conotativă*
4. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale*: informativă și afectivă
5. *Are funcție de mediatizare a evenimentelor*

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Aplicația 3.

Multivitamine și multiminerale

Compoziție: Vitamina A, C, D3, E, K1, B1, B2, B3, B5, B6, B12, [...] fier, calciu, magneziu, zinc, seleniu, fosfor, iod, crom, mangan, cupru, bor, potasiu, molibden, vanadiu. Conținut: 30 de tablete.

Administrare:

Adulți: 1 tabletă pe zi, ca supliment nutrițional.

Indicații:

Persoanelor active fizic și intelectual, sportivilor, pentru creșterea vitalității și rezistenței organismului. Întârzie procesul natural de îmbolnăvire, întărește părul și unghiile. Recomandat în: oboseală, stres, carențe nutritive, anemii, osteoporoză, fracturi, boli infecțioase, convalescență.

Scanned with OKEN Scanner

Complexul, cu 36 de principii active naturale, asigură necesarul zilnic de vitamine şi minerale, esenţiale pentru menţinerea organismului în stare optimă; reglează metabolismul şi are rol antioxidant.

Contraindicaţii: copii sub 12 ani.

(prospect de prezentare a unui medicament)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu şi tema** (despre ce este vorba în text)

Textul are în subsol o explicaţie, *prospect de prezentare a unui medicament*, fapt care indică specializarea: *domeniul farmaceutic.* Tema este *prezentarea unui medicament.*

2. **Tipul de discurs** (text **nonficţional, descriptiv**)

Textul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Funcţia este conativă. Textul are patru secvenţe: *compoziţie, administrare, indicaţii* şi *contraindicaţii.* În toate cele patru părţi sunt folosite cuvinte cu sens denotativ (*sportiv, persoana, păr, unghii*) şi monosemantic (*fier, calciu, magneziu, zinc, seleniu, fosfor*).

3. **Sfera de utilizare**

Textul aparţine *stilului publicistic*, domeniul farmaceutic. Utilizat ca formă de prezentare şi publicitate, cu valoare de informare, prezintă un medicament, modul de întrebuinţare şi rolul său pentru sănătate. Publicul ţintă căruia i se adresează produsul este foarte variat (*persoane active fizic şi intelectual*). Textul este foarte apropiat de o reclamă. Informaţiile oferite sunt menite să convingă potenţialul cumpărător.

4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat în producerea acestui tip de text. Specializarea este vizibilă din structura şi din conţinutul textului. Structura (conţinut, administrare, indicaţii, contraindicaţii) este specifică prospectelor de prezentare a medicamentelor. Conţinutul este strict specializat. Receptorul poate fi specializat (farmacist, medic etc.) sau nespecializat. Prospectul de prezentare îi oferă receptorului nespecializat informaţii esenţiale în legătură cu eficienţa produsului.

- **Conform efectului mesajului**

Efectul esenţial al mesajului este de informare şi vizează o corectă utilizare a medicamentului. El are şi un efect publicitar pentru promovarea medicamentului. Mesajul publicitar permite răspândirea unor idei şi contribuie la vânzarea unor produse. În cazul de faţă este vorba despre vânzarea unui produs. În cazul analizat efectul de *convingere* este vizibil în partea care cuprinde indicaţiile: *pentru creşterea vitalităţii şi rezistenţei organismului, recomandat în oboseală, stres, carenţe nutritive, anemii, osteoporoză, fracturi, boli infecţioase, convalescenţă.* Gama largă a recomandărilor sugerează un public ţintă variat, diversificat.

Scanned with OKEN Scanner

Mesajul vizează ca efect *acordul*. Acordul cu afirmaţia specialistului fabricii de medicamente care îşi promovează produsul.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Textul are funcţie *de informare*: are dimensiune pragmatică, publicitară (întrebări definitorii pentru mesajul informativ: *Ce?* (multivitamine şi multiminerale), *Cum?* (din ce este compus: *fier, magneziu, zinc, calciu, seleniu, fosfor, crom, mangan* etc.), *De ce?* (are o gamă largă în registrul recomandărilor).

  Textul are funcţie *publicitară*: promovarea din perspectiva fabricii de medicamente a mesajelor de influenţare, atragerea unui segment de public care ar putea să consume medicamentul.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Mesajul este *neutru* şi în acest sens se apropie de stilul ştiinţific. Neutralitatea este vizibilă prin sfera semantică a termenilor folosiţi şi prin tonalitatea discursului.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: enunţurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical.
2. *Obiectivitate*: enunţurile se referă la un produs finit, multivitamine şi minerale.
3. *Accesibilitate*: în text sunt folosite cuvinte din vocabularul fundamental (*persoane, boli*), dar şi cuvinte specializate (*fier, cupru, zinc, calciu, fracturi, anemii*).
4. *Limbaj denotativ care tinde spre monosemantism* (conţinutul medicamentului).
5. *Sens unic* (operă închisă): referitor la recomandări.
6. *Are funcţie de mediatizare a produsului*: în măsura în care se adresează unui public ţintă diversificat.
7. *Influenţează opinia publică* în favoarea cumpărării medicamentului.

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

Prospect de prezentare a unui medicament.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Utilizează frecvent termeni de specialitate: *stres, osteoporoză, anemii, boli infecţioase* şi temeni monosemantici: *fier, magneziu, calciu, seleniu* etc.	Predomină propoziţiile principale, enunţiative, dezvoltate, ceea ce face ca mesajul să fie predominant informativ.	Nu are figuri de stil.

Notă! Descrierea este un aranjament sistematic al părţilor componente, al aspectelor, într-o formă pseudo-narativă. Tema este plasată de obicei la început, ca titlu sau ca nume al termenului (medicament, în cazul de faţă).

Scanned with OKEN Scanner

Aplicaţia 4.

Dialogul e mai pretenţios. El presupune confruntarea unor interlocutori cu opinii diferite şi efortul colocvial de a obţine un adevăr care diferă, eventual, de toate opiniile exprimate. Dialogul implică disponibilitatea fiecăruia de a ieşi în întâmpinarea celuilalt, capacitatea de a fi receptiv faţă de punctul de vedere advers, pasiunea investigaţiei dincolo de orice narcisisme şi vanităţi. Dialogul nu vrea nici el să producă un câştigător, dar vrea să ajungă la un câştig. Un dialog care revine la punctul de pornire e pierdere de vreme. Realizarea unui dialog veritabil începe cu alegerea interlocutorilor. Mai întâi, ei trebuie să nu fie de acord. Unanimitatea e moartea dialogului. Pe de altă parte, dialogul nu e posibil nici dacă deosebirile dintre cei care îl poartă sunt ireductibile. Dialogul dintre un pinguin şi o vulpe e o utopie. Participanţii la dialog trebuie să fie de calibru egal, să împărtăşească valori comune, să accepte reguli şi principii echivalente. Nu e recomandabil să inviţi la dialog reprezentanţii unor lumi care se ignoră reciproc, sau, mai rău, care se disprețuiesc reciproc. Dialogul e de negândit fără instituţia respectului, fără deprinderea unei atente considerări a celuilalt. Virtutea cardinală a dialogului e facultatea de a asculta. Vorbăria, discursul torenţial exclud perspectiva unui dialog izbutit şi poluează în chip iresponsabil spaţiul public. [...]

(Andrei Pleşu, articolul ***Regulile dialogului*** în ***Jurnalul naţional***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

Textul are în subsol autorul, Andrei Pleşu, şi titlul articolului: *Regulile dialogului*.Titlul trimite la condiţiile unei comunicări eficiente, foarte puţin sau deloc cunoscute vorbitorilor. Tema este definirea dialogului şi normele de construire a acestuia, ca formă de reprezentare şi exprimare a sinelui.

2. **Tipul de discurs** (text **subiectiv-reflexiv**, **nonficţional**)

Din informaţia din subsolul textului rezultă tipul de text: articol, adică text destinat apariţiei în ziar, revistă sau periodic (aici documentaţia este de factură subiectivă, personală). Funcţia discursului este conativă.

Textul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Textul nu are elemente de confesiune. Este un text care se apropie de domeniul ştiinţific, prin tematică şi prin modul de construire a discursului. În acest sens poate fi considerat un text reflexiv.

El prezintă dialogul din punctul declanşării lui, luându-se în seamă capacităţile interlocutorilor, disponibilităţile acestora, apreciindu-se ca valoare fundamentală în comunicarea de acest tip, respectul. Primul enunţ sugerează faptul că tema articolului urmează după o altă intervenţie, referitoare probabil tot la comunicare: *Dialogul este mai pretenţios.* Demonstraţia porneşte de la alegerea interlocutorilor,

Scanned with OKEN Scanner

de la declinarea poziţiilor acestora, care, obligatoriu, au opinii diferite, au aceeaşi disponibilitate intelectuală, au un fond de referinţă comun (valori, reguli, principii). Se anticipează din enunţurile de început ale articolului condiţia esenţială a efortului colocvial, acela de a obţine un adevăr diferit de cel de la care s-a pornit. Regulile notate într-un limbaj aflat la graniţa beletristic/ publicistic vizează personalitatea vorbitorilor, dimensiunea morală a acestora, forţa de a renunţa la vanităţi şi mici orgolii. Pentru a convige, se apelează la exemple alegorice (*Dialogul dintre un pinguin şi o vulpe este o utopie*). Tranşant, se numeşte ca virtute cardinală fundamentală a dialogului facultatea de a asculta, coroborată, în viziunea autorului articolului, cu *instituţia respectului.* Pericolele intuite care ar ameninţa spaţiul public, în cazul ignorării regulilor formulate în articol, sunt vorbăria şi discursul torenţial. Articolul este construit după structura discursului argumentativ.

3. Sfera de utilizare

Textul este la intersecţia dintre *stilul beletristic (eseistic)* şi *stilul publicistic.* Aparţine *stilului publicistic* prin temă şi prin faptul că este un articol, prin efectul de convingere (persuasiune) şi aparţine *stilului beletristic* prin maniera subiectivă de tratare a temei.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Relaţia emiţător-receptor este traductibilă în termenii autor-cititor. Aici emiţătorul este specializat, problema comunicării fiind o problemă constantă a sa. Receptorul nu trebuie să fie neapărat specializat, dimpotrivă, prin modul de construire a discursului reflexiv se poate presupune că autorul vizează un public-ţintă nespecializat în domeniu, dar interesat de rolul comunicării. Se poate spune, de asemenea, că textul citat este o invitaţie indirectă la a comunica eficient şi corect.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect principal *persuasiunea* receptorului. Primul efect ar fi cel de a convinge un receptor neiniţiat sau slab iniţiat că definitorie pentru cunoaşterea de sine este comunicarea. Titlul este construit ca să pregătească terenul pentru persuasiune. Efectul de persuasiune este însă gândit de la începutul discursului prin punerea problemei: *Dialogul e mai pretenţios.*

Printr-un astfel de enunţ, autorul vizează două tipuri de receptori: cei care au abilităţi de comunicare, precum şi cei care nu stăpânesc aceste competenţe, dar, firesc, aspiră la o comunicare eficientă. Astfel citit, primul enunţ are efect de captare a atenţiei, fiindcă el creează un nivel de aşteptare. Un alt efect ar fi *acordul.* El poate veni de la receptorii specializaţi.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Textul are funcţie *de informare.*

Întrebări definitorii pentru mesajul informativ: *Cine?* (Andrei Pleşu), *Ce?* (regulile dialogului), *De când?, Până când?, De ce?* (*Dialogul*

Scanned with OKEN Scanner

este de negândit fără instituția respectului... Virtutea cardinală a dialogului e facultatea de a asculta).

Funcția *educativă* este reprezentată de prezentarea unei perspective asupra comunicării eficiente.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este *emoțional* în măsura în care textul este o împletire între evocare și argumentare. Textul face apel la afectivitate, dar și la rațiune.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: enunțurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical.
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a gândurilor, a sentimentelor și a ideilor; ea se obține prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat și prin evitarea termenilor prea specializați.
3. *Obiectivitate*: enunțurile se referă la o dimensiune fundamentală a existenței umane: comunicarea; tendința spre subiectivitate este prezentă prin mărcile morfologice (verbe la persoana a II-a singular).
4. *Accesibilitate*: în text este prezent un limbaj specializat *(interlocutori, receptiv, utopie, valori, spațiu public, perspectivă)*, însă familiar cititorilor presei de azi.
5. *Sens multiplu* (operă deschisă): este o secvență cu rol în formarea vorbitorilor, care poate trimite spre alte sensuri și poate genera alte opinii.
6. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale, informativă și educativă*: atitudinea informativă este realizată prin discurs reflexiv, iar atitudinea educativă este realizată prin tonul adresării.

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

Articol – text informativ (cu funcție predominant referențială, dar poate avea și funcție conativă) destinat apariției în ziar, revistă sau periodic cu un subiect documentat (funcție referențială predominantă). El poate fi argumentativ, demonstrativ, reflexiv, eseistic.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Utilizează termeni specializați: *interlocutori, receptiv, utopie, valori, spațiu public, perspectivă.*		Recurge la figuri de stil: enumerație (*disponibilitatea..., capacitatea..., pasiunea...*), metafora (*Unanimitatea e moartea dialogului*), epitetul metaforic (*discurs torențial*).
Folosește titlu convigător, educativ: *Regulile dialogului.*		Valorizează experiența autorului.

Scanned with OKEN Scanner

Aplicaţia 5.

*E un fenomen cunoscut şi universal: discursul publicitar contribuie la îmbogăţirea inventarului de expresii şi locuţiuni al limbajului colocvial. Publicitatea beneficiază de difuzare maximă, dar e dezavantajată de efemeritate: cele mai multe dintre mesajele sale, intens transmise într-un anumit moment, sunt apoi uitate. Sintagmele tipice reclamelor pătrund totuşi în alte tipuri de texte, mai ales în limbajul tinerilor. Prelucrări inconştiente apar în chip de clişee în eseuri, comentarii, răspunsuri la examene: textul „oferă un plus de...", autorul „alungă monotonia...". Mai interesante sunt preluările conştiente: discursul publicitar devine o sursă de intertextualitate şi de productivitate familiar-argotică. Cel puţin trei formule publicitare de succes au intrat în limbajul colocvial în ultimii ani: „Şi marmota învelea ciocolata în staniol", „A înnebunit lupul" şi „Gogule, probleme?". Prima a devenit un mijloc de exprimare a neîncrederii în spusele interlocutorului. Succesul ei este incontestabil, mai ales în limbajul tinerilor. Are sute de atestări în Internet, unde se găsesc chiar comentarii asupra uzului: „reclama asta a introdus un nou mod de a-ţi manifesta neîncrederea, în limbajul urban «trendy». Adică am văzut pe cineva manifestându-şi neîncrederea în spusele partenerului de conversaţie prin replici din reclama Milka: «sigur că da, şi marmota învelea ciocolata în staniol»" (*FanClub Forum*); „dacă zice cineva aberaţii, i se mai zice: «da, da... şi marmota învelea ciocolata în staniol»" (*utilizatori.ro*). Replica se grefează pe tipare deja existente: exclamaţii familiare (*ei, aş!, sanchi!, aiurea!*) şi expresii argotice (*las-o jos că măcăne!*).*

(Rodica Zafiu, ***Şi marmota...?***, în revista ***România literară***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce este vorba în text)

Textul are în subsol autorul, Rodica Zafiu, titlul articolului ***Şi marmota...?*** Titlul anunţă subiectul articolului într-o formă sugestivă, utilizându-se o structură dintr-un text nonficţional, o reclamă, cu o anumită frecvenţă în discursul publicitar din ultima vreme. Tema este agresiunea discursului publicitar în limbajul cotidian.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficţional**, **descriptiv**)

Din informaţia din subsolul textului rezultă tipul de text: articol, adică text destinat apariţiei în ziar, revistă sau periodic.

Textul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Textul este la intersecţia dintre publicistic şi ştiinţific (obiectiv/ subiectiv). Aparţine stilului ştiinţific prin tematică şi aparţine stilului publicistic prin exemple, prin tonalitate, prin intenţionalitate. Discursul este unul de tip explicativ, pornindu-se de la o constatare cu caracter general: *...discursul publicitar contribuie la îmbogăţirea inventarului de expresii şi locuţiuni al limbajului colocvial*; se notează expresiile recente intrate în exprimarea vorbitorilor români.

Scanned with OKEN Scanner

3. Sfera de utilizare

Textul este la intersecția dintre *stilul științific* și *stilul publicistic*. Aparține *stilului științific* (domeniul limbii române) prin tematică: *intervenția discursului publicitar în exprimarea vorbitorilor de limba română*. În text se întâlnesc termeni cu sens denotativ și conotativ.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Relația emițător-receptor este traductibilă în termeni autor-cititor. Aici nu este specificat dacă emițătorul este specializat în domeniul pe care îl abordează (limba română). Întrucât informațiile furnizate sunt amănunțite, se poate considera că autoarea articolului este un specialist în domeniu. Receptorul nu trebuie să fie neapărat specializat.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect principal persuasiunea, sensul ascuns fiind pledoaria pentru o exprimare originală, literară.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Textul are funcție de informare. Informarea se referă la un anumit fenomen lingvistic.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este *neutru* din punct de vedere al tonalității.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: enunțurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical.
2. *Obiectivitate*: în măsura în care descrierea este fidelă unor informații istorice.
3. *Accesibilitate*: în text sunt folosite neologisme.
4. *Limbaj denotativ:* sunt folosiți termeni cu sens propriu.
5. *Sens multiplu* (operă deschisă): întrucât prezintă un fenomen lingvistic cu o anumită dinamică.
6. *Mesajul are două dimensiuni, informativă și educativă:* atitudinea informativă este realizată prin discursul descriptiv, iar atitudinea educativă prin explicațiile oferite.

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

Articol – text informativ (cu funcție predominant referențială, dar poate avea și funcție conativă) destinat apariției în ziar, revistă sau periodic cu un subiect bine documentat (funcție referențială predominantă). El poate fi argumentativ, demonstrativ, reflexiv, eseistic.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Utilizează termeni din vocabularul fundamental	Predomină propozițiile	Recurge la figuri de stil: enumerație (*eseuri*,

Scanned with OKEN Scanner

(*cunoscut, a pătrunde, a apărea, a înveli* etc.) şi din masa vocabularului, (*neologisme*).	principale, enunţiative, dezvoltate.	*comentarii, răspunsuri*). Limbaj colocvial: *ei!, aş!, sanchi!, aiurea!...*
Foloseşte un titlu şocant: *Şi marmota...?*		

Exerciţiul 3.

Delta Dunării este un ţinut inedit, unic în lume, pentru cele peste 1.200 de specii de copaci şi plante, peste 300 de specii de păsări (între care colonii unice de pelicani, dar şi berze, egrete, călifari albi şi roşii, flamingo – ocrotite de lege), în jur de 100 de specii de peşti.

Locurile deţin un impresionant palmares de superlative: cea mai întinsă suprafaţă stuficolă de pe glob, cea mai bogată faună ornitologică din lume, cel mai tânăr pământ din Europa, cu cele mai întinse dune de nisip din România şi cea mai scurtă iarnă (doar 20 de zile, cu temperaturi de 0°C). Delta Dunării este şi cea mai mare rezervaţie de ţinuturi umede din Europa. În 1990, UNESCO a inclus Delta Dunării între rezervaţiile Biosferei. Pentru caracteristicile sale, cât şi pentru diversitatea şi originalitatea florei şi faunei, în perimetrul rezervaţiei au fost constituite 16 rezervaţii naturale strict protejate, care însumează 9% din teritoriu.

(articolul ***Un paradis terestru***, în revista ***Avantaje***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
- **Conform încărcăturii emoţionale**

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Limbaj denotativ*
5. *Sens unic* (operă închisă)
6. *Are funcţie de mediatizare a evenimentelor*
7. *Influenţează opinia publică*

Scanned with OKEN Scanner

☑ **FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC**

apel	articol	comentariu
comunicat	convorbire	corespondenţă
cronică	declaraţie	editorial
foileton	interviu	manifest
masă rotundă	reportaj	recenzie
reclamă	relatare	ştire

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate		
Expresii la modă		
Neologisme la modă		

Aplicaţia 6.

Cioran: [...] *În ceea ce priveşte cultura, Camus era un provincial, cunoştea numai literatura franceză. S-ar putea ca* ***Tratat de descompunere*** [primul volum în limba franceză] *să nu fie o carte prea bună, dar se vedea totuşi că am un oarecare nivel. Camus mi-a vorbit ca unui şcolar. Nu l-am mai revăzut niciodată.*

Reporter: L-aţi cunoscut pe Céline?

Cioran: Nu. Dar cu Celan am fost prieten.

Reporter: Şi celălalt român la Paris, Ionesco?

Cioran: Pe el îl cunosc foarte bine.

Reporter: Când vă întâlniţi, vorbiţi româna sau franceza?

Cioran: Nu, franceză. Nu mai vorbesc deloc româna. Nu mai vreau.

Reporter: Dar aţi putea s-o vorbiţi?

Cioran: Perfect, bineînţeles. Dar româna este foarte periculoasă pentru mine, deoarece este prima mea limbă şi aşa ceva te trage şi, o dată cu vârsta, revine. Mi-e teamă de asta, visez în franceză, dar dacă voi visa în viitor în română, voi fi terminat ca scriitor francez.

(Convorbiri cu Cioran)

☑ **ETAPE**

1. **Titlul** (se află în partea dreaptă jos) **sugerează şi tema,** (despre ce e vorba în text)

Interviul este un text realizat cu scopul de a obţine un set de informaţii de la o persoană avizată într-un domeniu. Informaţiile plasează textul în sfera stilului jurnalistic. Interviul cu Cioran are două teme: una este relaţia sa cu Camus, cu Celine, cu Celan şi Eugen Ionesco, iar cea de-a doua opinia – despre limba română.

Scanned with OKEN Scanner

2. Tipul de discurs (text **dialogal, nonficţional, subiectiv spre obiectiv, reflexiv**)

- **Conform specificului discursului**

Textul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Conţinutul discursului este structurat pe modelul întrebare-răspuns. Întrebarea este închisă, ţintită şi se referă la relaţiile lui Cioran cu cei doi scriitori şi la limba română. Răspunsurile date reporterului de către Cioran sunt concise, fără multe mărturisiri. Menţionează în răspunsul său evenimentul esenţial care a marcat într-un fel fericit sau nefericit relaţia sa cu cei menţionaţi (de ex. *Camus mi-a vorbit ca unui şcolar*). Cel de-al doilea răspuns conţine opinia despre folosirea limbii române în discursul său obişnuit (*Nu vorbesc deloc româna. Nu mai vreau.*), în completarea răspunsului său exprimându-şi teama de a nu se anula ca scriitor francez (*...dacă voi visa în viitor în română, voi fi terminat ca scriitor francez*).

3. Sfera de utilizare

Textul aparţine *stilului publicistic*, utilizat în mass-media şi publicitate, cu scop de informare. Interviul de faţă poate fi text suport pentru o analiză a profilului lui Emil Cioran.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

În text, relaţia emiţător-receptor este biunivocă: reporterul este emiţător când întreabă şi receptor când ascultă; intervievatul (Emil Cioran) este receptor când ascultă şi emiţător când răspunde. În cadrul conversaţiei, relaţia emiţător-receptor este distantă. O altă particularitate a conversaţiei, chiar şi de tip interviu, este că raportul întrebare-răspuns este unul de continuitate; o întrebare generează un răspuns care la rândul lui poate genera o altă întrebare. În cazul comunicării orale efectul perlocuţionar este controlabil. Cititorul este receptor în momentul parcurgerii textului. El poate fi specializat sau nu. În această situaţie el are o relaţie indirectă atât cu emiţătorul, cât şi cu receptorul (lectura presupune un receptor de gradul al doilea).

- **Conform efectului mesajului**

Efectul mesajului trebuie văzut dintr-o perspectiva dublă: la nivelul elaborării textului (realizarea propriu-zisă a interviului) şi la nivelul lecturii textului (receptarea textului sub forma întrebare-răspuns). La primul nivel, efectul poate fi de acord, nelămurire (şi atunci se pun întrebări de clarificare adresate de cel care face interviul), de dezacord şi atunci partenerul aduce contraargumente. Efectul mesajului funcţionează la acest nivel binar (în funcţie de rolurile pe care şi le asumă participanţii la dialog: emiţător-receptor). La al doilea nivel, efectul poate fi acordul cu afirmaţia specialistului (în cazul dezacordului, răspunsul nu poate fi dat imediat).

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform funcţiei mesajului**
  Are funcţie conativă.
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**
  Mesajul este parţial neutru din punctul de vedere al emiţătorului. Cel care pune întrebările o face de aşa manieră, încât să afle opinii personale. De aceea, întrebările sunt directe, concise.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: enunţurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical.
2. *Obiectivitate*: întrebările sunt obiective, în măsura în care se referă la relaţia scriitor-scriitori, scriitor-limba sa de origine şi subiective, în măsura în care conţin opinii personale (*în ceea ce priveşte; Perfect, bineînţeles*).
3. *Accesibilitate*: în text sunt folosite cuvinte din vocabularul fundamental.
4. *Limbaj denotativ:* cuvintele au sens denotativ.
5. *Sens unic* (operă închisă): în măsura în care este un text care conţine opinia unui scriitor.
6. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale, informativă şi afectivă*: atitudinea informativă este realizată prin discurs predominant denotativ şi atitudinea afectivă este slab reprezentată prin sintagme ale opiniei personale.
7. *Exprimă atitudini* (acordul scriitorului cu întrebarea reporterului): *Perfect, bineînţeles.*

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

Interviu – text informativ (cu funcţie predominant referenţială, dar poate avea şi funcţie conativă), realizat cu scopul de a obţine un set de informaţii de la o persoană avizată (funcţie referenţială predominantă).

Se poate desfăşura direct, intervievator-intervievat, sau indirect, intervievatorul trimite un set de întrebări.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate: *cultura, literatură, nivel, scriitor.*	Textul este alcătuit conform tiparului întrebare-răspuns. Răspunsul are propoziţii subordonate cu funcţie explicativă.	Răspunsul are două dimensiuni: una conţinând acordul/ dezacordul cu întrebarea pusă şi apoi un alt argument, un exemplu şi concluzia.

Aplicaţia 7.

Reporter: Cum de vă ies interviurile întotdeauna rotunde, cu poveste, cu întrebări, incitante?

Tita Chiper: *Păi, cum altfel? Trebuie spus întâi că eu, în principiu, ştiu cum să fac interviurile pe care le-aş numi „ping-pong", întrebare-răspuns. În*

Scanned with OKEN Scanner

unele cazuri chiar am făcut-o. Dar nu mă prea interesează. Spre deosebire de colegii mei mai tineri, pentru mine, a fi bătrân înseamnă să ai şi unele avantaje, s-ajungi să faci ce-ţi place. Şi-aşa că mie, dacă subiectul interviului nu-mi place, nu-l fac. Noroc că lucrez la ***Dilema*** *şi pot să-mi permit asta.* [...]

Reporter: Să fie doar din cauza vârstei faptul că dvs. v-aţi orientat către tipul ăsta de interviu-„poveste", să-i spunem aşa?

Tita Chiper: *Nu, ci deoarece nu ştiam să fac altceva. Vorbesc foarte serios.*

Reporter: Cum nu ştiaţi? Puteaţi să faceţi reportaj, aţi făcut ani în şir.

Tita Chiper: *Am făcut, dar interviul era o realitate nouă, nu uita că eu am întrerupt activitatea de presă vreo douăşase-douăşopt de ani...*

Reporter: Să te mai duci după douăzeci şi opt de ani de întrerupere pe drumuri...

Tita Chiper: *Da, aşa e. Interviul e singurul gen care nu mi-a reuşit decât la* ***Dilema****. Cu două excepţii, nu mi-a reuşit în viaţa mea. Era un gen atipic.*

Reporter: De ce?

Tita Chiper: *Păi ce, crezi că puteai să discuţi normal cu oamenii?*

Reporter: ...din cauza regimului...

Tita Chiper: *Întrebările erau standard, ei erau blocaţi... Singurele două interviuri care mi-au reuşit au fost cu Shirley Temple şi cu Apollo 12. Nimeni de la cenzură nu fusese pe lună şi atunci eram în relaţii bune cu americanii...*

(Tita Chiper, ***Într-o lumină orbitoare. Interviuri***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

   Textul are în subsol titlul volumului (***Într-o lumină orbitoare***), însoţit de menţiunea referitoare la tipul de text (interviu), de numele celei intervievate (Tita Chiper). **Interviul** este un text realizat cu scopul de a obţine un set de informaţii de la o persoană avizată. Textul, fiind interviu, aparţine stilului jurnalistic. Tema este modul în care Tita Chiper realiza interviurile.

2. **Tipul de discurs** (text **dialogal**, **nonficţional**, **subiectiv spre obiectiv**)

   Textul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Este un discurs despre genul atipic al interviului, despre trecutul ziaristei, într-un limbaj preponderent emoţional. Conţinutul discursului este structurat pe modelul întrebare-răspuns. Întrebarea este închisă, ţintită şi se referă la sentimentul pe care îl încearcă intervievata pusă în ipostaza de a-şi mărturisi secretele profesiei. În formularea întrebării se vede că interviul este realizat printr-o întâlnire directă (nu mediată prin corespondenţă, în scris), reporterul foloseşte în adresare un ton reverenţios (persoana a II-a plural, pluralul politeţei). Răspunsurile se referă la experienţa ziaristei, atestând

Scanned with OKEN Scanner

profesionalismul desăvârşit al acesteia, precum şi exigenţa, modestia, demnitatea ei.

3. Sfera de utilizare

Textul aparţine *stilului publicistic*, utilizat în mass-media şi publicitate, cu valoare de informare şi cu intenţia de persuasiune. Interviul de faţă poate fi text-suport pentru a defini interviul-„poveste" (*interviuri întotdeauna rotunde, cu poveste, cu întrebări, incitante*).

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

  În text, relaţia emiţător-receptor este biunivocă: reporterul este emiţător când întreabă şi receptor când ascultă, autorul este receptor când ascultă şi emiţător când răspunde. În cadrul conversaţiei, relaţia emiţător-receptor este imediată, apropiată, în cadrul ei poate fi vizibilă funcţia fatică a mesajului (*Cum de vă ies interviurile întotdeauna rotunde..., Cum nu ştiaţi..., Păi ce...*) altă particularitate a conversaţiei de tip interviu este că raportul întrebare-răspuns este unul de continuitate. În textul dat există o secvenţă minimală de interviu: o întrebare – un răspuns. În text apar structuri de exprimare a opiniei: *să-i spunem aşa, aşa e.*

- **Conform efectului mesajului**

  Efectul mesajului trebuie văzut dintr-o perspectivă dublă: la nivelul elaborării textului (realizarea propriu-zisă a interviului) şi la nivelul lecturii textului (receptarea textului sub forma întrebare-răspuns). La primul nivel, efectul poate fi **de acord**, **nelămurire** (şi atunci apar întrebări de clarificare puse de cel care face interviul), de dezacord şi atunci partenerul aduce contraargumente. Efectul mesajului funcţionează la acest nivel binar (în funcţie de rolurile pe care şi le asumă participanţii la dialog: emiţător-receptor). La al doilea nivel, efectul poate fi acordul cu afirmaţia specialistului (în cazul dezacordului, răspunsul nu poate fi dat imediat).

- **Conform funcţiei mesajului**

  Are funcţie *estetică*, fiindcă tema discuţiei se încadrează în domeniul ziaristicii.

  Funcţia *educativă* este prezentă în măsura în care indică o modalitate de elaborarea unui tip de discurs.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Întrebarea este iscoditoare; ea sugerează că intervievata are o anume nostalgie. Răspunsul are conotaţii estetice.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: enunţurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical.
2. *Obiectivitate*: enunţurile sunt obiective în măsura în care se referă la nişte reguli de concepţie a unui discurs.
3. *Accesibilitate*: în text sunt folosite cuvinte din vocabularul fundamental.
4. *Limbaj denotativ*: cuvintele au sens denotativ.

Scanned with OKEN Scanner

5. *Sens unic* (operă închisă): în măsura în care este un text despre un text care conține opinia unei profesioniste.
6. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale, estetică și afectivă*: atitudinea estetică este realizată prin trimiterile la realizarea unui tip de scriere din domeniul ziaristic și atitudinea afectivă sugerată de apelul la experiențe anterioare.
7. *Exprimă atitudini*: impactul pe care îl poate avea „interviul total" asupra publicului.

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

Interviu – text informativ (cu funcție predominant referențială, dar poate avea și funcție conativă) realizat cu scopul de a obține un set de informații de la o persoană avizată (funcție referențială predominantă).

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Termeni de specialitate: *interviu, presă* (termenii de specialitate sunt puțini fiindcă este vorba despre un interviu).	Textul este alcătuit conform tiparului întrebare-răspuns. Răspunsul are propoziții subordonate cu funcție explicativă.	Mărcile subiectivității: pronume și verbe la persoana I, singular.

Exercițiul 4.

Lea Vergine: Cum ați vrea să fiți definit?

Cioran: Nu știu... Se poate spune orice.

Lea Vergine: Ce legătură aveți acum cu dumneavoastră înșivă?

Cioran: Păi, nu prea bună...

Lea Vergine: Dar nici prea proastă.

Cioran: Nu, deoarece, în ciuda a tot, nu pot nega că sunt bătrân. Dar nu mă simt deosebit de bătrân.

Lea Vergine: Vă supără că sunteți bătrân?

Cioran: Da și nu. Nu, pentru că știu exact ce ne rezervă viitorul, dar mă supără pentru că aș fi vrut să asist la catastrofă și am impresia că n-am să-i fiu martor (râde) sau victimă.

(***Convorbiri cu Cioran***)

☑ ETAPE

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform efectului mesajului**
  Acord
  Identificare
  Internalizare
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  Informare: Cine?, Ce?, De ce?, Cum?, Unde?
  Publicitate
  Educativ
  Estetic
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Limbaj denotativ cu nuanţă conotativă*
5. *Are funcţie de mediatizare a evenimentelor*
6. *Influenţează opinia publică*
7. *Mesajul are două dimensiuni fundamentale, informativă şi afectivă*
8. *Exprimă atitudini*
9. *Se situează median între stilul ştiinţific şi stilul beletristic*

☑ FORMA DISCURSULUI PUBLICISTIC

apel	articol	comentariu
comunicat	convorbire	corespondenţă
cronică	declaraţie	editorial
foileton	interviu	manifest
masă rotundă	reportaj	recenzie
reclamă	relatare	ştire

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
		Recurge la multe figuri de stil
		Foloseşte citatul din surse directe şi verificabile
Neologisme		Utilizează titluri şocante
	Izolări, inversiuni, elipse	Superlative expresive
	Digresiuni, paranteze	Formulări eliptice ca să impresioneze şi să atenţioneze

Scanned with OKEN Scanner

STILUL ARTISTIC

☑ **CUPRINDE:** operele literare în proză, versuri şi operele dramatice; tot aici pot fi incluse eseurile, jurnalele, memoriile, amintirile.

☑ **CARACTERISTICI:**

- libertatea pe care autorul şi-o poate lua în raport cu normele limbii literare;
- contrastul dintre sensul denotativ şi sensul conotativ al cuvintelor (în special în poezie, prin modul neobişnuit în care se folosesc cuvintele);
- caracterul individualizat al stilului;
- unicitate şi inovarea expresiei;
- bogăţie lexicală – din punct de vedere statistic;
- sensuri multiple ale aceluiaşi cuvânt;
- înglobează elemente din toate stilurile funcţionale, dar şi din afara limbii literare (arhaisme, regionalisme, elemente de argou, elemente de jargon);
- mesajul are funcţie poetică, centrată asupra lui însuşi, asigurându-i acestuia o structură care îl face perceptibil la nivelul formei şi adesea uşor de fixat în memorie. Prin funcţia poetică, un mesaj nu mai e un simplu instrument, un vehicul pentru informaţie, ci un text interesant în sine: plăcut, frumos, obsedant, amuzant etc. Pregnanţa mesajului e produsă de simetrii, repetiţii, rime, ritm, sensuri figurate etc. Funcţia poetică se manifestă desigur în poezie, dar nu numai în ea; e prezentă în vorbirea curentă, în expresii şi locuţiuni populare, în sloganuri, proverbe etc.

☑ **CALITĂŢILE GENERALE ALE STILULUI:**

- *Claritate*: exprimarea clară a gândurilor şi a sentimentelor.
- *Proprietăţi*: utilizarea mijloacelor lingvistice adecvate pentru exprimarea gândurilor şi sentimentelor.
- *Corectitudine*: respectarea normelor limbii în organizarea comunicării.
- *Precizia*: utilizarea riguroasă a termenilor în organizarea enunţurilor.
- *Puritatea*: utilizarea mijloacelor lingvistice admise de limba literară.

Notă! Textele care sunt analizate aici nu aparţin stilului artistic, ci au unele elemente ale acestuia.

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Polisemantism	Valori expresive ale părţilor de vorbire	Diversitatea raporturilor de subordonare	Prezenţa procedeelor artistice
Sensul conotativ	Mărcile subiectivităţii	Inversiuni, dislocări topice	
Varietate lexicală			

Scanned with OKEN Scanner

TEXT LITERAR – TEXT NONLITERAR

I. Elemente comune

- Ambele tipuri de texte pot fi caracterizate din punct de vedere al situației de comunicare (emițător, receptor, mesaj, cod, canal, context).
- În ambele tipuri de texte se actualizează funcțiile comunicării.
  - **funcția emotivă**: emițătorul este autor (emițătorul este cel care transmite mesajul unui receptor; funcția emotivă se concretizează în selecția informației pe care emițătorul o operează în realitatea înconjurătoare și în exprimarea propriilor atitudini și sentimente față de aceasta).
  - **funcția conativă**: Receptorul este destinatarul/ beneficiarul/ cititorul mesajului emis de autor (receptorul este cel căruia i se adresează mesajul emițătorului, cu scop informativ și/ sau persuasiv. Efectul mesajului se măsoară într-un răspuns verbal/ scris sau comportamental).
  - **funcția metalingvistică**: Codul este marcat de regulile gramaticale (alcătuirea mesajului presupune utilizarea unor semne comune emițătorului și receptorului; semnele comune alcătuiesc codul; codul conține semne verbale și/ sau semne nonverbale).

II. Deosebiri

- **Contextul: funcție referențială** (contextul este situația în care are loc transmiterea mesajului; funcția referențială se referă la obiectul comunicării – respectiv referentul – adică elementul realității selectat de emițător pentru conținutul mesajului).
  Notă! Este vizibilă în textul nonliterar.
- **Canalul: funcție fatică** (comunicarea dintre emițător și receptor presupune stabilirea unui contact); funcția fatică se realizează prin semne verbale (formele de salut) sau nonverbale (privire, gesturi, mișcări ale capului etc.).
  Notă! Este specifică pentru comunicarea orală.

III. Elemente distincte

Text nonliterar	Text literar
• **Conform sferei culturale** - domeniul științific; - domeniul administrativ; - domeniul juridic; - domeniul interpersonal.	• **Conform sferei culturale** - domeniul estetic; - domeniul publicistic, în parte.
• **Sfera de utilizare** - *stilul științific* – domeniul științelor exacte; - *stilul publicistic* – mass-media și publicitate;	• **Sfera de utilizare** - *stilul beletristic* – domeniul literar.

Scanned with OKEN Scanner

Text nonliterar	Text literar
- *stilul administrativ-juridic* – relaţii administrative, oficiale; - *stilul publicistic* – mass-media şi publicitate; - *stilul colocvial* – relaţii interpersonale în planul vieţii cotidiene.	
• **Conform situaţiei de comunicare** - de tip oficial/ stilul administrativ-juridic: *texte scrise de tip cerere, memoriu, referat, legi*; - de tip ştiinţific/ stilul ştiinţific: *articole ştiinţifice, cercetări de specialitate scrise de cercetători, savanţi, persoane creditabile în domeniul ştiinţific*; - de tip publicistic/ stil publicistic: *interviu, dezbatere, masă rotundă, articole*; - de tip colocvial/ stil colocvial: *conversaţie uzuală, relatări, corespondenţă privată, scrisori, cărţi poştale, telegrame*;	• **Conform situaţiei de comunicare** - de tip literar/ stilul artistic (beletristic): *proză, poezie, teatru*; - de tip publicistic/ stil publicistic: *comentarii, recenzii* etc.
• **Conform specificului discursului** Discursul nonficţional poate fi: - discurs argumentativ; - discurs descriptiv; - discurs persuasiv; - discurs rezumativ; - discurs administrativ (juridic); - discurs injonctiv; - discurs explicativ.	• **Conform specificului discursului** Discursul ficţional poate fi: - discurs descriptiv; - discurs narativ; - discurs dialogal; - discurs ludic.
• **Conform funcţiei mesajului** Mesajul are funcţie referenţială, conativă sau fatică. Textul nonficţional trimite la un referent care aparţine realităţii empirice. - *Informare*: are dimensiune pragmatică, se poate referi la viaţa politică internă şi internaţională, personalităţi din diferite domenii, legislaţie, economie, rezultate sportive etc. (întrebările mesajului informativ: *Cine?, Ce?, De ce?, Când?, Unde?*).	• **Conform funcţiei mesajului** Mesajul are funcţie poetică. Textul ficţional nu trimite la un referent care are corespondent în realitate. **Notă!** Textul literar dă iluzia realităţii, el rămâne însă în domeniul ficţiunii. **Notă!** Ficţiunea foloseşte realitatea ca suport pentru crearea unei alte lumi; lumea nou creată are propriile ei legi şi este construită în conformitate cu viziunea despre lume a autorului. Pentru textul literar,

Scanned with OKEN Scanner

Text nonliterar	Text literar
- *Publicitate*: promovarea din perspectiva unor grupuri a mesajelor de influențare, atragerea unui segment de public prin susținerea unor opinii prioritar economice; obiectiv principal – convingerea. - *Educativ*: apelează la facultățile morale, fizice și intelectuale ale receptorului și promovează un mesaj destinat instruirii, formării, dobândirii unor competențe.	ficțiunea se manifestă în fapte și personaje imaginare. - *Estetic*: apelează la simțul estetic al receptorului; este utilizat în textele artistice și eseistice. - *Divertisment*: promovează un mesaj cu caracter preponderent ludic. - *Educativ*: apelează la facultățile morale, fizice și intelectuale ale receptorului și promovează un mesaj destinat instruirii, formării, dobândirii unor competențe. - *Terapeutică*: răspunde nevoii de fabulație a individului.
• **Conform încărcăturii emoționale a mesajului** - *Persuasiv*: apelează la sentimentele receptorului în vederea impunerii unui comportament prin mijloace lexico-gramaticale și semantice (verbe la imperativ, cuvinte din sfera semantică a îndemnului). Scopul unui enunț persuasiv este să determine o persoană să acționeze fără argumente logice, doar convinsă de importanța acțiunii respective. Intenția comunicării persuasive este de a-i face pe ceilalți să împrumute punctul de vedere al emițătorului sau să-i împiedice să preia un alt punct de vedere. - *Manipulant*: apelează la sentimentele receptorului și intenționează să îi transforme comportamentul spre a face ceva. Receptorul este convins că acționează conform ideilor și intereselor proprii. Metode de manipulare: *efectul de prestigiu al emițătorului, forța opiniei majoritare, folosirea unor mecanisme psihologice.* Procedeul cel mai utilizat este de natură lingvistică. Mesajul este alcătuit prin abaterea de la semnificația curentă și	• **Conform încărcăturii emoționale a mesajului** - *Emoțional*: apelează la sentimentele și emoțiile receptorului; stilistic, în text apar figuri de stil, mărcile autorului. - *Critic*: apelează la rațiunea receptorului în momentul în care îi oferă o informație. - *Persuasiv*: apelează la sentimentele receptorului în vederea induce-rii unui comportament prin mijloace lexico-gramaticale și semantice. - *Polemic*: apelează la rațiunea receptorului prin incitarea acestuia la exprimarea propriului punct de vedere.

Scanned with OKEN Scanner

Text nonliterar	Text literar
impunerea unei alte semnificații (ex.: *Radio de pici*; cuvântul *pici* este folosit aici ca verb la persoana I sg., nu ca substantiv). - *Prohibitiv*: apelează la rațiunea receptorului și intenționează să-i impună un comportament social în conformitate cu normele legislative. - *Critic*: apelează la rațiunea receptorului în momentul în care îi oferă o informație. - *Polemic*: apelează la rațiunea receptorului, prin incitarea acestuia la exprimarea propriului punct de vedere. - *Neutru*: apelează la rațiunea receptorului fără implicarea afectivă a autorului.	
• **Conform efectului mesajului (scop)** - *Acord*: beneficiarul mesajului consideră că informațiile conținute în mesaj pot fi creditate. Situația este vizibilă în texte științifice, în articole de dicționar, în texte administrative sau juridice. - *Identificare*: beneficiarul mesajului procedează ca și cum mesajul îi este adresat numai lui. El își însușește comportamentul indus de mesaj. Situația este vizibilă în textele publicitare. - *Internalizare*: nivelul maxim al influenței exercitate de mass-media, prin care valorile și modelele de comportament propuse sunt integrate de persoană în propriul sistem de valori, de exemplu: renunțarea la fumat, consumul anumitor produse.	• **Conform efectului mesajului (scop)** - *Acord*: cititorul mesajului consideră că informațiile conținute în mesaj nu pot fi creditate. Situația este vizibilă în textele literare, pe care cititorul le consideră ca făcând parte din sfera ficțiunii.
• **Calitățile generale ale stilului** - *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă, a gândurilor, a sentimentelor și a ideilor; ea se obține prin folosirea unor cuvinte al	• **Calitățile generale și particulare ale stilului** - *Corectitudine*: respectarea normelor limbii literare în organizarea comunicării.

Scanned with OKEN Scanner

Text nonliterar	Text literar
căror sens este consacrat şi prin evitarea termenilor prea specializaţi, rari, echivoci, construcţii pleonastice, echivoce, paradoxale. - *Corectitudine*: respectarea normelor limbii literare în organizarea comunicării. - *Concizia*: se referă la construcţia textului. În acest sens este bine ca textul să aibă fraze scurte, să exprime o singură idee într-o frază, să evite perifrazele şi cuvintele inutile. - *Precizia*: utilizarea riguroasă a termenilor adecvaţi tipului de mesaj în organizarea enunţurilor şi în sintaxă. - *Proprietate*: utilizarea mijloacelor adecvate (cuvinte, forme, structuri, sensuri) pentru exprimarea gândurilor şi sentimentelor. Ea vizează concordanţa dintre intenţie şi expresie. Proprietatea termenilor presupune cunoaşterea sensurilor primare, derivate, figurate ale cuvintelor. - *Puritatea*: utilizarea mijloacelor lingvistice admise de limba literară.	- *Eufonia*: se realizează în mod deosebit în textul poetic prin rimă, ritm şi metru. În alt tip de text, eufonia se realizează prin aranjarea cuvintelor de aşa manieră încât ele să aibă o sonoritate armonioasă. - *Oralitatea*: într-un text este calitatea stilului care constă în prezenţa unor cuvinte, expresii, zicători populare, a unor propoziţii exclamative sau în schimburi de persoane gramaticale ale vorbirii, din forme ale vorbirii familiare. Într-un text literar, oralitatea se manifestă ca aparenţă de dialog între narator-receptor, prin naraţiunea la persoana I. - *Originalitatea*: se opune stilului banal, permite personalizarea textului. Ea depinde de: varietatea formulărilor şi tipurilor de frază, ponderarea figurilor. - *Expresivitate*: calitatea stilului de a transmite un mesaj nu numai exact, ci şi plastic. - *Ambiguitate*: calitate a unui cuvânt de a avea mai multe sensuri fără ca unul dintre ele să predomine. Ambiguitatea este o trăsătură a limbajului poetic. - *Sugestie*: calitate a stilului care se opune discursivităţii şi care transmite o idee voit fragmentară, solicitând astfel participarea receptorului. - *Varietate stilistică*: folosirea în cadrul aceluiaşi text a diverselor registre (popular/ cult, scris/ oral).

Recunoaşterea textului descriptiv (diferite tipuri de descriere)

1. Tipuri de texte literare (proză, portret, poezie)/ texte de graniţă (memorii, jurnale).

2. Registru stilistic:

- prezenţa verbelor de percepţie (în mod deosebit vizuale) şi indici spaţiali care structurează locul/ obiectul supus descrierii; apar şi verbe de stare şi/ sau de mişcare.

Scanned with OKEN Scanner

- caracteristica câmpului lexical tipic descrierii în raport cu subiectul descrierii: densitatea figurilor de stil (metafore, personificări), imagini vizuale şi auditive care dau seamă de treapta de subiectivitate care intervine în descriere.

3. Focalizarea (cine vede?) determină tipul descrierii – subiectivă (prezenţa implicită sau explicită a naratorului)/ obiectivă (efectul documentar). În acest context descrierea poate fi:

- Contemplativă, lirică, (un peisaj în acord cu o stare de suflet).
- Critică, satirică, admirativă (portretul).
- Realistă (are uneori funcţie narativă, subliniind psihologia personajului) sau poetică (anticipând o acţiune printr-o serie de semne distinctive).

4. Poziţia lectorului: privire estetică asupra descrierii, interes narativ.

APLICAŢII / EXERCIŢII

Aplicaţia 1.

Cu Ion Minulescu a dispărut o figură foarte vie a mişcării noastre literare, un temperament original, amestec de boem şi dandi, purtător de steag al tendinţelor de înnoire în lirica românească, după Macedonski, Ştefan Petică şi Iuliu Săvescu, înaintaşii cărora le-a adus uneori omagiul său. Nimeni din câţi l-au cunoscut, l-au auzit citindu-şi versurile pe scenele pe care apărea cu plăcere sau numai l-au văzut trecând înfăşurat în marile lui şaluri colorate, nu va putea uita pe artistul independent în persoana căruia s-au concentrat timp de aproape patru decenii lozincile modernismului literar; monologul lui exploziv făcut din vervă paradoxală şi cinică va lipsi de aici înainte acelora care se obişnuiseră să vadă în el un camarad sau un înaintaş. Formula lui literară şi umană era aproape în întregime constituită curând după 1900 când, în urma celor câţiva ani petrecuţi la Paris, gustul său fusese definitiv cucerit de poeţii simbolişti şi de acei versificatori în acelaşi timp rafinaţi şi populari, de tipul lui Aristide Briand, care, în fiecare seară, risipeau spiritul lor scânteietor în renumitele taverne literare ale Metropolei, la „Chat Noir" sau la „Noctambule".

(Tudor Vianu, ***Ion Minulescu al posterităţii***)

☑ **ETAPE**

1. Autor, titlu (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este indicat numele autorului, Tudor Vianu şi titlul lucrării de unde este extras fragmentul, ***Ion Minulescu al posterităţii***. Aici trebuie remarcat faptul că titlul sintetizează conţinutul textului: un elogiu adus poetului Ion Minulescu.

Titlul sugerează că textul ar putea fi la graniţa dintre ştiinţific şi literatură; prima sintagmă, ***Ion Minulescu***, fixează subiectul lucrării; a doua sintagmă, ***al posterităţii***, exprimă o opinie subiectivă.

Scanned with OKEN Scanner

2. Tipul de discurs

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor).

Discursul are funcție referențială. El transmite informații științifice pe baza unui text reflexiv. Textul este construit într-o manieră argumentativă. Primul enunț are funcție de ipoteză. Folosirea enumerațiilor caracterizează personajul într-o manieră elogioasă: *Cu Ion Minulescu a dispărut o figură foarte vie a mișcării noastre literare, un temperament original, amestec de boem și dandi, purtător de steag al tendințelor de înnoire în lirica românească.* Următorul enunț este un argument. Construcția amplă a frazei și construcția cu subiectul *nimeni* și predicatul *nu va putea uita* transformă argumentul într-o teză; opinia autorului este unanim acceptată: *Nimeni din câți l-au cunoscut, l-au auzit citindu-și versurile pe scenele pe care apărea cu plăcere sau numai l-au văzut trecând înfășurat în marile lui șaluri colorate, nu va putea uita pe artistul independent în persoana căruia s-au concentrat timp de aproape patru decenii lozincile modernismului literar.* Enumerațiile prin care sunt aduse exemplificările completează portretul elogios: *monologul lui exploziv, formula lui literară și umană.*

3. Sfera de utilizare

Textul este la granița dintre *stilul științific* și *stilul artistic.* Ar putea aparține stilului științific prin temă și domeniul în care are relevanță, respectiv, *domeniul criticii literare.* Ar putea aparține stilului artistic prin modalitatea de tratare a temei.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat, un critic literar. Receptorul nu este numit explicit, dar se poate presupune că este și el specializat – respectiv, critic literar, dar și nespecializat – elev sau student, care pot folosi textul în dimensiunea lui informativă.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația, în măsura în care este corectă științific și în măsura în care sunt aduse exemple credibile, iar instanța de discurs este creditabilă în domeniu (autor specializat).

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare,* concentrată pe un subiect precis: imaginea în epocă și imaginea pe care o are posteritatea. În acest context, întrebările esențiale ale mesajului informativ actualizate aici sunt: *Cine?* (Ion Minulescu), *Ce?* (imaginea publică, rolul poetului în dezvoltarea poeziei moderne), *Cum?* (imaginea elogioasă pe care o propune autorul textului citat).

Textul are și funcție *persuasivă.* Ea se concretizează în imaginea elogioasă sugerată chiar din titlu.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este la granița dintre *neutru* și *estetic.* Mesajul este *neutru* prin datele furnizate. Neutralitatea este specifică discursului științific și

Scanned with OKEN Scanner

se manifestă stilistic printr-o relativă absență a figurilor de stil. Aici însă sunt prezente figurile de stil, ceea ce conferă textului un grad mare de subiectivitate (criticul literar își expune propria sa opinie despre imaginea poetului). De aceea, prin tonalitate și implicarea autorului, mesajul este de factură estetică; în acest context, autorul folosește fraza amplă, enumerația: *monologul lui exploziv, formula lui literară și umană*, ca modalitate de accentuare a unei idei că I. Minulescu a fost un poet excepțional.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: textul este alcătuit din enunțuri construite în conformitate cu regulile gramaticale și semantice.
2. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală, din domeniul criticii literare, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului, dar care incită la comentariu.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil specialiștilor, dar și elevilor/ studenților familiarizați cu terminologia (monolog, formulă literară, poezie modernistă).
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu.
5. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor. În ceea ce privește critica literară, sensul unic al textului poate fi discutabil. De aceea, ce contează în acest caz este felul în care este receptat textul.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Folosirea termenilor din câmpul semantic al elogiului: calificative cu funcție de calificare: *figură vie, temperament original, monologul lui exploziv.*	Folosirea adjectivelor calificative cu funcție de calificare: *figură foarte vie, temperament original, marile lui șaluri colorate, monologul lui exploziv.*	Frază amplă, cu propoziții incluse: *Nimeni din câți l-au cunoscut, l-au auzit citindu-și versurile pe scenele pe care apărea cu plăcere sau numai l-au văzut trecând înfășurat în marile lui șaluri colorate, nu va putea uita pe artistul independent în persoana căruia s-au concentrat timp de aproape patru decenii lozincile modernismului literar.*	Elogierea se face cu ajutorul figurilor de stil; frecvente sunt epitetele: *figură foarte vie, temperament original, marile lui șaluri colorate, monologul lui exploziv* și enumerația: *monologul lui exploziv, formula lui literară și umană.*

Scanned with OKEN Scanner

Exerciţiul 1.

Despre profesorul Papu scriu acum şi pentru că în această ipostază l-am cunoscut: înainte de a-i fi citit vreun rând, necum o carte, i-am văzut chipul şi mersul, i-am auzit glasul, i-am interpretat gesticulaţia catedratică. Era absolut fermecător! Dar cuvântul era frivol pentru ceea ce simţeam eu – şi desigur, nu numai eu – ascultându-l, contemplându-l atunci. Să faci în anul de graţie 1957 literatură universală cu Edgar Papu! (În acel an, în treacăt fie zis, literatura universală se preda la Facultatea de Filologie timp de patru semestre.)

Îi făcea vădită plăcere să ţină cursuri, să vorbească tinerilor, să trăiască în faţa lor, cu nescăzută uimire în faţa capodoperelor a căror atracţie magică părea că o suportă pentru prima dată atunci, sub ochii noştri. Nu ne-a predat, cum se spune, literatură străină, ci a retrăit-o pentru noi, de fiecare dată, la fiecare prelegere, cu aceeaşi intensitate. Nu relata biografii de oameni iluştri, le evoca pasionat în exemplaritatea lor; nu diseca operele, ci le degusta. Devenirea câte unui motiv literar de-a lungul timpului nu era urmărită pur şi simplu, ci visată. Generalizările Profesorului, largile sale acolade în timp şi spaţiu erau o formă de reverie intelectuală.

(Mircea Martin, ***Lecţia de fervoare***,
în volumul ***Singura critică***)

☑ ETAPE

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  - *Informare*
  - *Educativă*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**
  - *Emoţional*
  - *Persuasiv*
  - *Manipulant*
  - *Critic*
  - *Polemic*
  - *Neutru*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Varietate stilistică*

Scanned with OKEN Scanner

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Aplicația 2.

Miercuri, 21 ianuarie [1942]

Zăpezi fabuloase – cum nu-mi aduc aminte să fi văzut vreodată la București. Poate în copilărie, la Brăila. Azi-dimineață, când am ieșit din casă, întreagă Strada Antim era un fluviu de zăpadă. Am ajuns cu greu la Piața Senatului, unde tramvaie într-un lung șir se căzneau să se urnească din loc. Mașini, camioane, trăsuri se luptau zadarnic să se despotmolească. Zăpada este – mă gândeam – un element: o forță naturală. Toată civilizația și tehnica modernă e neputincioasă împotriva unei mari zăpezi. Să ningă așa trei luni fără încetare – și totul va pieri îngropat în zăpadă.

(Mihail Sebastian, ***Jurnal 1935-1944***)

☑ **ETAPE**

1. Autor, titlu (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este indicat numele autorului, Mihail Sebastian, și titlul lucrării de unde este extras fragmentul, ***Jurnal 1935-1944***. Titlul plasează textul în cadrul literaturii de frontieră (jurnal). Tema este descrierea unei zile de iarnă.

2. Tipul de discurs

Discursul este la granița dintre ficțional (poate fi indentificat grație figurilor de stil) și nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt folosiți termenii cu sens denotativ: *zăpadă, mașini, camioane, trăsuri.* Pentru a reda impresia pe care i-o produce această zi de iarnă, autorul folosește figuri de stil. Primul enunț începe cu o metaforă: *zăpezi fabuloase* cu funcție dublă – sugerează o atmosferă feerică și induce ideea prezenței unui spațiu în care dimensiunile se estompează. Următoarea afirmație este practic o comparație: *Zăpezi fabuloase – cum nu-mi aduc aminte să fi văzut vreodată la București. Poate în copilărie, la Brăila.* Prin adverbul probabilității *poate* autorul induce ideea unei atmosfere unice.

În momentul în care se produce contactul direct cu atmosfera feerică (*am ieșit, am ajuns*), naratorul trăiește o stare ambivalentă; pe de-o parte uimirea în fața unei lumi care se lărgește pe orizontală: *Strada Antim era un fluviu de zăpadă;* pe de altă parte starea de disconfort tehnic: *am ajuns cu greu, Azi-dimineață, când am ieșit din casă, întreagă Strada Antim era un fluviu de zăpadă. Am ajuns cu greu la Piața Senatului, unde tramvaie într-un lung șir se căzneau să se urnească din loc. Mașini, camioane, trăsuri se luptau zadarnic să se despotmolească.*

Scanned with OKEN Scanner

În acest context sentimentul predominant rămâne cel de disconfort şi dezamăgire: *Toată civilizaţia şi tehnica modernă e neputincioasă împotriva unei mari zăpezi.* Atmosfera feerică indusă prin metafora de la începutul enunţului este anulată de constatarea din planul realităţii.

Stilistic textul este un tablou de iarnă. Din punct de vedere al conţinutului de idei el este o meditaţie asupra civilizaţiei şi tehnicii. Ceea ce pare o contradicţie se înscrie de fapt în stilul *jurnalului.*

Jurnalul face parte, la fel ca şi memoriile, din scrierea de tip „personal". Specifică jurnalului este consemnarea unor evenimente, gânduri, opinii, în mod discontinuu. Selecţia acestora se face aleatoriu. Ea este influenţată de starea de spirit a autorului narator.

3. Sfera de utilizare

Textul este la graniţa stilului beletristic. Textul aparţine registrului personal prin temă şi înregistrarea informaţiei scurt şi concis. El aparţine, de asemenea, registrului beletristic, prin maniera de reflectare a atmosferei unei zile de iarnă.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

  Emiţătorul este Mihail Sebastian. În măsura în care jurnalul este un text autodestinat, destinatarul textului este tot Mihail Sebastian. În măsura în care jurnalul este un text mediatizat prin publicare, destinatarul este cititorul interesat de experienţele acestui autor, sau de contextul social din vremea scrierii jurnalului (ianuarie 1942).

- **Conform efectului mesajului**

  Efectul mesajului este de *identificare* (beneficiarul mesajului, în cazul în care acesta este o persoană care iese pe stradă într-o zi de iarnă, procedează ca şi cum mesajul îl vizează pe el: se raportează mimetic sau nu la comportamentul sugerat de mesaj). Efectul este în aceeaşi măsură *internalizarea*: influenţa exercitată de modelul de comportament propus de text poate fi integrată de cititor în propriul său sistem de valori.

- **Conform funcţiei mesajului**

  Mesajul are efect *estetic*, în măsura în care textul transpune subiectiv o experienţă cotidiană.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Mesajul este la graniţa dintre *colocvial* şi *estetic.* Mesajul este colocvial prin datele furnizate. Colocvialitatea este specifică jurnalului în măsura în care acesta înregistrează întâmplări banale, zilnice etc. Mesajul este estetic prin tonalitate (ambiguitate, reflecţie etc.).

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: textul este alcătuit din enunţuri construite în conformitate cu regulile gramaticale şi semantice.
2. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă reală, prezenţa zăpezii, înregistrată însă în manieră subiectivă.

Scanned with OKEN Scanner

3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil. Cuvintele aparţin vocabularului fundamental.
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu.
5. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor. În ceea ce priveşte jurnalul ca text beletristic, sensul unic al textului poate fi discutabil. Valenţele artistice ale textului mai sus menţionate (ambiguitate etc.) oferă mai multe perspective de lectură.
6. *Originalitatea*: textul are un stil personal, dinamic întreţinut de observaţia asupra unei stări de fapt.
7. *Sugestie*: stilul textului nu este discursiv, el transmite o idee voit fragmentară (notaţia zilnică din timpul pregătirii examenelor), solicitând astfel participarea intensă a receptorului.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Cuvinte din fondul principal	Cuvinte monosemantice care înregistrează spaţiul: *Bucureşti, Strada Antim, Piaţa Senatului.*	Propoziţii principale şi fraze juxtapuse, care creează efectul de înregistrare simplă şi fidelă a faptului zilnic.	Efectele stilistice ale textului se creează prin enumeraţie – *maşini, camioane, trăsuri,* metafore – *zăpezi fabuloase, strada Antim era un fluviu de zăpadă* inversiuni – *întreagă Strada Antim, lung şir, mari zăpezi.* Ele sunt menite să sugereze atât atmosfera, cât şi să inducă o stare de spirit.

Exerciţiul 2.

27 august 1947

Ceea ce mă împiedică să trăiesc *aşa cum mi-ar plăcea este conştiinţa că* trebuie *să fac ceea ce oricine altcineva ar face mai puţin bine decât mine. În fond, e un sentiment paralizant şi umilitor. Idealul pe care mi se cere să-l împlinesc ar fi acesta: să încetez de a mă manifesta ca om viu, pentru a mă limita exclusiv în funcţia de producător al „operei". Îmi aduc aminte că aşa vorbea Blaga despre sine: că se consideră un simplu „organ" prin intermediul căruia ia fiinţă, se realizează „sistemul" lui filozofic. Nu ştiu ce mai crede el astăzi despre misiunea aceasta de „purtător de sistem". Pentru mine, ea devine insuportabilă. Nu mă gândesc numaidecât la timpul cheltuit cu pregătirea şi redactarea „operei". Timpul se „pierde", orice am face; e preferabil să fie pierdut în meditaţii şi scris, decât la cafenea. Nu de timpul consacrat*

Scanned with OKEN Scanner

„operei" mă plâng – ci de libertatea mea pierdută. Câte alte libertăți nu mi-aș fi îngăduit, dacă nu m-aș fi simțit legat de cărțile pe care nu *le-am scris!*

(Mircea Eliade, ***Jurnal, I***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcției mesajului (scop)**
  - *Informare*
  - *Educativă*
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**
  - *Emoțional*
  - *Persuasiv*
  - *Manipulant*
  - *Critic*
  - *Polemic*
  - *Neutru*

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Varietate stilistică*

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Exercițiul 3.

Duminică, 31 [ianuarie 1937]

Ninge frumos, liniștit. E un timp ideal de schi. Totuși nu-mi voi acorda o dimineață de schi, decât dacă o voi merita, adică dacă voi fi lucrat suficient.

Am scris ieri toată după-masa, am scris și azi-dimineață. Aș vrea să o pot lua puțin razna, [...] să mă las antrenat de mersul lucrurilor, să nu întorc mereu capul înapoi, spre ce am făcut, să nu măsor cu atâta atenție fiecare pas înainte. Cu ritmul acesta, îmi va trebui un an ca să termin cartea. Și nu trebuie să uit că aceste patru zile libere sunt cu totul excepționale. Nu trebuie să uit că mă aflu deocamdată pe teren cunoscut, adică la primul capitol, la

Scanned with OKEN Scanner

care m-am gândit mult, în detalii. Ce voi face mai târziu, când voi trece în partea de ceață a romanului?

Nu știu. Aș vrea din toată inima să apar de Ziua Cărții, sfârșitul lui aprilie, începutul lui mai, dar nu-mi vine a crede. Parcă mă văd la vară lucrând tot la cartea asta – și silit să-mi amân încă o dată celelalte proiecte...

(Mihail Sebastian, ***Jurnal 1935-1944***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcției mesajului (scop)**
  - *Informare*
  - *Educativă*
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**
  - *Emoțional*
  - *Persuasiv*
  - *Manipulant*
  - *Critic*
  - *Polemic*
  - *Neutru*

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Varietate stilistică*

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Aplicația 3.

Marți, 4 martie

În sfârșit am început a scrie din nou impresii într-o zi de primăvară. Primăvara după calendar și primăvara după timpul de afară. Soarele, care acum răsare o dată cu deșteptarea, are razele mult mai călduroase, întârzie aproape 2 ore pe bolta cerească, după ce ieșim din ultima oră de clasă. Iar noi, elevii, ne simțim alții. Noi dorinți se nasc în noi.

Scanned with OKEN Scanner

Azi s-a topit ultima zăpadă şi afară este noroi. Totuşi când te uiţi la cer şi spre Munţii Măcinului uiţi de ce este pe jos. În repauzul de la 12 am fost cu Cociaş în pribegie pe dealurile Ţiglinei. Am fost la baraca de pe coastă unde vagonetele cu obuze sau torpile sunt şi ele îmbarcate pe un alt vagonet spre a coborî la Dunăre. Mi-am adus aminte de funicularul de la Liceul Mânăstirea Dealului, descris de frate-meu, Nicu.

Apoi, la adăpostul gheretei, contra vântului, m-am întins între şinele de vagonet şi am citit [cartea] ***Nenorocirile unui slujnicar****, pe care mi-a împrumutat-o Cociaş. După ce s-a dat [s-a intrat] la clasă, când a intrat D.S.S. la Timonerie, din 13 elevi cât trebuia să fim – numai vreo 5. Efectele primăverii.*

Dunărea este aproape dezgheţată. Bătrânul fluviu se va trezi curând din somnolenţa-i de peste iarnă. Sloiurile vor începe să curgă. Şi vor duce cu ele monotonia zilelor de iarnă...

(Geo Bogza, ***Jurnal de copilărie şi adolescenţă***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este indicat autorul, Geo Bogza, şi titlul, ***Jurnal de copilărie şi adolescenţă***. Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparţine unui text din sfera scrierii personale şi plasează textul în cadrul literaturii de frontieră (jurnal).

Aici trebuie notat faptul că timpul în care a fost scris jurnalul, adolescenţa, presupune ideea însemnării private, personale, secrete. E posibil ca autorul-narator să-şi fi scris jurnalul fără intenţia de a-l publica. În acest context, mărturisirile lui pot fi trecute sub specia sincerităţii absolute.

2. **Tipul de discurs**:

Tipul de discurs ficţional/ nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Aici termenii sunt denotativi (*impresii, primăvară, elevii, clasă*). Sensul textului rezidă în dimensiunea lui reflexivă şi autoreflexivă. Secvenţa este datată *Marţi, 4 martie.*

Fragmentul consemnează atitudinea adolescentului care transgresează realitatea prin îndreptarea privirii spre verticală: *Azi s-a topit ultima zăpadă şi afară este noroi. Totuşi când te uiţi la cer şi spre Munţii Măcinului uiţi de ce este pe jos.* Privirea e consonată cu gestul: *În repauzul de la 12 am fost cu Cociaş în pribegie pe dealurile Ţiglinei.* Şi pentru a suplini realitatea, adolescentul recurge la ficţiune: *Apoi, la adăpostul gheretei, contra vântului, m-am întins între şinele de vagonet şi am citit [cartea]* ***Nenorocirile unui slujnicar***. Tot tipic adolescentină este şi tonalitatea meditativă în care debutează textul: *Primăvara după calendar şi primăvara după timpul de afară... Iar noi, elevii, ne simţim alţii. Noi dorinţi se nasc în noi.* Schimbarea este una autentică: *În sfârşit am început a scrie din nou impresii.* Notaţia este corectă; textul

Scanned with OKEN Scanner

înregistrează o sumă de impresii generate de venirea primăverii: *Soarele, care acum răsare o dată cu deşteptarea, are razele mult mai călduroase, întârzie aproape 2 ore pe bolta cerească, după ce ieşim din ultima oră de clasă... Mi-am adus aminte de funicularul de la Liceul Mânăstirea Dealului, descris de frate-meu, Nicu.* Impresiile au o notă de melancolie care îşi găseşte «vindecarea» tot în natură: *Dunărea este aproape dezgheţată. Bătrânul fluviu se va trezi curând din somnolenţa-i de peste iarnă. Sloiurile vor începe să curgă. Şi vor duce cu ele monotonia zilelor de iarnă...*

3. Sfera de utilizare

Textul este la graniţa stilului beletristic. Textul aparţine registrului colocvial prin temă şi înregistrarea informaţiei scurt şi concis. El aparţine, de asemenea, registrului beletristic, prin maniera de reflectare a unei stări de spirit şi mai ales prin asocierile dintre starea de spirit şi natură: *Bătrânul fluviu se va trezi curând din somnolenţa-i de peste iarnă. Sloiurile vor începe să curgă. Şi vor duce cu ele monotonia zilelor de iarnă...*

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este Geo Bogza. În măsura în care jurnalul este un text autodestinat, destinatarul textului este tot Geo Bogza. În măsura în care jurnalul este un text mediatizat prin publicare, destinatarul este cititorul interesat de experienţele adolescentului.

- **Conform efectului mesajului**

Efectul mesajului este de *identificare* a beneficiarului mesajului, în cazul în care acesta este un elev. Efectul este în aceeaşi măsură *internalizarea:* influenţa exercitată de modelul de comportament propus de text este integrată de cititor în propriul său sistem de valori.

- **Conform funcţiei mesajului**

Mesajul are efect *estetic*, în măsura în care textul transpune o experienţă subiectivă.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Mesajul este la graniţa dintre *colocvial* şi *estetic.* Mesajul este colocvial prin datele furnizate. Colocvialitatea este specifică jurnalului în măsura în care acesta înregistrează întâmplări banale, zilnice etc. Mesajul este estetic prin tonalitate (ambiguitate, reflecţie etc.).

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: textul este alcătuit din enunţuri construite în conformitate cu regulile gramaticale şi semantice.
2. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă reală, pregătirea pentru examen, înregistrată însă în manieră subiectivă.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil. Cuvintele aparţin vocabularului fundamental.
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu.

Scanned with OKEN Scanner

5. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor. În ceea ce priveşte jurnalul ca text beletristic, sensul unic al textului poate fi discutabil. Valenţele artistice ale textului mai sus menţionate (ambiguitate etc.) oferă mai multe perspective de lectură.
6. *Originalitatea*: textul are un stil personal, dinamic, întreţinut de observaţia minuţioasă a stărilor trăite de adolescent într-o zi de primăvară.
7. *Sugestie*: stilul textului nu este discursiv, el transmite o idee voit fragmentară, solicitând astfel participarea intensă a receptorului.

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Folosirea cuvintelor monosemantice cu intenţia de a fixa spaţiul şi de a da autenticitate evocării: *Munţii Măcinului, Ţiglina, Dunărea Cociaş, D.S.S. la Timonerie.*	În text predomină verbele de acţiune, atât în ceea ce priveşte persoana, cât şi în ceea ce priveşte natura (ca semn al trezirii fiinţei/ naturii): *am început, a scrie, ieşim, ne simţim, se nasc, te uiţi, am fost, m-am întins, am citit, răsare, întârzie, (soarele), s-a topit, este aproape dezgheţată, (zăpada), este (afară), se va trezi (Dunărea), vor începe, să curgă, vor duce (apele).*	Propoziţii principale şi fraze juxtapuse, care creează efectul de înregistrare simplă şi fidelă a faptului zilnic.	Figurile de stil sunt puţine. Efectul stilistic, însă, transpare din paralelismul fiinţă/ natură, realizat prin frecvenţa verbelor de mişcare.

Aplicaţia 4.

Maitreyi *a apărut la începutul lunii mai, cu o superbă copertă: un cap de indiană tânără, inspirat după o frescă de Ajanta. Primii cititori au fost entuziasmaţi. Mihail Sebastian a scris în* ***Cuvântul*** *un foileton delirant. Puţinii prieteni care cunoşteau povestea erau oarecum derutaţi de indiscreţia mea, dar până la urmă se lăsaseră prinşi de calitatea literară a confesiunii. Era, de altfel, moda literaturii „autentice", a romanelor autobiografice.* ***Maitreyi*** *a fost lăudată de totalitatea criticilor. Singurul care nu i-a consacrat un foileton a fost G. Călinescu. Dar mai târziu, în* ***Istoria literaturii române****, a recunoscut că sunt creatorul „romanului exotic" românesc. Dintre prieteni numai Mircea Vulcănescu a fost mai puţin entuziasmat. Nu pentru că nu i-ar fi plăcut romanul, ci pentru că, aşa cum mi-a mărturisit-o, „nu ai ce spune despre el. E o carte transparentă, fără enigme; spune tot şi, după ce ai citit-o, nu mai poţi adăuga nimic,* nu poţi comenta".

(Mircea Eliade, ***Memorii 1907-1960***)

Scanned with OKEN Scanner

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este indicat autorul, Mircea Eliade, volumul din care este extras fragmentul, ***Memorii 1907-1960***. Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparţine unui text din sfera artistică. Tema este receptarea în epocă a romanului ***Maitreyi***.

2. **Tipul de discurs**:

Tipul de discurs ficţional/ nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor). Aici termenii sunt denotativi (*copertă, foileton, roman, exotic*), însă pentru a conferi expresivitate textului, uneori ei sunt însoţiţi de determinări care creionează primirea elogioasă de care s-a bucurat romanul lui M. Eliade în epocă. (*superbă copertă, foileton delirant*).

Tema este contextul receptării romanului în epocă. Evocarea are două părţi, conform modului în care a fost primit romanul. Opiniile favorabile sunt prezentate cu lux de amănunte. Primul aspect este legat de romanul ca produs finit; o evocare făcută în termeni elogioşi: *cu o superbă copertă.* Folosirea unui adjectiv al cărui sens este de superlativ absolut induce ideea subiectivităţii naratorului personaj. Al doilea aspect este cel al lecturii, unde evocarea se face în mod similar: *Primii cititori au fost entuziasmaţi... un foileton delirant... Se lăsaseră prinşi de calitatea literară a confesiunii.* ***Maitreyi*** *a fost lăudată de totalitatea criticilor...* După cele patru exemple menite să sugereze valoarea romanului, autorul aminteşte, aproape în treacăt şi ecourile mai puţin favorabile. Aici notaţiile sunt scurte şi motivate: *Singurul care nu i-a consacrat un foileton a fost G. Călinescu. Dar mai târziu, în* ***Istoria literaturii române****, a recunoscut că sunt creatorul „romanului exotic" românesc.* Remarca din ultima parte a enunţului se inscrie şi ea în paradigma superlativelor: *a recunoscut că sunt creatorul „romanului exotic" românesc.*

Fragmentul citat este elocvent pentru tipul de scriere «personală» în care se încadrează memoriile. Aici autorul este simultan narator şi personaj. Memoriile selectează acele evenimente care i se par importante pentru imaginea proprie. Evenimentele evocate sunt privite într-o manieră absolut subiectivă. Subiectivitatea nu este marcată numai prin mijloacele lexicale, de altfel în memorii mijloacele lexicale sunt irelevante, ci este marcată printr-un mod de a interpreta lumea. Elocventă în acest sens este reacţia autorului-narator la atitudinea prietenilor faţă de subiectul romanului: *Puţinii prieteni care cunoşteau povestea erau oarecum derutaţi de indiscreţia mea, dar până la urmă se lăsaseră prinşi de calitatea literară a confesiunii.* Problema moralităţii trece în plan secund, autorul este interesat doar de reuşita literară.

3. **Sfera de utilizare**:

Discurs cu relevanţă atât în domeniul privat al amintirii, al evocării unui eveniment, cât şi în domeniul public –în critica literară. Fragmentul citat fixează contextul receptării.

Scanned with OKEN Scanner

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

  Emiţătorul este specializat. Ideea este susţinută de tema textului citat. Receptorul nu este numit explicit; el poate fi specializat (scriitor profesionist) sau nespecializat (cititor întâmplător).

- **Conform efectului mesajului**

  Acord – Mesajul vizează ca efect acordul cu evocarea, în măsura în care receptorul agreează textele beletristice de tip memorii.

  Identificare – Mesajul vizează ca efect *identificarea*, dacă receptorul este la rândul lui convins că opinia despre romanul în discuţie, ***Maitreyi***, corespunde imaginii propuse de autor.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Mesajul are funcţie de *informare*: contextul receptării. Opinia este argumentată prin atitudinea cititorilor şi criticii faţă de textul în discuţie.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Emoţional – prin modalităţile stilistice folosite în evocare (adjective la superlativ, fraza alertă).

  Persuasiv – în măsura în care prin argumente caută să-şi construiască o imagine privilegiată.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical, textul este corect alcătuit.
2. *Subiectivitate spre obiectiv*: conţinutul textului citat este subiectiv în modul în care evocă impresia pe care a produs-o în epocă romanul ***Maitreyi***.
3. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi în conformitate cu regulile sintactice şi morfologice ale limbii.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Sunt folosiţi termeni din fondul lexical de bază.	Enunţuri concentrate, alerte. *Primii cititori au fost entuziasmaţi. Puţinii prieteni care cunoşteau povestea erau oarecum derutaţi de indiscreţia mea, dar până la urmă se lăsaseră prinşi de calitatea literară a confesiunii.*	Superlative expresive: *superbă, delirant.*
	Predomină propoziţiile principale, enunţiative, afirmative, dezvoltate.	

Exerciţiul 4.

În primăvara aceea, Liceul „Spiru Haret" a organizat o călătorie de trei săptămâni în Italia, la care puteau participa şi foştii elevi. Costa 20.000 de lei, sumă considerabilă în 1927, dar mama n-a şovăit să mi-o dea. Nu mai fusese în Italia din 1909 şi era fericită că măcar unul din copiii ei o va descoperi. Pentru mine era mai mult decât ce putea însemna Italia pentru orice tânăr de 20 de ani. Era şi prilejul de a întâlni câţiva din scriitorii cu care eram în corespondenţă: Papini, Buonaiuti, Macchioro, A. Panzini şi alţii. În afară de

Scanned with OKEN Scanner

oraşele cu nume fabuloase, erau şi aventurile pe care mi le închipuiam, limba italiană pe care mă pregăteam s-o vorbesc pentru întâia oară, librăriile şi anticariile în care ştiam că voi găsi cărţi inaccesibile la Bucureşti.

(Mircea Eliade, ***Memorii 1907-1960***)

☑ ETAPE

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  - *Informare*
  - *Educativă*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**
  - *Emoţional*
  - *Persuasiv*
  - *Manipulant*
  - *Critic*
  - *Polemic*
  - *Neutru*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Varietate stilistică*

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	sintactice	Stilistice

Exerciţiul 5.

A doua zi, 11 iunie 1848, m-am gătit de dimineaţă să mă duc la cazarmă. Vrând să ies, găsesc pe polcovnicul Şolomon în balcon, cu ciubucul în gură, bea cafea şi înconjurat de toţi ofiţerii regimentului. După ce i-am dat bună dimineaţa, îl întreb: „Prin ce întâmplare acest consiliu ostăşesc până-n ziuă, şi eu nu ştiu nimic?”.

Polcovnicul îmi zice: „Ei, maiorule, se petrec lucruri mari! Revoluţie! Vine Eliade cu Magheru cu zece mii de panduri şi Tell cu Pleşoianu cu un batalion de soldaţi! Ia spune-i, Fărcăşene, că el vine de acolo”.

Fărcăşanu, plin de praf, căci atunci se coborâse din cărucioara de poştie, care venea de acolo să facă propagandă, începe să-mi spuie. Eu îl

Scanned with OKEN Scanner

întrerup şi mă adresez la polcovnic zicându-i: „Cum, domnule, dumneata tolerezi ca un căpitan comandir de companie să facă o asemenea propagandă în regimentul dumitale?". Căpitanul Fărcăşanu, care nu ştiu ce bâlbâia din gură cu ofiţerii, mă întorc la dânsul şi îi zic: „Ascultă, domnule căpitan, dacă vei îndrăzni să vorbeşti o vorbă de asemenea propagandă, mă jur pe onoare că îţi trăsnesc creierii la minut!".

(***Amintirile colonelului Lăcusteanu***)

☑ ETAPE

1. Autor, titlu (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

2. Tipul de discurs

3. Sfera de utilizare

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  - *Informare*
  - *Educativă*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**
  - *Emoţional*
  - *Persuasiv*
  - *Manipulant*
  - *Critic*
  - *Polemic*
  - *Neutru*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Varietate stilistică*

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Exerciţiul 6.

„Inimei ba să-i poţi porunci", spune înţelepciunea noastră. E prea puţin să-i spui nu, *când ea se sminteşte, cum are prea des ispita să facă. „Nu" este un simplu refuz, care poate fi tăios, dar şi amabil în definitiv, neavând în orice caz nimic dojenitor în el:* Nu, mulţumesc, mă scuzaţi!

„Nu" este rece şi sumar. Ca să-l faci expresiv, trebuie adesea să spui Nuuu!; *ca să-l întăreşti, trebuie să spui:* Nu...nu, *sau:* Hotărât nu!

Scanned with OKEN Scanner

„Ba" este scurt, dar își este suficient sieși (și totodată grozav de necesar altora, inclusiv lui nu*). El spune fireşte şi* nu*, dar mai spune vreo trei-patru lucruri, dincolo de acesta. Exprimă din plin şi o împotrivire, care sună uneori ca o îndreptare sau o punere la punct, alteori ca o dezaprobare; şi dezaprobarea poate merge până la condamnare, când nu-i place să ajungă la ironie.*

Pe toate acestea le simți de-a dreptul în ba *şi nu le găseşti decât pe ocolite în* nu*. De aceea, Eminescu n-a folosit pe „nu", ci a scris:* Nu zi *ba,* de te-oi cuprinde, *el simțind mai bine decât oricine câtă împotrivire, punere la punct, dezaprobare, condamnare şi poate ironie sunt în „ba". De* acest *cuvânt se teme el în gura iubitei sale, nicidecum de „nu".*

(Constantin Noica, ***Rostirea filozofică românească***)

☑ ETAPE

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcției mesajului (scop)**
  - *Informare*
  - *Educativă*
- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**
  - *Emoțional*
  - *Persuasiv*
  - *Manipulant*
  - *Critic*
  - *Polemic*
  - *Neutru*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Varietate stilistică*

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Aplicația 5.

La ce sunt bune cărțile? Îmi vine să răspund: la totul şi la nimic. Milioane de oameni n-au deschis niciodată o carte. A vrea să le explici ce pierd e totuna cu a explica unui surd frumusețea muzicii lui Mozart. În ce mă priveşte, mă număr printre cei ce nu pot trăi fără cărți. Sunt un vicios al lecturii. Am nevoie

Scanned with OKEN Scanner

să citesc așa cum am nevoie să mănânc și să beau. Hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca și cea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută. Înainte de a mă culca, seara, îndată ce mă trezesc, dimineața, în călătorii, ba chiar și în tramvai, pretutindeni și oricând, citesc. Nu mă pot închipui fără să țin o carte în mână.

(Nicolae Manolescu, ***Cititul și scrisul***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului este indicat autorul, Nicolae Manolescu, volumul din care este extras fragmentul, ***Cititul și scrisul***. Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparține unui text la granița dintre stilul științific și stilul artistic. Tema este opinia autorului despre lectură și se realizează sub forma unui autoportret.

2. **Tipul de discurs**

   Tipul de discurs ficțional/ nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). Aici termenii sunt denotativi (*citit, scris, cărți, hrană*).

3. **Sfera de utilizare**

   Discurs cu relevanță în domeniul privat al definirii de sine, al construirii unui portret esențial, fapt care încadrează textul în stilul beletristic; subiectul discursului se referă la o problemă de interes privat.

4. **Elementele situației de comunicare E R M**

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

  Emițătorul nu se știe precis dacă este specializat, dar numele volumului, ***Cititul și scrisul***, îl poate include în categoria scriitorului profesionist. Receptorul nu este numit explicit; el poate fi specializat (scriitor profesionist) sau nespecializat (cititor întâmplător).

- **Conform efectului mesajului**

  Acord – Mesajul vizează ca efect acordul cu descrierea, în măsura în care receptorul agreează textele beletristice de tip portret și ideea că lectura este un eveniment existențial fundamental.

  Identificare – Mesajul vizează ca efect *identificarea*, dacă receptorul este la rândul lui convins de ideile autorului despre lectură.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

  Mesajul are funcție de *informare*: lectura este un eveniment existențial în economia ființei. Opinia este explicată prin intermediul paralelismului cu alții: *Milioane de oameni n-au deschis niciodată o carte./ În ce mă privește, mă număr printre cei ce nu pot trăi fără cărți* și cu alte evenimente existențiale: *Am nevoie să citesc așa cum am nevoie să mănânc și să beau.*

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

  Emoțional – prin modalitățile stilistice de realizare a portretului. Fragmentul are o singură idee: cărțile sunt fundamentale pentru economia ființei. Ideea este susținută prin paralelisme și explicări.

Scanned with OKEN Scanner

Persuasiv – în măsura în care prin argumente caută să impună o imagine umană privilegiată.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical textul este corect alcătuit.
2. *Subiectivitate spre obiectiv*: conţinutul textului se referă la rolul lecturii din perspectivă subiectivă.
3. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi în conformitate cu regulile sintactice şi morfologice ale limbii.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Sunt folosiţi termeni din fondul lexical de bază.	Predomină propoziţiile principale, enunţiative, afirmative, dezvoltate.	Recurge la figuri de stil: enumeraţia: *Înainte de a mă culca, seara, îndată ce mă trezesc, dimineaţa, în călătorii, ba chiar şi în tramvai, pretutindeni şi oricând, citesc*; paralelismul: *Milioane de oameni n-au deschis niciodată o carte./ În ce mă priveşte, mă număr printre cei ce nu pot trăi fără cărţi*; comparaţia: *Am nevoie să citesc aşa cum am nevoie să mănânc şi să beau.*
		Interogaţia retorică: *La ce sunt bune cărţile?*

Aplicaţia 6.

Ienăchiţă [Văcărescu] *gândeşte că o literatură nu se poate constitui fără o limbă capabilă să exprime în forme corecte, generalizate, subtilităţile gândirii („cugetele frumoase") şi ale imaginaţiei („poeticele faceri"). Atât de obstinat este acest gând, încât gramaticianul-poet identifică dificultăţile scrisului său cu acelea ale naşterii unei culturi. Sentimentul lui profund este că scrie prima literă a alfabetului, stabileşte table morale, fundează o logică şi o estetică. Sentiment, încă o dată, de întemeietor, hărăzit să devină model. Poezia nevoită să exprime asemenea trebuinţe este, fatalmente, didactică şi sentenţioasă, fără contact cu obiectele materiale.*

(Eugen Simion, ***Dimineaţa poeţilor***)

☑ ETAPE

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

În subsolul textului este indicat numele autorului, Eugen Simion, şi titlul lucrării de unde este extras fragmentul, ***Dimineaţa poeţilor***. Aici trebuie remarcat faptul că titlul metaforic nu ajută prea mult la fixarea domeniului de referinţă al textului. Un indiciu mai sigur este numele autorului care este critic literar.

Scanned with OKEN Scanner

Alcătuit dintr-o metaforă, ***Dimineața poeților***, titlul sugerează că textul ar putea fi la granița dintre științific și literatură; primul termen, *dimineața*, introduce factorul timp care este dezambiguizat de atributul genitival *poeților*. Dezambiguizarea se face prin „traducerea" metaforei: ar putea fi vorba fie despre debutul unor poeți, fie despre începuturile poeziei. Astfel tradusă, metafora poate indica apartenența la sfera științifică. Mai mult, al doilea termen, *poeților*, indică domeniul specific al textului: critica literară. În acest domeniu, stilul științific se poate apropia uneori de stilul beletristic. Tema este concepția lui Ienăchiță Văcărescu despre literatură.

2. Tipul de discurs

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt folosiți termenii cu sens denotativ: *cultură, poezie didactică și sentențioasă.*

Discursul are funcție referențială. El transmite informații științifice pe baza unui text reflexiv. Primul enunț este formularea temei: *Ienăchiță Văcărescu consideră că literatura nu poate exista fără o limbă capabilă să exprime subtilitățile gândirii.* Următorul enunț explică tema: *gramaticianul-poet identifică dificultățile scrisului său cu acelea ale nașterii unei culturi.* Al treilea și al patrulea enunț aduc două exemple în sprijinul temei: *poetul are sentimentul că este model și întemeietor.* Ultimul enunț este o concluzie care caracterizează poezia lui Ienachiță Văcărescu: *poezia astfel creată este didactică și sentențioasă.*

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare,* concentrată pe un subiect precis: caracteristicile poeziei lui Ienăchiță Văcărescu. În acest context, întrebările esențiale ale mesajului informativ actualizate aici sunt: *Cine?* (Ienăchiță Văcărescu), *Ce?* (concepția despre poezie), *Cum?* (este întemeietor și model).

3. Sfera de utilizare

Textul se află la granița dintre *stilul științific* și *stilul artistic.* Ar putea aparține stilului științific prin temă și domeniul în care are relevanță, respectiv, *domeniul criticii literare.* Ar putea aparține stilului artistic prin modalitatea de tratare a temei.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat, un critic literar. Receptorul nu este numit explicit, dar se poate presupune că este și el specializat –critic literar, dar și nespecializat – elev sau student, care pot folosi textul în dimensiunea lui informativă.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația, în măsura în care este corectă științific și în măsura în care sunt aduse exemple credibile, iar instanța de discurs este creditabilă în domeniu (autor specializat).

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

  Funcţia este de *informare* concentrată pe un subiect precis: *norma impersonalităţii* la Ienăchiţă Văcărescu. În acest context, întrebările esenţiale ale mesajului informativ actualizate aici sunt: *Ce?* (concepţia despre poezie a lui Ienăchiţă Văcărescu), *Care?* (ca să existe poezie, limba trebuie să fie aptă de subtilităţi stilistice), *Cum?* (creează o poezie didactică şi sentenţioasă).

  Textul are şi funcţie *educativă*, în măsura în care este folosit în procesul de învăţare în orele de literatura română.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

  Mesajul este la graniţa dintre *neutru* şi *estetic*. Mesajul este *neutru* prin datele furnizate. Neutralitatea este specifică discursului ştiinţific şi se manifestă stilistic printr-o relativă absenţă a figurilor de stil. Aici însă sunt prezente figurile de stil, ceea ce conferă textului un grad mare de subiectivitate (criticul literar îşi expune propria sa opinie despre opera poetului). De aceea, prin tonalitate şi implicarea autorului, mesajul este de factură estetică; în acest context, autorul foloseşte adjective fără grad de comparaţie: *obstinat, profund, didactică, sentenţioasă*, adverbe puternic individualizatoare: *fatalmente*. O altă formă de suspendare a neutralităţii constă în folosirea enumeraţiei: *scrie..., stabileşte..., fundează...* ca modalitate de accentuare a unei idei.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: textul este alcătuit din enunţuri construite în conformitate cu regulile gramaticale şi semantice.
2. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă reală, din domeniul criticii literare, care nu se modifică în conformitate cu opiniile receptorului, şi anume concepţia despre poezie a lui Ienăchiţă Văcărescu.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil specialiştilor, dar şi elevilor/ studenţilor familiarizaţi cu terminologia (*poet, poezie, imaginaţie*).
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu.
5. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor. În ceea ce priveşte critica literară, sensul unic al textului poate fi discutabil. De aceea, ce contează în acest caz este felul în care este receptat textul.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate şi neologisme: *gramatician-poet, poezie, sentiment obstinat, fatalmente, didactică, sentenţioasă.*	Substantive abstracte: *sentiment, gândire, imaginaţie, model.*	Relaţia de subordonare este bine reprezentată, fapt care dă caracterul analitic (trăsătură a criticii literare) al textului: *Ienăchiţă* [Văcărescu] *gândeşte că o literatură nu se*	Există figuri de stil menite să susţină opinia criticului: epitet (*izbeşte în chip uimitor, particularităţi*

Scanned with OKEN Scanner

		poate constitui fără o limbă capabilă să exprime în forme corecte, generalizate, subtilităţile gândirii. Poezia nevoită să exprime asemenea trebuinţe este, fatalmente, didactică şi sentenţioasă.	*morale*); enumeraţie (*scrie...*, *stabileşte...*, *fundează...*)

Aplicaţia 7.

15 iunie 1934, vineri

Am fost la şcoală pentru examenul meu de literatură franceză, dar examenul a fost amânat pentru ziua de 19, adică în ajunul examenului de matematici. E îngrozitor ce mă aşteaptă. Nici o zi de repaos. Câte un examen în fiecare zi. De azi până vinerea viitoare nu voi mai putea dormi mai mult de două ore din 24, nu-mi mai rămâne un minut de visat. Trebuie să fac drumul între şcoală şi casă şi să învăţ, să învăţ, să învăţ.

Ora 2

Trebuie să învăţ şi n-am poftă. Ar trebui să mă culc puţin ca să pot învăţa apoi. Dar nu mă pot culca. Rătăcesc de colo, colo. Nu învăţ, nu citesc, nu fac nimic. Nu sunt veselă, nu sunt tristă.

16 iunie 1934

Am rugat să fiu trezită la ora 4 dimineaţa. Am fost trezită, dar nu m-am sculat decât la 5. Învăţ la engleză. Gânduri sinistre, remuşcări, temeri se abat asupră-mi şi mă muncesc. [...]

Ora 10

Engleza am lichidat-o fără catastrofă.

20 iunie

Mâine greaca şi ştiinţele naturale. Mi-e peste cap. Am terminat azi cu matematicile. Totul a mers nici prea bine, nici prea rău. Faţă de pregătirea mea, rezultatul e uluitor.

(Jeni Acterian, ***Jurnalul unei fiinţe greu de mulţumit***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

   În subsolul textului este indicat numele autoarei, Jeni Acterian, şi titlul lucrării de unde este extras fragmentul, ***Jurnalul unei fiinţe greu de mulţumit***. Titlul plasează textul în cadrul literaturii de frontieră (jurnal). Tema este modul în care autoarea îşi pregăteşte şi trăieşte câteva zile de examen.

2. **Tipul de discurs**

   Discursul este nonficţional (poate fi identificat conform predominanţei cuvintelor cu sens denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a

Scanned with OKEN Scanner

cuvintelor). În text sunt folosiți termenii cu sens denotativ: *matematică, engleză, științe naturale.*

Discursul are funcție referențială. El înregistrează și transmite informații pe baza unui text reflexiv. Prima secvență, datată *15 iunie 1934, vineri*, prezintă cadrul (școală, examene în fiecare zi) și modul în care își programează eleva timpul: *nu voi putea dormi, nu-mi rămâne un moment de visat.* Următoarea secvență, datată *Ora 2*, trădează dezorientarea și tensiunea candidatului înaintea examenului: *ar trebui să mă culc, dar nu mă pot culca, rătăcesc, nu învăț, nu citesc, nu fac nimic, nu sunt veselă, nu sunt tristă.* Următorul enunț, datat *16 iunie 1934*, înregistrează punerea în practică a programului de învățare (*Am rugat să fiu trezită la ora 4 dimineața. Am fost trezită, dar nu m-am sculat decât la 5. Învăț la engleză.*) și reflecția în plan interior a acestei experiențe (*Gânduri sinistre, remușcări, temeri se abat asupră-mi și mă muncesc.*). Iar ultimele două secvențe, datate *10* și *20 iunie*, înregistrează depășirea a două probe: engleza, matematica și anunță următoarele două probe: greaca și științele naturale.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare*, concentrată pe un subiect precis: strategia de pregătire a examenelor de bacalaureat. În acest context, întrebările esențiale ale mesajului informativ sunt: *Cine?* (eu – Jeni Acterian), *Ce?* (pregătirea examenelor), *Cum?* (trebuie să învăț, trebuie să... trebuie să...).

3. Sfera de utilizare

Textul este la granița stilului beletristic. Textul aparține registrului colocvial prin temă și înregistrarea informației scurt și concis. El aparține, de asemenea, registrului beletristic, prin maniera de reflectare a pregătirii pentru examen: dozarea tensiunii (prin repetiția *trebuie să...*) și întreținerea ei (*trebuie să învăț și nu am poftă, ar trebui să mă culc, dar nu mă pot culca* etc.).

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este Jeni Acterian, în pragul susținerii examenelor. În măsura în care jurnalul este un text autodestinat, destinatarul textului este tot Jeni Acterian. În măsura în care jurnalul este un text mediatizat prin publicare, destinatarul este cititorul interesat de experiențele acestei tinere, sau de contextul educațional din vremea scrierii jurnalului (iunie 1934).

- **Conform efectului mesajului**

Efectul mesajului este de *identificare* (beneficiarul mesajului, în cazul în care acesta este un elev în prag de examen, procedează ca și cum mesajul îl vizează pe el: se raportează mimetic sau nu la comportamentul sugerat de mesaj). Efectul este în aceeași măsură *internalizarea*: influența exercitată de modelul de comportament propus de text este integrată de cititor (fie elev, profesor, părinte etc.) în propriul său sistem de valori.

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform funcției mesajului**

  Mesajul are efect *educativ*, în măsura în care textul propune un model de pregătire a unor examene. Dar și un puternic efect *estetic*, în măsura în care textul transpune subiectiv experiența examenelor.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

  Mesajul este la granița dintre *colocvial* și *estetic*. Mesajul este colocvial prin datele furnizate. Colocvialitatea este specifică jurnalului în măsura în care acesta înregistrează întâmplări banale, zilnice etc. Mesajul este estetic prin tonalitate (ambiguitate, nehotărâre, reflecție etc.).

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: textul este alcătuit din enunțuri construite în conformitate cu regulile gramaticale și semantice.
2. *Obiectivitate*: conținutul textului se referă la o problemă reală, pregătirea pentru examen, înregistrată însă în manieră subiectivă.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil. Cuvintele aparțin vocabularului fundamental.
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu (excepție: *a lichida*).
5. *Sens unic* (operă închisă): receptarea textului dat se face numai în sensul indicat de autor. În ceea ce privește jurnalul ca text beletristic, sensul unic al textului poate fi discutabil. Valențele artistice ale textului mai sus menționate (ambiguitate etc.) oferă mai multe perspective de lectură.
6. *Originalitatea*: textul are un stil personal, dinamic întreținut de observația minuțioasă a stărilor trăite de autoare în timpul pregătirii examenelor.
7. *Sugestie*: stilul textului nu este discursiv, el transmite o idee voit fragmentară (notația zilnică din timpul pregătirii examenelor), solicitând astfel participarea intensă a receptorului.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Verbul *a trebui* (*trebuie, ar trebui*); discipline de studiu: *matematică, greacă, engleză, științe naturale.*	Substantive abstracte: *matematică, științe naturale, engleză*; verbe la prezent: *rătăcesc, nu învăț, nu citesc, nu fac nimic, nu sunt.*	Propoziții principale și fraze juxtapuse, care creează efectul de înregistrare simplă și fidelă a faptului zilnic.	Efectele stilistice ale textului se creează prin enumerația de verbe la prezent (*rătăcesc, nu învăț, nu citesc, nu fac nimic, nu sunt...*), prin antiteză (*nu sunt veselă, nu sunt tristă*) și prin folosirea verbului *a trebui* la indicativ și la condițional optativ (*trebuie, ar trebui*).

Scanned with OKEN Scanner

Exerciţiul 7.

Românul e născut poet!

Înzestrat de natură cu o închipuire strălucită şi cu o inimă simţitoare, el îşi revarsă tainele sufletului în melodii armonioase şi în poezii improvizate.

De-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreaţă, el îşi cântă durerile şi mulţumirile, îşi cântă eroii, îşi cântă istoria, şi astfel sufletul său e un izvor nesfârşit de frumoasă poezie.

Nimic dar nu poate fi mai interesant decât a studia caracterul acestui popor în cuprinsul cântecelor sale, căci ele cuprind toate pornirile inimii şi toate razele geniului său. [...]

(Vasile Alecsandri, ***Poezia poporală***, 1852)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform efectului mesajului**
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
  - *Informare*
  - *Educativă*
  - *Estetică*
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**
  - *Emoţional*

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Obiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*
5. *Varietate stilistică*

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice

Scanned with OKEN Scanner

STILUL COLOCVIAL

☑ **CUPRINDE** (sfera de utilizare) – relații interpersonale în planul vieții cotidiene.

☑ **CARACTERISTICI:**

- **conform specificului discursului**: discurs ficțional/ stil artistic, discurs nonficțional/ stil științific;
- recurge la elemente suprasegmentale (ton, gestică, mimică);
- are o mare încărcătură afectivă;
- regulile gramaticale pot fi încălcate;
- pot fi folosite elemente de argou sau jargon;
- sunt folosite particularități regionale sau socio-profesionale;
- **conform relației E-R (beneficiar)**
  Emițătorul poate fi specializat sau nespecializat. Receptorul poate fi și el specializat sau nespecializat. În cadrul acestui stil, relația emițător-receptor poate fi și de rudenie.
- **conform efectului mesajului**
  Acord
  Identificare
  Internalizare
- **conform funcției mesajului (scop)**:
  Informare
  Educare
  Divertisment
  Publicitar
- **conform încărcăturii emoționale a mesajului**
  Emoțional
  Persuasiv
  Manipulant
  Prohibitiv
  Critic
  Polemic

☑ **CALITĂȚILE GENERALE ALE STILULUI**

1. *Claritate*
2. *Proprietate*
3. *Corectitudine*
4. *Precizia*
5. *Puritatea*

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Argou	Pronume, adjective, adverbe nehotărâte.	Diminutive

Scanned with OKEN Scanner

Jargon	Aproximări prin numerale şi substantive.	Augmentative
Neologisme la modă	Pronume şi verbe cu specific regional; enunţuri fragmentate.	Cuvinte cu sens peiorativ
Cuvinte tipice unor graiuri	Izolări, inversiuni, elipse.	Superlative expresive
	Digresiuni, paranteze.	Vocative, interjecţii, imperative.
		Zicale

APLICAŢII / EXERCIŢII

Aplicaţia 1.

Iubite Domnule Slavici,

Prin poşta de astăzi, am trimis o scrisoare D-lui librariu Socec, poftindu-l să-mi răspundă dacă binevoieşte a primi în desfacere cărţi didactice de ale noastre: ***Metodă nouă***, ***Învăţătorul copiilor***, ***Regulile limbei române*** *de Maiorescu etc., dându-i* de la mie înainte, *rabat de 35%.*

Noi am avea plăcere să facem şi această negustorie (deşi nu-i vreo pricopseală), gândindu-ne la mulţimea ce s-ar putea trece; mai ales că chiar acum suntem la corectura coalei I, ediţia XVI, şi am putea trage cu înlesnire un număr şi mai mare de exemplare.

Vă rog dar, în puterea prieteşugului, dragă D-le Slavici, abateţi-vă în treacăt pe la Socec, intraţi în vorbă cu el despre această afacere, stăruiţi să ne răspundă ori da, ori ba şi totodată comunicaţi-mi şi Dv. rezultatul.

Vă salut cu dragă inimă!

Salutări şi sărutări din parte-mi D-lor Eminescu, Nica, Gaster.

I. Creangă

N.B. *Acum un an am vorbit cu Socec chiar eu şi ne-a lăsat cu 40%. Poate să lese cu 35%. În sfârşit, ori aşa, ori aşa; asta spre ştiinţa D-voastre. Marfa, ce-i drept, e prostuţă; dar am văzut şi mai proastă vânzându-se la dânsul, dacă are noroc...*

I.C.

(I.E. Torouţiu, ***Studii şi documente literare***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)

Autorul şi titlul sunt precizaţi în subsolul textului, I.E. Torouţiu, ***Studii şi documente literare***. Titlul ***Studii şi documente literare*** sugerează că textul aparţine unor scrieri cu caracter ştiinţific. Tema este perfectarea vânzării unor manuale prin intermediul librăriei Socec.

Scanned with OKEN Scanner

Între destinatar şi expeditor este atât o relaţie oficială, cât şi o relaţie de prietenie. Relaţia profesională reiese din cererea pe care expeditorul (I. C.) i-o face destinatarului (I. Slavici), iar cea de prietenie din a doua parte, din formulele introductivă şi finală şi din tonalitatea scrisorii.

2. Tipul de discurs (text **subiectiv**, **reflexiv**)

- **Conform specificului discursului**

Discursul este ficţional sau nonficţional, conform predominanţei cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referinţă a cuvintelor.

Textul este denotativ. În text sunt folosiţi termenii cu sens denotativ: *manual*, *librar*, *prietin* etc.

3. Sfera de utilizare

Discursul este caracteristic pentru *stilul colocvial* (*epistolar*), fapt indicat de forma textului: formula de adresare, *Iubite Domnule Slavici*, formula finală, *Vă salut cu dragă inimă!*. Ambele formule sunt specifice scrisorii familiale. Chiar şi cererea este formulată tot pe baza relaţiei de prietenie: *Vă rog dar, în puterea prieteşugului, dragă D-le Slavici.* Şi relaţia oficială este tangentă la prietenie, fiindcă se înscrie în apartenenţa comună la un grup social: *Salutări şi sărutări din parte-mi D-lor Eminescu, Nica, Gaster, I. Creangă.*

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

În stilul colocvial, specializarea emiţătorului este facultativă: din conţinutul scrisorii rezultă că emiţătorul (I. C.) este specializat în domeniul scrierii manualelor. Ideea reiese din formulările în care se foloseşte pluralul politeţii: *cărţi didactice de ale noastre, noi am avea.*

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informaţia în măsura în care sunt aduse argumente credibile. Relaţia profesională dintre cei doi este bazată pe experienţa profesională comună.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Funcţia mesajului este de *informare*; autorul scrisorii prezintă situaţia distribuirii manualelor şi preţul la care s-ar putea vinde.

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Mesajul este manipulant, în măsura în care I.C. doreşte să-l convingă pe Slavici să-l ajute şi *emoţional*, fapt marcat prin enumerarea acţiunilor pe care ar dori să le facă Slavici: *vă rog, abateţi-vă în treacăt, intraţi în vorbă, stăruiţi, comunicaţi-mi*, care creează un crescendo potrivit dorinţei lui.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical, textul este corect alcătuit.

Scanned with OKEN Scanner

2. *Subiectivitate*: opiniile despre relația profesională și cea de prietenie dintre autorul I. C. și I. Slavici. *Subiectivitatea* este marcată și prin expresiile participării afective.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil.
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu, denotativ.

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Sfera relației de afaceri: *desfacere, rabat, negustorie, afacere, ne-a lăsat cu 40%, marfa.*	Formule de adresare prietenești: *Iubite Domnule Slavici, Vă salut cu dragă inimă, Salutări și sărutări.*	Enumerații: *Vă rog dar, în puterea prieteșugului, dragă D-le Slavici, abateți-vă în treacăt pe la Socec, intrați în vorbă cu el despre această afacere, stăruiți să ne răspundă ori da, ori ba și totodată comunicați-mi și Dv. rezultatul.* Cu rolul de insistență.

Aplicația 2.

Frate Anestine, dragă Tizule, celebre artist, bătrâne și iubite prietine!

Sufleur ți-am fost, regizor ți-am fost, director ți-am fost, fabricant de roluri ți-am fost – și, în toate m-am bucurat că ți-am fost pe plac. Dar, mai presus de toate, crede că mai mare bucurie mi-a făcut să constat astăzi, primind frumosul tău portret și cuvintele calde, cu care l-ai însoțit, că, și ca prietin, m-ai prețuit din toată inima. Îți mulțumesc, și-ți urez și eu, iubite frate Iancule, ani îndelungați – vesel, sănătos și cuminte cum te știu, om de spirit și de inimă, fire de adevărat meșteșugar subțire. Dumnezeu să vă păzească de rele pe tine și pe ai tăi și să vă dăruiască tot binele ce-l doresc pentru mine și pentru ai mei!

Îmbrățișându-te cu frățească nestrămutată dragoste, sunt și rămân al tău bătrân prietin,

Caragiale
10/ 23 febr. 1912

(Decanului Scenei Române, artistului I. Anestin, Craiova)

(I.L. Caragiale, ***Opere***, vol. VII, ***Corespondență***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Autorul și titlul sunt precizați în subsolul textului, I.L. Caragiale, ***Opere***, vol. VII, ***Corespondență***. Titlul ***Corespondență*** sugerează că textul aparține unor scrieri cu caracter privat. Tema este relația profesională și cea de prietenie dintre artistul I. Anestin și Caragiale. Relația profesională reiese din prima parte a textului, iar cea de prietenie din a doua parte, din formulele introductivă și finală și din tonalitatea scrisorii.

Scanned with OKEN Scanner

2. Tipul de discurs (text **subiectiv, reflexiv**)

- **Conform specificului discursului**

Discursul este ficțional sau nonficțional, conform predominanței cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor.

Textul este denotativ. În text sunt folosiți termenii cu sens denotativ: *sufleur, regizor, director, prietin* etc.

3. Sfera de utilizare

Discursul este caracteristic pentru *stilul colocvial* (*epistolar*), fapt indicat de forma textului: formula de adresare, *Frate Anestine, dragă Tizule, celebre artist, bătrâne și iubite prietine!*; formula finală, *Îmbrățișându-te cu frățească nestrămutată dragoste, sunt și rămân al tău bătrân prietin.* Ambele formule sunt specifice scrisorii familiale.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

În stilul colocvial, specializarea emițătorului este facultativă: din conținutul scrisorii rezultă că emițătorul (Caragiale) este specializat în domeniul artei teatrale. Receptorul este *decanul Scenei Române, artistul I. Anestin*, numit astfel în textul ce însoțește scrisoarea, probabil mențiunea de pe plic referitoare la persoana destinatarului, *om de spirit și de inimă, fire de adevărat meșteșugar subțire.*

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația în măsura în care sunt aduse argumente credibile. Relația profesională dintre cei doi este susținută printr-o afirmație: *Sufleur ți-am fost, regizor ți-am fost, director ți-am fost, fabricant de roluri ți-am fost* bazată pe experiența profesională comună. Relația de prietenie este introdusă prin locuțiunea adverbială *mai presus de toate* și prezentată astfel: *crede că mai mare bucurie mi-a făcut să constat astăzi, primind frumosul tău portret și cuvintele calde, cu care l-ai însoțit, că, și ca prietin, m-ai prețuit din toată inima.* Relația de prietenie reiese, de asemenea, explicit, din salutul final: *sunt și rămân al tău bătrân prietin.*

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare*; autorul scrisorii prezintă raportul dintre el și destinatar, primește și trimite urări de bine. Însă aici informația oferită de text este dirijată spre mesajul fundamental, și anume, relația de prietenie dintre Caragiale și actorul Anestin.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este preponderent *emoțional*, fapt marcat prin intonația exclamativă din formula de salut, prin enumerația din introducere (*Sufleur ți-am fost, regizor ți-am fost, director ți-am fost, fabricant de roluri ți-am fost*), care creează un crescendo potrivit pentru introducerea ideii de prietenie: *mai presus de toate.* Tonul emoțional este întreținut, de asemenea, de cuvinte din sfera semantică a trăirilor sufletești: *mai mare bucurie, cuvinte calde, m-ai prețuit din toată inima,*

Scanned with OKEN Scanner

îți mulțumesc, îmbrățișându-te etc. Dimensiunea afectivă se evidențiază și prin formulele de adresare inițială (*Frate Anestine, dragă Tizule, celebre artist, bătrâne și iubite prietine!*), mediană (*iubite frate Iancule*), respectiv, prin cea finală (*Îmbrățișându-te cu frățească nestrămutată dragoste, sunt și rămân al tău bătrân prietin, Caragiale*), toate trei în registru familiar.

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical și lexical, textul este corect alcătuit.
2. *Subiectivitate*: opiniile despre relația profesională și cea de prietenie dintre actorul Iancu Anestin și Caragiale sunt personale (părerea lui Caragiale, ca răspuns la o anterioară scrisoare a lui Anestin).
3. *Subiectivitatea* este marcată și prin expresiile participării afective.
4. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil.
5. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiți cu sensul propriu, denotativ.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
Sfera relației prietenești: *bucurie, cuvinte calde, a prețui, prieten* etc.	Adverbe de intensificare: *mai mare, mai presus de toate.*	Enumerații: *sufleur, regizor, fabricant de roluri; vesel, sănătos și cuminte* și repetiții: *ți-am fost*, care califică relația dintre cei doi.

Aplicația 3.

Dragă Relu,

Am aici și poemele lui Blaga și antologia lui de poezii populare. Zilele trecute am recitit ***Luceafărul****. Nu are pereche în toată literatura franceză (destul de săracă, de altminteri). Micile poeme pe care mi le-ai trimis sunt foarte frumoase. Ce limbă avem! Nu cunosc alta mai poetică. Din păcate, e intraductibilă. Tradus, Eminescu devine aproape caraghios, oricum, teribil de minor și de învechit. Literatura noastră este și va rămâne complet necunoscută în străinătate fiindcă nu avem prozatori mari.*

Ți-am trimis acum două săptămâni niște cărți.

Cu drag, Luț

(Emil Cioran, ***Scrisori către cei de-acasă***)

☑ ETAPE

1. Autor, titlu (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Autorul și titlul sunt precizați în subsolul textului. Titlul sugerează că textul este o scrisoare familială. Tema este intraductibilitatea poeziilor lui Eminescu.

Scanned with OKEN Scanner

2. Tipul de discurs

- **Conform specificului discursului**

Discursul este ficțional sau nonficțional, conform predominanței cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ şi în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor.

În text sunt folosiți termenii cu sens denotativ: *poem, antologie, literatură, limbă.*

3. Sfera de utilizare

Discursul este caracteristic pentru *stilul colocvial* (*epistolar*), fapt indicat de forma textului: formula de adresare, *Dragă Relu*, formula finală, *Cu drag, Luț*. Ambele formule sunt specifice scrisorii familiale.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

În stilul colocvial, specializarea emițătorului este facultativă: din conținutul scrisorii rezultă că emițătorul (*Luț*) este specializat în domeniul literaturii. Receptorul este numit (*Relu*), fără ca despre specializarea lui să se facă vreo precizare. Se poate presupune însă că şi el este specializat, dată fiind tema scrisorii.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația în măsura în care sunt aduse argumente credibile. Astfel, intraductibilitatea poeziilor lui Eminescu este susținută printr-o afirmație: *nu are pereche în toată literatura franceză*, bazată pe o experiență personală (*Zilele trecute am recitit Luceafărul*), dublată de o constatare patetică: *ce limbă avem! Nu cunosc alta mai poetică. Din păcate, e intraductibilă.* Concluzia este descurajantă: *literatura noastră este şi va rămâne complet necunoscută în străinătate fiindcă nu avem prozatori mari.* Acordul nu este obligatoriu din partea receptorului. Scrisoarea este un început de dialog, astfel că efectul mesajului nu poate fi controlat decât în eventualitatea unui răspuns.

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare*; autorul scrisorii (*Luț*) îşi expune opinia în legătură cu faptul că literatura română va rămâne necunoscută din două motive: poezia este intraductibilă şi prozatorii de valoare lipsesc.

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este preponderent *emoțional*, fapt marcat prin superlative expresive: *am recitit* ***Luceafărul****. Nu are pereche în toată literatura franceză, nu cunosc alta mai poetică* (despre limba română), prin exclamația retorică: *Ce limbă avem!*; prin cuvinte sau expresii care sugerează participarea afectivă: *din păcate, e intraductibilă. Tradus, Eminescu devine aproape caraghios, oricum, teribil de minor şi de învechit.* Dimensiunea afectivă se evidențiază şi prin formula inițială, respectiv, prin cea finală, ambele din registrul familiar.

Scanned with OKEN Scanner

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical, textul este corect alcătuit.
2. *Subiectivitate*: opiniile despre intraductibilitatea lui Eminescu şi despre absenţa prozatorilor de talie internaţională sunt personale, nu au valoare absolută. *Subiectivitatea* este marcată şi prin expresiile participării afective.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil.
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu, denotativ.

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
	Pronume, adjective, adverbe nehotărâte: *alta, toată (literatura).*	Diminutive: *Luţ*, care marchează o relaţie de familiaritate cu destinatarul.
		Superlative expresive: *nu are pereche în toată literatura franceză, ce limbă avem!, nu cunosc alta mai poetică, teribil de minor şi de învechit.*

Notă! Restul rubricilor au rămas necompletate, deoarece stilul colocvial îşi subsumează o sferă culturală lărgită şi fiecărei sfere îi corespunde un anumit set de particularităţi lingvistice.

Exerciţiul 1.

Roman, 15. VII. 1937
Str. Costache Morţun 4

Iubite domnule Voronca,

În ultimul număr din „Nouvelles littéraires", am găsit un poem de Dvs. care mi-a dăruit, în după-amiaza asta solitară, atâta lumină şi bucurie, încât nu pot să nu vă mulţumesc din suflet.

Cred că e tot ce-am citit mai senin şi mai frumos în ultima vreme.

Vă trimit aceste rânduri ca un mesagiu de recunoştinţă şi de prietenie,

M. Blecher

Vă rog transmiteţi omagiile mele soţiei Dvs.

(Max Blecher, ***Vizuina luminată***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Subiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*

☑ **PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
	Pronume, adjectiv, adverb nehotărât	Diminutive
	Aproximări prin numerale şi substantive.	Augmentative
Neologisme la modă	Pronume şi verbe cu specific regional. Enunţuri fragmentate.	Cuvinte peiorative
Cuvinte tipice unor graiuri	Izolări, inversiuni, elipse.	Superlative expresive
	Digresiuni, paranteze.	Vocative, interjecţii, imperative.
		Zicale

Exerciţiul 2.

Niciodată o vorbă nu poate înlocui o realitate, niciodată fraza culturii nu e echivalentă cu munca reală a inteligenţii, niciodată fraza libertăţii nu e echivalentă cu libertatea adevărată.

(Mihai Eminescu, apud ***Răsunetul cultural, I***)

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **şi temă** (despre ce e vorba în text)
2. **Tipul de discurs**
3. **Sfera de utilizare**
4. **Elementele situaţiei de comunicare E R M**

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**
- **Conform funcţiei mesajului (scop)**
- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

☑ **CARACTERISTICI ALE STILULUI**

1. *Corectitudine*
2. *Subiectivitate*
3. *Accesibilitate*
4. *Proprietatea termenilor*

Scanned with OKEN Scanner

☑ **PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE**

Lexicale	Morfo-sintactice	Stilistice
	Pronume, adjectiv, adverb nehotărât.	Diminutive
	Aproximări prin numerale şi substantive.	Augmentative
Neologisme la modă	Pronume şi verbe cu specific regional. Enunțuri fragmentate.	Cuvinte peiorative
Cuvinte tipice unor graiuri	Izolări, inversiuni, elipse.	Superlative expresive

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL 3

ARGUMENTAREA UNUI PUNCT DE VEDERE

CUM SE ARGUMENTEAZĂ UN PUNCT DE VEDERE

☑ **Definiţie:** argumentarea este un demers prin care justificăm o afirmaţie pe care o facem, încercând să convingem că avem dreptate, un mijloc prin care susţinem sau demonstrăm un punct de vedere. Este procesul de justificare logică a unei opinii pe care vrem să o susţinem.

a argumenta – a susţine – a dovedi – a întări

Argumentarea se face în scopul de a-i convinge pe partenerii de comunicare de justeţea opiniei exprimate.

Argumentul este suma aserţiunilor pro/ contra, aserţiuni care produc temeiuri pentru susţinerea unei concluzii.

Notă!

1. *Aserţiune* (teza – ideea pe care o demonstrăm): Exprimarea unei opinii nesusţinută de temei, adevărul unei aserţiuni se probează prin examinarea dovezilor şi a temeiurilor care pot fi aduse pro/ contra ei.
2. *Premise*: temeiuri aduse pentru a susţine concluzia.
3. *Concluzia*: este o propoziţie declarativă cu valoare de adevăr. Fiecare element al concluziei trebuie susţinut de premise.

În formularea argumentelor şi a concluziilor se utilizează diverse cuvinte persuasive: *în mod sigur, evident, clar, prin urmare, deci, greşit* etc.

☑ **ETAPELE ARGUMENTĂRII:**

1. **Formularea tezei**: formularea unei opinii despre un text, o idee, o situaţie etc.
2. **Argumentul (argumentele)**: argumentarea propriu-zisă (care poate cuprinde argumente pro sau contra ipotezei enunţate). Argumentul se formulează în termeni de: *cred că, mă interesează să citesc (să văd filmul) pentru că..., îmi place deoarece..., se înscrie în sfera preocupărilor mele dat fiind că..., îmi stârneşte curiozitatea* etc.

   Argumentele trebuie formulate clar şi concis, ordonate logic, de la cele mai „slabe" spre cele mai „tari". Este bine să punctaţi argumentele prin formulări pregnante, care au rolul de a anunţa că urmează ceva important, solicitând în acest fel atenţia auditoriului: *pentru că, faptul se explică prin, de exemplu, la fel ca, spre deosebire de, în primul rând, nu în ultimul rând, în concluzie* etc.

Scanned with OKEN Scanner

3. **Dovezi**:
   - fapte, întâmplări care aparţin experienţei personale;
   - opinii de autoritate (ex.: *înţelepciunea populară consideră că...*, *Constituţia susţine că...*);
   - comparaţii care să scoată în evidenţă ideea susţinută;
   - exemple din textul suport, în cazul în care există.
4. **Concluzia** presupune o frază în care:
   - se reia teza şi se motivează prin dovezile date la punctul anterior;
   - se reia, într-un mod nuanţat, formularea ipotezei, dacă argumentarea a demonstrat ipoteza, sau
   - se contrazice ipoteza, în cazul în care argumentarea a demontat ipoteza respectivă.

☑ EXPRIMAREA LEGĂTURILOR LOGICE ÎNTRE IDEI

Tip de raţionament	Operator specific
Enumerare – tip de raţionament folosit în numirea argumentelor.	*în primul rând, în al doilea rând, în continuare, în sfârşit*
Adunare – tip de raţionament folosit în numirea argumentelor, dar şi în susţinerea acestora prin dovezi.	*în plus, încă, în afară de, pe lângă*
Explicare – tip de raţionament folosit în susţinerea argumentelor cu dovezi şi exemplificarea dovezilor.	explicarea cauzelor: *fiindcă, datorită, pentru că*; explicarea consecinţelor: *deoarece, din cauză că, în consecinţă, prin urmare*
Alternativă – tip de raţionament folosit în producerea de contraargumente.	*sau... sau..., fie... fie..., pe de-o parte... pe de altă parte...*
Comparaţie – tip de raţionament folosit în susţinerea dovezilor şi exemplificarea lor.	*cum, ca şi cum, de parcă, la fel ca, diferit de*
Opoziţie sau *restricţie* – tip de raţionament folosit în producerea contraargumentelor.	*din contră, totuşi, deşi, este contrar cu...*
Sinteză şi *final* – tip de raţionament folosit în finalizarea discursului.	*în concluzie, rezumând, în final, pentru a concluziona, în consecinţă, rezultă că, în consecinţă*

Scanned with OKEN Scanner

ARGUMENTAREA UNEI OPINII PERSONALE, PORNIND DE LA UN TEXT NONLITERAR LA PRIMA VEDERE

APLICAȚII

Aplicația 1.

*I. **Dincolo de pod**, România, 1975, dramă. Adaptare după romanul **Mara** de Ioan Slavici. Regie: Mircea Veroiu. Cu: Leopoldina Bălănuță, Florin Zamfirescu, Mircea Albulescu. Distribuția, impecabil alcătuită și condusă, prilejuiește unor excelenți actori veritabile bijuterii interpretative chiar în roluri miniaturale: Irina Petrescu, interiorizată și cerebrală, Florina Cercel, frumoasă, Ion Caramitru, în cea mai cizelată compoziție a lui.*

*II. **Godzila**, Japonia, 1954, film SF. Regie: Inoshiro Honda. Cu: Momoko Kochi, Akira Takarada. Filmul este o modalitate de a resuscita, printr-un scenariu realizat după schema filmelor cu King Kong, dragonii din vechile legende. Efectele speciale par acum de o naivitate teribilă, dar aceasta nu scade farmecul filmului de groază.*

(revista ***Șapte seri***)

Cerințe:

a. Menționează temele celor două texte de mai sus și scopul comunicării.

b. Prezintă două dintre calitățile generale/ particulare ale stilului, identificabile în textul dat (*claritate, proprietate, precizie, concizie, corectitudine; variație stilistică, eufonie, cursivitate, oralitate*).

c. Motivează interesul/ dezinteresul tău de a viziona unul dintre cele două filme, utilizând numai informațiile oferite în textele date.

Răspuns (varianta I – argumentarea pro):

Formularea tezei: Teza este sugerată de cerința c., și anume: *Aș dori să vizionez/ nu aș dori să vizionez filmul...* .

Dacă trebuie să mă ghidez doar după informațiile oferite de texul preluat din revista ***Șapte seri***, trebuie să-mi mărturisesc imediat interesul pentru a viziona filmul ***Dincolo de pod***.

Argumentul (argumentele): Aș dori să vizionez filmul ***Dincolo de pod*** deoarece subiectul său și în special anumite detalii menționate în prezentarea filmului îmi stârnesc curiozitatea. Și, nu în ultimul rând, datorită relației subtile care se stabilește între o carte și filmul care o ecranizează.

Dovezi:

Deși cunosc subiectul filmului, care este, așa cum se menționează în prezentare, ecranizarea romanului ***Mara*** de Slavici, pe care l-am pregătit

Scanned with OKEN Scanner

pentru examenul de bacalaureat, mă interesează viziunea regizorală a lui Mircea Veroiu (**exemplul e preluat din textul suport**), asta pentru că se ştie că orice ecranizare adaugă ceva subiectului cărţii şi pierde ceva din subiect, datorită subiectivităţii receptorului sau regizorului. Mă interesează cum vede Mircea Veroiu cartea lui Slavici, ce primeşte în plus şi ce pierde subiectul din perspectiva lui Veroiu. Trebuie să recunosc că eu dau admitere la artă teatrală şi cinematografică şi asta este o chestiune pe care o voi trăi personal (**apel la experienţa personală**).

De asemenea, îmi atrage atenţia distribuţia; filmul distribuie actori străluciţi: Leopoldina Bălănuţă, Florin Zamfirescu, Mircea Albulescu, Irina Petrescu *„interiorizată şi cerebrală"*, Florina Cercel *„frumoasă"*, Ion Caramitru (**exemplu preluat din text**). Trebuie să recunosc că i-am văzut pe toţi în diferite roluri şi le cunosc potenţialul artistic, dar niciodată jucând împreună. Prin această valoroasă şi fin lucrată distribuţie filmul pare a fi o mare realizare a cinematografiei româneşti (**opinie personală întemeiată pe informaţia din text**).

Şi apoi ar fi dificil să nu-mi doresc să văd asemenea film, deoarece Ion Caramitru este actorul meu preferat. L-am văzut în ***Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război***, unde mi s-a părut excepţional, dar se pare că în ***Dincolo de pod*** apare în *cea mai cizelată compoziţie a lui.* Oare ce personaj joacă pe tânărul preot, care-o iubeşte pe Persida, sau pe Natl? (**apel la experienţa personală**).

Şi în ultimul rând îmi atrage atenţia titlul, ***Dincolo de pod***. Imaginea focalizează un aspect esenţial din lumea lui Slavici, şi anume relaţia, mediată aici metaforic de pod, între români, unguri şi saşi, între vecini, între membrii aceleiaşi familii. Ştiu din studiile critice pe care le-am citit că lumea lui Slavici se întemeiază pe relaţiile dintre oameni, mediate aici, aşa cum am spus, de imaginea podului (**opinia criticii literare**).

Concluzii: (se reia teza şi se motivează prin dovezile oferite) Aş viziona filmul cu mult interes, în primul rând datorită relaţiei dintre literatură şi cinematografie, dar şi admiraţiei pe care o am pentru Ion Caramitru.

Răspuns (varianta II – argumentarea contra):

Formularea tezei: Teza este sugerată de cerinţa c., şi anume: *Aş dori să vizionez/ nu aş dori să vizionez filmul...* .

Dacă trebuie să mă ghidez doar după informaţiile oferite de textul preluat din revista ***Şapte seri***, trebuie să-mi mărturisesc imediat dezinteresul pentru a viziona filmul ***Dincolo de pod***.

Argumentul (argumentele): N-aş dori să vizionez filmul ***Dincolo de pod***, deoarece subiectul său şi în special anumite detalii menţionate în prezentarea filmului nu îmi stârnesc curiozitatea. Şi, nu în ultimul rând, datorită părerii nu foarte bune pe care o am despre filmele care ecranizează cărţi.

Scanned with OKEN Scanner

Dovezi:

Dincolo de pod este ecranizarea romanului ***Mara***, pe care l-am pregătit pentru examenul de bacalaureat, deci ştiu subiectul filmului foarte bine. Ştiu de asemenea şi nenumărate opinii critice consacrate acestui roman: prezintă lumea ardelenească, relaţiile stabilite în lumea satului, povestea de iubire dintre Persida şi Naţl, puterea unei femei care-şi creşte singură copiii etc. Filmul este destul de vechi, aproape sigur alb-negru, de aceea nu cred că prezintă subiectul recurgând la efecte speciale, care poate mi-ar putea atrage atenţia (**argument preluat din text; completat cu apelul la experienţa personală**).

Al doilea motiv ar fi că toate ecranizările după romane pe care le-am văzut sunt ori filme cu haiduci, potere, sau dacă ne gândim la francezi, cavaleri şi muschetari, sau filme plictisitoare pentru că pun prea mult accentul pe trăiri psihologice şi drame interioare. Cred că aşa este şi ***Dincolo de pod***, o dramă (**argument preluat din text**). La vârsta mea şi în ziua de astăzi cred că e mai plăcut să vezi comedii şi filme de acţiune (**opinie comună**).

Filmele româneşti sunt prea metaforice, prea complicate şi nuanţate. Titlul ***Dincolo de pod*** aproape sigur că este o metaforă. E o problemă de gust. Nu sunt interesat de filmul ***Dincolo de pod***. Mi-ajunge că am citit romanul (**experienţă personală**).

Un ultim motiv pentru care nu m-aş duce la film este că nu am mare încredere în revista ***Şapte seri***. Este prea neutră, prea neimplicată, prezintă prea uniform toate filmele, ca să mă poată convinge (**experienţă personală**).

Concluzii: (se reia teza şi se motivează prin dovezile date) Nu m-aş duce la filmul ***Dincolo de pod*** pentru că e vechi, are un subiect pe care-l cunosc şi nu-i creditez pe cei care fac publicitate acestui film. Însă, dacă n-aş fi citit cartea şi ar fi fost înainte de examenul de bacalaureat, poate lucrurile ar fi stat altfel.

Aplicaţia 2.

Art. 4. - (1) Învăţământul are ca finalitate formarea personalităţii umane, prin:

a) însuşirea cunoştinţelor ştiinţifice, a valorilor culturii naţionale şi universale;

b) formarea capacităţilor intelectuale, a disponibilităţilor afective şi a abilităţilor practice prin asimilarea de cunoştinţe umaniste, ştiinţifice, tehnice şi estetice;

c) asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală, necesare instruirii şi autoinstruirii pe durata întregii vieţi;

d) educarea în spiritul respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, al demnităţii şi al toleranţei, al schimbului liber de opinii;

e) cultivarea sensibilităţii faţă de problematica umană, faţă de valorile moral-civice, a respectului pentru natură şi mediul înconjurător;

Scanned with OKEN Scanner

f) dezvoltarea armonioasă a individului, prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului;
g) profesionalizarea tinerei generații pentru desfășurarea unor activități utile, producătoare de bunuri materiale și spirituale.

(***Legea Învățământului***)

Cerințe:

a. Precizează elementele situației de comunicare din textul dat (*emițător, receptor, mesaj*).

b. Prezintă caracteristicile stilului funcțional în care este redactat textul dat.

c. Exprimă-ți opinia despre importanța uneia dintre finalitățile învățământului, în formarea personalității umane.

Răspuns:

Formularea tezei: Teza este sugerată de cerința c., spre exemplu: *dezvoltarea armonioasă a individului, prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului este o finalitate fundamentală/ foarte importantă/ relativ importantă a învățământului românesc.*

Contextualizarea problemei (încadrarea răspunsului în cerință):

Finalitatea fundamentală a învățământului menționată de ***Legea învățământului*** pare a fi de factură umanistă; se referă la *„formarea personalității umane"*. Personalitatea umană este formată de școală printr-un proces complex care vizează toate elementele enumerate de la *a* la *g*.

Teza/ ideea pe care o susțin:

Punctul f. vorbește despre *„dezvoltarea armonioasă a individului prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului"*. Cred că în formarea personalității dezvoltarea armonioasă, subliniez *„armonioasă"*, trebuie să aibă loc prioritar. Legea dezvoltă ideea prin enumerarea unor discipline practice: prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului.

Argumentul (argumentele):

„Dezvoltarea armonioasă a individului prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului" reprezintă un pas spre integrarea europeană a învățământului românesc, care își dezvoltă astfel o latură profund umanistă, și anume dezvoltarea armonioasă a tânărului.

Dovezi:

Românii mai împărtășesc încă opinia că școala reprezintă un loc în care înveți română și matematică, fizică și, eventual, economie. Aspectele practice sunt aproape integral omise. Parcă în ultima vreme materiile

Scanned with OKEN Scanner

opționale mai permit abordarea unor aspecte practice. Însă educația fizică are în continuare un statut de «cenușăreasă». Dacă nu facem mate sau română în ora de educație fizică, facem economie, sau dacă nu, ne jucăm în sală. Puțini sunt profesorii care, atenți la ce se întâmplă în Occident, dau atenție dezvoltării fizice (**exemplu preluat din experiența personală și din opinia comună**).

Eu cred că personalitatea se poate dezvolta doar prin îmbinarea armonioasă a tuturor laturilor ei (intelectuală, spirituală, dar și fizică). Cât privește educația fizică și practicarea sportului, ne putem gândi la deviza anticilor *mens sana in corpore sano* (**exemplu preluat din înțelepciunea populară**). De asemenea, putem aduce dovezi din domeniul medical, care susține că practicarea sportului produce anumite reacții, efecte în organism care întrețin sau optimizează activitatea intelectuală (de exemplu, oxigenarea creierului etc.) (**exemplu preluat din studii de specialitate**).

În ceea ce privește educația igienico-sanitară, lucrurile sunt mai nuanțate. Educația igienico-sanitară are în vedere în primul rând latura fizică a personalității, însă se știe deja cu certitudine (vezi emisiunile de pe canalul Discovery) că psihicul și intelectul sunt în relație cu latura fizică și că orice mică disfuncționalitate a uneia se reflectă în celelalte. Deci, să nu credem că educația igienico-sanitară se referă doar la ochi, urechi și mâini curate, sau la evitarea bolilor cu transmitere sexuală. Ea întreține de fapt echilibrul organismului și al persoanei noastre (**opinii personale întemeiate pe informații mass-media**).

Nu în ultimul rând, acest deziderat răspunde unei nevoi a tinerilor care practică diverse forme de întreținere a corpului (aerobic, fitness, body-building etc.).

Concluzie:

De aceea, este îndreptățită menționarea *„dezvoltării armonioase a individului prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului"* printre finalitățile învățământului.

Aplicația 3.

La nivel uman nu există Viață fără Cuvânt și Cuvânt fără Viață. Cuvântul nu e doar semnul unui sens: e viața unui adevăr. El dispune de o energie autonomă, activă independent de ființa lui filologică, de „semnificația" lui. Fără această energie eficace, lirica lumii – spre a lua un singur exemplu – n-ar fi decât un deșert înghețat, un ținut al strictei informații, al enunțului alb.[...] Forța cuvântului e mai largă decât valoarea lui lingvistică: cuvântul nu e doar semnificativ, ci edificator și fortifiant; el poate comunica incomunicabilul, fapt rareori luat în seamă de cercetările curente, dar trăit de scriitorii dintotdeauna și de pretutindeni.

(Andrei Pleșu, ***Limba păsărilor***)

Scanned with OKEN Scanner

Cerinţe:

a. Precizează tema fragmentului citat.

b. Prezintă două dintre calităţile generale/ particulare ale stilului, existente în fragmentul citat (*claritate, proprietate, precizie, cursivitate, eufonie, oralitate, variaţie stilistică*).

c. Exprimă-ţi opinia despre afirmaţia: *„cuvântul* [...] *poate comunica incomunicabilul, fapt rareori luat în seamă de cercetările curente, dar trăit de scriitorii dintotdeauna şi de pretutindeni"*.

Răspuns:

Formularea tezei: Teza este sugerată de cerinţă, şi anume: *Cuvântul (...) poate comunica incomunicabilul, fapt rareori luat în seamă de cercetările curente, dar trăit de scriitorii dintotdeauna şi de pretutindeni,* faţă de care opinia susţinută poate fi pro sau contra.

Argumentul (argumentele):

Andrei Pleşu crede în puterea cuvântului la care nu se raportează prin prisma cercetărilor recente, ci din perspectiva experienţei umane fundamentale, şi anume trăirea, viaţa, asociată dintotdeauna cuvântului.

Dovezi:

Afirmaţia lui Pleşu nu poate fi ruptă de context. Ea se referă la puterea cuvântului în esenţă, la nivel uman, dincolo de cercetări (lingvistice, probabil sau de altă natură) recente, dar experimentată de toţi scriitorii. Deci Pleşu îşi situează opinia în domeniul creaţiei, atâta vreme cât vorbeşte de scriitori, şi anume al Creaţiei cu majusculă, pentru că afirmă în deschiderea citatului că *la nivel uman nu există Viaţă fără Cuvânt şi Cuvânt fără Viaţă.* Prin urmare, situează puterea cuvântului în zona creatorului şi a creaţiei, excluzând-o din cercetări recente, care se ştie deja că acoperă domenii foarte mici, niciodată domeniul integral al umanului (**argumente preluate din text, şi din clişee de opinie: „se ştie"**).

Analiza lexicală a sintagmei *comunică incomunicabilul,* un oximoron la nivel stilistic sau un paradox la nivel logic, construită pe doi termeni cu acelaşi radical, *comunic,* însă unul restricţionat negativ; *incomunicabilul* sugerează că nu la nivel de expresie lingvistică se *comunică incomunicabilul,* ci aşa cum se menţionează în continuare, la nivel de trăire: *fapt* [...] *trăit de scriitorii dintotdeauna şi de pretutindeni* (**argument construit pe baza cunoştinţelor de specialitate aplicate pe text**).

Nu putem să nu asociem ideea filosofului cu texte fundamentale şi credinţe eterne ale omenirii care vizează puterea cuvântului de a institui realităţi: cuvântul de întemeiere – *„Dumnezeu a zis: Să fie lumină!... şi a fost lumină"*, sau teoriile lui Heidegger sau ale lui Noica, sau exemple cu mult mai aproape de experienţa noastră imediată: puterea cuvântului în

Scanned with OKEN Scanner

descântece. Astfel putem înțelege cuvântul ca *„edificator și fortificator”*. (**recursul la informații creditabile: Biblia, numele lui Heidegger și Noica**).

De asemenea, putem aduce în discuție jurnalele unor scriitori care vorbesc despre puterea pe care o deține cuvântul; mă gândesc la Proust, Rebreanu, Camil Petrescu sau chiar Nicolae Steinhardt (**apelul la nume recunoscute**).

Concluzie:

Afirmația lui Andrei Pleșu, asociată și titlului cărții de unde este extrasă, ne lasă să ne gândim că există dimensiuni fundamentale ale cuvântului, neexplorate, uneori ignorate (cercetările recente), însă niciodată trecute cu vederea de scriitori. Evident, filosoful se referă la puterea de creație a cuvintelor.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL 4

ILUSTRAREA SAU PREZENTAREA UNOR CONCEPTE OPERAȚIONALE AVÂND CA BAZĂ UN TEXT STUDIAT

RECUNOAȘTEREA ȘI ANALIZA PRINCIPALELOR COMPONENTE DE ORDIN STRUCTURAL SPECIFICE TEXTULUI NARATIV, PORNIND DE LA TEXTE STUDIATE

EXEMPLE

1.

Prezintă relația dintre instanțele comunicării narative (*autor, narator, personaje, cititor*) într-o operă studiată.

Texte-suport (la alegere): Mihail Sadoveanu – orice povestire din ***Hanu – Ancuței***, Camil Petrescu – ***Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*** sau ***Patul lui Procust***; la ambii autorii este bine evidențiată ambivalența autor – personaj, personaj – narator, autor – cititor.

Notă! Pornind de la textele citate se pot demonstra și conceptele operaționale *narator creditabil, narator necreditabil.*

Etape:

a) definirea termenilor

Autor – creator al unei opere.

Narator-povestitor – cel care relatează o întâmplare, vocea delegată de autor să relateze anumite întâmplări; ca instanță de discurs este legat de genul epic, este o proiecție în text a autorului, ca și personajele. Naratorul poate fi și personaj.

Personaj – instanța care face posibilă acțiunea unui text; *personajele* pot fi *caractere* construite pe o trăsătură dominantă (în clasicism: avarul, parvenitul, orfana), *personaje antagoniste* (în romantism: buni, răi), *personaje tipice* (în realism).

Cititor – cel care citește textul/ receptorul textului literar.

Scanned with OKEN Scanner

b) alegerea textului suport pentru exemplificări

- Camil Petrescu, ***Patul lui Procust***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)

Relațiile dintre instanțele comunicării narative *autor – personaj, narator – cititor* în romanul ***Patul lui Procust*** de Camil Petrescu sunt de natură *ambivalentă.*

d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație/ exemplificare

În romanul ***Patul lui Procust***, *instanțele comunicării* sunt: *autor* – Camil Petrescu; *naratori-personaje* – autorul prezent în notele de subsol, în ultimul epilog care povestește despre moartea lui Fred, cel care „ordonează" documentele (scrisori, jurnale, epilog); doamna T, Fred Vasilescu, autori ai jurnalelor, trei scrisori unde doamna T relatează o poveste despre D. care este îndrăgostit de ea, Fred autor al unuia dintre epiloguri despre moartea lui Ladima; *cititor* – naratorul care citește cele două jurnale, dar și lectorii actuali ai romanului. Vocea *autorului* este vizibilă mai ales în infrapagină, iar *naratorii* apar în textul propriu-zis.

2.

Ilustrează conceptul operațional *nuvelă psihologică*, prin referire la o operă studiată.

Etape :

a) definirea termenilor

Nuvela este specie a genului epic, în consecință are o acțiune desfășurată în spațiu și în timp, prin intermediul personajelor. Desfășurarea acțiunii este structurată pe etape ale acțiunii: expozițiune (situație inițială), intrigă (situație dificilă), desfășurarea acțiunii (peripețiile), punct culminant (momentul de maximă intensitate) și deznodământ (rezolvarea situației dificile). Mai restrânsă ca dimensiuni față de roman, ea stă sub semnul concentrării epice, al conflictului puternic și ireconciliabil, al refuzului textului diluat, al compoziției și structurii laborioase, al esențializării. Nuvela are un singur fir epic, situarea temporală și spațială este verosimilă, personajul este construit minuțios, cu date biografice și de mediu.

Caracterul psihologic rezidă în reflectarea amănunțită a frământărilor și a transformărilor interioare ale personajelor, în motivarea reacțiilor psihologice.

b) alegerea textului-suport pentru exemplificări

- Ioan Slavici, ***Moara cu noroc***

Scanned with OKEN Scanner

c) **formularea ipotezei** (ideea care trebuie susținută cu argumente)

Moara cu noroc de Ioan Slavici este o *nuvelă psihologică*. Dimensiunea psihologică vizează personajele în evoluția lor interioară. Ghiță, personajul principal din nuvelă, trăiește o dramă psihologică concretizată prin două înfrângeri: încrederea în sine și încrederea celorlalți în el.

d) **corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație/ exemplificare**

Ghiță este un personaj complex, în jurul lui se polarizează întreaga acțiune. El intră în relație cu toate celelalte personaje. Frământările și transformările sale interioare sunt urmărite cu atenție și sunt redate fie direct de către narator, prin stil indirect liber, fie direct de către alte personaje sau de către el însuși.

La începutul textului, Ghiță este prezentat din punct de vedere social: soț, tată și ginere. Cap de familie, este recunoscut ca autoritate absolută.

Moara cu noroc, hanul luat în arendă, pare a fi un loc umanizat de când Ghiță este acolo cu familia.

Curând după acomodarea la Moara cu noroc, Ghiță trebuie să-i opună rezistență lui Lică Sămădăul, stăpânul locurilor. Inițial, în relația cu Lică, Ghiță subliniază că nu acceptă să fie aservit: *nu crede că poți să mă ții de frică; să-ți fie frică de mine.* Se dovedește o fire puternică, un ins energic, cu gustul aventurii. Apariția lui Lică la han naște gânduri rele în mintea lui Ghiță, care încă de la început simte că are o poziție inferioară față de acesta, căci este însurat și ține la imaginea sa în fața lumii. Vanitatea bărbatului este negată prin constrângerea autoritară. Lică îi impune colaborarea la afacerile lui. Obișnuit cu independența și libertatea decizională, Ghiță se vede nevoit să accepte constrângerile lui Lică și astfel apare principalul conflict, cel al pierderii încrederii în sine. O dată cu pierderea încrederii în sine, Ghiță devine mai atent la imaginea pe care lumea o are despre el: *sunt gata să-ți fac pe plac: dar atunci să fii și tu om cu mine și să înțelegi că, dacă e să fiu de folos, lumea trebuie să mă crează om cinstit și nu stricat cu voi.* Înțelegerea dintre cei doi marchează pentru Ghiță începutul obișnuirii cu răul. Banul nu îi oferă libertatea, ci dependența față de Lică. Ghiță dorește să-și recupereze banii cu orice preț, de aceea este obligat să colaboreze cu Lică și să accepte regulile stabilite de acesta. În același timp, frământările sale și manifestarea exterioară a acestora sunt mai evidente.

Ghiță, omul cinstit, respectat, ajunge să fie bănuit de implicarea în furtul de la arendaș și în uciderea tinerei doamne. Reținut de poliție, el este eliberat numai pe cauțiune. Axa vieții lui morale se frânge, se simte înstrăinat de toți și de toate. Arestul și judecata îi provoacă mustrări de conștiință. De rușinea lumii, de dragul copiilor, se gândește că ar fi mai bine să plece de la „Moara cu noroc". De acum încolo reacțiile lui vor fi

Scanned with OKEN Scanner

contradictorii. Pe de o parte doreşte să se răzbune, pe de altă parte, doreşte să-şi recupereze banii.

Ultima probă a supunerii este cea a înfrângerii prin soţie. Relaţia lui Ghiţă cu Ana apare la început bazată pe dragoste, autoritate şi transparenţă. Imaginea raporturilor celor doi soţi este una tipic tradiţională. Autoritatea bărbatului este recunoscută. El este cel care ia deciziile pentru familie. Femeia se lasă în grija soţului ei, care afişează mereu un spirit protector. Între cei doi soţi însă, exista o eficientă relaţie de comunicare, iar Ghiţă cunoştea şi aprecia calităţile spirituale ale soţiei sale: *Ana cea înţeleaptă şi aşezată.*

Din aceleaşi considerente de autoritate, dublate de vanitate, la apariţia lui Lică, Ghiţă se închide în sine. Deşi Ana intuieşte de la început caracterul demonic al lui Lică, Ghiţă încearcă să-i înlăture bănuielile. Dar problemele îl schimbă, devine un om rece, aspru la vorbă, care îşi pierde foarte repede răbdarea.

Prelungirea conflictului interior se răsfrânge tot mai acut asupra relaţiei dintre soţi, care devine tot mai încordată. Ana ajunge să-şi piardă încrederea în soţul ei în momentul în care îl bănuieşte că l-ar fi ajutat pe Lică la uciderea tinerei doamne. Ruşinea de a-l vedea arestat şi judecat alături de Lică este mult prea mare pentru el. Conflictul din interiorul cuplului se acutizează şi, sub presiunea codului moral al societăţii, Ana trăieşte ea însăşi un conflict interior: dragostea pentru soţul ei, care este pusă la încercare pe măsură ce Ghiţă se închide în sine, dorinţa de a-şi salva căsnicia, dar şi ruşinea de a avea un soţ tâlhar. Comportamentul ei faţă de Lică se modifică radical după ce Ghiţă a fost judecat la tribunal. Ana crede că Lică este cel care i-a salvat soţul de la închisoare şi îşi schimbă atitudinea faţă de el. Încetul cu încetul, când vede că Ghiţă continuă să aibă un comportament ciudat, fără să-i explice cauza, Ana ajunge să-şi piardă de tot încrederea în soţ. Comparându-i pe cei doi, Ghiţă i se pare un fricos. Ceea ce nu înţelege ea este că, din cauza dragostei pentru ea, Ghiţă nu-şi permitea un război deschis cu Lică. Această neînţelegere o face să-i cedeze lui Lică. Eşecul lui Ghiţă este în bună măsură un eşec al comunicării, datorat, în parte, cel puţin, vanităţii masculine. Crima din final (Ghiţă o ucide pe Ana) se naşte din disperarea unui om care nu mai are nimic de pierdut.

Moara cu noroc de Ioan Slavici este o nuvelă psihologică, pentru că urmăreşte modul în care conflictul exterior se reflectă în planul conştiinţei personajelor. Observarea este minuţuioasă, detaliată şi serveşte realizării unor psihologii complete (Ghiţă şi Ana). Planul analizei psihologice este pus în slujba unei teze morale: goana după înavuţire cu orice preţ distruge echilibrul interior şi provoacă inevitabil catastrofe la nivelul relaţiilor interumane.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII

1.

Ilustrează conceptul operațional *nuvelă fantastică* prin referire la o operă literară studiată.

a) definirea termenului: *nuvelă fantastică*
b) alegerea textului-suport pentru exemplificări
   - Mihai Eminescu, ***Sărmanul Dionis***
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

2.

Ilustrează conceptul operațional *nuvelă istorică* prin referire la o operă literară studiată.

a) definirea termenului: *nuvelă istorică*
b) alegerea textului-suport pentru exemplificări
   - C. Negruzzi, ***Alexandru Lăpușneanul***
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

3.

Ilustrează conceptele operaționale de *incipit* și *final*, folosind ca suport un text narativ studiat.

a) definirea termenilor: *incipit* și *final*
b) alegerea textului-suport pentru exemplificări
   - Liviu Rebreanu, ***Ion*** sau ***Pădurea spânzuraților***;
   - Marin Preda, ***Moromeții***.
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

4.

Ilustrează conceptul operațional *narator omniscient*, folosind ca suport un text narativ studiat.

a) definirea termenului: *narator omniscient*
b) alegerea textului-suport pentru exemplificări
   - L. Rebreanu, ***Ion*** sau ***Pădurea spânzuraților***;
   - M. Preda, ***Moromeții***;
   - C. Negruzzi, ***Alexandru Lăpușneanul***;
   - G. Călinescu, ***Enigma Otiliei***;
   - Slavici, ***Moara cu noroc***;
   - M. Eminescu, ***Sărmanul Dionis***.
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

Scanned with OKEN Scanner

5.

Ilustrează conceptul operaţional *povestire*, prin referire la o operă studiată.

a) definirea termenului povestire
b) alegerea textului-suport pentru exemplificări
   - M. Sadoveanu, ***Hanu – Ancuței*** (o povestire, la alegere)
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susţinută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

6.

Prezintă construcţia discursului narativ într-un text narativ studiat, prin referire la următoarele concepte operaţionale: *secvențe narative, episod, alternanță, înlănțuire, pauză descriptivă.*

a) definirea termenilor: *secvențe narative, episod, alternanță, înlănțuire, pauză descriptivă*
b) alegerea textului-suport pentru exemplificări
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susţinută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

7.

Ilustrează conceptul operaţional *roman*, prin referire la o operă literară studiată (roman tradiţional, modern, obiectiv, subiectiv).

a) definirea termenilor conform tipului de *roman*
b) alegerea textelor-suport pentru exemplificări
   - L. Rebreanu, ***Ion*** sau M. Preda, ***Morometii*** (pentru roman *obiectiv, tradiţional*);
   - C. Petrescu, ***Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*** sau ***Patul lui Procust*** (pentru roman *modern, subiectiv*).
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susţinută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

8.

Ilustrează conceptul operaţional *personaj tipic*, folosind ca text suport un roman de G. Călinescu.

a) definirea termenului de *personaj tipic*
b) alegerea personajului pentru exemplificare: *Aglae Tulea, Costache Giurguveanu, Stănică Raţiu*
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susţinută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

9.

Prezintă specificul *perspectivei narative* într-un roman studiat.

a) definirea termenilor: *viziunea sau perspectiva narativă; viziunea „dindărăt" (naratorul omniscient)*

Scanned with OKEN Scanner

b) alegerea textului (textelor) suport pentru exemplificări
   - C. Petrescu, ***Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*** sau ***Patul lui Procust***;
   - L. Rebreanu, ***Ion*** sau ***Pădurea spânzuraților***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

10.

Ilustrează conceptul operațional *basm cult*, prin referire la o operă literară studiată.

a) definirea termenului *basm cult*
b) alegerea textului suport pentru exemplificare
   - Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb*** sau ***Povestea lui Dănilă Prepeleac***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

Scanned with OKEN Scanner

RECUNOAŞTEREA ŞI ANALIZA PRINCIPALELOR COMPONENTE DE ORDIN STRUCTURAL SPECIFICE TEXTULUI LIRIC, PORNIND DE LA TEXTE STUDIATE

EXEMPLU

Ilustrează conceptul operaţional *artă poetică*, folosind ca suport un text liric al unui autor român studiat.

a) definirea termenului

Arta poetică – creaţie în care scriitorul îşi exprimă convingerile despre arta literară sau despre aspecte esenţiale ale acesteia: funcţia literaturii, rolul scriitorului etc.

b) alegerea textului suport pentru exemplificări

- Tudor Arghezi, ***Testament***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susţinută cu argumente)

Constantele liricii argheziene sunt promovarea esteticii urâtului, considerarea procesului creaţiei ca întâlnire între har şi meşteşug şi credinţa în puterea de materializare a cuvintelor.

d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

În poezia ***Testament***, procesul creaţiei este văzut ca îngemănare a talentului cu meşteşugul. Cuvântul are valenţe profund materiale. Tematic, textul poeziei ***Testament*** circumscrie rolul poetului şi al poeziei în universul spiritual, ceea ce face să fie considerat o *artă poetică*.

În strofa a treia, poezia devine o metamorfoză a lumii obiectuale: *sapa* devine *condei,* iar *brazda* devine *călimară.* Devenirea progresivă, dinspre empiric-obiectual spre empatic-spiritual, este o acţiune voluntară care aparţine exclusiv poetului (eu *am ivit*, eu *am prefăcut*), marcată prin verbe ale creaţiei.

Opera de artă, poezia, *hrisovul* (aici), este elaborată plecând de la materie. Metamorfoza vizează şi modalitatea propriu umană de raportare la natură: limbajul. Imaginea care identifică metamorfoza limbajului are ca punct de pornire banalul imperativ şi nesemnificativ – *graiul cu-ndemnuri pentru vite.* Prin efortul susţinut al poetului (*şi frământate mii de săptămâni*), limbajul convenţional cotidian comunică şi se comunică într-o variantă ludică (*cuvinte potrivite – versuri*), dar şi într-o variantă sacră (*icoane*).

Metamorfoza permite şi descoperirea unor zone întunecoase ale naturii şi ale limbajului, care capătă sensuri noi în orizontul operei de artă. Frecvenţa termenilor din câmpul semantic al degradării (*zdrenţe, venin,*

Scanned with OKEN Scanner

ocară, bube, mucegaiuri, noroi), desemnați ca sursă esențială a discursului poetic, identifică particularitatea creației poetice argheziene numită *estetica urâtului.*

Verbele creației sugerează două aspecte: *voința de a face* (*am luat, am pus*) și *creația ca metamorfoză* (*am preschimbat, am ivit*).

Mesajul este finalitatea artei în calitatea ei de operă, ca formă simbolică – *slova de foc* – ce se cere împărtășită, realizând astfel un act de comunicare.

EXERCIȚII

1.

Ilustrează conceptul operațional *artă poetică*, folosind ca suport un text liric al unui autor român studiat.

a) definirea termenului *artă poetică*

Artă poetică – creație în care scriitorul își exprimă convingerile despre arta literară sau despre aspecte esențiale ale acesteia: funcția literaturii, rolul scriitorului.

b) alegerea textului suport pentru exemplificări
- Mihai Eminescu, ***Epigonii***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)

d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

2.

Ilustrează conceptul operațional *artă poetică* folosind ca suport un text liric al unui autor român studiat.

a) definirea termenului *artă poetică*

b) alegerea textului suport pentru exemplificări
- Lucian Blaga, ***Eu nu strivesc corola de minuni a lumii***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)

d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

3.

Ilustrează conceptul operațional *artă poetică* folosind ca suport un text liric al unui autor român studiat.

a) definirea termenului *artă poetică*

b) alegerea textului suport pentru exemplificări
- Ion Barbu, ***Joc secund***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)

d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

4.

Ilustrează conceptul operațional *tradiționalism*, prin referire la o poezie studiată.

a) definirea termenului *tradiționalism*

b) alegerea textului suport pentru exemplificări

Scanned with OKEN Scanner

- Lucian Blaga, ***Izvorul, Sufletul satului***;
- V. Voiculescu, ***În Grădina Ghetsemani***;
- Pillat, ***Aci sosi pe vremuri...***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

5.

Ilustrează conceptele operaționale *temă* și *motiv literar*, pe baza unor poezii studiate

a) definirea termenilor, conform glosarului, *temă* și *motiv literar*
b) alegerea textului suport pentru exemplificări
- Mihai Eminescu, ***Luceafărul***;
- Lucian Blaga, ***Autoportret***, ***Biografie*** sau ***Eu nu strivesc corola de minuni a lumii***;
- Barbu, ***Riga Crypto și lapona Enigel***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susținută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

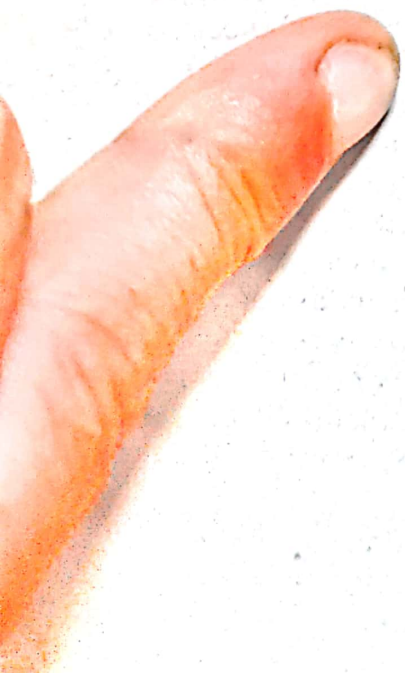

Scanned with OKEN Scanner

RECUNOAŞTEREA ŞI ANALIZA PRINCIPALELOR COMPONENTE DE ORDIN STRUCTURAL SPECIFICE TEXTULUI DRAMATIC, PORNIND DE LA TEXTE STUDIATE

EXEMPLU

Ilustrează conceptul operaţional *dramă* prin referire la o operă studiată.

a) definirea termenului

Dramă – specie dramatică specifică pentru perioada modernă. Îşi conturează individualitatea într-un proces îndelungat, de renunţare treptată la sistemul normativ din clasicism, care prescria regulile creaţiei teatrale (separarea netă dintre tragedie şi comedie, dintre tragic şi comic, regula celor trei unităţi). În general, drama are un subiect grav din contemporaneitate. Tipuri de dramă: istorică, psihologică, socială etc.

b) alegerea textului-suport pentru exemplificări

- Camil Petrescu, ***Jocul ielelor***

c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susţinută cu argumente):
Jocul ielelor este o dramă de idei.

d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

Este o specie dramatică, fiindcă respectă cerinţele genului.

- *Aduce în prim plan personaje care se definesc prin acţiuni*; personajele principale sunt: Gelu Ruscanu, redactor la ziarul *Dreptatea socială*; Saru-Sineşti, ministrul justiţiei; Maria Sineşti, soţia lui Saru-Sineşti şi iubita lui Gelu Ruscanu; *stările sufleteşti reies din ciocnirile directe, voinţele se înfruntă pe scenă.* În acest sens se poate spune că personajele care trăiesc profund drama sunt Gelu Ruscanu şi Maria Sineşti. El trăieşte drama de a nu putea să facă dreptate aşa cum ar dori, iar Maria Sineşti trăieşte drama unei duble dezamăgiri: soţul este un om incorect, iar iubitul este mai orgolios decât vrea să recunoască, astfel încât ideea de dreptate ia locul iubirii. *Personajele exprimă ideile autorului, care intervine direct în indicaţiile scenice.* Indicaţiile scenice apar la începutul fiecărui tablou, al fiecărei scene şi înainte de replica personajelor. Indicaţiile scenice vizează decorul, starea sufletească, sentimentele, atitudinea personajelor – în momentul rostirii – replicilor sau portretele fizice.

- *Text dramatic* – text redactat în scopul punerii în scenă, al realizării unui spectacol teatral sau dramatic. În acest scop el este alcătuit din trei acte, actele sunt alcătuite din tablouri şi tablourile din scene.

Scanned with OKEN Scanner

- Specificul dialogului dramatic e de a fi alcătuit din replici, care sunt adresate direct participanţilor la dialog, dar textul în ansamblu e adresat cititorilor sau spectatorilor.

- *Subiectul este grav*: Gelu Ruscanu doreşte dreptatea absolută cu orice preţ. Fiindcă dreptatea aşa cum o înţelege el nu poate fi atinsă, se va sinucide.

Maria Sineşti îi trimite o scrisoare în care îi mărturiseşte modalitatea prin care soţul ei, Saru-Sineşti, s-a îmbogăţit. Gelu Ruscanu vrea să publice scrisoarea în ziarul *Dreptatea socială*. Scandalul ar însemna că Saru-Sineşti ar ajunge pe banca acuzaţilor. Insistenţele celor din jurul lui Gelu de a nu publica scrisoarea sunt zadarnice. Hotărârea însă îi este zădărnicită de mătuşa lui, Irena. De la ea află că tatăl lui s-a sinucis fiindcă a avut o datorie la cărţi pe care a achitat-o din banii publici, iar apoi a fost ajutat de Saru-Sineşti. Vestea îi distruge imaginea ideală despre tatăl al cărui destin îl repetă: se sinucide.

EXERCIŢIU

Ilustrează conceptul operaţional *comedie* prin referire la o operă studiată.

a) definirea termenului *comedie*
b) alegerea textului-suport pentru exemplificări
   - I.L. Caragiale, ***O scrisoare pierdută***
c) formularea ipotezei (ideea care trebuie susţinută cu argumente)
d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

Scanned with OKEN Scanner

RECUNOAŞTEREA ŞI ANALIZA PRINCIPALELOR TRĂSĂTURI ALE DOCTRINELOR ESTETICE PE BAZA TEXTELOR STUDIATE

EXEMPLU

Prezintă doctrina estetică promovată de *Dacia literară*.

a) definirea termenului

Doctrina estetică – program care cuprinde ideile directoare în ceea ce priveşte evoluţia culturii.

b) alegerea textului suport (sau, în cazul de faţă, a unui fragment de text pentru exemplificări)

Introducţie, articolul apărut în primul număr din 1840 al revistei ***Dacia literară***.

Această manie este, mai ales, covârşitoare în literatură. Mai în toate zilele ies de sub teasc cărţi în limba românească. Dar ce folos! că sunt numai traducţii din alte limbi şi încă şi acele de ar fi bune. Traducţiile însă nu fac o literatură. [...] *Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre ţări sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitoreşti şi de poetice, pentru ca să putem găsi şi la noi sujeturi de scris...*

(Mihail Kogălniceanu, ***Introducţie***)

c) formularea ipotezei

Articolul din ***Introducţie*** pune bazele romantismului românesc şi bazele teoretice ale literaturii originale.

d) corelarea elementelor din definiţie cu textul ales pentru demonstraţie

Ideile promovate în acest articol pot fi structurate în funcţie de patru aspecte:

- surse de inspiraţie
- combaterea imitaţiilor şi a traducerilor mediocre
- modalitatea de realizare a criticii (nepărtinitoare)
- scriitorii din toate provinciile româneşti

Fragmentul citat este un *text argumentativ* menit să susţină ideea literaturii originale. Primul enunţ este *ipoteza*. Autorul notează motivul esenţial al opţiunii sale: traducerile distrug specificul naţional. Ideea specificului naţional caracterizează a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi corespunde momentului formării statelor naţionale. Următoarele enunţuri sunt un set de dovezi care trebuie să susţină primul enunţ. Elementul de relaţie care le introduce sunt: adverbul *mai ales*, dublat de un adjectiv fără grad de comparaţie, *covârşitoare*. Literatura este văzută ca sursă a formării

Scanned with OKEN Scanner

spiritului național și, de aceea, traducerile defectuoase sunt considerate un deserviciu adus limbii și, implicit, spiritualității naționale. **Concluzia** este notată printr-o propoziție enunțiativă negativă cu nuanță imperativă, *traducerile nu fac o literatură.*

Ultimul enunț este de natură conclusivă. El propune soluția care aici se referă la sursele de inspirație. Literatura națională se inspira din folclor, istorie și natura patriei. În partea argumentativă, textul este sărac în figuri de stil, în partea destinată concluziilor textul devine aproape liric: sunt folosite **epitete** – *fapte eroice, obiceiuri... pitorești, poetice*; **inversiuni** – *frumoasele noastre țări*; **repetiții** – *destul... destule.*

Articolul are relevanță în epocă. În primul număr este publicată nuvela ***Alexandru Lăpușneanul*** de C. Negruzzi. În epocă, Alecsandri și Russo culeg folclor. Alecsandri scrie un volum de poezii ***Doine și lăcrămioare*** în ritm și tematică populară. Acesta este momentul de început al romantismului românesc, care va sta sub semnul istoriei exemplare, al folclorului și al dezvoltării culturale (teatru românesc, ziare), al naturii pitorești, toate adunate sub semnul spiritului național.

EXERCIȚII

1.

Prezintă rolul Junimii și al lui Titu Maiorescu în impunerea noii direcții în literatura română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

a) definirea termenului *Junimea*
b) alegerea textului-suport aparținând lui Titu Maiorescu
   - ***În contra direcției de astăzi în cultura română*** sau ***Direcția nouă în poezia și proza română***
c) formularea ipotezei
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

2.

Prezintă ideile care stau la baza direcției moderniste, promovate de E. Lovinescu.

a) definirea termenului *modernism*
b) alegerea textului-suport aparținând lui E. Lovinescu
   - ***Mutația valorilor estetice***
c) formularea ipotezei
d) corelarea elementelor din definiție cu textul ales pentru demonstrație

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL V

SIMULAREA PROBEI ORALE LA EXAMENUL DE BACALAUREAT

Simularea probei orale la examenul de bacalaureat s-a realizat, ca experiment, cu o clasă terminală, în anul şcolar 2004-2005. Scopul simulării a fost pregătirea elevilor pentru examen. Pentru o mai bună evaluare şi autoevaluare, lecţia a fost filmată. După terminarea înregistrării s-a vizionat filmul şi s-au făcut comentariile aferente menite să pună în prim plan modul în care trebuie pregătit acest examen.

1. Descriere

- S-au ales douăsprezece subiecte date la proba orală din sesiunea iunie 2004; alegerea subiectelor s-a făcut de aşa manieră încât ele să acopere toate stilurile funcţionale şi fiecare elev care a participat la experiment să poată alege un subiect din trei variante.
- S-a alcătuit un grup de evaluatori format din elevi. S-au dat grilele de evaluare. Grilele cuprind elementele esenţiale ale comunicării şi au fost structurate în conformitate cu particularităţile comunicării orale şi în conformitate cu cerinţele programei de bacalaureat. În acest sens, elementele esenţiale ale comunicării orale au fost distribuite separat pe grupe, astfel încât fiecare grupă să-şi centreze atenţia pe aspecte precise şi numeric scăzute. Grilele au fost însoţite de explicaţiile teoretice aferente conform cărora vor face aprecierile, aprecieri notate cu calificative. Fiecare calificativ trebuia motivat. Consultarea reperelor teoretice s-a făcut în timpul când elevii care îşi asumă rolul de candidaţi îşi pregătesc subiectele.
- Elevii care şi-au asumat rolul de candidaţi au fost împărţiţi în două grupe: o grupă de doi elevi care a răspuns fără precizări referitoare la specificul comunicării orale în afara cunoştinţelor şi competenţelor dobândite în perioada anilor de liceu şi o grupă de doi elevi care a răspuns în urma evaluării făcute anterior.
- Simularea s-a desfăşurat în două etape: 10 minute pentru pregătirea subiectului şi 5 minute pentru răspuns.
- Procesul reflecţiei a fost diferenţiat în conformitate cu rolul avut de elevi în procesul simulării. Astfel, elevii din prima grupă au reflectat asupra informaţiilor referitoare la comunicarea orală pe care le cunoşteau, dar pe care nu le-au utilizat şi au motivat de ce n-au făcut-o, elevii evaluatori au reflectat asupra informaţiilor noi pe care le-au primit în lista cu elementele teoretice. Cei care au răspuns după evaluare

Scanned with OKEN Scanner

au reflectat asupra eficienței răspunsului ghidat de evaluarea făcută de colegii lor.

Acest proces s-a desfășurat mai întâi oral și apoi în scris (este vorba despre activitatea de autoevaluare/ reflecție).

2. Simularea probei orale

2.1 Primul candidat

2.1.1 (conținutul biletului extras)

Art. 4. - (1) Învățământul are ca finalitate formarea personalității umane, prin:

a) însușirea cunoștințelor științifice, a valorilor culturii naționale și universale;

b) formarea capacităților intelectuale, a disponibilităților afective și a abilităților practice prin asimilarea de cunoștințe umaniste, științifice, tehnice și estetice;

c) asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală, necesare instruirii și autoinstruirii pe durata întregii vieți;

d) educarea în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al demnității și al toleranței, al schimbului liber de opinii;

e) cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice, a respectului pentru natură și mediul înconjurător;

f) dezvoltarea armonioasă a individului, prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului;

g) profesionalizarea tinerei generații pentru desfășurarea unor activități utile, producătoare de bunuri materiale și spirituale.

(***Legea Învățământului***)

a. Precizează elementele situației de comunicare din textul dat (*emițător, receptor, mesaj*).

b. Prezintă caracteristicile stilului funcțional în care este redactat textul dat.

c. Exprimă-ți opinia despre importanța uneia dintre finalitățile învățământului, în formarea personalității umane.

2.1.2 Transcrierea răspunsului (s-a efectuat după banda video)

După citirea cerințelor, elevul formulează răspunsurile:

a. Emițătorul poate fi o instituție publică sau o asociație, organizație care se ocupă cu această problemă.

Receptorii sunt toate persoanele interesate de acest subiect – publicul larg.

Mesajul este importanța învățământului în formarea unei persoane și importanța lui în societate.

b. Este o prezentare pe subpuncte în care enunțurile sunt scurte și la subiect, fiind foarte ușor de înțeles de cei cărora se adresează.

c. Sigur învățământul este foarte important! Nu știu dacă... aș putea să mă refer la un singur aspect... al importanței acestuia pentru că... fără învățământ n-am progresa, ar fi o societate lipsită de valori morale care

Scanned with OKEN Scanner

sunt cele mai importante. Aicea se spune că ajută persoana să deprindă unele abilităţi de învăţare, de... studiu... de răbdare...de (ă) dorinţă de dorinţă... de a fi mai bun, de a excela în diferite domenii.

Acest lucru este foarte bine... este foarte bun pentru oameni... trebuie să (ă) învăţăm trebuie... să (ă) ne educăm... O societate nu poate progresa fără... (ă) învăţământ. Prin progres (ă) educaţional, dacă se poate spune aşa, (ă) putem progresa şi material, dar învăţământul... are două laturi, pe de-o parte, ne învaţă cum să producem material... să avem o situaţie financiară bună învăţând şi adoptând o meserie... îmbrăţişând o meserie... care să ne aducă această situaţie materială bună... acest nivel economic necesar... dezvoltarea unei societăţi, dar, în acelaşi timp, ne învaţă şi ne duce spre o latură mult mai importantă... O latură morală... învăţând cultură... învăţând ideile principale pe care se bazează moralitatea şi corectitudinea mult mai importantă într-o societate... Societatea trebuie să existe (ă) pe două planuri, să fie structurată material, dar această latură materială să se bazeze pe o latură morală... o latură morală care să-i dea omului posibilitatea de cunoaştere... şi de... excelare pe un plan social... pe un plan spiritual pentru întrajutorarea celorlalţi şi pentru o bine comunicare şi o bine înţelegere între naţiuni între diferenţe... şi pentru o înţelegere mai bună a diferenţelor între oameni. Practic, şi acesta este rolul învăţământului de a învăţa, de a înţelege diferenţele... care există între oameni, între popoare de a le accepta... şi de a coopera... pentru o mai bună... existenţă a tuturor oamenilor. Practic ne învaţă să... nu devenim... să nu avem convingeri radicale... să nu desconsiderăm persoana umană şi acest lucru este foarte important pentru că în încheiere... pentru că învăţământul este acela care ne formează, care (ă) este (ă) putem spune stă la baza societăţii... fără învăţământ lumea nu ar mai exista aşa cum o ştim astăzi, învăţământul este... ar fi mult mai... învăţământul este prioritatea număru unu al fiecărui stat, dacă doreşte să aibă o societate bazată pe moralitate, dar şi o societate evoluată din punct de vedere financiar. Aşa că... (zâmbind) trebuie să învăţăm.

Notă! Elementele paraverbale din discursul oral al elevului sunt notate prin punctele de suspensie [...] ţi prin vocala (ă).

2.1.3 Criterii de evaluare aplicate de profesoară

A. Utilizarea elementelor verbale	Comentariu
I. Conformarea la cerinţă 1. Adecvarea la subiect. 2. Organizarea ideilor. 3. Corectitudinea ştiinţifică a răspunsului.	A intenţionat să facă acest lucru, dar l-a realizat parţial, în sensul că în cazul cerinţei **b** nu a punctat concis caracteristicile stilului, iar la ultima cerinţă am constatat absenţa unor organizatori textuali importanţi, lipsa gradării argumentelor, dificultăţi în formularea unor argumente

Scanned with OKEN Scanner

	puternice, reluarea în altă formulare a aceloraşi argumente. (vezi ex. de la **Alegerea vocabularului**); şi în ceea ce priveşte corectitudinea ştiinţifică se pot face amendamente legate de finalităţile învăţământului. Răspunsul conţine elemente eronate din punct de vedere ştiinţific: *Receptorii sunt toate persoanele interesate de acest subiect – publicul larg* – răspuns eronat fiindcă fiecare lege are un public-ţintă bine individualizat. *Este o prezentare pe sub-puncte în care enunţurile sunt scurte şi la subiect fiind foarte uşor de înţeles de cei cărora se adresează* – răspuns eronat care dovedeşte faptul că nu se cunoaşte specificul stilului juridico-administrativ: *Nu ştiu dacă... aş putea să mă refer la un singur aspect... al importanţei acestuia,* răspuns prin care se refuză conformarea la cerinţă.
II. Alegerea vocabularului 1. În alegerea vocabularului se vor avea în vedere următoarele: a. *obiectivul vizat*; b. *natura mesajului*; c. *identitatea emiţătorului* în raport cu destinatarul. 2. Adecvarea câmpului lexical utilizat la tema dată.	Termenii utilizaţi sunt pretenţioşi, vocabularul adecvat însă pe alocuri; necunoaşterea exactă a sensurilor unor cuvinte duce la un stil impropriu: *...O societate nu poate progresa fără... (ă) învăţământ. Prin progres (ă) educaţional, dacă se poate spune aşa, (ă) putem progresa şi materia,l dar învăţământul... are două laturi, pe de-o parte ne învaţă cum să producem material... să avem o situaţie financiară bună învăţând şi adoptând o meserie... îmbrăţişând o meserie... care să ne aducă această situaţie materială bună... acest nivel economic necesar... dezvoltarea unei societăţi, dar în acelaşi timp ne învaţă şi ne duce spre o latură mult mai importantă... O latură morală... învăţând cultură... învăţând ideile principale pe care se bazează moralitatea şi corectitudinea mult mai importantă într-o societate...* Strategia comunicativă: Câmpul lexical ales nu este întotdeauna adecvat cerinţei; nu cunoaşte sensul

Scanned with OKEN Scanner

	termenilor din cerinţă: *Emiţătorul poate fi o instituţie publică sau o asociaţie organizaţie care se ocupă cu această problemă. Receptorii sunt toate persoanele interesate de acest subiect – publicul larg.*
III.Construcţia corectă a frazelor 1. Respectarea normelor limbii literare. 2. Respectarea normelor morfosintaxei şi a sintaxei frazei. 3. Tehnici de construire a monologului oral. 4. Tehnici utilizate în construirea diverselor tipuri de discurs (descriere orală, rezumare, expunere, discurs argumentativ-structuri şi tehnici utilizate în construirea diferitelor tipuri de discurs).	Frazele sunt în general corect construite din punct de vedere gramatical, însă prea stufoase din cauza unor repetări de cuvinte, de sintagme şi cu scopul de a impresiona; există totuşi fraze suspendate din cauza dorinţei de a reformula mai bine şi dezacorduri în cazul câtorva adjective. Candidatul este deficitar la tehnicile de construire a tipurilor de discurs: *Societatea trebuie să existe (ă) pe două planuri să fie structurată material, dar această latură materială să se bazeze pe o latură morală... o latură morală care să-i dea omului posibilitatea de cunoaştere... şi de... excelare pe un plan social... pe un plan spiritual pentru întrajutorarea celorlalţi şi pentru o bine comunicare şi o bine înţelegere între naţiuni între diferenţe...* Nu stăpâneşte tehnica monologului oral şi nu foloseşte tehnicile argumentative; deşi în ultima cerinţă i se cere să-şi exprime opinia, candidatul foloseşte, în exprimare, persoana I pl., fapt care poate indica refuzul de a-şi asuma opinia.
IV.Calităţile stilului 1. Respectarea calităţilor generale ale stilului (*corectitudine, claritate, proprietate, precizie, puritate*). 2. Respectarea unor calităţi particulare ale stilului: (*concizie, cursivitate, variaţie stilistică, simetrie, simplitate, naturaleţe, armonie, fineţe, oralitate*). 3. Adecvarea registrului de comunicare la situaţia de comunicare dată.	Nu a utilizat doar cuvinte strict necesare comunicării, ci a folosit o aglomerare obositoare de cuvinte inutile, rezultând astfel un stil difuz, bombastic, imprecis; exprimarea nu e concentrată, stilul teatral. Strategia persuasivă: utilizare de acumulări, repetiţii, juxtapunere de structuri similare; exprimarea opiniei corespunde în cazul lui cu organizarea unor stereotipii: cea care se referă la valorile economice şi aceea care priveşte valorile morale. De asemenea, nu ordonează clar priorităţile, deoarece vrea în primul rând să placă, să impresioneze. (vezi ex. de la ***Alegerea vocabularului)***

Scanned with OKEN Scanner

B. Utilizarea elementelor nonverbale	Comentariu
Postura (ţinuta corpului)	Stă în picioare, considerând că este o poziţie reverenţioasă, dar, mai ales, pentru că vrea să-şi domine ascultătorii. Stă într-o poziţie marţială, pentru a da greutate vorbelor.
Privirea (contactul vizual cu partenerul)	Îşi priveşte ascultătorii în ochi cu intenţia de a le capta atenţia şi de a-i convinge.
Mimica (expresia feţei)	Mimica dezvăluie siguranţa de sine. Prin mimică, gestică, postură şi privire a intenţionat să creeze impresia de comunicare.
Gestica (mişcările capului, braţelor, corpului)	Şi-a însoţit discursul printr-un număr limitat de gesturi, susţinându-şi în acest fel ideile.
Relaţia cu obiectele	Se uită din când în când pe biletul cu subiectele.

C. Utilizarea elementelor paraverbale	Comentariu
Intonaţia (*tonul: modulaţia vorbirii*) **Ritmul** (*viteza vorbirii*) **Pauzele în vorbire** **Volum** (*intensitatea sonoră*)	Are un ton moralizator, mai ales în final. Face pauze pe care el le consideră semnificative.
Râsul, plescăitul, oftatul etc.	–
Dresul vocii, tuşitul	(dresul vocii, tuşitul) nu au fost folosite, nu a tras de timp.

2.1.4 Evaluare făcută de colegi/ autoevaluare

- **Evaluarea colegilor** (conţine o listă a opiniilor acestora notate fără comentariile profesoarei)

Elemente verbale – a deviat de la subiect, nu a ţinut cont de regulile argumentării,... a fost original; a fost concis,... a dat definiţii corecte,... fraze lungi fără sfârşit; a vorbit prea răspicat,... nu a început cu opinia mea;... concis, la obiect,... definiţii corecte; a punctat lucruri interesante;... original; dezordonat în idei; greu de urmărit; plictisitor; inexact; nu e la subiect; a deviat; nu există ipoteză; mesaj greu de înţeles; greşeli de exprimare; inexact;

Elemente nonverbale – a stat în picioare căutând să ofere respect; a avut o poziţie studiată; priveşte pe rând în ochi tot auditoriul oferind încredere; (mimică) complexă, puţin exagerată; rigiditate; în momentele de tensiune privirea fixează un punct în sală selectat aleator; uşor crispat, deşi a menţinut contactul vizual, acesta nu a fost permanent, părea că nu vorbeşte

Scanned with OKEN Scanner

cu interlocutorul; nu a dat semne de incertitudine sau dezacord, dar expresia lui nu a sugerat implicare; nu a folosit anumite obiecte pentru a elibera tensiunea.

Elemente paraverbale – a accentuat cuvintele care au importanță, informațiile importante au fost pronunțate lent, a folosit pauze nu prea lungi în vorbire, a transmis foarte bine mesajul; râsul nu s-a folosit; plescăitul, oftatul, gemutul nu au fost.

- **Autoevaluare**

Este o experiență interesantă chiar prin faptul că este diferită față de ceea ce am făcut în mod obișnuit, mai ales prin prezența unui număr de persoane străine.

Această simulare a fost interesantă, iar emoțiile au existat poate din momentul aflării în sală a unor persoane pe care le văd pentru prima dată, dar e important ca emoțiile să fie constructive.

Am încercat să înțeleg cât mai bine textul și întrebările aferente și să dau un răspuns cât mai bun bazat pe cunoștințele pe care le posed despre subiect, iar răspunsurile să fie la subiect. Am încercat să am o exprimare cât mai clară, iar ideile pe care le-am exprimat să fie în legătură cu subiectul, astfel încât mesajul să ajungă cu claritate la „public", la auditoriu.

1) Care sunt elementele verbale/ nonverbale/ paraverbale pe care le cunosc, dar nu le-am utilizat?

Nu am folosit într-o măsură adecvată elementele nonverbale, ceea ce ar fi fost un punct în plus în discursul meu.

2) Opiniile personale care mi s-au făcut. În general au fost opinii obiective care m-au făcut să reflectez mai mult la toate elementele unui discurs, pentru ca pe viitor să fie mai bine.

2.1.5 Propuneri de răspunsuri

☑ **ETAPE**

1. **Autor, titlu** (se află în partea dreaptă jos) **și temă** (despre ce e vorba în text)

Informațiile apar de obicei în subsolul textului. În cazul textelor juridice, autorul este instituția care elaborează legea. Titlul din subsolul textului specifică domeniul de aplicare. Titlul sugerează că textul aparține stilului juridic-administrativ. Tema este finalitatea învățământului.

2. **Tipul de discurs** (text **nonficțional, descriptiv**)

- **Conform specificului discursului**

Discursul este nonficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). În text sunt prezente cuvinte cu sens denotativ: *științifice, intelectuale, libertăți, dezvoltare.* Textul este descriptiv.

Primul paragraf enunță tema: *învățământul are ca finalitate formarea personalității umane.* Următoarele enunțuri inventariază modalitățile de atingere a scopului propus. Fiecare element este individualizat printr-o literă (a, b, c...). Ca și în cazul unei definiții de dicționar, partea de prezentare a unei legi începe prin fixarea unui cadru general și apoi trece la

Scanned with OKEN Scanner

elementele particulare. Fragmentul citat aparţine capitolului introductiv (dovada este şi numărul articolului). Discursul este organizat dinspre specificul clasei (specificitatea învăţământului), *însuşirea cunoştinţelor, formarea capacităţilor intelectuale, a disponibilităţilor afective, asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală*, spre efectele de durată (individualizarea clasei/ speciei), *educarea în spiritul respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, al demnităţii şi al toleranţei, al schimbului liber de opinii, cultivarea sensibilităţii faţă de problematica umană, faţă de valorile moral-civice, a respectului pentru natură şi mediul înconjurător; dezvoltarea armonioasă a individului, prin educaţie fizică, profesionalizarea tinerei generaţii pentru desfăşurarea unor activităţi utile, producătoare de bunuri materiale şi spirituale.*

3. Sfera de utilizare

Textul aparţine *stilului juridic* utilizat în relaţii oficiale, de natură juridică. Este un text juridic, fiindcă are caracter de lege şi induce un anumit tip de comportament din partea celor care lucrează în domeniu. Pentru că induce un tip de comportament cu caracter de obligativitate, efectul perlocuţionar al discursului poate fi controlat.

4. Elementele situaţiei de comunicare E R M

- **Conform relaţiei E-R (beneficiar)**

Emiţătorul este specializat: instituţia care dă legile. Ideea specializării este susţinută de titlu, ***Legea învăţământului***, şi de structuri formale tipice: *art. 4*, paragrafe notate cu *a), b), c)*. Receptorul este specializat, cel care aplică legea, dar şi nespecializat, adică cetăţeanul beneficiar care citeşte legea.

- **Conform efectului mesajului**

Acordul cu informaţia este prezent în măsura în care legea este justificată de un anumit context social. În cazul de faţă, contextul social este învăţământul. Acordul profesorilor se manifestă prin consecvenţa aplicării scopurilor prevăzute de lege, astfel încât acestea să poată fi identificate în rezultatele elevilor.

- **Conform funcţiei mesajului (scop)**

Textul are funcţia de informare: are dimensiune pragmatică şi aplicabilitate în sfera vieţii publice. Structural, textul răspunde la întrebările specifice textului informativ: *Ce?* (scopul învăţământului), *De ce? (este important)* (fiindcă ajută la profesionalizarea tinerei generaţii), *Când? (se realizează scopul)* (în perioada şcolarităţii – idee subînţeleasă), *Cum? (se atinge scopul)* (*prin educarea în spiritul drepturilor omului, prin cultivarea sensibilităţii faţă de problematica umană, prin dezvoltarea armonioasă a individului...*).

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Textul are ca temă *formarea personalităţii umane* şi impune comportamentul cetăţenilor în raport cu aceasta. Mesajul este preponderent denotativ, se adresează raţiunii şi este lipsit de componentă afectivă. În acest context, *neutralitatea* mesajului rezultă atât din tipul de informaţii furnizate, cât şi din tonalitate.

Scanned with OKEN Scanner

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Are formule fixe*: fiecare paragraf începe cu numărul articolului; primul paragraf rezumă articolul, iar următoarele detaliază termenul tare al paragrafului, *finalitatea învățământului.*
2. *Claritate*: exprimarea clară, logică, coerentă a ideilor; ea se obține prin folosirea unor cuvinte al căror sens este consacrat și prin evitarea termenilor prea specializați.
3. *Obiectiv și impersonal*: în text nu există mărcile autorului.
4. *Accesibil, clar și precis*: accesibil prin termenii utilizați, clar prin structura frazei și precis pentru că numește situația și comportamentul (situație: *dezvoltarea armonioasă a individului*; comportamentul: *prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului*).
5. *Vocabular pronunțat specializat*: *lege, art.*
6. *Specific domeniului public și relațiilor oficiale în instituții*: în textul dat nu se specifică nimic despre îndeplinirea sarcinilor, dar din titlul legii rezultă că ea cade în sarcina autorităților și instituțiilor publice desemnate special (minister, inspectorate, școli).
7. *Folosirea clișeelor*: în acest context, șablonul se materializează în structura formală a textului, respectiv, paragraful care definește conținutul articolului (1), și în detalierea comportamentelor în următoarele paragrafe, respectiv *a)-g)*: motivație, definire și impunerea comportamentului.

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie specifică: *lege, instruirii și autoinstruirii, muncă intelectuală, personalității, învățământul.*	Substantive provenite din infinitive lungi: *formarea, asimilarea, educarea, cultivarea, dezvoltarea, profesionalizarea.*		Clișee: *art.4 (1), a), b), c).*
	Folosirea infinitivului cu valoare de imperativ.	Construcții infinitivale	Elipsă, verbele copulative.
	Verbe la diateza reflexiv-pasivă: preferința pentru anumite verbe, locuțiuni și expresii.	Fraze coordonate. Enunțurile sunt de tip clișeu. Enunțurile de la a) la g) folosesc clișee care indică modalități de atingere a scopului. Clișeele sunt enunțuri fără predicat: termenul cheie este substantivizat	Fără figuri de stil și digresiuni.

Scanned with OKEN Scanner

		(*a-şi însuşi/ însuşirea, a forma/ formarea*). Gramatical, enunţul este o propoziţie dezvoltată care conţine o enumeraţie amplă, realizată prin coordonare.	
	Forme impersonale		
	Expresii verbale impersonale		

Argumentare

Formularea tezei

Teza este sugerată de cerinţa c), spre exemplu: *„dezvoltarea armonioasă a individului, prin educaţie fizică, educaţie igienico-sanitară şi practicarea sportului este o finalitate fundamentală/ foarte importantă/ relativ importantă a învăţământului românesc"*.

Contextualizarea problemei (încadrarea răspunsului în cerinţă)

Finalitatea fundamentală a învăţământului menţionată de *Legea învăţământului* pare a fi de factură umanistă; se referă la „formarea personalităţii umane". Personalitatea umană este formată de şcoală printr-un proces complex care vizează toate elementele enumerate de la a) la g).

Teza – ideea pe care o susţin

Punctul f) vorbeşte despre „dezvoltarea armonioasă a individului prin educaţie fizică, educaţie igienico-sanitară şi practicarea sportului". Cred că în formarea personalităţii dezvoltarea armonioasă, subliniez „armonioasă", trebuie să aibă loc prioritar. Legea dezvoltă ideea prin enumerarea unor discipline: *prin educaţie fizică, educaţie igienico-sanitară şi practicarea sportului.*

Argumentul (argumentele)

„Dezvoltarea armonioasă a individului prin educaţie fizică, educaţie igienico-sanitară şi practicarea sportului" reprezintă un pas spre integrarea europeană a învăţământului românesc, care îşi dezvoltă astfel o latură profund umanistă, care urmăreşte dezvoltarea armonioasă a tânărului.

Dovezi

- Românii mai împărtăşesc încă opinia că şcoala reprezintă un loc în care înveţi română şi matematică, fizică şi, eventual, economie. Aspectele practice sunt aproape integral omise. Parcă în ultima vreme materiile opţionale mai permit abordarea unor aspecte practice. Însă educaţia fizică are în continuare un statut de „cenuşăreasă". Dacă nu facem mate sau română în ora de educaţie, facem economie, sau dacă nu, ne jucăm în sală. Puţini sunt profesorii care, atenţi la ce se întâmplă în Occident, dau atenţie dezvoltării armonioase a fizicului. **(exemplu preluat din experienţa personală şi din opinia comună)**.

Scanned with OKEN Scanner

- Eu cred că personalitatea se poate dezvolta doar prin îmbinarea armonioasă a tuturor laturilor ei (intelectuală, spirituală, dar şi fizică). Cât priveşte educaţia fizică şi practicarea sportului, ne putem gândi la deviza anticilor, *mens sana in corpore sano*. (**exemplu preluat din înţelepciunea populară**). De asemenea, putem aduce dovezi din domeniul medical, care susţine că practicarea sportului produce anumite reacţii, efecte în organism, care întreţin sau optimizează activitatea intelectuală (de exemplu, oxigenarea creierului etc.) (**exemplu preluat din studii de specialitate**).

- În ceea ce priveşte educaţia igienico-sanitară, lucrurile sunt mai nuanţate. Educaţia igienico-sanitară are în vedere în primul rând latura fizică a personalităţii, însă se ştie deja cu certitudine (vezi emisiunile de pe canalul Discovery) că psihicul şi intelectul sunt în relaţie cu latura fizică şi că orice mică disfuncţionalitate a uneia se reflectă în celelalte. Deci, să nu credem că educaţia igienico-sanitară se referă doar la ochi, urechi şi mâini curate sau la evitarea bolilor cu transmitere sexuală. Ea întreţine de fapt echilibrul organismului şi al persoanei noastre (**opinii personale întemeiate pe informaţii mass-media**).

- Nu în ultimul rând, acest deziderat răspunde unei nevoi a tinerilor care practică diverse forme de întreţinere a corpului (aerobic, fitness, bodybuilding etc.).

Concluzie

De aceea, este îndreptăţită menţionarea *„dezvoltării armonioase a individului prin educaţie fizică, educaţie igienico-sanitară şi practicarea sportului”* printre finalităţile învăţământului.

2.2 A doua candidată

2.2.1 (conţinutul biletului extras)

Românul e născut poet!

Înzestrat de natură cu o închipuire strălucită şi cu o inimă simţitoare, el îşi revarsă tainele sufletului în melodii armonioase şi în poezii improvizate.

De-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreaţă, el îşi cântă durerile şi mulţumirile, îşi cântă eroii, îşi cântă istoria, şi astfel sufletul său e un izvor nesfârşit de frumoasă poezie.

Nimic dar nu poate fi mai interesant decât a studia caracterul acestui popor în cuprinsul cântecelor sale, căci ele cuprind toate poriile inimii şi toate razele geniului său. [...]

(Vasile Alecsandri, ***Poezia poporală***, 1852)

a. Menţionează două caracteristici ale discursului argumentativ, existente în fragmentul citat.

b. Prezintă două dintre calităţile generale/ particulare ale stilului din fragmentul citat (*claritate, proprietate, precizie, cursivitate, eufonie, oralitate, variaţie stilistică*).

c. Exprimă-ţi opinia despre afirmaţia lui Vasile Alecsandri: *„Românul e născut poet!”*.

Scanned with OKEN Scanner

2.2.2 Transcrierea răspunsului (s-a efectuat după banda video)

După citirea cerințelor, eleva formulează răspunsurile:

a. Discursul argumentativ despre aceste cuvinte ale lui Vasile Alecsandri, adică românul s-a născut poet, cuprinde o idee argumentativă, care trebuie cât mai bine dezvoltată şi să cuprindă argumente credibile, general valabile, cuvintele folosite... trebuie să fie cât mai uşor inteligibile, adică cititorul să înțeleagă ceea ce vrea să zică şi să nu se folosească cuvinte (...) cu sensul necunoscut... adică să se folosească cuvinte care apar frecvent în limbă.

b. Dintre caracteristicile acestui stil, adică discursului argumentativ, eu am ales claritatea şi precizia.

Claritatea, adică ideile, trebuie să fie exprimate cât mai clar pentru a putea (---) deduce esențialul şi a putea deduce... a înțelege ceea ce vrea să ne spună autorul lor. Şi precizia care seamănă foarte mult cu claritatea, adică să fie la subiect, adică să (---) conțină întocmai ce... întocmai argumentele care trebuie... pentru a avea (---) astfel acces mai uşor la ceea ce ni se expune.

c. Românul s-a născut poet!

Da, fiindcă există anumiți factori care influiențează şi (---),după cum se ştie, în România au existat mari poeți printre care Eminescu, Blaga, Bacovia, (---), Alecsandri (---) şi mulți alții...

Avem o țară frumoasă, istorie măreață, natura spiritului balcanic, care iarăşi influiențează natura şi felul nostru de a fi, iubirile neîmpărtăşite şi (---) felul în care privim (---) noi tradițiile (---) şi obiceiurile ne determină să scriem, (---) şi fiecare avem în noi un sâmbure de (---) poezie (---). Suntem născuți spre a fi poeți, chiar dacă nu toți, fiindcă, evident, nu poate fi vorba despre un total general valabil (---); cam atât.

Notă! Elementele paraverbale din răspunsul oral sunt notate cu (---).

2. 2. 3. Criterii de evaluare aplicate de profesoară

A. Utilizarea elementelor verbale	**Comentariu**
I. Conformarea la cerință 1. Adecvarea la subiect. 2. Organizarea ideilor. 3. Corectitudinea ştiințifică a răspunsului.	Nu se conformează la cerință, fie pentru că nu înțelege textul, ca în cazul primelor două cerințe, fie pentru că nu are competența indicată de cerință (de a argumenta). Face greşeli ştiințifice, între ceea ce este discursul argumentativ şi cerințele la care trebuie să răspundă: *Discursul argumentativ despre aceste cuvinte ale lui Vasile Alecsandri adică, românul s-a născut poet cuprinde o idee argumentativă care trebuie cât mai bine dezvoltată şi să cuprindă argumente credibile în general valabile...*, confundă discursul cu stilul funcțional:

Scanned with OKEN Scanner

	Dintre caracteristicile acestui stil adică discursului argumentativ...
II. *Alegerea vocabularului* 1. În alegerea vocabularului se vor avea în vedere următoarele: a. *obiectivul vizat;* b. *natura mesajului;* c. *identitatea emițătorului* în raport cu destinatarul. 2. Adecvarea câmpului lexical utilizat la tema dată.	Niciuna dintre cerințe nu este respectată. La cerința a) nu știe care sunt caracteristicile discursului argumentativ. La cerința b) nu știe definiția termenilor. Alegerea pe care a făcut-o demonstrează că nu cunoaște nicio definiție din cele indicate. Nu are strategie comunicativă. Nu are abilitate în cântărirea relației scop-mijloace. Confuzia de termeni: *Discursul argumentativ... cuprinde o idee argumentativă. Dintre caracteristicile acestui stil adică discursului argumentativ,* tautologie: *Discursul argumentativ... cuprindă argumente credibile în general valabile, inteligibile adică cititorul să înțeleagă, Claritatea adică ideile trebuie să fie exprimate, implicare afectivă: vrea să ne spună, ceea ce ni se expune.* *Strategia comunicativă*: absentă. Neînțelegerea textului citit: *Discursul argumentativ despre aceste cuvinte ale lui Vasile Alecsandri,* folosirea platitudinilor semantice: *Avem o țară frumoasă, istorie...* Discursul este incorect din punct de vedere științific.
III.Construcția corectă a frazelor 1. Respectarea normelor limbii literare. 2. Respectarea normelor morfosintaxei și a sintaxei frazei. 3. Tehnici de construire a monologului oral.	Enunțurile sunt construite deficitar. Sintaxa frazei este neglijată, frazele incoerente din punct de vedere gramatical formulate neclar sau incorect. Nu folosește niciun element din tehnicile de argumentare. Monologul oral pe care îl susține este prea puțin coerent.
4. Tehnici utilizate în construirea diverselor tipuri de discurs (descriere orală, rezumare, expunere, discurs argumentativ – structuri și tehnici utilizate în construirea diferitelor tipuri de discurs).	

Scanned with OKEN Scanner

IV.Calităţile stilului 1. Respectarea calităţilor generale ale stilului (*corectitudine, claritate, proprietate, precizie, puritate*). 2. Respectarea unor calităţi particulare ale stilului: (*concizie, cursivitate, variaţie stilistică, simetrie, simplitate, naturaleţe, armonie, fineţe, oralitate*). 3. Adecvarea registrului de comunicare la situaţia de comunicare dată.	Este prolixă, tautologică, are un discurs bâlbâit, nesigur. Strategia persuasivă: nu doreşte să impresioneze; manifestă indiferenţă şi nesiguranţă.

B. Utilizarea elementelor nonverbale	**Comentariu**
I. Postura (ţinuta corpului)	Indiferentă, nu ţine cont de imaginea exterioară. Postura trădează degajarea, nepăsarea.
II. Privirea (contactul vizual cu partenerul)	Privirea ocoleşte ascultătorii. A privit deseori în locuri imprecise, a evitat să privească direct, în ochi pe cineva.
III. Mimica (expresia feţei)	O faţă între indiferenţă şi nedumerire (de ce trebuie să răspundă ea)
IV. Gestica (mişcările capului, braţelor, corpului)	Mişcările capului nu sunt într-o direcţie anume; dă impresia că nu o interesează evaluările care urmează.
V. Relaţia cu obiectele	Nu foloseşte ciorna, ci numai foaia cu subiectul.

C. Utilizarea elementelor paraverbale	**Comentariu**
Intonaţia (*tonul: modulaţia vorbirii*) **Ritmul** (*viteza vorbirii*) **Pauzele în vorbire** **Volum** (*intensitatea sonoră*)	Voce monotonă, cu pauze pentru a-şi găsi cuvintele, în rest nu se poate deduce când se termină enunţul; face pauze pentru a-şi aminţi ce doreşte să spună.
Râsul, plescăitul, oftatul etc.	A oftat din când în când în căutarea unei noi idei.
Dresul vocii, tuşitul	Şi-a dres vocea ca semn de nervozitate.

2.2.4 Evaluarea colegilor/ Autoevaluare

- **Evaluarea colegilor** (conţine o listă a opiniilor acestora notate fără comentariile profesoarei)

Scanned with OKEN Scanner

Elemente verbale – nu s-a conformat la cerințe, nu a ținut cont de ordinea în argumentare; n-a vorbit concis și la obiect; nu a fost explicită; a deviat de la subiect; nu a răspuns corect la cerințe; nu a vorbit concis și la obiect; frazele nu au fost formulate în mod corect, a avut pauze; a deviat de la subiect; nu a respectat cerința; și-a exprimat opinia dar nu a fost la subiect; nu a respectat structura argumentării; nu a dezvoltat subiectul; nu a respectat structura argumentării; nesiguranță, nestăpânirea cuvintelor; lipsa originalității, calitate slabă;

Elemente nonverbale – ținută adecvată; coate pe masă, oboseală, dezinteres; nu a privit interlocutorii, nesiguranță; a clipit lung și des, dezacord cu cele spuse; mișcarea capului – neîncredere, dar nu mișcă picioarele ca semn de nerăbdare; nu a căutat refugiu în obiecte; nu a avut gestică; nu și-a mișcat mâinile sau picioarele arătând stresul.

Elemente paraverbale – modulația vorbirii, monotonie, a vorbit rar, foarte încet, au existat multe pauze; a râs puțin ironic; a oftat, amânare; și-a dres vocea, stare de nervozitate.

- **Autoevaluare:** nu și-a făcut.

2.2.5 Propuneri de răspunsuri

☑ **ETAPE**

1. Autor, titlu și temă (despre ce este vorba în text)

În subsolul textului este indicat numele autorului, Vasile Alecsandri, și titlul lucrării de unde este extras fragmentul, *Poezia poporală*, 1852. Titlul sugerează că fragmentul ar putea aparține unui text din sfera științifică, însă prin stilul folosit de autor, textul se apropie de sfera artistică. Tema este rolul poeziilor/ cântecelor în determinarea specificului etnic.

2. Tipul de discurs (ficțional/nonficțional, reflexiv)

Discursul este la liziera dintre nonficțional și ficțional. Termenii care apar au sens denotativ: *caracter, popor, veselie, melodie, poezie,* dar apar și construcții sintactice cu sens conotativ: *închipuire strălucită, îl muncește dorul, sufletul e izvor, razele geniului.*

Discursul are funcție conativă și referențială. Funcția conativă se manifestă în finalitatea textului: promovarea poeziei populare, iar funcția referențială, mai slab reprezentată se manifestă în subiectul textului: procesul creației în poezia populară. El transmite informații pe baza unui text reflexiv. În acest context, primul enunț *Românul e născut poet* are valoare paremiologică. Al doilea enunț *Înzestrat de natură cu o închipuire strălucită și cu o inimă simțitoare, el își revarsă tainele sufletului în melodii armonioase și în poezii improvizate* motivează afirmația anterioară: românul e născut poet, fiindcă imaginația și afectivitatea sunt native, fapt care se concretizează în poezie. Al treilea enunț, alcătuit dintr-o serie de enumerații, întărește prima afirmație prin exemplificarea procesului creației: *De-l muncește dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreață, el își cântă durerile și mulțumirile, își cântă eroii, își cântă istoria, și astfel sufletul său e un izvor nesfârșit de frumoasă poezie.*

Scanned with OKEN Scanner

Ultimul enunț este concluzia care fixează rolul poeziei pentru specificul etnic: *Nimic dar nu poate fi mai interesant decât a studia caracterul acestui popor în cuprinsul cântecelor sale, căci ele cuprind toate pornirile inimii şi toate razele geniului său.* [...]

3. Sfera de utilizare

Discursul are relevanță în domeniul estetic, dar şi în domeniul ştiințific, sfera istoriei mentalităților. Subiectul discursului se referă la o problemă punctuală: cum se defineşte specificul etnic al unui popor. Pentru epoca în care a fost scris – în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când se formează statele, etnie, națiune – articolul prezintă o importanță de larg interes, întrucât este vorba despre circumscrierea specificității etnice. Stilul articolului situat la granița dintre ficțional şi nonficțional era necesar pentru a avea un public țintă cât mai diversificat.

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

Emițătorul este specializat (în cazul de față culegător de folclor). Receptorul nu este numit în mod expres, dar poate fi specializat (folcloriști, profesori de limbă şi literatură) sau nespecializat (elevi, cititori întâmplători). Beneficiarul este receptorul specializat. Beneficiarul direct este şi receptorul nespecializat, care va cunoaşte un tip de mentalitate care a guvernat o epocă istorică (este vorba despre epoca paşoptistă, despre formarea conştiinței naționale, despre valorificarea etnicului pentru formarea conştiinței naționale).

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul* cu informația, în măsura în care este corectă ştiințific şi în măsura în care sunt aduse argumente credibile. În ceea ce priveşte credibilitatea argumentelor, trebuie notat faptul că ele sunt construite într-un limbaj metaforic: *închipuire strălucită, inimă simțitoare, tainele sufletului.* Limbajul metaforic nu reduce gradul credibilității; el este o modalitate stilistică tipică autorului. Afirmația este susținută prin stilistica exemplelor unde predomină enumerația: *de-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo fapta frumoasă* şi inversiunea *frumoasa poezie.* În acest context, mesajul are şi efect *emoțional* dublat de efectul *estetic.*

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Funcția mesajului este de *informare*: are dimensiune socio-filosofică centrată pe întrebările definitorii ale mesajului informativ: *Ce?* (poezia este definitorie pentru specificul etnic?), *De ce?* (fiindcă ea face dovada aptitudinilor native ale românilor, aptitudini native legate de imaginar si afectiv). *Cum?* (prin poezie). Mesajul are şi funcție educativă: în măsura în care receptorul este informat în legătură cu o anumită mentalitate a unei epoci (secolul al XIX-lea este secolul formării statelor, etnie, națiune: în această perioadă se pune un accent deosebit pe factorul etnic. El este esențial pentru definirea specificului național).

Scanned with OKEN Scanner

- **Conform încărcăturii emoţionale a mesajului**

Mesajul este *emoţional*. Chiar dacă mărcile autorului nu apar în mod explicit ele sunt vizibile din sintagmele utilizate cu sens conotativ: *închipuire strălucită, inimă simţitoare, tainele sufletului* şi din folosirea figurilor de stil: predomină enumeraţia *de-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă frumoasă* şi inversiunea *frumoasa poezie.*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine*: din punct de vedere gramatical şi lexical, textul este corect alcătuit. Textul porneşte de la o afirmaţie pivot: *Românul e născut poet* pe care o dezvoltă coerent, clar şi profund implicat.
2. *Obiectivitate*: conţinutul textului se referă la o problemă importantă, reală şi de interes public într-o anumită epocă: rolul poeziei populare în circumscrierea specificului etnic.
3. *Accesibilitate*: limbajul este accesibil pentru că sunt folosiţi termeni cunoscuţi – *închipuire, dor, veselie, istorie.*
4. *Proprietatea termenilor*: termenii sunt folosiţi cu sensul propriu; pentru sublinierea ideii se folosesc si sensuri metaforice: *închipuire strălucită, inimă simţitoare, tainele sufletului.*
5. *Varietate stilistică*: se manifestă prin prezenţa sensului denotativ alternativ cu cel conotativ, prin alternanţa limbajului ştiinţific cu limbajul literar.

☑ PARTICULARITĂŢI LINGVISTICE

Lexicale	Morfologice	Sintactice	Stilistice
Terminologie de specialitate şi neologisme: *interesant, a studia, geniu.*	Substantive abstracte: *dor, caracter.*	Textul este alcătuit din enunţuri dezvoltate, afirmative, enunţiative, aflate în relaţie de coordonare sau de subordonare. Singurul enunţ scurt este ipoteza.	Deşi pretinde obiectivitate, textul este expresiv, are figuri de stil: enumeraţia *de-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă frumoasă* şi inversiunea *frumoasa poezie.* Inversiunea este prezentă şi la nivel sintactic (al doilea enunţ si al treilea). O altă figură de stil este exclamaţia retorică: *Românul e născut poet!* Ea este o formă de a atrage atenţia receptorului şi de a-l sensibiliza.

Scanned with OKEN Scanner

Notă: Numărul mic de substantive abstracte indică faptul că textul este destinat popularizării şi explicării unui aspect de interes larg.

Prezenţa figurilor de stil în text se înscrie în funcţia poetică a mesajului. Ele constituie o modalitate de captare a atenţiei şi de persuasiune a receptorului.

2.3 A treia candidată (a făcut parte din grupa de evaluatori, a răspuns după prima evaluare)

2.3.1 (conţinutul biletului extras)

În secolul XX, două teorii fundamentale au răsturnat perspectiva clasică asupra lumii: teoria relativităţii generale a lui Einstein, care descrie fenomene la scară astronomică (planete, sisteme solare şi galaxii), şi mecanica cuantică, explicând fenomenele la scară microscopică (molecule, atomi, nuclee). Vreme îndelungată, fenomenele înseşi ale celor două teorii păreau ireconciliabile, iar încercările fizicienilor de a ajunge la o teorie care să unifice gravitaţia şi mecanica cuantică, o teorie „a tot ce există", nu au dus nicăieri. În ultimii ani însă, şansa unificării pare să surâdă fizicienilor, fiind creat un cadru matematic capabil să reconcilieze gravitaţia şi mecanica cuantică. Lee Smolin, unul dintre pionierii domeniului, prezintă cu eleganţă, simplitate şi claritate concepţia actuală despre spaţiu şi timp. Cartea ne confruntă cu cele mai profunde şi tulburătoare întrebări legate de natura universului, cum ar fi dacă spaţiul şi timpul sunt continue sau discontinue, întrebări pe care nimeni, specialist sau nespecialist, nu se poarte împiedica să şi le pună.

(prezentarea cărţii lui *Lee Smolin*, ***Spaţiu, timp, univers***)

a. Precizează tema şi scopul comunicării în textul de mai sus.

b. Identifică două informaţii pe care le consideri a fi importante, din punctul de vedere al unui potenţial cumpărător al cărţii, justificându-ţi alegerea pentru fiecare caz în parte.

c. Prezintă două motive pentru care ai dori să citeşti/ nu ai dori să citeşti volumul lui Lee Smolin, pornind de la informaţiile oferite de textul de mai sus.

2.3.2 Transcrierea răspunsului (s-a efectuat după banda video)

După citirea cerinţelor, eleva formulează răspunsurile:

a. Tema textului pe care tocmai l-am citit este (ă) prezentarea cărţii lui Lee Smolin.

(---) În acest text au menirea de a face publicitate cărţii de a oferi cititorului anumite informaţii, ca să determine cititorul să citească cartea lui Lee Smolin.

b. A doua întrebare (---) subiectul cărţii (ă) este foarte interesant încercarea de a răspunde unor întrebări care (---) (ă) şi-au căutat răspunsul de-a lungul deceniilor (ă) sunt întrebări cu care s-a confruntat omenirea de la începutul existenţei ei (ă), care este natura universului? dacă este timpul continuu, dacă este continuu sau discontinuu (ă) este un subiect foarte

Scanned with OKEN Scanner

interesant, care cred că (ă) face foarte mult în atragerea cititorilor pentru această carte. A doua informație, pe care eu o consider importantă, pentru că publicitatea, care se face acestei cărți este (---) modalitatea în care autorul prezintă aceste teorii greu de înțeles de publicul larg; în acest text se spune că autorul prezintă cartea foarte simplu, elegant şi concis şi cred că această carte se adresează publicului larg şi nu numai fizicienilor sau chimiştilor sau acelor pasionați de aceste domenii (ă).

c. Subiectul trei: Mi-aş dori foarte mult să citesc această carte, Spațiu timp şi univers, de (---) deoarece subiectul însuşi este foarte interesant. Mi-am pus şi eu aceleaşi întrebări: de ce a apărut universul sau de ce trăim într-un spațiu atât de restrâns, de ce timpul trebuie să fie atât de limitat şi chiar mi-aş dori să găsesc răspuns la aceste întrebări. Nu ştiu în ce măsură cartea răspunde la aceste întrebări sau continuă pur şi simplu seria întrebărilor legate de aceste domenii, însă aş vrea să înțeleg mai bine teoriile despre timp, despre mecanică,despre tot subiectul acesta, să văd din ce este formată lumea, deci este formată la scară microscopică din molecule, atomi şi nuclee şi în ce măsură aceste elemente microscopice îşi au rolul, îşi au importanța în lumea foarte (---) vastă în care (---) ne aflăm (ă). Textul publicistic – mi s-a părut foarte util pentru (---) cei interesați să citească o astfel de carte, deoarece prezintă modalitatea în care este scrisă această carte şi (---) într-adevăr aş dori să ştiu mai multe despre univers, despre lumea în care mă aflu, ca să pot să relaționez... mai bine cu universul înconjurător şi cu cei apropiați mie. Mulțumesc.

Notă! Elementele paraverbale din răspunsul oral sunt notate cu (---).

2.3.3 Criterii de evaluare aplicate de profesoară

A. Utilizarea elementelor verbale	**Comentariu**
I. Conformarea la cerință 1. Adecvarea la subiect. 2. Organizarea ideilor. 3. Corectitudinea ştiințifică a răspunsului.	Conformarea la cerință: discursul a fost la subiect, însă în ceea ce priveşte motivarea (respectiv punctul c.) din răspuns s-a observat că nu a fost însuşită în totalitatea deprinderea de a argumenta; lipseşte concluzia (în loc de concluzie eleva reia primul argument într-o altă formulare); în cazul celor două argumente se observă o uşoară trecere de la o abordare subiectivă la o abordare obiectivă, incorectă; priveşte textul cu ochii unui critic, chiar dacă nu e în cunoştință de cauză, conştientizează într-o oarecare măsură detaşarea şi revine la primul argument. Informația este corectă din punct de vedere ştiințific.
II. Alegerea vocabularului 1. În alegerea vocabularului se	Prezintă abilitate în manevrarea mijloacelor de care dispune pentru atingerea

Scanned with OKEN Scanner

vor avea în vedere următoarele: a.*obiectivul vizat*; b.*natura mesajului*; c.*identitatea emițătorului* în raport cu destinatarul. 2.Adecvarea câmpului lexical utilizat la tema dată.	scopului stabilit (vorbeşte foarte mult, îşi joacă bine rolul). Foloseşte cuvintele adecvat. Câmpul lexical este bine ales, nu face confuzii de termeni, foloseşte, însă, în exces termeni din textul suport pentru subiectul al treilea. *Strategia comunicativă*: are strategie comunicativă bine individualizată, îşi adaptează discursul la receptor.
III.Construcţia corectă a frazelor 1. Respectarea normelor limbii literare. 2. Respectarea normelor morfo-sintaxei şi a sintaxei frazei. 3. Tehnici de construire a monologului oral. 4. Tehnici utilizate în construirea diverselor tipuri de discurs (descriere orală, rezumare, expunere, discurs argumentativ – structuri şi tehnici utilizate în construirea diferitelor tipuri de discurs).	Respectă normele limbii literare cu uşoare regionalisme în pronunție. Foloseşte parțial tehnicile argumentative. Ştie să construiască un monolg oral, se adaptează uşor la situația de comunicare nou creată.
IV.Calitățile stilului 1. Respectarea calităților generale ale stilului (*corectitudine, claritate, proprietate, precizie, puritate*) 2. Respectarea unor calități particulare ale stilului: (*concizie, cursivitate, variație stilistică, simetrie, simplitate, naturalețe, armonie, finețe, oralitate*). 3. Adecvarea registrului de comunicare la situația de comunicare dată.	Înlănțuire logică, stil caracterizat de claritate. Strategia persuasivă: impresionează prin parada de cunoştințe; vorbeşte mult, ajungând chiar să se repete; scopul este impresionarea receptorului; chiar şi la autoevaluare scrie astfel încât să placă, să fie bine.

B. Utilizarea elementelor nonverbale	**Comentariu**
Postura (ținuta corpului)	A ales să stea în picioare; are o poziție controlată, îşi îndreaptă corpul către cei pe care îi priveşte. Postura trădează degajarea, siguranța şi tendința de a se impune.

Scanned with OKEN Scanner

Privirea (contactul vizual cu partenerul)	Privirea spre receptori, când se vede filmată zâmbeşte camerei; a menţinut contactul vizual cu publicul sugerând încrederea în cele spuse de ea, interesul manifestat şi sinceritatea discursului.
Mimica (expresia feţei)	Este zâmbitoare, sigură pe ea, priveşte receptorii direct.
Gestica (mişcările capului, braţelor, corpului)	Îşi dă părul pe spate ori de câte ori bănuieşte că va fi filmată în prim plan; gestica sugerează siguranţa.
Relaţia cu obiectele	Păstrează ciorna pe care se uită din când în când.

C. Utilizarea elementelor paraverbale	Comentariu
Intonaţia (*tonul: modulaţia vorbirii*) **Ritmul** (*viteza vorbirii*) **Pauzele în vorbire** **Volum**(*intensitatea sonoră*)	Intonaţia este în conformitate cu discursul; punctează prin intonaţie ceea ce vrea să spună. Are pauze pe care le doreşte sugestive; elemente de ezitare, de tatonare: folosirea pauzelor (însă nu foarte des) şi a lui „ă" şi „â", când nu îşi aduce aminte termenul corect sau când nu îşi controlează bine pauzele.
Râsul, plescăitul, oftatul etc.	Zâmbeşte de câte ori vede camera de filmat.
Dresul vocii, tuşitul	

2.3.4 Evaluarea colegilor/Autoevaluare

- **Evaluarea colegilor** (conţine o listă a opiniilor acestora notate fără comentariile profesoarei)

Elemente verbale – a răspuns concis la cerinţe; a fost originală; a stăpânit bine cuvintele; a răspuns concis; a vorbit excelent; a respectat ordinea în argumentare; foarte genius; două caracteristici bine argumentate; fraze lungi, greu de înţeles; a vorbit corect, la subiect; frazele au fost construite în mod corect; a vorbit tare şi răspicat; a răspuns corect la cerinţe; exprimare clară, concisă, la obiect;fraze bine închegate; varietatea vocabularului; pauze în vorbire; argumente plauzibile bine structurate; punctul trei neconvingător; a avut ţinută bună, deoarece a ales să stea în picioare.

Elemente nonverbale – prea relaxată, se leagănă; agitată; se ajută bine de mimică, dar mişcările gurii le găsesc exagerate; ridică vârful piciorului drept, dovadă de încordare; gestică bună a mâinilor ajutându-se în susţinerea ideilor; nu a avut relaţie cu obiectele.

Elemente paraverbale – modulaţie – foarte bine, viteză constantă, multe pauze între idei, subliniază ideea; intonaţie sonoră medie; seriozitate; â... ă... pauze (oftat); nu şi-a dres vocea.

Scanned with OKEN Scanner

- **Autoevaluare**

Am învățat cum trebuie să mă prezint în fața comisiei, importanța elementelor nonverbale și paraverbale, pe lângă cele verbale, criteriile de examinare, am văzut subiecte de tip I la bac, am învățat să pun accent pe: concizie, precizie, originalitate, vocabular, construcția frazelor.

2.3.5 Propuneri de răspunsuri

☑ **ETAPE:**

1. Autor, titlu și tema (despre ce este vorba în text)

Textul are în subsol autorul, *Lee Smolin*, titlul cărții ***Spațiu, timp, univers*** și tema fragmentului citat: *prezentarea cărții.* Autorul prezentării nu este specificat, ceea ce apropie textul de o reclamă.

2. Tipul de discurs

- **Conform specificului discursului**

Discursul este nonficțional sau ficțional (poate fi identificat conform predominanței cuvintelor cu sens conotativ/ denotativ și în conformitate cu sfera de referință a cuvintelor). Discursul prefațează un text ficțional într-un limbaj preponderent nonartistic. Conținutul discursului este de natură descriptivă și se compune din două secvențe: prima secvență care conține trei enunțuri fixează problema: coabitarea dintre teoria relativității generale și mecanica cuantică, iar a doua secvență prezintă tema cărții: concepția actuală despre timp și spațiu. Discursul are funcție conativă în măsura în care se referă la tematica cărții, dar are funcție persuasivă în măsura în care prezintă tematica cărții într-o perspectivă reală, actuală. Primele trei enunțuri funcționează ca o modalitate de captare a atenției receptorilor.

3. Sfera de utilizare

Textul aparține *stilului publicistic*, utilizat în mass-media și publicitate, cu valoare de informație; semnalează apariția unei cărți, și intenția de persuadare: conținutul ei se adresează unui public-țintă, cititorii lucrărilor științifice.

Mesajul este la intersecția dintre denotativ și conotativ; prin dimensiunea informativă textul este denotativ. Limbajul denotativ este preponderent în partea de început a primei secvențe, când autorul textului citat pune problema în termeni reali: gravitația și mecanica cuantică au fost domenii ireconciliabile o lungă perioadă de timp. Limbajul conotativ apare pregnant în momentul în care se vorbește despre autorul lucrării (*unul dintre pionierii domeniului*) și despre mesajul lucrării (*cartea ne confruntă cu profunde și tulburătoare întrebări*).

4. Elementele situației de comunicare E R M

- **Conform relației E-R (beneficiar)**

În fragmentul citat este vorba despre o dublă relație emițător/ receptor. Pe de-o parte este vorba despre cel care scrie prezentarea cărții/ emițător specializat în cronica de carte, care se adresează unui public

Scanned with OKEN Scanner

receptor specializat sau nespecializat, dar doritor să citească astfel de lucrări. Acest emițător folosește cuvinte din masa vocabularului, ca să fie pe înțelesul publicului larg. Pe de altă parte, este vorba despre emițătorul/ autor care se adresează unui public specializat/ nespecializat. Primul emițător este cel care fixează grupul-țintă (specialist/ nespecialist) și motivează deschiderea operațională prin actualitatea tematicii. Cartea ne confruntă cu cele mai profunde și tulburătoare întrebări legate de natura universului, cum ar fi dacă spațiul și timpul sunt continue sau discontinue, întrebări pe care nimeni, specialist sau nespecialist, nu se poate împiedica să și le pună.

Receptorul este un cititor interesat de problematica lucrării, fiindcă ea este una de actualitate.

- **Conform efectului mesajului**

Mesajul vizează ca efect *acordul.* Acordul cu afirmația specialistului editurii nu poate fi controlat decât în cazul unei statistici a vânzărilor. Efectul perlocuționar al mesajului este și el controlabil numai statistic (o statistică ar putea avea în vedere sexul, vârsta, categoria socială, mediul urban/ rural al cumpărătorilor). Un alt efect al mesajului este *de persuadare.* Pentru obținerea acestui efect se folosește limbajul conotativ. (*Cartea ne confruntă cu cele mai profunde și tulburătoare întrebări legate de natura universului.*)

Și se lărgește aria publicului-țintă (*specialist/ nespecialist*). Efectul de persuadare este însă pregătit de la începutul discursului prin punerea problemei (gravitația și mecanica cuantică sunt ireconciliabile) și apoi prin oferirea unei soluții. Punerea problemei creează un nivel de așteptare, lucrarea urmează să lămurească nivelul de așteptare. Rezolvarea problemei este posibilă, fapt sugerat de autorul prezentării printr-o enumerație: *eleganță, simplitate și claritate.*

- **Conform funcției mesajului (scop)**

Textul are funcție de *informare*: are dimensiune pragmatică, publicitară (întrebări definitorii pentru mesajul informativ: *Cine?* (Lee Smolin) *Ce?* (a scris cartea ***Spațiu, timp, univers***); *De ce?* (ca să demonstreze că teoria generală a gravitației și mecanica cuantică pot coabita); *Când?* (în momentul în care cele două teorii păreau ireconciliabile).

Textul are funcție *publicitară*: promovarea din perspectiva editurii a mesajelor, de influențare, atragerea unui segment de public – aici este vorba de cititorii lucrărilor științifice – prin afirmarea unor opinii cu obiectiv prioritar economic.

Funcția *educativă* este slabă, prezentă ea apare mai degrabă virtual: lucrarea răspunde unor probleme general umane legate de existența micro și macrocosmosului – cu condiția să fie citită...

- **Conform încărcăturii emoționale a mesajului**

Mesajul este *critic*, în măsura în care este un text despre un alt text, și *persuasiv* prin final: *Cartea ne confruntă cu cele mai profunde și*

Scanned with OKEN Scanner

- *tulburătoare întrebări legate de natura universului, cum ar fi dacă spațiul și timpul sunt continue sau discontinue, întrebări pe care nimeni, specialist sau nespecialist, nu se poate împiedica să și le pună.*

☑ CARACTERISTICI ALE STILULUI

1. *Corectitudine:* enunțurile sunt alcătuite corect din punct de vedere gramatical.
2. *Obiectivitate*: enunțurile se referă la un produs finit, cartea, și în această măsură sunt obiective; tendința spre subiectivitate apare în final, unde autorul prezentării cărții face apel la sistemul de gânduri ale potențialului cititor (întrebări pe care nimeni, specialist sau nespecialist, nu se poate împiedica să și le pună).
3. *Accesibilitate:* în text sunt folosite cuvinte din masa vocabularului: *teorie, cititor, matematica, fizica.*
4. *Limbaj denotativ cu nuanță conotativă*: Limbajul conotativ apare pregnant în momentul în care se vorbește despre autorul lucrării (*unul dintre pionierii domeniului*) și despre mesajul lucrării (*cartea ne confruntă cu profunde și tulburătoare întrebări*).
5. *Sens unic* (operă închisă) – în măsura în care este un text (articolul) despre un text (cartea ***Spațiu, timp, univers***) care conține opinia unui cititor specializat (autorul articolului).
6. *Are funcție de mediatizare a evenimentelor*: evenimentul mediatizat este apariția cărții.
7. *Influențează opinia publică* în favoarea vânzării cărții.
8. *Mesajul are două dimensiuni, afectivă și informativă*: atitudinea informativă este realizată prin discurs predominant denotativ, iar atitudinea afectivă este realizată prin discurs predominant conotativ.

☑ FORME ALE DISCURSULUI PUBLICISTIC

apel	articol	comentariu
comunicat	convorbire	corespondență
cronică	declarație	editorial
foileton	interviu	manifest
masă rotundă	reportaj	știre

☑ PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE

Lexicale	Morfo - sintactice	Stilistice
Utilizează termeni din masa vocabularului: *carte, teorie, fizica.*	Predomină propozițiile principale, enunțiative, dezvoltate, ceea ce face ca mesajul să fie predominant informativ.	Recurge la figuri de stil: metafore: *teorii... au răsturnat perspectiva, pionier, șansa să surâdă;* enumerație: *eleganță, simplitate și claritate.*

Scanned with OKEN Scanner

		Foloseşte prezentarea autorului lucrării ca sursă credibilă: *Lee Smolin, unul dintre pionierii domeniului*

Notă!
1. Enumeraţiile au funcţie descriptivă; ele circumscriu calitatea lucrării.
2. Criteriul autorului ca sursă creditabilă este specific stilului ştiinţific.

2.4 Al patrulea candidat (a făcut parte din grupa de evaluatori, a răspuns după prima evaluare)

2.4.1 (conţinutul biletului extras)

Cum, de ce şi când a apărut universul? Cât de mare este? Ce formă are? Din ce este făcut? Acestea sunt întrebări pe care orice copil curios le-ar putea pune, dar sunt, de asemenea, întrebări cu care cosmologii contemporani s-au confruntat timp de mai multe decenii. Una dintre atracţiile cosmologiei pentru jurnalişti şi scriitori de ştiinţă popularizată este aceea că multe dintre problemele de la frontiera acestui subiect sunt uşor de expus. Cercetaţi însă frontierele electronicii cuantice, geneticii, neurofiziologiei sau ale matematicii pure şi veţi constata că problemele de specialitate nu se transpun dşa uşor în limbaj accesibil publicului larg.

(prezentarea cărţii lui John D. Barrow, ***Originea universului***)

a. Prezintă modalităţile din text, prin care autorul încearcă să capteze interesul cititorului.

b. Ilustrează, folosind ca suport textul de mai sus, două dintre registrele stilistice ale limbii, din lista următoare: *popular* şi *cult*, *scris* şi *oral*; *arhaic*, *regional*, *colocvial*, *argou*, *jargon*.

c. Menţionează două motive pentru care ai dori să citeşti/ nu ai dori să citeşti cartea lui John D. Barrow, utilizând numai informaţiile oferite de textul de mai sus.

2.4.2 Transcrierea prezentării (s-a efectuat după banda video)

După citirea cerinţelor, elevul formulează răspunsurile:

a. Prima cerinţă despre cum a reuşit autorul să capteze atenţia cititorului. Păi textul începe cu întrebări simple, care toată lumea poate identifica, toată lumea şi-a pus (...) pus aceste întrebări, despre cum s-a format universul, cât de mare este şi din ce este făcut şi plus de aceasta, doreşte să capteze atenţia cititorului şi provoacă (---) provoacă cititorul la reflecţia asupra celor scrise în text, fiindcă contrazice, într-un fel, opinia publică prin anumite informaţii.

b. Subiectul b: am ales conceptele de limbaj scris şi limbaj oral, fiindcă textul începe cu nişte întrebări, care aparţin practic limbajului oral sunt întrebări foarte simple, pe care le pune direct de la persoană la persoană şi în continuare textul (ă) (...) limbaj scris, care este un limbaj structurat mai complex, fiind cuvinte mai elaborate, se folosesc termeni de specialitate (---)

Scanned with OKEN Scanner

c. Subiectul trei: eu n-aş citi această carte din mai multe motive: în primul rând nu sunt foarte interesat de acest subiect, fiindcă nu sunt deloc (...) adică nu chiar deloc (...) interesat de ştiinţă şi (---) lucrurile de specialitate sunt mai mult interesat de artă, deci nu este un subiect care pe mine mă interesază prea mult şi nu aş citi, fiindcă nu cred deloc că oferă răspunsuri la întrebările pe care mi le pun şi întrebările cu care începe acest fragment. Cred că citind acest text mi-aş pune chiar mai multe întrebări decât mi-am pus la început (---) şi în plus cred că aş avea nevoie de prea multe cunoştinţe pe care nu le am, de exemplu, de matematică, de fizică sau de genetică, ca să pot înţelege această carte.

Notă! Elementele paraverbalşe din discursul oral al elevului sunt notate prin punctele de suspensie [...] şi vocala (ă).

2.4.3 Criterii de evaluare aplicate de profesoară

A. Utilizarea elementelor verbale	**Comentariu**
I. Conformarea la cerinţă 1. Adecvarea la subiect. 2. Organizarea ideilor. 3. Corectitudinea ştiinţifică a răspunsului.	Nu foloseşte textul suport pentru exemplificare, nu dă exemple conform cerinţei b), informaţiile ştiinţifice însă sunt corecte.
II. Alegerea vocabularului 1. În alegerea vocabularului se vor avea în vedere următoarele: a. *obiectivul vizat*; b. *natura mesajului*; c. *identitatea emiţătorului* în raport cu destinatarul. 2. Adecvarea câmpului lexical utilizat la tema dată.	Nu există în răspunsurile de la cerinţa a) termenii de specialitate, respectiv interogaţia retorică, repetiţia, folosirea pronumelor interogative care marchează adresarea directă. Nonabilitate/ abilitate în cântărirea relaţiei scop-mijloace: prezintă abilitate relativă, nu este conştient de nivelul competenţelor; reuşeşte să răspundă mai bine la cerinţa a treia, care îi solicită opinia; pentru primele două cerinţe unde ar trebui să aibă cunoştinţe de specialitate, unde ar trebui să înveţe, rezultatele sunt mediocre. Spre exemplu: *despre cum, întrebări simple care toată lumea poate identifica toată lumea şi-a pus, plus de acesta, contrazice într-un fel opinia publică prin anumite informaţii.*
III. Construcţia corectă a frazelor 1. Respectarea normelor limbii literare. 2. Respectarea normelor morfosintaxei şi a sintaxei frazei.	Sintaxa este respectată parţial, fiindcă se grăbeşte să răspundă. Sunt formulări care contravin sintaxei şi semanticii; existenţa unei cacofonii, inexistenţa predicatului în unul dintre enunţuri, întrebuinţarea incorectă a relativelor în unele cazuri.

Scanned with OKEN Scanner

3. Tehnici de construire a monologului oral. 4. Tehnici utilizate în construirea diverselor tipuri de discurs (descriere orală, rezumare, expunere, discurs argumentativ – structuri şi tehnici utilizate în construirea diferitelor tipuri de discurs).	
IV. Calităţile stilului 1. Respectarea calităţilor generale ale stilului (*corectitudine, claritate, proprietate, precizie, puritate*). 2. Respectarea unor calităţi particulare ale stilului: (*concizie, cursivitate, variaţie stilistică, simetrie, simplitate, naturaleţe, armonie, fineţe, oralitate*). 3. Adecvarea registrului de comunicare la situaţia de comunicare dată.	Are originalitate teatrală, încearcă să impresioneze adoptând o atitudine de superioritate faţă de colegii lui. (În reflecţie consideră că a fost bun, că nu a avut emoţii).

B. Utilizarea elementelor nonverbale	**Comentariu**
Postura (ţinuta corpului)	A stat jos pentru a se opune colegilor precedenţi prin alegerea făcută dorind să exprime faptul că e sigur pe el; s-a aşezat în faţa băncii unde şi-a pregătit subiectul.
Privirea (contactul vizual cu partenerul)	Şi-a plimbat privirea în sală, a zâmbit mereu teatral.
Mimica (expresia feţei)	Are o faţă expresivă; accentuează expresivitatea prin mişcări teatrale, face cu ochiul, îşi ţuguiază buzele după ce termină o idee.
Gestica (mişcările capului, braţelor, corpului)	Îşi mişcă deseori capul şi prin asta caută să stârnească admiraţia colegilor.
Relaţia cu obiectele	Ţine în mână foaia pe care a scris cea mai mare parte din răspuns şi se foloseşte deseori de ea. Pare a fi sigur pe sine, deşi îi tremură mâna când ţine reportofonul şi se înroşeşte.

Scanned with OKEN Scanner

C. Utilizarea elementelor paraverbale	Comentariu
Intonaţia (*tonul: modulaţia vorbirii*) **Ritmul** (*viteza vorbirii*) **Pauzele în vorbire** **Volum**(*intensitatea sonoră*)	Are o intonaţie cu accente ardeleneşti, lungeşte ultimul cuvât, accentuează prima silabă. Debitul verbal a trădat starea de tensiune în care s-a aflat, face pauze în vorbire în scopul tatonării efectului pe care îl scontează asupra receptorilor (colegii de clasă şi studenţii practicanţi); elemente care marchează declanşarea unei replici: folosirea frecventă a lui „ă", „â", „păi", „plus de asta" (şi a pauzelor), cauza fiind emoţiile.
Râsul plescăitul, oftatul etc.	Zâmbeşte cu un aer de superioritate.
Dresul vocii, tuşitul	

2.4.4 Evaluare făcută de colegi/ autoevaluare

- **Evaluari ale colegilor** (conţine o listă a opiniilor acestora, notate fără comentariile profesoarei)

Elemente verbale – a fost la subiect; folosire *păi* şi *ă*; cuvinte variate; lipsa preciziei, pauze în vorbire; a respectat sintaxa; câmpul lexical limitat, a început cu păi; a fost relaxat;

Elemente nonverbale – are o poziţie relaxată; contactul vizual cu interlocutorul este permanent; strâmbatul din gură indică dezgust faţă de subiectul abordat; legănatul piciorului indică dezinteres; nu a avut o relaţie cu obiect.

Elemente paraverbale – modulaţie bună, viteza vorbirii – spre sfârşit s-a rărit, pauze destul de mari; râs ironic/ emoţie, arogant; *ă...â* – oftat; nu şi-a dres vocea.

- **Autoevaluare**

Ce am învăţat? M-am simţit relaxat în mare parte – de obicei nu mă stresez în asemenea situaţii şi îmi place să vorbesc. Subiectul a fost accesibil, deci nu am simţit că nu am nimic de spus despre el, lucru care să-mi inducă o stare de panică, să mă facă să fac pauze sau să mă bâlbâi. Probabil că am fost foarte bun, nu pot spune cu siguranţă, fiindcă nu m-am văzut. Cred că am vorbit prea puţin, dar am acoperit în totalitate subiectele şi am lăsat să se vadă că ceea ce spun este şi ceea ce cred, nu doar cuvinte menite să umple timpul discursului.

2.4.5 Exerciţiu

Folosind schema de la răspunsuri posibile, corectaţi/ completaţi ultimul exemplu.

Scanned with OKEN Scanner

ÎN LOC DE CONCLUZII

Simularea probei orale a examenului de bacalaureat este o necesitate în pregătirea absolvenților de liceu pentru examenul real.

Experimentul descris a fost foarte util nu numai pentru elevii evaluați, ci și pentru elevii care au asistat la desfășurarea lui, iar apoi la evaluarea pe baza înregistrării video. Astfel, ei au devenit conștienți atât de importanța pregătirii științifice, cât și de competențele de comunicare orală necesare în cazul susținerii unui examen oral.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

*** *Curriculum Naţional, Programe şcolare pentru clasa a IX-a, Aria curriculară Limbă şi comunicare, Limba şi literatura română*, M.E.N., C.N.C., Bucureşti, Ed. Cicero, 1999.

*** *Curriculum Naţional, Programe şcolare pentru clasele X-XII, Aria curriculară Limbă şi comunicare, Limba şi literatura română*, M.E.N., C.N.C., Bucureşti, Ed. Cicero, 1999.

*** *Ghid metodologic, Aria curriculară Limbă şi comunicare*, M.E.N., C.N.C., Bucureşti, Ed. Aramis, 2002.

*** *Ghid de evaluare, Limba şi literatura română*, SNEE, Bucureşti, Ed. Aramis, 2001.

*** *Programa naţională de bacalaureat 2006*, preluată de la pagina M.E.C. www.edu.ro.

*** *Subiecte – proba orală*, 2005.

*** Articole: *Dix difficultés pour évaluer l'oral, L'oral c'est quoi?, L'enseignement de l'oral*, în revista *Les Cahiers Pedagogiques*, n 400, janvier 2002.

Angelescu, S., Nicolae, N.I., Ionescu, E. – *Limba şi literatura română, manual pentru clasa a X-a*, Bucureşti, Editura ALL Educaţional, 2000.

Coman, Mihai (coord.) – *Manual de jurnalism*, vol. I, II, Editura Polirom, Iaşi, 2000.

Coteanu, I. – *Stlistica funcţională a limbii române, stil, stilistică, limbaj*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1973.

Bougnoux, D. – *Introducere în ştiinţele comunicării*, traducere de Violeta Vintilescu, Iaşi, Ed. Polirom, 2002.

Crişan, A., Papadima, L., Pârvulescu, I., Sâmihăian, F., Zafiu, R. – *Limba şi literatura română, manual pentru clasa a IX-a*, Bucureşti, Ed. Humanitas Educaţional, 2002.

Marcus, S. – *Lingvistică matematică* (ed. a II-a), Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1966.

Pamfil, A. – *Limba şi literatura română în gimnaziu, Structuri didactice deschise*, Cluj, Ed. Paralela 45, 2003.

Pânzaru, I. – *Practici ale interpretării de text*, Iaşi, Ed. Polirom, 1999.
Popescu, Florin Cristian, Bâlbâie, Radu – *Mic dicţionar de jurnalism*, Fundaţia Rompres, Bucureşti 1998.

Scanned with OKEN Scanner

Rădulescu, C. L., Roşca, E., Zane, R. – *Limba şi literatura română, manual pentru clasa a IX-a*, Bucureşti, Ed. Univers, 1999.

Şerbănescu, Andra – *Cum se scrie un text*, Iaşi, Ed. Polirom, 2000.

Ştefănescu, Doina-Olga, Costreie, Sorin, Miroiu, Adrian – *Logică şi argumentare*, manual pentru clasa a IX-a, Bucureşti, Ed. Humanitas Educaţional, 1999.

Toma, R. – *Epistemă, ideologie, roman: secolul XVIII francez*, Bucureşti, Ed. Univers, 1982.

Toma, M. (coord.) – *Mass-media manual pentru liceu – curs opţional* (toate specializările), Bucureşti, Editat de Academia Caţavencu, 2000.

Van Culienburg, J. J., Scholten, O., Noomen, G. W. – *Ştiinţa comunicării*, versiune românească şi studiu introductiv Tudor Olteanu, Bucureşti, Ed. Humanitas, 1991.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Prefaţă 3

Argument 5

CAPITOLUL I **Programa pentru examenul de Bacalaureat 2006** 13
Subiecte pentru proba orală – Bacalaureat 2005 19
Abordarea subiectelor la proba orală. Recomandări 55

CAPITOLUL II **Stilurile funcţionale; aplicaţii (texte nonliterare date la proba orală BAC 2004)** 71
Stilul ştiinţific. Aplicaţii 76
Stilul oficial (juridic-administrativ) 124
A. Stilul juridic. Aplicaţii 124
B. Stilul administrative 137
Stilul publicistic. Aplicaţii 147
Stilul artistic. Aplicaţii 174
Stilul colocvial. Aplicaţii 205

CAPITOLUL III **Argumentarea unui punct de vedere** 215
Cum se argumentează un punct de vedere 215
Argumentarea unei opinii personale, pornind de la un text nonliterar (la prima vedere). Aplicaţii 217

CAPITOLUL IV **Ilustrarea sau prezentarea unor concepte operaţionale, având ca bază un text studiat – etape ale expunerii orale** 225
Recunoaşterea şi analiza principalelor componente de ordin structural specifice textului narativ, pornind de la textele studiate – exemple; exerciţii 225
Recunoaşterea şi analiza principalelor componente de ordin structural specifice textului liric, pornind de la textele studiate – exemple; exerciţii 232
Recunoaşterea şi analiza principalelor componente de ordin structural specifice textului dramatic, pornind de la textele studiate – exemple; exerciţii 235
Recunoaşterea şi analiza principalelor trăsături ale doctrinelor estetice pe baza textelor studiate – exemple; exerciţii 237

CAPITOLUL V **Simularea probei orale la examenul de bacalaureat** 239

Bibliografie 269

Scanned with OKEN Scanner